।। श्रीबाबाजी चैतन्य सद्‌गुरूभ्यो नमः ।।

मंगलाचरण-अभंग ६।

१। समचरणदृष्टि विटेवरी साजिरी । तेथें माझी हरी वृत्ति राहो ।।१।। ।।ध्रु।।। आणीक न लगे मायिक पदार्थ । तेथें माझें आर्त्त नको देवा ।।ध्रु।।। ब्रम्हादिक पदे दुःखाची शिराणी । तेथें दुश्चित झणी जडों देसी ।।२।। तुका म्हणे त्याचें कळलें आम्हां वर्म । जें जें कर्मधर्म नाशवंत ।।३।।

२। सुंदर ते ध्यान उभें विटेवरी । कर कटावरी ठेवूनियां ।।१।। ।।ध्रु।।। तुळसीहार गळां कासे पीतांबर । आवडे निरंतर तें चि रूप ।।ध्रु।।। मकरकुंडलें तळपती श्रवणीं । कंठीं कौस्तुभमणि विराजित ।।२।। तुका म्हणे माझें हें चि सर्व सुख । पाहीन श्रीमुख आवडीनें ।।३।।

३। सदा माझे डोळे जडो तुझे मूर्ती । रखुमाईच्या पती सोयरिया ।।१।। ।।ध्रु।।। गोड तुझें रूप गोड तुझें नाम । देईं मज प्रेम सर्व काळ ।।ध्रु।।। विठो माउलिये हा चि वर देईं । संचरोनि राहीं त्हदयामाजी ।।२।। तुका म्हणे कांहीं न मागे आणीक । तुझे पायीं सुख सर्व आहे ।।३।।

४। राजस सुकुमार मदनाचा पुतळा । रविशशिकळा लोपलिया ।।१।। ।।ध्रु।।। कस्तुरीमळवट चंदनाची उटी । रूळे माळ कंठीं वैजयंती ।।ध्रु।।। मुगुट कुंडले श्रीमुख शोभलें । सुखाचें ओतलें सकळ ही ।।२।। कास सोनसळा पांघरे पाटोळा घननीळ सांवळा बाइयानो ।।३।। सकळ ही तुम्ही व्हा गे एकीसवा । तुका म्हणे जीवा धीर नाहीं ।।४।।

५। कर कटावरी तुळसीच्या माळा । ऐसें रूप डोळां दावीं हरी ।।१।। ।।ध्रु।।। ठेविले चरण दोन्ही विटेवरी । ऐसें रूप हरी दावीं डोळां ।।ध्रु।।। कटीं पीतांबर कास मिरवली । दाखवीं वहिली ऐसी मूर्ती ।।२।। गरूडपारावरी उभा राहिलासी । आठवे मानसीं तें चि रूप ।।३।। झुरोनि पांजरा होऊं पाहें आतां । येईं पंढरीनाथा भेटावया ।।४।। तुका म्हणे माझी पुरवावी आस । विनंती उदास करूं नये ।।५।।

६। गरूडाचें वारिकें कासें पीतांबर । सांवळें मनोहर कैं देखेन ।।१।। ।।ध्रु।।। बरवया बरवंटा घनमेघ सांवळा । वैजयंतीमाळा गळां शोभे ।।ध्रु।।। मुगुट माथां कोटि सूर्यांचा झळाळ । कौस्तुभ निर्मळ शोभे कंठीं ।।२।। ओतींव श्रीमुख सुखाचें सकळ । वामांगीं वेल्हाळ रखुमादेवी ।।३।। उद्धव अक्रूर उभे दोहींकडे । वर्णिती पवाडे सनकादिक ।।४।। तुका म्हणे नव्हे आणिकांसारिखा । तो चि माझा सखा पांडुरंग ।।५।।

।।६।।

विरण्या -अभंग २५

७। वाळो जन मज म्हणोत शिंदळी । परी हा वनमाळी न विसंबें ।।१।। सांडूनि लौकिक जालिये उदास । नाही भय आस जीवित्वाची ।।२।। नाईकें वचन बोलता या लोकां । म्हणे जालों तुका हरिरता ।।३।।

८। आधिल्या भ्रतारे काम नव्हे पुरा । म्हणोनि व्यभिचारा टेकियले ।।१।। रात्रंदिवस मज पाहिजे जवळी । क्षण त्यानिराळी न गमे घडी ।।२।। नाम गोष्टी माझी सोय सांडा आतां । रातले अनंता तुका म्हणे ।।३।।

९। हाचि नेम आतां न फिरे माघारी । बैसले शेजारी गोविंदाचे ।।१।। घरघरी जालें पट्टराणी बळें । वरिले सांवळें परब्रम्ह ।।२।। बळयिांचा अंगसंग जाला आतां । नाही भय चिंता तुका म्हणे ।।३।।

१०। नाहीं काम माझे काज तुम्हांसवे । होतें गुप्त ठावे केले आतां ।।१।। व्यभिचार माझा पडिला ठाउका । न सर ती लोकांमाजी जाले।।२।। न धरावा लोभ कांही मजविशीं । जाले देवपाशी तुका म्हणे ।।३।।

११। विसरले कुळ आपुला आचार । पती भावे दीर घर सोय ।।१।। सांडिला लौकिक लाज भय चिंता । रातले अनंता चित्त माझें ।।२।। मज आतां कोणी आळवाल झणी । तुका म्हणे कानीं बहिरे जालें ।।३।।

१२। न देखे न बोले नाइके आणीक । बैसला हा एक हरि चित्तीं ।।१।। सासुरें माहेर मज नाहीं कोणी । एक केले दोन्ही मिळोनियां ।।२।। आळ आला होता आम्ही भांडखोरी । तुका म्हणे खरी केली मात ।।३।।

१३। दुजा ऐसा कोण बळी आहे आतां । हरि या अनंता पासूनिया ।।१।। बळयिाच्या आम्ही जालों बळविंता । करूं सर्व सत्ता सर्वांवरी ।।२।। तुका म्हणे आम्ही जिवाच्या उदारा । जालों प्रीतीकरा गोविंदवासी ।।३।।

१४। क्षणभरी आम्हीं सोसिलें वाईट । साधिले अवीट निजसुख ।।१।। सांडी मांडी मांडी मागें केल्या भरोभरी । आढधक चि परी दुःखाचिया ।।२।। तुका म्हणे येणे जाणें नाही आतां । राहिलो अनंताचिये पायीं ।।३।।

१५। आम्हां आम्ही आतां वडील धाकुटीं । नाहीं पाठीं पोटीं कोणी दुजें ।।१।। फावला एकांत एकविध भाव । हरि आम्हांसवे सर्व भोगी ।।२।। तुका म्हणे अंगसंग एके ठायीं । असों जेथें नाही दुजें कोणी ।।३।।

१६। सर्व सुख आम्ही भोगूं सर्व काळ । तोडियेलें जाळ मोहपाश ।।१।। याचसाठी सांडियेले भरतार । रातलों या परपुरूषाशीं ।।२।। तुका म्हणे आतां गर्भ नये धरूं ।

औषध जें करूं फळ नव्हे ।।३।।

१७। एका जिवें आतां जिणें जालें दोहीं । वेगळीक कांहीं नव्हे आतां ।।१।। नारायणा आम्हां नाही वेगळीक । पुरविली हे भाक सांभाळली ।।२।। तुका म्हणे जालें सायासाचें फळ । सरली ते वेळ काळ दोन्ही ।।३।।

१८। हासों रूसों आतां वाढवूं आवडी । अंतरींची गोडी अवीट ते ।।१।। सेवासुखे करूं विनोदवचन । आम्ही नारायण एकाएकीं ।।२।। तुका म्हणे आम्ही जालों उदासीन । आपुल्या आधीन केला पति ।।३।।

१९। मजसवें आतां येऊं नका कोणी । सासुरवासिनी बाइयानो ।।१।। न साहवे तुम्हां या जनाची कूट । बोलती वाईट ओखटें तें ।।२।। तुका म्हणे जालों उदास मोकळया । विचरों गोवळयासवें आम्ही ।।३।।

२०। शिकविले तुम्हीं तें राहें तोंवरी । मज आणि हरी वियोग तों ।।१।। प्रसंगीं या नाहीं देहाची भावना । तेथें यावचना कोण मानी ।।२।। तुका म्हणे चित्ती बैसला अनंत । दिसों नेदी नित्य आढनत्य तें ।।३।।

२१। सांगतो ते तुम्ही अइकावें कानीं । आमुचे नाचणीं नाचूं नका ।।१।। जोंवरी या तुम्हां मागिलांची आस । तोंवरी उदास होऊं नका ।।२।। तुका म्हणे काय वायांविण धिंद । पति ना गोविंद दोन्ही नाहीं ।।३।।

२२। आजिवरी तुम्हां आम्हां नेणपण । कौतुकें खेळणें संग होता ।।१।। आतां अनावर जालें अगुणाची । करूं नये तें चि करीं सुखें ।।२।। तुका म्हणे आतां बुडविलीं दोन्ही । कुळे एक मनीं नारायण ।।३।।

२३। सासुरियां वीट आला भरतारा । इकडे माहेरा स्वभावें चि ।।१।। सांडवर कोणी न धरिता हातीं । प्रारब्धची गति भोगूं आतां ।।२।। न व्हावी ते जाली आमुची भंडाई । तुका म्हणे काई लाजों आता ।।३।।

२४। मरणाही आधीं राहिलों मरोनी । मग केलें मनी होतें तैसें ।।१।। आता तुम्ही पाहा आमुचें नवल । नका वेचूं बोल वायांविण ।।२।। तुका म्हणे तुम्ही भयभीत नारी । कैसे संग सरी तुम्हां आम्हां ।।३।।

२५। परपुरषाचें सुख भोगे तरी । उतरोनि करीं घ्यावे सीस ।।१।। संवसारा आगी आपुलेनि हातें । लावूनि मागुते पाहूं नये ।।२।। तुका म्हणे व्हावें तयापरी धीट । पतंग हा नीट दीपासोई ।।३।।

२६। अइकाल परी ऐसें नव्हे बाई । न संडा या सोई भ्रताराची ।।१।। नव्हे आराणूक लौकिकापासून । आपुल्या आपण गोविलें तें ।।२।। तुका म्हणे मन कराल कठीण । त्या या निवडोन मजपाशीं ।।३।।

२७। आहांच वाहांच आंत वरी दोन्ही । न लगा गडणी आम्हां तैशा ।।१।। भेऊं नये तेथें भेडसावूं कोणा । आवरूनि मना बंद द्यावा ।।२।। तुका म्हणे कांहीं अभ्यासावांचुनी । नव्हे हे करणी भलतीची ।।३।।

२८। बहुतांच्या आम्ही न मिळों मतासी । कोणी कैसी कैसी भावनेच्या ।।१।। विचार करितां वांयां जाय काळ। लटिकें तें मूळ फजितीचें ।।२।। तुका म्हणे कांही अभ्यासांवाचूनि । नव्हे हे करणी भलतीची ।।३।।

२९। त्याचे सुख नाहीं आलें अनुभवा । कठिण हें जिवा तोंचिवरी ।।१।। मागिलांचे दुःख लागों नेदी अंगा । अंतर हे संगा नेदी पुढें ।।२।। तुका म्हणे सर्वविशीं हा संपन्न । जाणती महिमान श्रुति ऐसें ।।३।।

३०। न राहे रसना बोलतां आवडी । पायीं दिली बुडी माझ्या मनें ।।१।। मानेल त्या तुम्ही अइका स्वभावें । मी तों माझ्याभाावें अनुसरलें ।।२।। तुका म्हणे तुम्ही फिरावें बहुतीं । माझी तों हे गती जाली आतां ।।३।।

३१। न बोलतां तुम्हां कळें न ये गुज । म्हणउनी लाज सांडियेली ।।१।। आतां तुम्हां पुढे जोडीतसें हात । नका कोणी अंत पाहों माझा ।।२।। तुका म्हणे आम्ही बैसलो शेजारीं । करील तें हरी पाहों आतां ।।३।। ।।२५।।

३२। नये जरी तुज मधूर उत्तर । दिधला सुस्वर नाहीं देवें ।।१।। ।।ध्रु।।। नाही तयाविण भुकेला विठ्ठल । येइल तैसा बोल रामकृष्ण ।।ध्रु।। देवापाशीं मागें आवडीची भक्ति । विश्वासेंशीं प्रीति भावबळें ।।२।। तुका म्हणे मना सांगतों विचार । धरावा निर्धार दिसेंदिस ।।३।।

३३। सावध जालों सावध जालों । हरिच्या आलों जागरणा ।।१।। ।।ध्रु।।। तेथें वैष्णवांचे भार । जयजयकार गर्जतसे ।।धु।। पळोनियां गेली झोप । होतें पाप आड तें ।।२।। तुका म्हणे तया ठाया । ओल छाया कृपेची ।।३।।

३४। आपुलिया हिता जो असे जागता । धन्य माता पिता तयाचिया ।।१।। ।।ध्रु।।। कुळीं कन्यापुत्र होतीं जीं सात्विक । तयाचा हरिख वाटे देवा ।।ध्रु।। गीता भागवत करिती श्रवण । आणीक चिंतन विठोबाचें ।।२।। तुका म्हणे मज घडो त्याची सेवा । तरी माझ्या दैवा पार नाहीं ।।३।।

३५। अंतरींची घेतो गोडी । पाहे जोडी भावाची ।।१।। ।।ध्रु।।। देव सोयरा देव सोयरा । देव सोयरा दीनाचा ।।ध्रु।। आपुल्या वैभवें । शृंगारावें निर्मळ ।।२।। तुका म्हणे जेवी सवें । प्रेम द्यावें प्रीतीचें ।।३।।

३६। सुखे वोळंब दावी गोहा । माझें दुःख नेणा पाहा ।।१।। ।।ध्रु।।। आवडीचा मारिला वेडा । होय होय कैसा म्हणे भिडा ।।ध्रु।। निपट मज न चले अन्न । पायली गहूं सांजा तीन ।।२।। गेले वारीं तुम्हीं आणिली साकर सातदी गेली साडेदहा शेर

।।३।। अखंड मज पोटाची व्यथा । दुधभात साकर तूप पथ्या ।।४।। दो पाहरा मज लहरी येती । शुद्ध नाहीं पडे सुपती ।।५।। नीज नये घाली फुलें । जवळीं न साहती मुलें ।।६।। अंगी चंदन लावितें भाळीं । सदा शूळ माझे कपाळीं ।।७।। हाड गळोनि आलें मास । माझें दुःख तुम्हां नेणवे कैसें ।।८।। तुका म्हणे जिता गाढव केला । मेलियावरि नरका गेला ।।९।।

३७। पावलें पावलें तुझें आम्हां सर्व । दुजा नको भाव होऊं देऊं ।।१।। ।।ध्रु।।। जेथें तेथें देखें तुझीं पावलें । त्रिभुवन संचलें विठ्ठला गा ।।ध्रु।। भेदाभेदमतें भ्रमाचे संवाद । आम्हां नको वाद त्यांशीं देऊ ं।।२।। तुका म्हणे अणु तुजविण नाहीं । नभाहूनि पाहीं वाढ आहे ।।३।।

३८। वंदूं चरणरज सेवूं उष्टावळी। पूर्वकर्मा होळी करूनी सांडूं ।।१।। ।।ध्रु।।। अमुप हें गांठीं बांधूं भांडवल । अनाथा विठ्ठल आम्हां जोगा ।।ध्रु।। अवघे होती लाभ एका या चिंतनें । नामसंकीर्तनें गोविंदाच्या ।।२।। जन्ममरणाच्या खुंटातील खेपा । होईल हा सोपा सिद्ध पंथ ।।३।। गेले पुढें त्यांचा शोधीत मारग । चला जाऊं माग घेत आम्ही ।।४।। तुका म्हणे घालूं जीवपणा चिरा । जाऊं त्या माहेरा निजाचिया ।।५।।

३९। जेविले ते संत मागें उष्टावळी । अवघ्या पत्रावळी करूनी झाडा ।।१।। ।।ध्रु।।। सोंवळया ओंवळया राहिलों निराळा । पासूनि सकळां अवघ्यां दुरीं ।।ध्रु।। परें परतें मज न लगे सांगावें । हें तों देवें बरें शिकविलें ।।२।। दुसर्यािंतें आम्ही नाहीं आतळत । जाणोनि संकेत उभा असे ।।३।। येथें कोणीं कांहीं न धरावी शंका । मज चाड एका भोजनाची ।।४।। लांचावला तुका मारितसे झड । पुरविलें कोड नारायणें ।।५।।

४०। देवाच्या प्रसादें करा रे भोजन । व्हाल कोण कोण आढधकारी ते ।।१।। ।।ध्रु।।। ब्रम्हादिकांसि हें दुर्लभ उचिष्ट । नका मानूं वीट ब्रम्हरसीं ।।ध्रु।। अवधियां पुरतें वोसंडलें पात्र । आढधकार सर्वत्र आहे येथें ।।२।। इच्छादानी येथें वळला समर्थ । अवघें चि आर्त पुरवितो ।।३।। सरे येथें ऐसें नाहीं कदाकाळीं । पुढती वाटे कवळीं घ्यावें ऐसें ।।४।। तुका म्हणे पाक लक्ष्मीच्या हातें । कामारीसांगातें निरूपम ।।५।।

४१। अवगुणांचे हातीं । आहे अवघी फजीती ।।१।। ।।ध्रु।।। नाहीं पात्रासवें चाड । प्रमाण तें फिकें गोड ।।ध्रु।। विष तांब्या वाटी । भरली लावूं नये होटीं ।।२।। तुका म्हणे भाव । शुद्ध बरा सोंग वाव ।।३।।

४२। हरीच्या जागरणा । जातां कां रे नये मना ।।१।। ।।ध्रु।।। कोठें पाहासील तुटी । आयुष्य वेचे फुकासाटीं ।।ध्रु।। ज्यांची तुज गुंती । ते तों मोकलिती अंतीं ।।२।। तुका म्हणे बरा । लाभ काय तो विचारा ।।३।।

४३। धर्माची तूं मूर्ती । पाप पुण्य तुझे हातीं ।।१।। ।।ध्रु।।। मज सोडवीं दातारा ।

कर्मापासूनि दुस्तरा ||ध्रु|| करिसी अंगीकार | तरी काय माझा भार ||२||
जिवींच्या जीवना | तुका म्हणे नारायणा ||३||

४४| ब्रम्हादिक जया लाभासि ठेंगणे | बळयि आम्ही भले शरणागत ||१|| ||ध्रु||| कामनेच्या त्यागें भजनाचा लाभ | जाला पद्निभ सेवाऋणी ||ध्रु|| कामधेनूच्या क्षीरा पार नाहीं | इच्छेचिये वाही वरूषावें ||२|| बैसलिये ठायीं लागलें भरतें | त्रिपुटीवरतें भेदी ऐसें ||३|| हरि नाहीं आम्हा विष्णुदासां जगीं | नारायण अंगीं विसावला ||४|| तुका म्हणे बहु लाटे हें भोजन | नाहीं रिता कोण राहत राहों ||५||

४५| दुजें खंडे तरी | उरला तो अवघा हरि || आपणाबाहेरी | न लगे ठाव धुंडावा ||१|| ||ध्रु||| इतुलें जाणावया जाणा| कोंडे तरी मनें मना || पारधीच्या खुणा | जाणतें चि साधावें ||ध्रु|| देह आधीं काय खरा | देहसंबंधपसारा || बुजगावणें रक्षणसें भासतें ||२|| तुका करी जागा | नको वासपूं वाउगा || आहेसि तूं आगा| अंगीं डोळे उघडी ||३||

४६| विष्णुमय जग वैष्णवांचा धर्म | भेदाभेदभ्रम अमंगळ ||१|| ||ध्रु||| अइका जी तुम्ही भक्त भागवत | कराल तें हित सत्य करा ||ध्रु|| कोणा ही जिवाचा न घडो मत्सर | वर्म सर्वेश्वरपूजनाचें ||२|| तुका म्हणे एका देहाचे अवयव | सुख दुःख जीव भोग पावे ||३||

४७| आम्ही तरी आस | जालों टाकोनि उदास ||१|| ||ध्रु||| आतां कोण भय धरी | पुढें मरणाचें हरी ||ध्रु|| भलते ठायीं पडों | देह तुरंगीं हा चढो ||२|| तुमचे तुम्हांपासीं | आम्ही आहों जैसी तैसीं ||३|| गेले मानामान | सुखदुःखाचे खंडन ||४|| तुका म्हणे चित्तीं | नाहीं वागवीत खंती ||५||

४८| निंदी कोणी मारी | वंदी कोणी पूजा करी ||१|| ||ध्रु||| मज हें ही नाहीं तें ही नाहीं | वेगळा दोहीं पासुनी ||ध्रु|| देहभोग भोगें घडे | जें जें जोडे तें बरें ||२|| अवघें पावे नारायणीं | जनार्दनीं तुक्याचें ||३||

४९| जन विजन जालें आम्हां | विठ्ठलनामा प्रमाणें ||१|| ||ध्रु||| पाहें तिकडे बापमाय | विठ्ठल आहे रखुमाई ||ध्रु|| वन पट्टण एकभाव | अवघा ठाव सरता जाला ||२|| आठव नाहीं सुखदुःखा | नाचे तुका कौतुकें ||३||

५०| हिरा ठेवितां ऐरणीं | वांचे मारितां जो घणीं ||१|| ||ध्रु||| तोचि मोल पावे खरा | करणीचा होय चुरा ||ध्रु|| मोहरा होय तोचि अंगें | सूत न जळे ज्याचे संगें ||२|| तुका म्हणे तोचि संत | सोसी जगाचे आघात ||३||

५१| आलिंगनें घडे | मोक्ष सायूज्यता जोडे ||१|| ||ध्रु||| ऐसा संताचा महिमा | जाली बोलायाची सीमा ||ध्रु|| तीर्थें पर्वकाळ | अवघीं पायांपें सकळ ||२|| तुका

म्हणे देवा। त्यांची केली पावे सेवा ।।३।।

५२। माझिया मीपणा । जाला यावरी उगाणा ।।१।। ।।ध्रु।।। भोगी त्यागी पांडुरंग । त्यानें वसविलें अंग ।।ध्रु।। टाळिलें निमित्त । फार थोडें घात हित ।।२।। यावें कामावरी । तुका म्हणे नाहीं उरी ।।३।।

५३। सकळ चिंतामणी शरीर । जरी जाय अहंकार आशा समूळ ।। निंदा हिंसा नाहीं कपट देहबुद्धि । निर्मळ स्फटिक जैसा ।।१।। ।।ध्रु।।। मोक्षाचें तीर्थ न लगे वाराणसी । येती तयापासीं अवघीं जनें ।। तीर्थांसी तीर्थ जाला तो चि एक । मोक्ष तेणें दर्शनें ।।ध्रु।। मन शुद्ध तया काय करिसी माळा । मंडित सकळा भूषणांसी ।। हरिच्या गुणें गर्जताती सदा । आनंद तया मानसीं ।।२।। तन मन धन दिलें पुरूषोत्तमा । आशा नाहीं कवणाची ।। तुका म्हणे तो परिसाहूनि आगळा । काय महिमा वणूआ त्याची ।।३।।

५४। आहे तें सकळ कृष्णा चि अर्पण । न कळतां दुजें भावी ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणउनी पाठी लागतील भूतें । येती गवसीत पांचजणें ।।ध्रु।। ज्याचें त्या वंचलें आठव न होतां । दंड या निमित्ताकारणें हा ।।२।। तुका म्हणे काळें चेंपियेला गळा। मी मी वेळोवेळा करीतसे ।।३।।

५५। महारासि सिवे । कोपे ब्राम्हण तो नव्हे ।।१।। ।।ध्रु।। तया प्रायश्चित्त कांहीं । देहत्याग करितां नाहीं ।।ध्रु।। नातळे चांडाळ । त्याचा अंतरीं विटाळ ।।२।। ज्याचा संग चित्तीं । तुका म्हणे तो त्या याती ।।३।।

५६। तेलनीशीं रूसला वेडा । रागें कोरडें खातो भिडा ।।१।। ।।ध्रु।।। आपुलें हित आपण पाही । संकोच तो न धरी कांहीं ।।ध्रु।। नावडे लोकां टाकिला गोहो । बोडिले डोकें सांडिना मोहो ।।२।। शेजारणीच्या गेली रागें । कुत्र्यिांनी घर भरिलें मागें ।।३।। पिसारागें भाजिलें घर । नागविलें तें नेणे फार ।।४।। तुका म्हणे वांच्या रागें । फेडिलें सावलें देखिलें जगें ।।५।।

५७। मज दास करी त्यांचा । संतदासांच्या दासांचा ।।१।। ।।ध्रु।।। मग होत कल्पवरी । सुखें गर्भवास हरी ।।ध्रु।। नीचवृत्तिकाम । परी मुखीं तुझें नाम ।।२।। तुका म्हणे सेवे । माझे संकल्प वेचावे ।।३।।

५८। सदा तळमळ । चित्ताचिये हळहळ ।।१।। ।।ध्रु।।। त्यांचे दर्शन न व्हावें । शव असतां तो जिवे ।।ध्रु।। कुशब्दाची घाणी । अमंगळविली वाणी ।।२।। नेणे शब्द पर । तुका म्हणे परउपकार ।।३।।

५९। जया नहीं नेम एकादशीव्रत । जाणावें तें प्रेत शव लोकीं ।।१।। ।।ध्रु।।। त्याचें वय नित्य काळ लेखीताहे । रागें खाय करकरा ।।ध्रु।। जयाचिये द्वारीं तुळसीवृंदावन । नाहीं तें स्मशान गृह जाणां ।।२।। जये कुळीं नाहीं एक ही वैष्णव । त्याचा बुडे

भवनदीतापा ।।३।। विठोबाचें नाम नुच्चारी जें तोंड । प्रत्यक्ष तें कुंड रजकाचें ।।४।। तुका म्हणे त्याचे काष्ठ हातपाय । कीर्तना नव जाय हरीचिया ।।५।।

६०। आम्ही सदैव सुडके । जवळीं येतां चोर धाके ।। जाऊं पुडी भिकें । कुतरी घर राखती ।।१।। ।।ध्रु।।। नांदणूक ऐसी सांगा । नाहीं तरी वांयां भागा ।। थोरपण अंगा । तरी ऐसें आणावें ।।ध्रु।। अक्षय साचार । केलें सायासांनीं घर ।। एरंडसिंवार । दुजा भार न साहती ।।२।। धन कण घरोघरीं । पोट भरे भिकेवरी ।। जतन तीं करी । कोण गुरें वासरें ।।३।। जाली सकळ निश्चिंती । भांडवल शेण माती ।। झळझळीत भिंती । वृंदावनें तुळसीचीं ।।४।। तुका म्हणे देवा । अवघा निरविला हेवा ।। कुटुंबाची सेवा । तो चि करी आमुच्या ।।३।।

६१। पराविया नारी माउलीसमान । मानिलिया धन काय वेचे ।।१।। ।।ध्रु।।। न करितां परनिंदा परद्रव्य आढभलाष । काय तुमचें यास वेचे सांगा ।।ध्रु।। बैसलिये ठायीं म्हणतां रामराम । काय होय श्रम ऐसें सांगा ।।२।। संताचे वचनीं मानितां विश्वास । काय तुमचें यास वेचे सांगा ।।३।। खरें बोलतां कोण लागती सायास । काय वेचे यास ऐसें सांगा ।।४।। तुका म्हणे देव जोडे याचसाटीं । आणीक ते आटी न लगे कांही ।।५।।

६२। शुद्धबीजा पोटीं । फळें रसाळ गोमटीं ।।१।। ।।ध्रु।।। मुखीं अमृताची वाणी । देह वेचावा कारणीं ।।ध्रु।। सर्वांगी निर्मळ । चित्त जैसें गंगाजळ ।।२।। तुका म्हणे जाती । ताप दर्शनें विश्रांती ।।३।।

६३। चित्त समाधानें । तरी विष वाटे सोनें ।।१।। ।।ध्रु।।। बहु खोटा आढतशय । जाणां भले सांगो काय ।।ध्रु।। मनाच्या तळमळें । चंदनें ही अंग पोळे ।।२।। तुका म्हणे दुजा। उपचार पीडा पूजा ।।३।।

६४। परिमळ म्हूण चोळूं नये फूल । खाऊं नये मूल आवडतें ।।१।। मोतियांचे पाणी चाखूं नये स्वाद । यंत्र भेदूनि नाद पाहूं नये ।।२।। कर्मफळ म्हणुनी इच्छूं नये काम । तुका म्हणे वर्म दावूं लोकां ।।३।।

६५। माया तें चि ब्रम्ह ब्रम्ह तेंचि माया । अंग आणि छाया तया परी ।।१।। ।।ध्रु।।। तोडितां न तुटे सारितां निराळा । लोटांगणांतळीं हारपते ।।ध्रु।। दुजें नाहीं तेथें बळ कोणासाठीं । आणिक ते आटी विचाराची ।।२।। तुका म्हणे उंच वाढे उंचावणें । ठेंगणीं लवणें जैसीं तैसीं ।।३।।

६६। दुर्जनासि करी साहे । तो ही लाहे दंड हे ।।१।। ।।ध्रु।।। शिंदळीच्या कुंटणी वाटा। संग खोटा खोटयाचा ।।ध्रु।। येर येरा कांचणी भेटे । आगी उठे तेथूनी ।।२।। तुका म्हणे कापूं नाकें । पुढें आणिकें शिकविती ।।३।।

६७। वृत्ति भूमि राज्य द्रव्य उपार्जिती । जाणा त्या निश्चितीं देव नाहीं ।।१।।

।।ध्रु।।। भाडेकरी वाहे पाठीवरी भार । अंतरींचें सार लाभ नाहीं ।।ध्रु।। देवपूजेवरी ठेवूनियां मन । पाषाण पाषाण पूजी लोभें

।।२।। तुका म्हणे चिंतिती आदरें । लाघव हे चार शिंदळीचे ।।३।।

६८। पवित्र सोंवळी । एक तीं च भूमंडळीं ।।१।। ।।ध्रु।।। ज्यांचा आवडता देव । अखंडीत प्रेमभाव ।।ध्रु।। तीं च भाग्यवंतें । सरतीं पुरतीं धनवित्ते ।।२।। तुका म्हणे त्यांची केल्या पावे सेवा ।।३।।

६९। आशाबद्ध जन । काय जाणे नारायण ।।१।। ।।ध्रु।।। करी इंद्रियांची सेवा। पाहे आवडीचा हेवा ।।ध्रु।। भ्रमले चावळे । तैसें उचित न कळे ।।२।। तुका म्हणे विषें । अन्न नाशियेलें जैसें ।।३।।

७०। ढेकरें जेवण दिसे साचें । नाहीं तरि काचें कुंथाकुंथी ।।१।। ।।ध्रु।।। हे ही बोल ते ही बोल । कोरडे फोल रूचीविण ।।ध्रु।। गव्हांचिया होती परी । फके वरी खाऊं नये ।।२।। तुका म्हणे असे हातींचें कांकण । तयासी दर्पण विल्हाळक ।।३।।

७१। करावी ते पूजा मनें चि उत्तम । लौकिकाचें काम काय असे ।।१।। ।।ध्रु।।टटटटटटटटटटटट। कळावें तयासि कळे अंतरींचें । कारण तें साचें साचा अंगीं ।।ध्रु।। आढतशया अंतीं लाभ विंढवा घात । फळ देतें चित्त बीजा ऐसें ।।२।। तुका म्हणे जेणे राहे समाधान । ऐसें तें भजन पार पावी ।। ३।।

७२। एकादशीव्रत सोमवार न करिती । कोण त्यांची गति होइल नेणों ।।१।। ।।ध्रु।।। काय करूं बहु वाटे तळमळ । आंधळी सकळ बहिमुर्ख ।।ध्रु।। हरिहरां नाहीं बोटभरी वाती । कोण त्यांची गति होइल नेणों ।।२।। तुका म्हणे नाहीं नारायणीं प्रीति । कोण त्यांची गति होइल नेणों ।।३।।

७३। नव्हे आराणूक संवसारा हातीं । सर्वकाळ चित्ती हा चि धंदा ।।१।। ।।ध्रु।।। देवधर्म सांदीं पडिला सकळ । विषयीं गोंधळ गाजतसे ।।ध्रु।। रात्रि दीस न पुरे कुटुंबाचे समाधान । दुर्लभ दर्शन ईश्वराचें ।।२।। तुका म्हणे आत्महत्या रे घातकी । थोर होते चुकी नारायणीं ।।३।।

७४। स्मशान ते भूमि प्रेतरूप जन । सेवाभक्तिहीन ग्रामवासी ।।१।। ।।ध्रु।।। भरतील पोट श्वानाचिया परी। वस्ति दिली घरी यमदूतां ।।ध्रु।। अपूज्य लिंग तेथे आढतत न घे थारा । ऐसी वस्ती चोरां कंटकांची ।।२।। तुका म्हणे नाहीं ठावी स्थिति मती । यमाची निश्चिंती कुळवाडी ।।३।।

७५। आहाकटा त्याचे करती पितर । वंशीं दुराचार पुत्र जाला ।।१।। ।।ध्रु।।। गळे चि ना गर्भ नव्हे चि कां वांज । माता त्याची लाजलावा पापी ।।ध्रु।। परपीडे परद्वारीं सावधान । सादर चि मन अभाग्याचें ।।२।। न मिळतां निंदा चाहडी उपवास । संग्रहावे दोष सकळ ही ।।३।। परउपकार पुण्य त्या वावडें । विषाचें तें कीडें दुग्धीं

मरे ।।४।। तुका म्हणे विटाळाची च तो मूर्ति । दया क्षमा शांति नातळे त्या ।।५।।

७६। श्वान शीघ्रकोपी । आपणा घातकरी पापी ।।१।। ।।ध्रु।।। नाहीं भीड आणि धीर । उपदेश न जिरे क्षीर ।।ध्रु।। माणसांसि भुंके । विजातीनें द्यावे थुंके ।।२।। तुका म्हणे चित्त । मळणि करा तें फजित ।।३।।

७७। देखोनि हरखली अंड । पुत्र जाला म्हणे रांड ।। तंव तो जाला भांड । चाहाड चोर शिंदळ ।।१।। ।।ध्रु।।। जाय तिकडे पीडी लोकां । जोडी भांडवल थुंका ।। थोर जाला चुका । वर कां नाहीं घातली ।।ध्रु।। भूमि कांपे त्याच्या भारें । कुंभपाकाचीं शरीरें ।। निष्ठूर उत्तरें । पापदृष्टी मळणिचित्त ।।२।। दुराचाारी तो चांडाळ । पाप सांगातें विटाळ ।। तुका म्हणे खळ । म्हणोनियां निषिद्ध तो ।।३।।

७८। नेणें गाणें कंठ नाहीं हा सुस्वर । घालूं तुज भार पांडूरंगा ।।१।। नेणें राग वेळ काळ घात मात । तुझे पायीं चित्त ठेवीं देवा ।।२।। तुका म्हणे मज चाड नाहीं जना । तुज नारायणा वांचूनिया ।।३।।

७९। माझी पाठ करा कवी । उट लावी दारोदार ।।१।। ।।ध्रु।।। तंव तया पारखी सिव । लाजे ठाव सांडितां ।।ध्रु।। उष्टावळी करूनि जमा । कुंथुनि प्रेमा आणितसे ।।२।। तुका म्हणे बाहेरमुदी । आहा च गोविंदीं न सरती ।।३।।

८०। उपाधीच्या नांवें घेतला सिंतोडा । नेदूं आतां पीडा आतळों ते ।।१।। ।।ध्रु।।। काशासाठी हात भरूनि धुवावे । चालतिया गोवे मारगासि ।।ध्रु।। काय नाहीं देवें करूनि ठेविलें । असे तें आपुलें ते ते ठायीं ।।२।। तुका म्हणे जेव्हां गेला अहंकार । तेव्हां आपपर बोळविले ।।३।।

८१। योगाचें तें भाग्य क्षमा । आधीं दमा इंद्रियें ।।१।। ।।ध्रु।।। अवघीं भाग्यें येती घरा। देव सोयरा जालिया ।।ध्रु।। मिरासीचें म्हूण सेत । नाहीं देत पीक उगें ।।२।। तुका म्हणे उचित जाणां । उगीं सिणा काशाला ।।३।।

८२। न ये नेत्रां जळ । नाहीं अंतरीं कळवळ ।।१।। ।।ध्रु।।। तों हे चावटीचे बोल । जन रंजवणें फोल ।।ध्रु।। न फळे उत्तर । नाहीं स्वामी जों सादर ।।२।। तुका म्हणे भेटी । जंव नाहीं दृष्टादृष्टी ।।३।।

८३। बाईल सावासिण आई । आपण पितरांचे ठायीं ।।१।। ।।ध्रु।।। थोर वेच जाला नष्टा । अवघ्या अपसव्य चेष्टा ।।ध्रु।। विषयांचे चरवणीं । केली आयुष्याची गाळणी ।।२।। तुका म्हणे लंडा। नाहीं दया देव धोंडा ।।३।।

८४। दानें कांपे हात । नावडे तेविशीं मात ।।१।। ।।ध्रु।।। कथी चावटीचे बोल । हिंग क्षीरीं मिथ्या फोल ।।ध्रु।। न वजती पाय । तीर्था म्हणे वेचूं काय ।।२।। तुका म्हणे मनीं नाहीं । न ये आकारातें कांहीं ।।३।।

८५। वळतिं जें गाई । त्यासि फार लागे काई ।।१।। ।।ध्रु।।। निवे भावाच्या उत्तरीं

| भलते एके धणी वरी ||ध्रु|| न लगती प्रकार | मानाचा आदर ||२|| सांडी थोरपणा| तुका म्हणे सवें दीना ||३||

८६| मैत्र केले महा बळी | कामा न येती अंतकाळीं ||ध्रु||| आधीं घे रे रामनाम | सामा भरीं हा उत्तम ||ध्रु|| नाहीं तरी यम | दांत खातो करकरा ||२|| धन मेळविलें कोडी | काळ घेतल्या न सोडी ||३|| कामा न ये हा परिवार | सैन्य लोक बहु फार ||४|| तंववरि मिरविसी बळ | जंव आला नाहीं काळ ||५|| तुका म्हणे बापा | चुकवीं चौर्यािशींच्या खेपा ||६||

८७| कानडीनें केला मर्हिाट भ्रतार | एकाचें उत्तर एका न ये ||१|| ||ध्रु||| तैसें मज नको करूं कमळापति | देईं या संगति सज्जनांची ||ध्रु|| तिनें पाचरिलें इल बा म्हणोन | येरू पळे आण जाली आतां ||२|| तुका म्हणे येर येरा जें विच्छिन्न | तेथें वाढे सीण सुखा पोटीं ||३||

८८| सुख पाहतां जवापाडें | दुःख पर्वता एवढें ||१|| ||ध्रु||| धरीं धरीं आठवण | मानीं संताचें वचन ||ध्रु|| नेलें रात्रीनें तें अर्धे | बाळपण जराव्याधे ||२|| तुका म्हणे पुढा | घाणा जुंती जसी मूढा ||३||

८९| बोलायाचा त्यासीं | नको संबंध मानसीं ||१|| ||ध्रु||| जया घडली संतनिंदा | तुज विसरूनि गोविंदा ||ध्रु|| जळो त्याचें तोंड | नको दृष्टीपुढें भांड ||२|| तुका म्हणे देवा | तया दुरी मज ठेवा ||३||

९०| तीळ जाळलि तांदुळ | काम क्रोध तैसे चि खळ ||१|| ||ध्रु||| कां रे सिणलासी वाउगा | न भजतां पांडुरंगा ||ध्रु|| मानदंभासाठीं | केली अक्षरांची आटी ||२|| तप करूनि तीर्थाटन | वाढविला आढभमान ||३|| वांटिलें तें धन | केली अहंता जतन ||४|| तुका म्हणे चुकलें वर्म | केला अवघा चि अधर्म ||५||

९१| संवसारतापें तापलों मी देवा | करितां या सेवा कुटुंबाची ||१|| ||ध्रु||| म्हणऊनी तुझे आठविले पाय | ये वो माझे माय पांडुरंगे ||ध्रु|| बहुतां जन्मींचा जालों भारवाही | सुटिजे हें नाहीं वर्म ठावें ||२|| वेढियेलों चोरीं अंतर्बाह्यात्कारीं | कणव न करी कोणी माझी ||३|| बहु पांगविलों बहु नागविलों | बहु दिवस जालों कासाविस ||४|| तुका म्हणे आतां धांव घालीं वेगीं | ब्रीद तुझें जगीं दीननाथा ||५||

९२| भक्तऋणी देव बोलती पुराणें | निर्धार वचनें साच करीं ||१|| ||ध्रु||| मागें काय जाणों अइकिली वात्तार् | कबिर सातें जातां घडिया वांटी ||ध्रु|| माघारिया धन आणिलें घरासि | ने घे केला त्यासि त्याग तेणें ||२|| नामदेवाचिया घरासि आणिलें | तेणें लुटविलें द्विजां हातीं ||३|| प्रत्याक्षासि काय द्यावें हें प्रमाण | व्यंकोबाचें ऋण फेडियेलें ||४|| बीज दळोनियां केली आराधना | लागे नारायणा पेरणें तें ||५|| तुका म्हणे नाहीं जयासि निर्धार | नाडला साचार तो चि एक ||६||

९३। भोगें घडे त्याग । त्यागें अंगा येती भोग ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसें उफराटें वर्म । धर्मा अंगीं च अधर्म ।।ध्रु।। देव अंतरे तें पाप । खोटे उगवा संकल्प ।।२।। तुका म्हणे भीड खोटी । लाभ विचारावा पोटीं ।।३।।

९४। भोरप्याने सोंग पालटिलें वरी । बक ध्यान धरी मत्स्या जैसें ।।१।। ।।ध्रु।।। टिळे माळा मैंद मुद्रा लावी अंगीं । देखों नेदि जगीं फांसे जैसे ।।ध्रु।। ढीवर या मत्स्या चारा घाली जैसा । भीतरील फांसा कळों नेदी ।।२।। खाटिक हा स्नेहवादें पशु पाळी । कापावया नळी तया साठीं ।।३।। तुका म्हणे तैसा भला मी लोकांत । परी तूं कृपावंत पांडुरंगा ।।४।।

९५। गेली वीरसरी। मग त्यासि रांड मारी ।।१।। ।।ध्रु।।। मग नये तैसी सत्ता। गेली मागील आणितां ।।ध्रु।। भंगलिया चित्ता । न ये काशानें सांदितां ।।२।। तुका म्हणे धीर । भंगलिया पाठीं कीर ।।३।।

९६। युक्ताहार न लगे आणिक साधनें । अल्प नारायणें दाखविलें ।।१।। ।।ध्रु।।। कलियुगामाजी करावें कीर्तन । तेणें नारायण देइल भेटी ।।ध्रु।। न लगे हा लौकिक सांडावा वेव्हारा । घ्यावें वनांतर भस्म दंड ।।२।। तुका म्हणे मज आणिक उपाव । दिसती ते वाव नामाविण ।।३।।

९७। कंठी कृष्णमणी । नाहीं अशुभ ते वाणी ।।१।। ।।ध्रु।।। हो का नर अथवा नारी । रांड तयें नावें खरी ।।ध्रु।। नाहीं हातीं दान । शूरपणाचें कांकण ।।२।। वाळयिली संतीं । केली बोडोनि फजिती ।।३।। तुका म्हणे ताळा । नाहीं त्याची अवकळा ।।४।।

९८। माया ब्रम्ह ऐसें म्हणती धर्मठक । आपणासरिसे लोक नागविले ।।१।। ।।ध्रु।।। विषयी लंपट शिकवी कुविद्या । मनामागें नांद्या होऊनि फिरे ।।ध्रु।। करूनी खातां पाक जिरे सुरण राई । करितां आढतत्याई दुःख पावे ।।२।। औषध द्यावया चाळविलें बाळा । दावूनियां गुळा दृष्टीपुढें ।।३।। तरावया आधीं शोधा वेदवाणी । वांजट बोलणीं वारा त्यांचीं ।।४।। तुका म्हणे जयां पिंडाचें पाळण । न घडे नारायणभेट तयां ।।५।।

९९। मृगजळ दिसे साचपणा ऐसें । खोटियाचें पिसें ऊर फोडी ।।१।। ।।ध्रु।।। जाणोनि कां करा आपुलालें घात । विचारा रे हित लवलाहीं ।।ध्रु।। संचित सांगातीं बोळवणें सवें । आचरले द्यावें फळ तेणें ।।२।। तुका म्हणे शेखी श्मशान तोंवरी । संबंध गोवरी अंगीं सवें ।।३।।

१००। गौळीयाची ताकपिरें । कोण पोरें चांगली ।।१।। ।।ध्रु।।। येवढा त्यांचा छंद देवा । काय सेवा भक्ती ते ।।ध्रु।। काय उपास पडिले होते । कण्याभोंवते विदुराच्या ।।२।। तुका म्हणे कुब्जा दासी । रूपरासी हीनकळा ।।३।।

१०१। आतां तरी पुढें हा चि उपदेश । नका करूं नाश आयुष्याचा ।।१।। ।।ध्रु।।। सकळांच्या पायां माझे दंडवत । आपुलालें चित्त शुद्ध करा ।।ध्रु।। हित तें करावें देवाचें चिंतन । करूनियां मन एकविध ।।२।। तुका म्हणे लाभ होय तो व्यापार । करा काय फार शिकवावें ।।३।।

१०२। भक्ताविण देवा । कैंचें रूप घडे सेवा ।।१।। ।।ध्रु।।। शोभविलें येर येरां । सोनें एके ठायीं हिरा ।।ध्रु।। देवाविण भक्ता । कोण देता निष्कामता ।।२।। तुका म्हणे बाळ । माता जैसें स्नेहजाळ ।।३।।

१०३। विश्वाचा जनिता । म्हणे यशोदेसि माता ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसा भक्तांचा अंकित । लागे तैसी लावी प्रीत ।।ध्रु।। निष्काम निराळा । गोपी लावियेल्या चाळा ।।२।। तुका म्हणे आलें । रूपा अव्यक्त चांगलें ।।३।।

१०४। काय दिनकरा । केला कोंबडयानें खरा ।।१।। ।।ध्रु।।। कां हो ऐसा संत ठेवा । भार माझे माथां देवा ।।ध्रु।। आडविलें दासीं । तरि कां मरती उपवासी ।।२।। तुका म्हणे हातीं । कळा सकळ अनंतीं ।।३।।

१०५। जेवितां ही धरी । नाक हागतिया परी ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसियाचा करी चाळा । आपुली च अवकळा ।।ध्रु।। सांडावे मांडावें । काय ऐसें नाहीं ठावें ।।२।। तुका म्हणे करी । ताका दुधा एक सरी ।।३।।

१०६। हो का पुत्र पत्नी बंधु । त्यांचा तोडावा संबंधु ।।१।। ।।ध्रु।।। कळों आलें खटयाळसें । शिवों लिंपो दोषें ।।ध्रु।। फोडावें मडकें । मेलें लेखीं घायें एकें ।।२।। तुका म्हणे त्यागें । विण चुकीजेना भोगें ।।३।।

१०७। व्याल्याविण करी शोभनतांतडी । चार ते गधडी करीतसे ।।१।। ।।ध्रु।।। कासया पाल्हाळ आणिकांचे देखी । सांगतां नव्हे सुखी साखरेसि ।।ध्रु।। कुंथाच्या ढेकरें न देवेल पुष्टी । रूप दावी कष्टी मळणि वरी ।।२।। तुका म्हणे अरे वाचाळ हो ऐका । अनुभवेंविण नका वाव घेऊं ।।३।।

१०८। जेणें घडे नारायणीं अंतराय । होत बाप माय वर्जावीं तीं ।।१।। ।।ध्रु।।। येर प्रिया पुत्र धना कोण लेखा । करिती तीं दुःखा पात्र शत्रु ।।ध्रु।। प्रल्हादें जनक बिभीषणें बंधु । राज्य माता निंदु भरतें केली ।।२।। तुका म्हणे सर्व धर्म हरिचे पाय । आणीक उपय दुःखमूळ ।।३।।

१०९। मान अपमान गोवे । अवघे गुंडूनी ठेवावे ।।१।। ।।ध्रु।।। हें चि देवाचें दर्शन। सदा राहे समाधान ।।ध्रु।। शांतीची वसती । तेथें खुंटे काळगती ।।२।। आली ऊर्मी साहे । तुका म्हणे थोडें आहे ।।३।।

११०। थोडें आहे थोडें आहे । चित्त साहे जालिया ।।१।। ।।ध्रु।।। हर्षामर्ष नाहीं अंगीं । पांडुरंगी सरलें तें ।।ध्रु।। अवघ्या साधनांचें सार । न लगे फार शोधावें

।।२।। तुका म्हणे लटिकें पाहें । सांडीं देह आढभमान ।।३।।

१११। आतां उघडीं डोळे । जरी अद्यापि न कळे ।। तरी मातेचिये खोळे । दगड आला पोटासि ।।१।। ।।ध्रु।।। मनुष्यदेहा ऐसा निध । साधिली ते साधे सिद्ध ।। करूनि प्रबोध । संत पार उतरले ।।ध्रु।। नाव चंद्रभागे तीरीं । उभी पुंडलीकाचे द्वारीं ।। कट धरूनियां करीं । उभाउभी पालवी ।।२।। तुका म्हणे फुकासाठीं । पायीं घातली या मिठी ।। होतो उठाउठी । लवकरी च उतार ।।३।।

११२। न करीं संग राहें रे निश्चळ । लागों नेदीं मळ ममतेचा ।।१।। ।।ध्रु।।। या नांवें अद्वैत खरें ब्रम्हज्ञान । अनुभवावांचून बडबड ते ।।ध्रु।। इंद्रियांचा जय वासनेचा क्षय । संकल्पा ही न ये वरी मन ।।२।। तुका म्हणे न ये जाणीव अंतरा । अंतरीं या थारा आनंदाचा ।।३।।

११३। पंढरीचा महिमा । देतां आणीक उपमा ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसा ठाव नाहीं कोठें । देव उभाउभी भेटे ।।ध्रु।। आहेति सकळ । तीर्थें काळें देती फळ ।।२।। तुका म्हणे पेठ। भूमिवरी हे वैकुंठ ।।३।।

११४। तिर्थी धोंडा पाणी । देव रोकडा सज्जनीं ।।१।। ।।ध्रु।।। मिळालिया संतसंग । समर्पितां भलें अंग ।।ध्रु।। तीर्थी भाव फळे । येथें आनाड तें वळे ।।२।। तुका म्हणे पाप । गेलें गेल्या कळे ताप ।।३।।

११५। घेऊनियां चक्र गदा । हा चि धंदा करी तो ।।१।। ।।ध्रु।।। भक्ता राखे पायापासीं । दुर्जनासी संहारी ।।ध्रु।। अव्यक्त तें आकारलें । रूपा आलें गुणवंत ।।२।। तुका म्हणे पुरवी इच्छा । जया तैसा विठ्ठल ।।३।।

११६। देखोनि पुराणिकांची दाढी । रडे फुंदे नाक ओढी ।।१।। ।।ध्रु।।। प्रेम खरें दिसे जना । भिन्न अंतरीं भावना ।।ध्रु।। आवरितां नावरे । खुर आठवी नेवरे ।।२।। बोलों नयें मुखावाटां । म्हणे होतां ब्यांचा तोटा ।।३।। दोन्ही सिंगें चारी पाय । खुणा दावी म्हणे होय ।।४।। मना आणितां बोकड । मेला त्याची चरफड ।।५।। होता भाव पोटीं । मुखा आलासे शेवटीं ।।६।। तुका म्हणे कुडें । कळों येतें तें रोकडें ।।७।।

११७। दुर्जनाची गंधी विष्ठेचिया परी । देखोनियां दुरी व्हावें तया ।।१।। ।।ध्रु।।। अइका हो तुम्ही मात हे सज्जन । करूं संघष्टन नये बोलों ।।ध्रु।। दुर्जनाचे अंगी अखंड विटाळ । वाणी रजस्वला स्त्रवे तैशी ।।२।। दुर्जनाचें भय धरावे त्यापरी । पिसाळलेवरी धांवे श्वान ।।३।। दुर्जनाचा भला नव्हे अंगसंग । बोलिलासे त्याग देशाचा त्या ।।४।। तुका म्हणे किती सांगावे पृथक । अंग कुंभीपाक दुर्जनाचें ।।५।।

११८। आढतवादी नव्हे शुद्धया बीजाचा । ओळखा जातीचा अंत्यज तो ।।१।। ।।ध्रु।।। वेद श्रुति नाहीं ग्रंथ ज्या प्रमाण । श्रेष्ठांचे वचन न मानी जो ।।ध्रु।। तुका

म्हणे मद्यपानाचें मिष्टान्न । तैसा तो दुर्जन शिवों नये ।।२।।

११९। शब्दा नाहीं धीर । ज्याची बुद्धि नाहीं स्थिर ।।१।। ।।ध्रु।।। त्याचें न व्हावें दर्शन । खळा पंगती भोजन ।।ध्रु।। संतास जो निंदी । अधम लोभासाठी वंदी ।।२।। तुका म्हणे पोटीं । भाव आणीक जया होटीं ।।३।।

१२०। चोरें चोरातें करावा उपदेश । आपुला अभ्यास असेल तो ।।१।। ।।ध्रु।।। शिंदळीच्या मागें वेचितां पाउलें । होईल आपुलें तिच्या ऐसें ।।ध्रु।। तुका म्हणे भितों पुढिलिया दत्ता । म्हणऊनि चिंता उपजली ।।२।।

१२१। मांडवाच्या दारा । पुढें आणिला म्हातारा ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणे नवरी आणा रांड । जाळा नवर्‍यांचें तोंड ।।ध्रु।। समय न कळे । काय उपयोगीं ये वेळे ।।२।। तुका म्हणे खरा । येथूनिया दूर करा ।।३।।

१२२। कांहीं नित्यनेमाविण । अन्न खाय तो चि श्वान ।। वांयां मनुष्यपण । भार वाहे तो वृषभ ।।१।। ।।ध्रु।।। त्याचा होय भूमी भार । नेणे यातीचा आचार ।। जाला दावेदार । भोगवी अघोर पितरांसि ।।ध्रु।। अखंड अशुभ वाणी । खरें न बोले चि स्वप्नीं ।। पापी तयाहुनी । आणीक नाहीं दुसरा ।।२।। पोट पोसी एकला । भूतीं दया नाहीं ज्याला ।। पाठीं लागे आल्या । आढतताचे दाराशीं ।।३।। कांहीं संतांचें पूजन । न घडे तीर्थांचे भ्रमण ।। यमाचा आंदण । सीण थोर पावेल ।।४।। तुका म्हणे त्यांनीं । मनुष्यपणा केली हानी । देवा विसरूनी । गेलीं म्हणतां मी माझें ।।५।।

१२३। कन्या गो करी कथेचा विकारा । चांडाळ तो खरा तया नांवें ।।१।। गुण अवगुण हे दोन्ही प्रमाण । यातिशीं कारण नाहीं देवा ।।२।। आशाबद्ध नये करूं तें करिती । तुका म्हणे जाती नकरामधीं ।।३।।

१२४। हरिहरां भेद । नाहीं करूं नये वाद ।।१।। ।।ध्रु।।। एक एकाचे हृदयीं । गोडी साखरेच्या ठायीं ।।ध्रु।। भेदकासी नाड । एक वेलांटी च आड ।।२।। उजवे वामांग । तुका म्हणे एक चि अंग ।।३।।

१२५। वक्त्या आधीं मान । गंध अक्षता पूजन । श्रोता यति जाला जाण । तरी त्या नाहीं उचित ।।१।। ।।ध्रु।।। शीर सर्वांगा प्रमाण । यथाविधी कर चरण । धर्माचें पाळण । सकळीं सत्य करावें ।।ध्रु।। पट्ट पुत्र सांभाळी । पिता त्याची आज्ञा पाळी । प्रमाण सकळीं । ते मर्यादा करावी ।।२।। वरासनीं पाषाण । तो न मानावा सामान्य । येर उपकरणें । सोनियाचीं परी तीं नीच ।।३।। सोनियाचा पैंजण । मुगुटमणि केला हीण । जयाचें कारण । तया ठायीं अळंकार ।।४।। सेवका स्वामीसाठीं । त्याचें नाम त्याचें धन । तुका म्हणे जाण । तुम्ही संत तदर्थीं ।।५।।

१२६। घरीं रांडा पोरें मरती उपवासीं । सांगे लोकांपासीं थोरपण ।।१।। नेऊनियां

घरा दाखवावें काय । काळतोंडा जाय चुकावूनि ।।२।। तुका म्हणे आम्ही जाणों त्या प्रमाण । ठकावे हे जन तैसे नहों ।।३।।

जोहार-अभंग ३।

१२७। मायबाप जोहार । सारा साधावया आलों वेसकर ।।१।। ।।ध्रु।।। मागील पुढील करा झाडा । नाहीं तरी खोडा घालिती जी ।।ध्रु।। फांकूं नका रूजू जालिया वांचून । सांगा जी कोण घरीं तीं धण्या ।।२।। आजि मायबाप करा तडामोडी । उद्यां कोणी घडी राहेना हो ।।३।। तुका म्हणे कांहीं न चले ते बोली । अखरते सालीं झाडा घेती ।।४।।

१२८। येऊं द्या जी कांहीं वेसकरास । आंतून बाहेर वोजेचा घास ।।१।। जों यावें तों हात चि रिता नाहीं । कधीं तरीं कांहीं द्यावे घ्यावें ।।२।। तुका म्हणे उद्यां लावीन म्हनेरा । जे हे दारोदारांभोवतीं फिरा ।।३।।

१२९। देती घेती परज गेली । घर खालीं करूनियां ।।१।। ।।ध्रु।।। धांवणियाचे न पडे हातीं । खादली राती काळोखी ।।ध्रु।। अवघियांचे अवघें नेलें । कांहीं ठेविलें नाहीं मागें ।।२।। सोंग संपादुनि दाविला भाव । गेला आधीं माव वरि होती ।।३।। घराकडे पाहूं नयें सें चि जालें । अमानत केलें दिवाणांत ।।४।। आतां तुका कोणा न लगे चि हातीं । जाली ते निश्चिती बोलों नये ।।५।।

१३०। शुकसनकादिकीं उभारिला बाहो । परिक्षितीला हो दिसां आतां ।।१।। ।।ध्रु।।। उठाउठी करी स्मरणाचा धांवा । धरवत देवा नाहीं धीर ।।ध्रु।। त्वरा जाली गरूड टाकियेला मागें । द्रौपदीच्या लागें नारायणें ।।२।। तुका म्हणे करी बहु च तांतडी । प्रेमाची आवडी लोभ फार ।।३।।

१३१। बोलिलों तें कांही तुमचिया हिता । वचन नेणतां क्षमा कीजे ।।१।। ।।ध्रु।।। वाट दावी तया न लगे रूसावें । आढतत्याई जीवें नाश पावे ।।ध्रु।। निंब देखण्यासि कळे । पडती आंधळे कूपा माजी ।।३।।

१३२। माकडें मुठीं धरिले फुटाणे । गुंतले ते नेणे हात तेथें ।।१।। ।।ध्रु।।। काय तो तयाचा लेखावा अन्याय । हित नेणे काय आपुलें तें ।।ध्रु।। शुकें नळकिशीं गोवियेले पाय । विसरोनि जाय पक्ष दोन्ही ।।२।। तुका म्हणे एक ऐसे पशुजीव । न चले उपाव कांहीं तेथें ।।३।।

१३३। हरी तूं निष्ठूर निर्गुण । नाहीं माया बहु कठिण । नव्हे तें करिसी आन । कवणें नाहीं केलें तें ।।१।। ।।ध्रु।।। घेऊनि हरिश्चंद्राचें वैभव । राज्य घोडे भाग्य सर्व । पुत्र पत्नी जीव । डोंबाघरीं वोपविलीं ।।ध्रु।। नळा दमयंतीचा योग । विघडिला त्यांचा संग । ऐसें जाणे जग । पुराणें ही बोलती ।।२।। राजा शिबी चक्रवर्ती । कृपाळु दया भूतीं । तुळविलें अंतीं । तुळें मास तयाचें ।।३।। कर्ण भिडतां

समरंगणीं । बाणीं व्यापियेला रणीं । मागसी पाडोनी । तेथें दांत तयाचे ।।४।। बळी सर्वस्वें उदार । जेणे उभारिला कर । करूनि काहार । तो पाताळीं घातला ।।५।। श्रियाळाच्या घरीं । धरणें मांडिलें मुरारी । मारविलें करीं । त्याचें बाळ त्याहातीं ।।६।। तुज भावें जे भजती । त्यांच्या संसारा हे गति । ठाव नाहीं पुढती । तुका म्हणे करिसी तें।।७।।

१३४। चाल केलासी मोकळा । बोल विठ्ठल वेळोवेळां ।।१।। ।।ध्रु।।। तुज पापचि नाहीं ऐसें । नाम घेतां जवळीं वसे ।।ध्रु।। पंच पातकांच्या कोडी । नामें जळतां न लगे घडी ।।२।। केलीं मागें नको राहों । तुज जमान आम्ही आहों ।।३।। करीं तुज जीं करवती । आणिक नामें घेऊं किती ।।४।। तुका म्हणे काळा । रीग नाहीं निघती ज्वाळा ।।५।।

१३५। बाळ बापा म्हणे काका । तरी तो कां निपराध ।।१।। ।।ध्रु।।। जैसा तैसा भाव गोड । पुरवी कोड विठ्ठल ।।ध्रु।। साकरेसि म्हणतां धोंडा । तरी कां तोंडा न रूचे ।।२।। तुका म्हणे आरूष बोल । नव्हे वोल आहाच ।।३।।

१३६। चित्तीं नाहीं तें जवळी असोनि काय । वत्स सांडी माय तेणे न्यायें ।।१।। प्रीतीचा तो वायु गोड लागे मात । जरी जाय चित्त मिळोनियां ।।२।। तुका म्हणे अवघें फिकें भावाविण । मीठ नाहीं अन्न तेणें न्यायें ।।३।।

१३७। काय काशी करिती गंगा । भीतरिं चांगा नाहीं तो ।।१।। ।।ध्रु।।। अधणीं कुचर बाहेर तैसा । नये रसा पाकासि ।।ध्रु।। काय टिळे करिती माळा । भाव खळा नाहीं त्या ।।२।। तुका म्हणे प्रेमें विण । बोले भुंके अवघा शीण ।।३।।

१३८। शिंदळा साल्याचा नाहीं हा विश्वास । बाईल तो त्यास न विसंभे ।।१।। दुष्ट बुद्धि चोरी करी निरंतर । तो म्हणे इतर लोक तैसे ।।२।। तुका म्हणे जया चित्तीं जे वासना । तयाची भावना तयापरी ।।३।।

काला चेंडुफळी-अभंग १००।

१३९। झेला रे झेला वरचेवर झेला । हातिचें गमावी तो पाठीं साहे टोला ।।१।। ।।ध्रु।।। त्रिगुणाचा चेंडू हातें झुगारी निराळा । वरिलिया मुखें मन लावी तेथें डोळा ।।ध्रु।। आगळा होऊनि धरी वरिचिया वरी । चपळ तो जिंके गांढया ठके येरझारीं ।।२।। हातीं सांपडलें उभें बैसों नेदी कोणी । सोरीमागें सोरी घेती ओणवें करूनि ।।३।। डाईं पडिलिया सोसी दुःखाचे डोंगर । पाठीवरी भार भोंवता ही उभा फेर ।।४।। तुका म्हणे सुख पाहे तयाचें आगळें । जिंकी तो हरवी कोणी एका तरी काळें ।।५।।

१४०। अझुनि कां थीर पोरा न म्हणसी किर । धरूनियां धीर लाजे बुर निघाला।।१।। ।।ध्रु।।। मोकळा होतासि कां रे पडिलासि डाईं । वरिलांचा भार

आतां उतरेसा नाहीं ।।ध्रु।। मेळवूनि मेळा एकाएकीं दिली मिठी । कवळलिें एक बहु बैसविलीं पाठीं ।।२।। तळील तें वरी वरील तें येतें तळा । न सुटे तोंवरी येथें गुंतलिया खेळा ।।३।। सांडितां ठाव पुढें सईल धरी हात । चढेल तो पडेल ऐसी ऐका रे मात ।।४।। तुका म्हणे किती आवरावे हात पाय । न खेळावें तोंच बरे वरी न ये डाव ।।५।।

कोडें-अभंग २।

१४१। कोडें रे कोडें ऐका हें कोडें । उगवूनि फार राहे गुंतोनियां थोडें ।।१।। ।।ध्रु।।। पुसतसे सांगा मी हें माझें ऐसें काई ।। रूसूं नका नुगवे तो झवे आपुली आई ।।ध्रु।। सांगतों हें मूळ काहीं न धरावी खंती । जालें जीवो मेलें मरो प्रारब्धा हातीं ।।२।। तुका म्हणे आढभमान सांडावा सकळीं । नये अंगावरी वांयां येऊं देऊं कळी ।।३।।

१४२। नुगवे तें उगवून सांगितलें भाई । घालुनियां ताळा आतां शुद्ध राखा घाई ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां कांहीं नाहीं राहिलें । म्यां आपणा आपण पाहिलें ।।ध्रु।। कमाईस मोल येथें नका रीस मानू । निवडूं नये मज कोणा येथें वानूं ।।२।। तुका म्हणे पदोपदीं कान्हो वनमाळी । जयेजत मग सेवटिला एक वेळीं ।।३।।

१४३। हरूष आनंदाचा । घोष करा हरिनामाचा । कोण हा दैवाचा । भाग पावे येथील ।।१।। ।।ध्रु।।। पुण्य पाहिजे बहुत । जन्मांतरींचें संचित । होईल करीत । आला आढधकारी तो ।।ध्रु।। काय पाहातां हे भाई । हरूषें नाचा धरा घाई । पोटभरी कांहीं । घेतां उरी न ठेवा ।।२।। जें सुख दृष्टी आहे । तें च अंतरीं जो लाहे । तुका म्हणे काय। कळकिाळ तें बापुडें ।।३।।

१४४। अवघे गोपाळ म्हणती या रे करूं काला । काय कोणाची सिदोरी ते पाहों द्या मला । नका कांहीं मागें पुढें रे ठेवूं खरें च बोला । वंची वंचला तो चि रे येथे भोवंडा त्याला ।।१।। ।।ध्रु।।। घेतल्या वांचून झाडा रे नेदी आपुलें कांहीं । एकां एक ग्वाही बहुत देती मोकळें नाहीं । ताक सांडी येर येर रे काला भात भाकरी दहीं । आलें घेतो मध्यें बैसला नाहीं आणवीत तें ही ।।ध्रु।। एका नाहीं धीर तांतडी दिल्या सोडोनि मोटा । एक सोडितील गाठी रे एक चालती वाटा । एक उभा भार वाहोनि पाहे उगा चि खोटा । एक ते करूनि आराले आतां ऐसें चि घाटा ।।२।। एकीं स्थिराविल्या गाई रे एक वळत्या देती । एकांच्या फांकल्या वोढाळा फेरे भोंवती घेती । एके चाराबोरा गुंतलीं नाहीं जीवन चित्तीं । एक एका चला म्हणती एक हुंबरी घेती ।।३।। एकीं एकें वाटा लाविलीं भोळी नेणतीं मुलें । आपण घरींच गुंतले माळा नासिलीं फुलें । गांठीचें तें सोडूं नावडे खाय आइतें दिलें । सांपडलें वेठी वोढी रे भार वाहातां मेलें ।।४।। एक ते माया गुंतले घरीं बहुत काम । वार्ता ही नाहीं तयाची तया कांहीं च ठावें । जैसें होतें शिळें संचित तैसे लागलें खावें । हातोहातीं

गेलें वेचुनि मग पडिलें ठावें ।।५।। एकीं हातीं पायीं पटे रे अंगी लाविल्या राखा । एक ते सोलिव बोडके केली सपाट शिखा । एक ते आळसी तळीं रे वरी वाढिल्या काखा । सिदोरी वांचून बुद्धि रे केला अवघ्यां वाखा ।।६।। तुका म्हणे आतां कान्होबा आम्हां वांटोनि द्यावें । आहे नाहीं आम्हांपाशीं तें तुज अवघें चि ठावें । मोकलितां तुम्ही शरण आम्ही कवणासि जावें । कृपावंतें कृपा केली रे पोट भरे तों खावें ।।७।।

१४५। बैसवुनि फेरी । गडियां मध्यभागीं हरी । अवघियांचें करी । समाधान सारिखें ।।१।। ।।ध्रु।।। पाहे तो देखे समोर । भोगी अवघे प्रकार । हरूषें झेली कर। कवळ मुखीं देती ते ।।ध्रु।। बोले बोलतिया सवें । देतील तें त्यांचे घ्यावें । एक एका ठावें। येर येरा अदृश्य ।।२।। तुका म्हणे देवा । बहु आवडीचा हेवा । कोणाचिया जीवा । वाटों नेदी विषय ।।३।।

१४६। आम्हां निकट वासें । कळों आलें जैसें तैसें । नाहीं अनारीसें । कान्होबाचे अंतरीं ।।१।। ।।ध्रु।।। पीडती आपुल्या भावना । जैसी जयाची वासना । कर्माचा देखणा । पाहे लीळा कौतुक ।।ध्रु।। खेळे खेळे न पडे डाईं । ज्याचा भार त्याच्या ठायीं । कोणी पडतील डाईं । कोणी कोडीं उगवीती ।।२।। तुका म्हणे कवळ । हातीं घेऊनि गोपाळ । देतो ज्यांचें बळ । त्यांसि तैसा विभाग ।।३।।

१४७। काम सारूनि सकळ । आले अवघे गोपाळ । जाली आतां वेळ । म्हणती आणा सिदोर्‍या ।।१।। ।।ध्रु।।। देती आपुलाला झाडा । गाई बैसविल्या वाडां । दोंदिल बोबडा । वांकडयाचा हरि मेळीं ।।धृ।। आपुलालिये आवडी । मुदा बांधल्या परवडी । निवडूनियां गोडी । हरि मेळवी त्यांत तें ।।२।। भार वागविला खांदीं । नव्हती मिळाली जों मांदी । सकाळांचे संदी । वोझीं अवघीं उतरलीं ।।३।। मागे जो तांतडी । त्यासि रागा येती गडी । तुझी कां रे कुडी । येथें मिथ्या भावना ।।४।। एक एकाच्या संवादें । कैसे धाले ब्रम्हानंदें । तुका म्हणे पदें । या रे वंदूं हरीचीं ।।५।।

१४८। यमुनें पाबळीं । गडियां बोले वनमाळी । आणा सिदोर्‍या सकळी । काला करूं आजी । अवघें एके ठायीं । करूनि स्वाद त्याचा पाहीं । मजपाशीं आहे तें ही । तुम्हामाजी देतों ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणती बरवें गोपाळ । म्हणती बरवें गोपाळ । वाहाती सकळ । माहेरी पांवे आनंदें । खडकीं सोडियेल्या मोटा । अवघा केला एकवटा । काला करूनियां वांटा । गडियां देतो हरि ।।ध्रु।। एकापुढें एक । घाली हात पसरी मुख । गोळा पांवे तया सुख । आढधक चि वाटे । म्हणती गोड जालें । म्हणती गोड जालें ।

आणिक देईं । नाहीं पोट धालें ।।२।। हात नेतो मुखापासीं । एर आशा तोंड वासी । खाय आपण तयासी । दावी वांकुलिया । देऊनियां मिठी । पळे लागतील पाठीं ।

धरूनि काढितील ओठीं । मुखामाजी खाती ।।३।। म्हणती ठकडा रे कान्हा । लावी घांसा भरी राणा । दुम करितो शहाणा । पाठोवाठीं तयाच्या । अवधियांचे खाय । कवळ कृष्णा माझी माय । सुरवर म्हणती हाय हाय । सुखा अंतरलों ।।४।। एक एका मारी । ढुंगा पाठी तोंडावरी । गोळा न साहवे हरि । म्हणे पुरे आतां । येतो काकुलती । गोळा न साहवे श्रीपती । म्हणे खेळों आतां नीती । सांगों आदरिलें ।।५।। आनंदाचे फेरी । माजी घालुनियां हरी । एक घालिती हुंबरी । वाती सिंगें पांवे । वांकडे बोबडे । खुडे मुडे एक लुडे । कृष्णा आवडती पुढें । बहु भाविक ते ।।६।। करी कवतुक । त्यांचें देखोनियां मुख । हरी वाटतसे सुख । खदखदां हांसे । एक एकाचें उच्छिष्ट । खातां न मानिती वीट । केलीं लाजतां ही धीट । आपुलिया संगें ।।७।। नाहीं ज्याची गेली भुक । त्याचें पसरवितो मुख । अवधियां देतो सुख । सारिखें चि हरी । म्हणती भला भला हरी । तुझी संगती रे बरी । आतां चाळविसी तरी । न वजों आणिकां सवें ।।८।। गाई विसरल्या चार । पक्षी श्वापदांचे भार । जालें यमुनेचें स्थिर । जळ वाहों ठेलें । देव पाहाती सकळ । मुखें घोटूनियां लाळ । धन्य म्हणती गोपाळ । धिग जालों आम्ही ।।९।। म्हणती कैसें करावें । म्हणती कैसें करावें । यमुनाजळीं व्हावें । मत्स्य शेष घ्यावया । सुरवरांचे थाट । भरलें यमुनेचें तट । तंव आढधक ची होंट । मटमटां वाजवी ।।१०।। आनंदे सहित । क्रीडा करी गोपीनाथ । म्हणती यमुनेंत हात । नका धुऊं कोणी । म्हणती जाणे जीवीचें । म्हणती जाणे जीवींचे । लाजे त्यास येथें कैचें । शेष कृष्णाचें । लाभ थोरिवे ।।११।। धन्य दिवस काळ । आजी पावला गोपाळ । म्हणती धालों रे सकळ । तुझिया नि हातें । मानवले गडी । एक एकांचे आवडी । दहीं खादलें परवडी । धणीवरी आजी ।।१२।। तुझा संग बरवा । नित्य आम्हां द्यावा । ऐसें करूनि जीवा । नित्य देवा चालावें । तंव म्हणे वनमाळी । घ्यारे काठिया कांबळी । आतां जाउंढ खेळीमेळीं । गाई चरावया ।।१३।। तुका म्हणे प्रेमें धालीं । कोणा न साहवे चाली । गाई गोपाळांसि केली । आपण यांसरी ।।१४।। आजि जाला आनंद । आजि जाला आनंद । चाले परमानंद । सवें आम्हांसहित ।।१५।।

१४९। या हो चला जाऊं सकळा । पाहों सोहळा आजि वृंदावनींचा ।।१।। ।।ध्रु।।। वाइला गोपाळें वेणुनाद पडे कानीं । धीर नव्हे मनीं चित्त जालें चंचळ ।।ध्रु।। उरलें तें सांडा काम नका करूं गोवी । हे चि वेळ ठावी मज कृष्णभेटीची ।।२।। निवतील डोळे याचें श्रीमुख पाहातां । बोलती तें आतां घरचीं सोसूं वाईट ।।३।। कृष्णभेटीआड कांहीं नावडे आणीक । लाज तरी लोक मन जालें उदास ।।४।। एकाएकीं चालियेल्या सादावीत सवें । तुका म्हणे देवें रूपें केल्या तन्मय ।।५।।

फुगडया-अभंग २।

१५०। फुगडी फू फुगडी घालितां उघडी राहे । लाज सांडोनि एक एकी पाहे ।।१।। ।।ध्रु।।। फुगडी गे अवघें मोडी गे । तरीच गोडी गे संसार तोडी गे । मागें जे

शिकली होतीस पोटीं । तें चि विचारूनि आतां उच्चारी ओठीं ।।२।। त्रिगुणांची वेणी तुझे उडते पाठीं । सावरूनि धरी घाली मूळबंदीं गांठी ।।३।। आगळें पाउल जिंके एकाएक । पावसी मान हे मानवती तिन्ही लोक ।।४।। तुका म्हणे तुजमजमध्यें एक भाव । सप्न तुकें बार घेऊं पावों उंच ठाव ।।५।।

१५१। फुगडी फू सवती माझे तूं । हागुनि भरलें धू तुझ्या ढुंगा तोंडावरि थू ।।१।। ।।ध्रु।।। फुगडी घेतां आली हरी । ऊठ जावो जगनोवरी ।।ध्रु।। हात पाय बेंबळ जाती । ढुंगण घोळतिां लागे माती ।।२।। सात पांच आणिल्या हरी । वांचुनी काय तगसी पोरी ।।३।। सरला दम पांगले पाय । आझुनि वरी घोळसिी काय ।।४।। तुका म्हणे आझुनि तरी । सांगितलें तें गधडी करी ।।५।।

लखोटा-अभंग १।

१५२। लये लये लखोटा । मूळबंदि कासोटा । भावा केलें साहें । आतां माझें पाहें ।।१।। हातोहातीं गुंतली । जीवपणा मुकली । धीर माझा निका । सांडीं बोल फिका ।।२।। अंगीकारी हरि । नको पडों फेरी । लज धरीं भांडे । जग झोडी रांडे ।।३।। बैस भावा पाठीं । ऐक माझ्या गोष्टी । केला सांडीं गोहो । येथे धरीं मोहो ।।४।। पाठमोरा डोल । आवरी तें बोल । पांगलीस बाळा । पुढें अवकळा ।।५।। आतां उभी ठायीं । उभाउभीं पाहीं । नको होऊं डुकरी । पुढें गाढव कुतरी ।।६।। नामा केलें खरें । आपुलें म्या बरें । तुका म्हणे येरी । पांगविल्या पोरी ।।७।।

हुंबरी-अभंग १।

१५३। तुशीं कोण घाली हुंबरी । साही पांगल्या अठरा चारी ।।ध्रु।। सहस्त्र मुखावरी हरी । शेष शिणविलें ।।१।। ।।ध्रु।।। चेंडुवासवें घातली उडी । नाथिला काळयिा देऊनि बुडी ।।२।। अशुद्ध पीतां करूणा नाहीं । तुवां माउशी ही मारियेली ।।३।। रावणाचे घर बुडविलें सारें । त्याचीं रांडापोरें मारियेलीं ।।४।। जाणों तो ठावा आहेसि आम्हां । तुवां आपुला मामा मारियेला ।।५।। याशीं खेळतां नाश थोरू । तुकयास्वामी सारंगधरू ।।६।।

हमामा-अभंग २।

१५४। मशीं पोरा घे रे बार । तुझें बुजीन खालील व्दार ।।१।। ।।ध्रु।।। पोरा हमामा रे हमामा रे ।।ध्रु।। मशीं हमामा तूं घालीं । पोरा वरी सांभाळीं खालीं ।।२।। तरी च मशीं बोल । पोरा जिव्हाळयाची ओल ।।३।। मशीं घेतां भास । जीवा मीतूंपणा नास ।।४।। मज सवें खरा । पण जाऊं नेदी घरा ।।५।। आमुचिये रंगीं । दुजें तगेना ये संगीं ।।६।। तुक्यासवें भास । हरी जीवा करी नास ।।७।।

१५५। हमामा रे पोरा हमामा रे । हमामा घालितां ठकलें पोर । करी येरझार

चौर्‍यांशीची ।।१।। ।।ध्रु।।। पहिले पहारा रंगासि आलें । सोहं सोहं सें बार घेतलें । देखोनि गडी तें विसरलें । डाईं पडिलें आपणची ।।ध्रु।। दुसर्‍या पहारा महा आनंदें । हमामा घाली छंदछंदे । दिस वाढे तों गोड वाटे । परि पुढें नेणे पोर काय होतें तें ।।२।। तिसर्‍या पहारा घेतला बार । अहंपणें पाय न राहे स्थिर । सोस सोस करितां डाईं पडसी । सत्य जाणें हा निर्धार ।।३।। चौथ्या पहारा हमामा । घालिसी कांपविसी हातपाय । सुर्‍यापाटिलाचा पोर यम । त्याचे पडसील डाईं ।।४।। हमामा घालितां भ्याला तुका त्याने सांडिली गडयाची सोई । यादवांचा मूल एक विठोबा त्यासवें चारितो गाई ।।५।।

गाई-अभंग १।

१५६। आम्हां घरीं एक गाय दुभता हे । पान्हा न समाये त्रिभुवनीं ।।१।। ।।ध्रु।।। वान वे सांवळी नांव तें श्रीधरा । चरे वसुंधरा चौदा भुवनें ।।धृ।। वत्स नाहीं माय भलत्या सवें जाय । कुर्वाळी तो लाहे भावभरणा ।।२।। चहूं धारीं क्षीर वोळली अमुप । धाले सनकादिक सिद्ध मुनी ।।ध्रु।।। तुका म्हणे माझी भूक तेथें काय । जोगावितें माय तिन्ही लोकां ।।४।।

।।१।।

कांडण-अभंग २।

१५७। सिद्ध करूनियां ठेविलें कांडण । मज सांगातीण शुद्ध बुद्धि गे ।।१।। ।।ध्रु।।। आठव हा धरीं मज जागें करीं। मागिले पाहारीं सेवटिचा गे ।।धृ।। सम तुकें घाव घालीं वो साजणी । मी तुजमिळणी जंव मिळें ।।२।। एक कशी पाखडी दुसरी निवडी । निःशेष तिसडी ओज करी ।।३।। सरलें कांडण पाकसिद्धि करी । मेहवण क्षिरीसाकरेचें ।।४।। उद्धव अक्रूर बंधू दोघेजण । बाप नारायण जेवणार ।।५।। तुका म्हणे मज माहेरीं आवडी । म्हणोनि तांतडी मूळ केलें ।।६।।

१५८। सावडीं कांडण ओवी नारायण । निवडे आपण भूस सार ।।१।। ।।ध्रु।।। मुसळ आधारीं आवरूनि धरीं । सांवरोनि थिंरीं घाव घालीं ।।ध्रु।। वाजती कांकणें अनुहात गजरें । छंद माहियेरे गाऊं गीति ।।२।। कांडितां कांडण नव्हे भाग शीण । तुजमजपण निवडे तों ।।३।। तुका म्हणे रूप उमटे आरिसा । पाक त्या सरिसा शुद्ध जाला ।।४।।

।।२।।

आडसण-अभंग १।

१५९। शुद्धीचें सारोनि भरियेली पाळी । भरडोनि वोंगळी नाम केलें ।।१।। ।।ध्रु।।। आडसोनि शुद्ध करीं वो साजणी । सिद्ध कां पापिणी नासियेलें ।।धृ।। सुपीं तों चि

पाहें धड उगटिलें । नव्हतां नासिलें जगझोडी ।।२।। सुपीं तों चि आहे तुज तें आधीन । दळल्यिा जेवण जैसें तैंसे ।।३।। सुपी तों चि संग घेईं धडफुडी । एकसा गधडी नास केला ।।४।। दळतिां आदळे तुज कां न कळे । काय गेले डोळे कान तुझे ।।५।। सुपीं तों चि वोज न करितां सायास । पडसी सांदीस तुका म्हणे ।।६।।

।।१।।

दळण-अभंग १।

१६०। शुद्ध दळणाचें सुख सांगों काई । मानवित सईबाई तुज ।।१।। ।।ध्रु।।। शुद्ध तें वळण लवकरी पावे । डोलवितां निवे अष्टांग तें ।।ध्रु।। शुद्ध हें जेवितां तन निवे मन । अल्प त्या इंधन बुडा लागे ।।२।। शुद्ध त्याचा पाक सुचिता चांगला । आढवट तयाला नाश नाहीं ।।३।। तुका म्हणे शुद्ध आवडे सकळां । भ्रतार वेगळा न करी जीवें ।।४।।

।।१।।

१६१। उपजोनियां पुढती येऊं । काला खाऊं दहींभात ।।१।। ।।ध्रु।।। वैकुंठी तों ऐसें नाहीं । कवळ कांही काल्याचें ।।ध्रु।। एकमेकां देऊं मुखीं । सुखीं घालूं हुंबरी ।।२।। तुका म्हणे वाळवंट । बरवें नीट उत्तम ।।३।।

१६२। याल तर या रे लागें । अवघे माझ्या मागें मागें ।।१।। ।।ध्रु।।। आजि देतों पोटभरी । पुरे म्हणाल तोंवरी ।।ध्रु।। हळू हळू चला । कोणी कोणाशीं न बोला ।।२।। तुका म्हणे सांडा घाटे । तेणें नका भरूं पोटें ।।३।।

१६३। शिंके लावियेलें दुरी । होतों तिघांचे मी वरी ।।१।। ।।ध्रु।।। तुम्ही व्हारे दोहींकडे । मुख पसरूनि गडे ।।ध्रु।। वाहाती त्या धारा । घ्यारे दोहींच्या कोंपरा ।।२।। तुका म्हणे हातीं टोका । आढधक उणें नेदी एका ।।३।।

१६४। पळाले ते भ्याड । त्यांसि येथें जाला नाड ।।१।। ।।ध्रु।।। धीट घेती धणीवरी । शिंकीं उतरितो हरी ।।ध्रु।। आपुलिया मतीं । पडलीं विचारीं तीं रितीं ।।२।। तुका लागे घ्यारे पायां । कैं पावाल या ठाया ।।३।।

१६५। धालें मग पोट । केला गडयांनीं बोभाट ।।१।। ।।धृ।। ये रे ये रे नारायणा । बोलों अबोलण्या खुणा ।।ध्रु।। खांद्यावरी भार । तीं शिणती बहु फार ।।२।। तुकयाच्या दातारें । नेली सुखी केलीं पोरें ।।३।।

१६६। पाहाती गौळणी । तंव पालथी दुधाणी ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणती नंदाचिया पोरें । आजि चोरी केली खरें ।।ध्रु।। त्याविण हे नासी । नव्हे दुसरिया ऐसी ।।२।। सवें तुका मेळा । त्याणें अगुणा आणिला ।।३।।

१६७। आतां ऐसें करूं । दोघां धरूनियां मारूं ।।१।। ।।ध्रु।।। मग टाकिती हे खोडी

। तोंडीं लागली ते गोडी ।।ध्रु।। कोंडूं घरामधीं । न बोलोनि जागों बुद्धि ।।२।। बोलवितो देवा । तुका गडियांचा मेळावा ।।३।।

१६८। गडी गेले रडी । कान्हो नेदीस तूं चढी ।।१।। ।।ध्रु।। आम्ही न खेळों न खेळों । आला भाव तुझा कळों ।।ध्रु।। न साहावे भार । बहु लागतो उशीर ।।२।। तुका आल रागें । येऊं नेदी मागें मागें ।।३।।

हाल-अभंग २।

१६९। यमुनेतटीं मांडिला खेळ । म्हणे गोपाळ गडियांसि ।।१।। ।।ध्रु।।। हाल महाहाल मांडा । वाउगी सांडा मोकळी ।।ध्रु।। नांवें ठेवूनि वांटा गडी । न वजे रडी मग कोणी ।।२।। तुका म्हणे कान्हो तिळतांदळया । जिंके तो करी आपुला खेळया ।।३।।

१७०। बळें डाईं न पडे हरी । बुद्धि करी शाहणा तो ।।१।। ।।ध्रु।।। मोकळें देवा खेळों द्यावें । सम भावें सांपडावया ।।ध्रु।। येतो जातो वेळोवेळां । न कळे कळा सांपडती ।।२।। तुका म्हणे धरा ठायींच्या ठायीं । मिठी जीवीं पायीं घालुनियां ।।३।।

।।२।।

सुतूतू-अभंग १।

१७१। जीवशिवाच्या मांडूनि हाला । अहं सोहं दोन्ही भेडती भला ।।१।। ।।ध्रु।।। घाली सुतूतू फिरोनि पाही आपुणासि । पाही बळयि तो मागिला तुटी पुढिलासि ।।ध्रु।। खेळयि तो हाल सांभाळी । धुम घाली तो पडे पाताळीं ।।२।। बळयि गांढया तो चि खेळे । दम पुरे तो वेळोवेळां खेळे ।।३।। हातीं पडे तो चि ढांग । दम पुरे तो खेळयि चांग ।।४।। मागें पुढें पाहे तो जिंके । हातीं पडे तो चि आधार फिके ।।५।। आपल्या बळें खळे रे भाई । गडियाची सांडोनि सोई ।।६।। तुका म्हणे मी खेळयि नव्हें । जिकडे पडें त्या चि सवें ।।७।।

।।१।।

१७२। अनंत ब्रम्हांडें उदरीं । हरी हा बाळक नंदा घरीं ।।१।। ।।ध्रु।।। नवल केव्हडें केव्हडें । न कळे कान्होबाचें कोडें ।।ध्रु।। पृथ्वी जेणें तृप्त केली । त्यासि यशोदा भोजन घाली ।।२।। विश्वव्यापक कमळापती । त्यासि गौळणी कडिये घेती ।।३।। तुका म्हणे नटधारी । भोग भोगून ब्रम्हचारी ।।४।।

१७३। कृष्ण गोकुळीं जन्मला । दुष्टां चळकांप सुटला ।।१।। ।।ध्रु।।। होता कृष्णाचा अवतार । आनंद करिती घरोघर ।।ध्रु।। प्रेम नाम वाचें गाती । सदा आनंदें नाचती ।।२।। तुका म्हणे हरती दोष । आनंदानें करिती घोष ।।३।।

१७४। मेळउनि सकळ गोपाळ । कांहीं करिती विचार ।।१।। ।।ध्रु।।। चला जाऊं चोरूं लोणी । आजि घेऊं चंद्रधणी । वेळ लावियेला अझुणी । एकाकरितां गडे हो ।।ध्रु।। वाट काढिली गोविंदीं । मागें गोपाळांची मांदी ।।२।। अवघा चि वावरे । कळों नेदी कोणा फिरे ।।३।। घर पाहोनि एकांताचें । नवविधा नवनीताचें ।।४।। रिघे आपण भीतरी । पुरवी माथुलियाच्या हरी ।।५।। बोलों नेदी म्हणे स्थीर । खुणा दावी खा रे क्षीर ।।६।। जोगावल्यावरी । तुका करितो चाकरी ।।७।।

१७५। धन्य त्या गौळणी इंद्राच्या पूजनीं । नैवेद्य हिरोनि खातो कृष्ण ।।१।। अरे कृष्णा इंद्र अमर इच्छिती । कोण तयांप्रति येइल आतां ।।२।। तुका म्हणे देव दाखवी विंदान । नैवेद्य खाऊन हासों लागे ।।३।।

१७६। तुम्ही गोपी बाळा मज कैशा नेणा । इंद्र अमरराणा म्यां चि केला ।।१।। ।।ध्रु।।। इंद्र चंद्र सूर्य ब्रम्हा तिन्ही लोक । माझे सकळीक यम धर्म ।।ध्रु।। मजपासूनिया जाले जीव शिव । देवांचा देव मी च कृष्ण ।।२।। तुका म्हणे त्यांसी बोले नारायण । व्यर्थ मी पाषाण जन्मा आलों ।।३।।

१७७। कां रे गमाविल्या गाई । आली वळती तुझी जाई । मागें जालें काई । एका तें का नेणसी ।।१।। ।।ध्रु।।। केलास फजित । मागें पुढें ही बहुत । लाज नाहीं नित्य । नित्य दंड पावतां ।।ध्रु।। वोला खोडा खिळ गाढी । ऐसा कोण तये काढी । धांवेल का पाडी । तुझी आधीं वोढाळा ।।२।। चाल धांवें । मी ही येतों तुजसवें । तुका म्हणे जंव तेथें नाहीं पावली ।।३।।

१७८। काय या संतांचे मानूं उपकार । मज निरंतर जागविती ।।१।। ।।ध्रु।।। काय देवा यांसि व्हावें उतराई । ठेवितां हा पायीं जीव थोडा ।।ध्रु।। सहज बोलणें हित उपदेश । करूनि सायास शिकविती ।।२।। तुका म्हणे वत्स धेनुचिया चित्तीं । तैसें मज येती सांभाळति ।।३।।

१७९। कंठी धरिला कृष्णमणी । अवघा जनीं प्रकाश ।।१।। ।।ध्रु।।। काला वांटूं एकमेकां । वैष्णवा निका संभ्रम ।।ध्रु।। वांकुलिया ब्रम्हादिकां । उत्तम लोकां दाखवूं ।।२।। तुका म्हणे भूमंडळीं । आम्ही बळी वीर गाढे ।।३।।

१८०। कवळाचिया सुखें । परब्रम्ह जालें गोरखें । हात गोऊनि खाय मुखें । बोटासांदी लोणचें ।।१।। ।।ध्रु।।। कोण जाणे तेथें । कोण लाभ कां तें । ब्रम्हादिकां दुर्लभ ।।ध्रु।। घाली हमामा हुंबरी । पांवा वाजवा छंदें मोहरी । गोपाळांचे फेरी । हरि छंदे नाचतसे ।।२।। काय नव्हतें त्या घरी खावया । रिघे लोणी चोरावया । तुका म्हणे सवें तया । आम्ही ही सोंकलों ।।३।।

१८१। कान्होबा आतां तुम्ही आम्ही च गडे । कोणाकडे जाऊं नेदूं ।।१।। ।।ध्रु।।। वाहिन तुझी भारशिदोरी । वळतीवरी येऊं नेदीं ।।ध्रु।। ढवळे गाईचें दूध काढूं । एकएकल्यां ठोंबें मारूं ।।२।। तुका म्हणे टोकवूं त्यांला । जे तुझ्या बोला मानीत ना

।।३।।

१८२। बहु काळीं बहु काळी । आम्ही देवाचीं गोवळीं ।।१।। ।।ध्रु।।। नाहीं विटां देत भात । जेऊं बैसवी सांगातें ।।ध्रु।। बहु काळें बहु काळें । माझें पांघरे कांबळें ।।२।। तुका म्हणे नाहीं नाहीं । त्याचें आमचें सें कांही ।।३।।

१८३। बहु बरा बहु बरा । यासांगातें मिळे चारा ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणोनि जीवेंसाठी । घेतली कान्होबाची पाठी ।।ध्रु।। बरवा बरवा दिसे । समागम याचा निषिमें ।।२।। पुढती पुढती तुका । सोंकला सोंकवितो लोकां ।।३।।

१८४। घेती पाण्यासी हुंबरी । त्यांचें समाधान करी ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐशी गोपाळांची सवे । जाती तिकडे मागें धांवे ।।ध्रु।। स्थिरावली गंगा । पांगाविली म्हणे उगा ।।२।। मोहरी पांवा काठी । तुका म्हणे याजसाठीं ।।३।।

१८५। वळली गाई धांवे घरा । आमच्या करी येरझरा ।।१।। ।।ध्रु।।। नांव घेतां तो जवळी । बहु भला कान्हो बळी ।।ध्रु।।। नेदी पडों उणें पुरें । म्हणे अवघें चि बरें ।।२।। तुका म्हणे चित्ता । वाटे न व्हावा परता ।।३।।

१८६। म्हणती धालों धणीवरी । आतां न लगे शिदोरी । नये क्षणभरी । आतां यासि विसंबों ।।१।। ।।ध्रु।।। चाल चाल रे कान्होबा खेळ मांडूं रानीं । बैसवूं गोठणी गाई जमा करूनि ।।ध्रु।। न लगे जावें घरा । चुकलिया येरझरा । सज्जन सोयरा । मायबाप तूं आम्हां ।।२।। तुका म्हणे धालें पोट । आतां कशाचा बोभाट । पाहाणें ते वाट । मागें पुढें राहिली ।।३।।

१८७। तुझिये संगति । जाली आमुची निश्चिंती ।।१।। ।।ध्रु।।। नाहीं दखिलें तें मिळे । भोग सुखाचे सोहळे ।।ध्रु।।। घरीं ताकाचें सरोवर । येथें नवनीताचे पूर ।।२।। तुका म्हणे आतां । आम्ही न वजों दवडितां ।।३।।

१८८। कामे पीडिलों माया । बहु मारी नाहीं दया ।।१।। ।।ध्रु।।। तुझ्या राहीलों आधारें । जालें अवघें चि बरें ।।ध्रु।। तुझे लागलों संगती । आतां येतों काकुळती ।।२।। तुका म्हणे तुझ्या भिडा । कान्होबा हे गेली पीडा ।।३।।

टिपरी-अभंग ७।

१८९। खेळ मांडियेला वाळवंटीं घाईं । नाचती वैष्णव भाई रे । क्रोध आढभमान केला पावटणी । एक एका लागतील पायीं रे ।।१।। ।।ध्रु।।। नाचती आनंदकल्लोळीं । पवित्र गाणें नामावळी । कळिकाळावरि घातलीसे कास । एक एकाहुनी बळी रे ।।ध्रु।। गोपीचंदनउटी तुळसीच्या माळा । हार मिरवती गळां । टाळ मृदंग घाई पुष्पवरूषाव । अनुपम्य सुखसोंहळा रे ।।२।। लुब्धलीं नादीं लागली समाधी । मूढ जन नर नारी लोकां । पंडित ज्ञानी योगी महानुभाव । एकचि सिद्धसाधकां रे ।।३।।

वर्णाभिमान विसरली याति । एकएकां लोटांगणीं जाती । निर्मळ चित्तें जालीं नवनीतें । पाषाण पाझर सुटती रे ।।४।। होतो जयजयकार गर्जत अंबर । मातले हे वैष्णव वीर रे । तुका म्हणे सोपी केली पायवाट । उतरावया भवसागर रे ।।५।।

१९०। एके घाईं खेळता नडसी डाईं । दुचाळयानें ठकसील भाई रे । त्रिगुणांचे फेरी थोर कष्टी होसी । या चौघांची तरी धरीं सोई रे ।।१।। ।।ध्रु।।। खेळ खेळोनियां निराळा चि राही । सांडी या विषयाची घाई रे । तेणे चि खेळें बसवंत होसी । ऐसें सत्य जाणें माझ्या भाई रे ।।ध्रु।। सिंपियाचा पोर एक खेळिया नामा । तेणें विठ्ठल बसवंत केला रे । आपुल्या सवंगडिया सिकवूनि घाईं । तेणे सतंतर फड जागविला रे । एक घाईं खेळतां तो न चुके चि कोठें । तया संत जन मानवले रे ।।२।। ज्ञानदेव मुक्ताबाई वटेश्वर चांगा । सोपान आनंदें खेळती रे । कान्हो गोवारी त्यांनी बसवंत केला । आपण भोंवतीं नाचती रे । सकळिकां मिळोनि एकी च घाईं । त्याच्या ब्रम्हादिक लागती पायीं रे ।।३।। रामा बसवंत कबिर खेळिया । जोडा बरवा मिळाला रे । पांचा संवगडियां एक चि घाई । तेथें नाद बरवा उमटला रे । ब्रम्हादिक सुरवर मिळोनियां त्यांनीं । तो ही खेळ निवडिला रे ।।४।। ब्राम्हणाचा पोर खेळिया एका भला । तेणें जन खेळकर केला रे । जनार्दन बसवंत करूनियां । तेणें वैष्णवांचा मेळ मेळविला रे । एक चि घाईं खेळतां खेळतो । आपण चि बसवंत जाला रे ।।५।। आणीक खेळिये होउनियां गेले । वर्णावया वाचा मज नाहीं रे । तुका म्हणे गडे हो हुशारूनि खेळा । पुढिलांची धरूनियां सोई रे । एक चि घाईं खेळतां जो चुकला । तो पडेल संसारडाईं रे ।।६।।

१९१। बाराही सोळा गडियांचा मेळा । सतरावा बसवंत खेळिया रे । जतिस पद राखों जेणें टिपरिया घाईं । अनुहातें वायें मांदळा रे ।।१।। ।।ध्रु।।। नाचत पंढरिये जाऊं रे खेळिया । विठ्ठल रखुमाई पाहूं रे ।।ध्रु।। सा चहूं वेगळा अठराही निराळा । गाऊं वाजवूं एका चाळा रे । विसरती पक्षी चारा घेणें पाणी । तारूण्य देहभाव बाळा रे ।।२।। आनंद तेथिंचा मुकियासि वाचा । बहिरे ऐकती कानीं रे । आंधळयासि डोळे पांगळांसि पाय । तुका म्हणे वृद्ध होती तरणे रे ।।३।।

१९२। दोन्ही टिपरीं एक चि नाद । सगुण निर्गुण नाहीं भेद रे । कुसरी अंगें मोडितील परी । मेळविती एका छंदे रे ।।१।। ।।ध्रु।।। कांही च न वजे वांयां रे । खेळिया एक चि बसवंत अवघियां रे । सम विषम तेथें होऊं च नेदी । जाणऊनि आगळिया रे ।।ध्रु।। संत महंत सिद्ध खेळतील घाईं । ते च सांभाळी माझ्या भाई रे । हात राखोन हाणिती टिपर्‍या । टिपरें मिळोनि जाय त्याची सोई रे ।।२।। विताळाचे अवघें जाईल वांयां । काय ते शृंगारूनि काया रे । निवडूनि बाहेर काढिती निराळा । जो न मिळे संताचिया घाई रे ।।३।। प्रकाराचें काज नाहीं सोडीं लाज । निःशंक होउनियां खेळें रे । नेणती नेणतीं च एके पावलीं मान । विठ्ठल नामाचिया बळें रे ।।४।। रोमांच गुढिया डोलविती अंगें । भावबळें खेळविती सोंगें रे । तुका

म्हणे कंठ सद्‌गदित दाटे । या विठोबाच्या अंगसंगें रे ।।५।।

१९३। या रे गडे हा धरूं घाई जाणतां ही नेणतां । नाम गाऊं टाळी वाहूं आपुलिया हिता ।।१।। ।।ध्रु।।। फावलें तें घ्यारे आतां प्रेमदाता पांडुरंग । आजि दिवस सोनियाचा वोडवला रंग ।।ध्रु।। हिंडती रानोरान भुजंगांत कांटयावन । सुख तयांहून आम्हां गातां नाचतां रे ।।२।। तुका म्हणे ब्रम्हादिकां सांवळे दुर्लभ सुखा । आजि येथें आलें फुका नाम मुखा कीर्तनीं ।।३।।

१९४। भीमातीरीं एक वसलें नगर । त्याचें नांव पंढरपूर रे । येथील मोकासी चार भुजा त्यासी । बाइला सोळा हजार रे ।।१।। ।।ध्रु।।। नाचत जाऊं त्याच्या गांवा रे खेळयिा । सुख देईल विसावा रे । पुढें गेले ते निधाई जाले । वाणितील त्याची सीमा रे ।।ध्रु।। बळियिां आगळा पाळी लोकपाळां । रीघ नाहीं कळकिाळा रे । पुंडलीक पाटील केली कुळवाडी । तो जाला भवदुःखा वेगळा रे ।।२।। संतसज्जनीं मांडिलीं दुकानें । जया जें पाहिजे तें आहे रे । भुक्तिमुक्ति फुका च साठीं । कोणी तयाकडे न पाहे रे ।।३।। दोन्ही च हाट भरले घनदाट । अपार मिळाले वारकरी रे । न वजों म्हणती आम्ही वैकुंठा । जिहीं देखिली पंढरी रे ।।४।। बहुत दिस होती मज आस । आजि घडलें सायासीं रे । तुका म्हणे होय तुमचेनी पुण्यें । भेटी तया पायांसी रे ।।५।।

१९५। पंढरी चोहटा मांडियेला खेळ । वैष्णव मिळोनि सकळ रे । टाळ टिपरी मांदळे एक नाद रे । जाला बसवंत देवकीचा बाळ रे ।।१।। ।।ध्रु।।। चला तें कवतुक भाई रे । पाहों डोळा कामीं गुंतलेति काई रे । भाग्यवंत कोणी गेले सांगाति । ऐसें सुख त्रिभुवनीं नाहीं रे ।।ध्रु।। आनंदाचे वाद सुखाचे संवाद । एक एका दाखविती छंद रे । साही अठरा चारी घालुनियां घाईं । नाचती फेरी टाळशुद्ध रे ।।२।। भक्ताचीं भूषणें मुद्रा आभरणें । शोभती चंदनाच्या उटया रे । सत्व सुंदर कास घालूनि कुसरी । गर्जती नाम बोभाटीं रे ।।३।। हरि हर ब्रम्हा तीर्थासहित भीमा । देव कोटी तेहतीस रे । विस्मित होऊनि ठाकळे सकळ जन । अमरावती केली ओस रे ।।४।। वाणितील थोरी वैकुंठिची परी । न पवे पंढरीची सरी रे । तुकयाचा दास म्हणे नका आळस करूं । सांगतों नारनारींस रे ।।५।।

।।७।।

१९६। ब्रम्हादिकां न कळे खोळ । ते हे आकळ धरिली ।।१।। ।।ध्रु।।। मोहरी पांवा वाहे काठी । धांवे पाठीं गाईचे ।।ध्रु।। उच्छिष्ट न लभे देवा । तें हें सदैवां गोवळयां ।।२।। तुका म्हणे जोड जाली । ते हे माउली आमुची ।।३।।

१९७। कान्होबा तूं आलगट । नाहीं लाज बहु धीट । पाहिलें वाईट । बोलोनियां खोटें ।।१।। ।।ध्रु।।। परि तूं न सांडिसी खोडी । करिसी केली घडीघडी । पाडिसी रोकडी । तुटी माये आम्हांसी ।।ध्रु।। तूं ठायींचा गोवळ । आढवचारी अनर्गळ ।

चोरटा शिंदळ । ऐसा पिंटू डांगोरा ।।२।। जरी तुझी आई । आम्ही घालूं सर्वा ठायीं । तुका म्हणे तें ही । तुज वाटे भूषण ।।३।।

१९८। भोजनाच्या काळीं । कान्हो मांडियेली आळी । काला करी वनमाळी । अन्न एकवटा । देईं निवडूनी । माते म्हणतो जननी । हात पिटूनि मेदिनी । वरि अंग घाली ।।१।। ।।ध्रु।। कैसा आळी घेसी । नव्हे तें चि करविसी । घेईं दुसरें तयेसी । वारी म्हणे नको ।।ध्रु।। आतां काय करूं । नये यासि हाणूं मारूं । नव्हे बुझावितां स्थिरू । कांहीं करिना हा । त्वां चि केलें एके ठायीं । आतां निवडूनि खाईं । आम्हां जाचितोसि काई । हरिसि म्हणे माता ।।२।। त्यांचे तयाकुन । करवितां तुटे भाना । तंव जालें समाधान । उठोनियां बैसे । माते बरें जाणविलें । अंग चोरूनि आपुलें । तोडियेलें एका बोलें । कैसें सुखदुःख ।।३।। ताट पालवें झाकिलें । होतें तैसें तेथें केलें । भिन्नभिन्न निवडिलें । अन्ने वेगळालीं । विस्मित जननी । भंव देखोनियां मनीं । म्हणे नाहीं ऐसा कोणी । तुज सारिखा रे ।।४।। हरूषली माये । सुख अंगीं न समाये । कवळूनि बाहे । देती आलिंगन । आनंद भोजनीं । तेथें फिटलीसे धणी । तुका म्हणे कोणी । सांडा शेष मज ।।५।।

१९९। चला वळूं गाई । बैसों जेऊं एके ठायीं ।।१।। ।।ध्रु।।। बहु केली वणवण । पायपिटी जाल सिण ।।धृ।। खांदी भार पोटीं भुक । काय खेळायाचें सुख ।।२।। तुका म्हणे धांवे । मग अवघें बरवें ।।३।।

२००। नेणों वेळा काळ । धालों तुझ्याने सकळ ।।१।। ।।ध्रु।।। नाहीं नाहीं रे कान्होबा भय आम्हापाशीं । वळूनि पुरविसी गाई पोटा खावया ।।ध्रु।। तुजपाशीं भये । हें तों बोलों परी नये ।।२।। तुका म्हणे बोल । आम्हा अनुभवें फोल ।।३।।

विटूदांडू-अभंग १।

२०१। सारा विटूदांडू । आणीक कांहीं खेळ मांडू ।।१।। ।।ध्रु।।। बहु अंगा आले डाव । स्थिर नाहीं कोठें पाव ।।ध्रु।। कोली हाणे टोला । झेली तेणें तो गोविला ।।२।। एकमेकां हाका मारी । सेल जाळी एक धरी ।।३।। राजी आलें नांव । फेरा न चुके चि धांव ।।४।। पुढें एक पाटी । एक एकें दोघां आटी ।।५।। एका सोस पोटीं । एक धांवे हात पिटी ।।६।। तुका म्हणे आतां । खेळ मोडावा परता ।।७।।

।।१।।

२०२। पाहातां गोवळी । खाय त्यांची उष्टावळी ।।१।। ।।ध्रु।।। करिती नामाचें चिंतन । गडी कान्होबाचें ध्यान ।।ध्रु।। आली द्यावी डाई । धांवे वळत्या मागें गाई ।।२।। एके ठायी काला । तुका म्हणे भाविकाला ।।३।।

२०३। पैल आली आगी कान्हो काय रे करावें । न कळे तें कैसें आजि वांचों आम्ही जीवें ।।१।। ।।ध्रु।।। धांव रे हरी सांपडलों संधी । वोणव्याचे मधीं बुद्धि कांहीं

करावी ।।ध्रु।। अवचितां जाळ येतां देखियेला वरी । परतोनि पाहतां आंधी होतों पाठमोरी ।।२।। सभोंवता फेर रीग न पुरे पळतां । तुका म्हणे जाणसी तें करावें अनंता ।।३।।

२०४। भिऊं नका बोले झाकुनियां राहा डोळे । चालवील देव धाक नाहीं येणें वेळे ।।१।। ।।ध्रु।।। बाप रे हा देवांचा ही देव कळों । नेदी माव काय करी करवी वे ।।ध्रु।। पसरूनि मुख विश्वरूप खाय जाळ । सारूनियां संधी अवघे पाहाती गोपाळ ।।२।। तुका म्हणे आम्ही मागें भ्यालों वायांविण । कळों आलें आतां या सांगातें नाहीं शिण ।।३।।

२०५। नेणती तयांसि साच भाव दावी हरी । नाज नाहीं नाचे पांवा वाजवी मोहरी ।।१।। ।।ध्रु।।। चला रे याच्या पायां लागों आतां । राखिलें जळतां महा आगीपासूनि ।।ध्रु।। कैसी रे कान्होबा एवढी गिळयिली आगी । न देखों पोळला तुज तोंडीं कोठें अंगीं ।।२।। तुका म्हणे तुम्ही कां रे करितां नवल । आमची सिदोरी खातो त्याचें आलें बळ ।।३।।

२०६। त्यांनी धणीवरी संग केला हरीसवें । देऊनि आपुलें तो चि देईल तें खावें ।।१।। ।।ध्रु।।। न ठेवी आभार प्रेमाचा भुकेला । बहु दिवस संग हा चि निर्धार त्याला ।।ध्रु।। कान्होबा तूं जेवीं घासोघासीं म्हणती । आरूष गोपाळें त्यांची बहु देवा प्रीती ।।२।। तुका म्हणे आतां जाऊं आपुलिया घरा । तोय वांचविलें ऐसें सांगों रे दातारा ।।३।।

२०७। घ्या रे भोंकरें भाकरी । दहींभाताची सिदोरी । ताक सांडीं दुरी । असेल तें तयापें ।।१।। ।।ध्रु।।। येथें द्यावें तैसें घ्यावें । थोडें परी निरें व्हावें । सांगतों हें ठावें । असों द्या रे सकळां ।।ध्रु। माझें आहे तैसें पाहे । नाहीं तरी घरा जाये । चोरोनियां माये । नवनीत आणावें ।।२।। तुका म्हणे घरीं । माझें कोणी नाहीं हरी । नका करूं दुरी । मज पायां वेगळें ।।३।।

२०८। काल्याचिये आसे । देव जळीं जाले मासे । पुसोनियां हांसे टिरीसांगातें हात ।।१।। ।।ध्रु।।। लाजे त्यासि वांटा नाहीं । जाणे अंतरीचें तें ही । दीन होतां कांहीं । होऊं नेदी वेगळें ।।ध्रु।। उपाय अपाय यापुढें । खोटे निवडितां कुडे । जोडुनियां पुढें । हात उभे नुपेक्षी ।।२।। तें घ्या रे सावकाशें । जया फावेल तो तैसें । तुका म्हणे रसें । प्रेमाचिया आनंदें ।।३।।

२०९।गोपाळ म्हणती कान्होबा या रे कांहीं मागों । आपुलाले आम्ही जीवीची तया आवडी सांगों । एक म्हणती उगे रे उगे मागें चि लागों । निजों नका कोणी घरीं रे आजि अवघे चि जागों ।।१।। ।।ध्रु।।। जाणोनि नेणता हरि रे मध्यें उगाचि बैसे । नाइकोनि बोल अइके कोण कोणाचे कैसे । एक एकाच्या संवादा जाणे न मिळे ची ऐसें । पोटीचें होटा आणवी देतो तयांसि तैसें ।।ध्रु।। एक म्हणति बहु रे आम्ही

पीडिलों माया । नेदी दहींभातसिदोरी ताक घालिती पिया । तापलों वळतिां गोधनें नाहीं जीवन छाया । आतां मागों पोटभरी रे याच्या लागोनि पायां ।।२।। एक म्हणति तुमचें अरे पोट तें किती । मागों गाई म्हैसी घोडे रे धन संपत्ति हत्ति । देव गडी कान्हो आमुचा आम्हां काय विपति । कन्याकुमरें दासी रे बाजावरी सुपती ।।३।। एक म्हणती बेटे हो कोण करी जतन । गाढव तैसें चि घोडें रे कोण तयाचा मान । लागे भवरोग वाहतां खांदीं चवघे जण । हातीं काठया डोया बोडक्या हिंडों मोकळे राण ।।४।। एक म्हणती रानीं रे बहु सावजें फार । फाडफाडूं खाती डोळे रे पाय नेतील कर । राखोनि राखे आपणा ऐसा कइचा शूर । बैसोनि राहों घरीं रे कोण करी हे चार ।।५।। घरीं बैसलिया बहुतें बहु सांगती काम । रिकामें कोणासि नावडे ऐसें आम्हासि ठावें । चौघांमध्यें बरे दिसेसें तेथें नेमक व्हावें । लपोनि सहज खेळतां भले गडियासवें ।।६।। एक म्हणती गडी ते भले मिळती मता । केली तयावरी चाली रे बरी आपुली सत्ता । नसावे ते तेथें तैसे रे खेळ हाणिती लाता । रडी एकाएकीं गेलिया गोंधळ उडती लाता ।।७।। एक म्हणती खेळतां उगीं राहतीं पोरें । ऐसें काय घडों शके रे कोणी लहान थोरें । अवघीं येती रागा रे एका म्हणतां बरें । संगे वाढे कलह हरावा एकाएकीं च खरें ।।८।। एक म्हणती एकला रे तूं जासील कोठें । सांडी मांडी हें वाउगें तुझे बोल चि खोटे । ठायीं राहा उगे ठायीं च कां रे सिणसी वाटे । अवघियांची सिदोरी तुझे भरली मोटे ।।९।। तुका म्हणे काय काहण्या अरे सांगाल गोष्टी । चाटावे तुमचे बोल रे भुका लागल्या पोटीं । जागा करूं या रे कान्होबा मागों कवळ ताटीं । धाले गडी तुका ढेकर देतो विठ्ठल कंठीं ।।१०।।

२१०। आजि ओस अमरावती । काला पाहावया येती । देव विसरती । देहभाव आपुला ।।१।। ।।ध्रु।।। आनंद न समाये मेदिनी । चारा विसरल्या पाणी । तटस्थ त्या ध्यानीं । गाई जाल्या श्वापदें ।।ध्रु।। जें या देवांचें दैवत । उभें आहे या रंगात । गोपाळांसहित । क्रीडा करी कान्होबा ।।२।। तया सुखाची शिराणी । तीं च पाउलें मेदिनी । तुका म्हणे मुनी । धुंडितां न लाभती ।।३।।

२११। चला बाई पांडुरंग पाहू वाळवंटीं । मांडियेला काला भोंवती गोपाळांची दाटी ।।१।। ।।ध्रु।।। आनंदें कवळ देती एकामुखीं एक । न म्हणती सान थोर अवघीं सकळिक ।।ध्रु।। हमामा हुंबरी पांवा वाजविती मोहरी । घेतलासे फेर माजी घालुनियां हरी ।।२।। लुब्धल्या नारी नरा अवघ्या पशुयाती । विसरलीं देहभाव शंका नाहीं चित्तीं ।।३।। पुष्पाचा वरूषाव जाली आरतियांची दाटी । तुळसी गुंफोनियां माळा घालितील कंठीं ।।४।। यादवांचा राणा गोपीमनोहर कान्हा । तुका म्हणे सुख वाटे देखोनियां मना ।।५।।

२१२। माझे गडी कोण कोणी । निवडा भिंन्न यांतुनी ।।१।। ।।धृ।। आपआपणामध्यें मिळों । एक खेळों एकाशीं ।।ध्रु।। घाबरियांच्या मोडा काडया । धाडा भाडयां वळतियां ।।२।। तुका म्हणे देवापाशीं । विटाळशी नसावी ।।३।।

२१३। हे चि अनुवाद सदा सर्वकाळ । करूनियां गोपाळकाला सेवूं ।।१।। ।।ध्रु।।। वोरसलें कामधेनूचें दुभतें । संपूर्ण आइतें गगनभरी ।।धृ।। संत सनकादिक गोमटया परवडी । विभाग आवडी इच्छेचिये ।।२।। तुका म्हणे मधीं घालूं नारायण । मग नव्हे सीण कोणा खेळें ।।३।।

२१४। आढधकाचा मज कांटाळा । तुम्हां गोपाळां संगति ।।१।। ।।धृ।। काय नाहीं तुम्हापाशीं । सकळाविशीं संपन्न ।।ध्रु।। उद्योगाचा नेघें भार । लागल्या सार पुरतें ।।२।। तुका म्हणे अधीर जिणें । नारायणें न करावें ।।३।।

२१५। जालों आतां एके ठायीं । न वंचूं कांहीं एकमेकां ।।१।। ।।ध्रु।।। सरलों हेंगे देउनि मोट । कटकट काशाची ।।ध्रु।। सोडोनियां गांठीं पाहें । काय आहे त्यांत तें ।।२।। तुका म्हणे जालों निराळा । आतां गोपाळा देऊं बोभा ।।३।।

२१६। या रे करूं गाई । जमा निजलेती काई । बोभाटानें आई । घरा गेल्या मारील ।।१।। ।।ध्रु।।। घाला घाला रे कुकारे । जयाची तेणें चि मोहरे । एवढें चि पुरे । केलियानें सावध ।।ध्रु।। नेणोनियां खेळा । समय समयाच्या वेळा । दुश्चिताजवळा । मिळालेति दुश्चित ।।२।। तुका म्हणे शीक । न धरितां लागे भीक । धरा सकळीक । मनेरी धांवा वळतियां ।।३।।

२१७। वोळलीचा दोहूं पान्हा । मज कान्हा सांगितला ।।१।। ।।ध्रु।।। घ्या जि हेंगे क्षीर हातीं । निगुतीनें वाढावें ।।ध्रु।। सांगितलें केलें काम । नव्हे धर्म सत्याचा ।।२।। तुका म्हणे नवें जुनें । ऐसें कोणें सोसावें ।।३।।

२१८। येइल तें घेइन भागा । नव्हे जोगा दुसरिया ।।१।। ।।ध्रु।।। आवडी ते तुम्ही जाणा । बहु गुणांसारिखी ।।ध्रु।। मज घेती डांगवरी । सवें हरि नसलिया ।।२।। तुका म्हणे राबवा देवा । करीन सेवा सांगितली।।३।।

२१९। अंतरली कुटी मेटी । भय धरूनियां पोटीं । म्हणतां जगजेठी । धांवें करूणाउत्तरीं ।।१।। ।।ध्रु।।। बाप बळिया शिरोमणी । उताविळ या वचनीं । पडलिया कानीं । धांवा न करी आळस ।।ध्रु।। बळ दुनी शरणागता । स्वामी वाहों नेदी चिंता । आइतें चि दाता । पंगतीस बैसवी ।।२।। वाहे खांदीं पाववी घरा । त्याच्या करी येरझरा । बोबडया उत्तरा । स्वामी तुकया मानवे ।।३।।

२२०। धन्य तें गोधन कांबळी काष्ठिका । मोहरी पांवा निका ब्रीद वांकी ।।१।। ।।ध्रु।।। धन्य तें गोकुळ धन्य ते गोपाळ । नर नारी सकळ धन्य जाल्या ।।ध्रु।। धन्य ते देवकी जसवंती दोहींचें । वसुदेवनंदाचें भाग्य जालें ।।२।। धन्य त्या गोपिका सोळा सहस्त्र बाळा । यादवां सकळां धन्य जालें ।।३।। धन्य म्हणे तुका जन्मा तीं चि आलीं । हरिरंगीं रंगलीं सर्वभावें ।।४।।

२२१। गौळणी बांधिती धारणासि गळा । खेळे त्या गोपाळांमाजी ब्रम्ह ।।१।। ।।ध्रु।।।

धांवोनियां मागें यशोदे भोजन । हिंडे रानोरान गाईपाठीं ।।ध्रु।। तुका म्हणे सर्व कळा ज्याचे अंगीं । भोळेपणालागीं भीक मागे ।।२।।

२२२। देखिलासि माती खातां । दावयिानें बांधी माता ।।१।। ।।ध्रु।।। जाळी घेउनि कांबळी काठी । गाई वळी वेणु पाठीं ।।ध्रु।। मोठें भावार्थाचें बळ । देव जाला त्याचें बाळ ।।२।। तुका म्हणे भक्तासाठीं । देव धांवे पाठोवाठीं ।।३।।

२२३। हा गे माझी हातीं । पाहा कवळ सांगाती ।।१।। ।।ध्रु।।। देवें दिला खातों भाग । कराल तर करा लाग ।।ध्रु।। धालें ऐसें पोट । वरी करूनियां बोट ।।२।। तुका म्हणे घरीं । मग कैच्या या परी ।।३।।

२२४। अवघें अवघीकडे । दिलें पाहे मजकडे । अशा सवंगडे । सहित थोरी लागली ।।१।। ।।ध्रु।।। कां रे धरिला अबोला । माझा वांटा देईं मला । सिदोरीचा केला । झाडा आतां निवडे ना ।।ध्रु।। भूक लागली अनंता कां रे नेणसी जाणतां । भागलों वळतिां । गाई सैरा ओढाळा ।।२।। तुका करूणा भाकी । हरि पाहे गोळा टाकी । घेता जाला सुखी । भीतरी वांटी आणीकां ।।३।।

२२५। आम्ही गोवळीं रानटें । नव्हों जनांतील धीटें ।।१।। ।।ध्रु।।। सिदोरीचा करूं काला । एक वांटितों एकाला ।।ध्रु।। खेळो आपआपणांशीं । आमचीं तीं आम्हांपाशीं ।।२।। मिळालों नेणते । तुका कान्होबा भोंवते ।।३।।

२२६। `öअवधियां दिला गोर । मजकरे पाहिना`ö ।।१।। ।।ध्रु।।। फुंदे गोपाळ डोळे चोळी । ढुंगा थापली हाणे तोंडा ।।ध्रु।। आवडती थोर मोटे । मी रे पोरटें दैन्यवाणें ।।२।। तुका म्हणे जाणों भाव । जीविंचा देव बुझावी ।।३।।

मृदंग पाटया-अभंग।

२२७। मागें पुढें पाहें सांभाळूनि दोनी ठाय । चुकावूनि जाय गडी राखे गडियांसि ।।१।। ।।ध्रु।।। मुरडे दंडा दोहीं तोंडें गडियां सावध करी । भेटतियासंगें तया हाल तुजवरी ।।ध्रु।। गडियां गडी वांटुनि देईं । जयाचा सोडी वे चि ठायीं ।।२।। अगळया बळें करील काय । तुज देणें लागे डोय ।।३।। नवां घरीं पाउला करीं । सांपडे तो तेथें धरीं ।।४।। जिंकोनि डाव करीं । टाहो सत्ता आणिकांवरी । सांपडोनि डाईं बहु । काळ गुंतलासी ।।६।। बळयिा गडी फळी । फोडी न धरितां त्यांसी ।।७।। चुकांडी जो खाय मिळोनि अंगीं जाय । गुंतलासी काय तुका म्हणे अझू नी ।।८।।

२२८। पहा रे तमासा तुमचा येथें नव्हे लाग । देईन तो भाग आलियाचा बाहेरी ।।१।। ।।ध्रु।।। जागा रे गोपाळा नो ठायीं ठायीं जागा । चाहुलीनें भागा दूर मजपासूनि ।।ध्रु।। न रिघतां ठावा आम्हा ठावा पाळतियां । भयाभीत वांयां तेथें काय चांचपा ।।२।। तुका म्हणे हातां चढे जीवाचिये साटीं । मिटक्या देतां गोड मग

लागतें शेवटीं ।।३।।

२२९। डाई घालुनियां पोरें । त्यांचीं गुरें चुकवीलीं ।।१।। ।।ध्रु।।। खेळ खेळतां फोडिल्या डोया । आपण होय निराळा ।।ध्रु।। मारिती माया घेती जीव । नाहीं कीव अन्यायें ।।२।। तुका कान्होबा मागें । तया अंगें कळों आलें ।।३।।

२३०। आतां हें चि जेऊं हें चि जेऊं । सवें घेऊं सिदोरी ।।१।। ।।ध्रु।।। हरिनामाचा खिचडा केला । प्रेमें मोहिला साधनें ।।ध्रु।। चवीं चवीं घेऊं घास । ब्रम्हरस आवडी ।।२।। तुका म्हणे गोड लागे । तों तों मागे रसना ।।३।।

२३१। अवघें चि गोड जालें । मागीलये भरी आलें ।।१।। ।।ध्रु।।। साह्य जाला पांडुरंग । दिला अभ्यंतरीं संग ।।ध्रु।। थडिये पावतां तो वाव । मागें वाहावतां ठाव ।।२।। तुका म्हणे गेलें । स्वप्नींचे जागें जालें ।।३।।

२३२। तुजसवें येतों हरी । आम्हां लाज नाहीं तरी । उचलिला गिरी । चांग तईं वांचलों ।।१।। ।।ध्रु।।। मोडा आतां खेळ । गाई गेल्या जाला वेळ । फांकल्या ओढाळ । नाहीं तो चि आवरा ।।ध्रु।। चांग दैवें यमनेसी वांचलों बुडतां । निलाजिरीं आम्ही नाहीं भय धाक या अनंता ।।२।। खातों आगी माती । आतां पुरे हा सांगाती । भोंवतां भोंवेल । आम्हां वाटतें हें चित्तीं ।।३।। तुका म्हणे उरी नाहीं तुजसवें । शाहाणिया दुरी छंद भोळयियां सवें ।।४।।

२३३। नको आम्हासवें गोपाळा । येऊं ओढाळा तुझ्या गाई ।।१।। ।।ध्रु।।। कोण धांवें त्यांच्या लागें । मागें मागें येरझारी ।।ध्रु।। न बैसती एके ठायीं । धांवती दाही दाहा वाटां ।।२।। तुका म्हणे तूं राख मनेरी । मग त्या येरी आम्ही जाणों ।।३।।

२३४। मागायास गेलों सिदोरी । तुझ्या मायाघरीं गांजियेलों ।।१।। ।।ध्रु।।। तुजविणें ते नेदी कोणा । सांगतां खुणा जिवें गेलों ।।ध्रु।। वांयांविण केली येरझार । आतां पुरे घर तुझी माया ।।२।। तुका म्हणे तूं आम्हां वेगळा । राहें गोपाळा म्हणउनी ।।३।।

२३५। काकुलती येतो हरी । क्षणभरी निवडितां ।।१।। ।।ध्रु।।। तुमची मज लागली सवे । ठायींचे नवे नव्हों गडी ।।ध्रु।। आणीक बोलाविती फार । बहु थोर नावडती ।।२।। भाविकें त्यांची आवडी मोठी । तुका म्हणे मिठी घाली जिवें ।।३।।

२३६। वरता वेंघोनि घातली उडी । कळंबाबुडीं यमुनेसी ।।१।। ।।ध्रु।।। हरि बुडाला बोंब घाला । घरचीं त्यांला ठाव नाहीं ।।ध्रु।। भवनदीचा न कळे पार । काळयिा माजी थोर विखार ।।२।। तुका म्हणे काय वाउग्या हाका । हातींचा गमावुनियां थिंका ।।३।।

२३७। अवघीं मिळोनि कोल्हाळ केला । आतां होता म्हणती गेला ।।१।। ।।ध्रु।।। आपलिया रडती भावें । जयासवें जयापरी ।।ध्रु।। चुकलों आम्ही खेळतां खेळ । गेला गोपाळ हातींचा ।।२।। तुका म्हणे धांवती थडी । न घली उडी आंत कोणी ।।३।।

२३८। भ्यालीं जिवा चुकलीं देवा । नाहीं ठावा जवळीं तो ।।१।। ।।ध्रु।।। आहाकटा करिती हाय । हात डोकें पिटिती पाय ।।ध्रु।। जवळी होतां न कळे आम्हां । गेल्या सीमा नाहीं दुःखा ।।२।। तुका म्हणे हा लाघवी मोटा । पाहे खोटा खरा भाव ।।३।।

२३९। काळयि नाथूनि आला वरी । पैल हरी दाखढवती ।।१।। ।।ध्रु।।। दुसरिया भावें न कळे कोणा । होय नव्हेसा संदेह मना ।।ध्रु।। रूपा भिन्न पालट जाला । गोरें सांवळेंसा पैं देखिला ।।२।। आश्वासीत आला करें । तुका खरें म्हणे देव ।।३।।

२४०। हरि गोपाळांसवें सकळां । भेटे गळया गळा मेळवूनी ।।१।। ।।ध्रु।।। भाविकें त्यांची आवडी मोठी । सांगे गोष्टी जीविंचिया ।।ध्रु।। योगियांच्या ध्याना जो नये । भाकरी त्यांच्या मागोनि खाये ।।२।। तुका म्हणे असे शाहाणियां दुरी । बोबडियां दास हाका मारी ।।३।।

२४१। धांव कान्होबा गेल्या गाई । न म्हणे मी कोण ही काई ।।१।। ।।ध्रु।।। आपुलियांचें वचन देवा । गोड सेवा करीतसे ।।ध्रु। मागतां आधी द्यावा डाव । बळयि मी तो नाहीं भाव ।।२।। तुका म्हणे ऐशा सवें । अनुसरावें जीवेंभावें ।।३।।

२४२। धाकुटयाचे मुखी घांस घाली माता । वरी करी सत्ता शाहाणियां ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसें जाणपणें पडिलें अंतर । वाढे तों तों थोर अंतराय ।।ध्रु।। दोन्ही उभयतां आपण चि व्याली । आवडीची चाली भिन्न भिन्न ।।२।। तुका म्हणे अंगापासूनि निराळें । निवडिलें बळें रडतें स्तनीं ।।३।।

२४३। देवाचे म्हणोनि देवीं अनादर । हें मोठें आश्चर्य वाटतसे ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां येरा जना म्हणावें तें काई । जया भार डोई संसाराचा ।।ध्रु।। त्यजुनी संसार आढभमान सांटा । जुलूम हा मोटा दिसतसे ।।२।। तुका म्हणे आळस करूनियां साहे । बळें कैसे पाहें वांयां जाती ।।३।।

२४४। उपदेश तो भलत्या हातीं । जाला चित्तीं धरावा ।।१।। ।।ध्रु।।। नये जाऊं पात्रावारी । कवटी सारी नारळें ।।ध्रु।। स्त्री पुत्र बंदीजन । नारायण स्मरविती ।।२।। तुका म्हणे रत्नसार । परि उपकार चिंधीचे ।।३।।

२४५। संताचे गुण दोष आणितां या मना । केलिया उगाणा सुकृताचा ।।१।। ।।ध्रु।।। पिळोनियां पाहे पुष्पाचा परिमळ । चिरोनि केळी केळ गाढव तो ।।ध्रु।।। तुका म्हणे गंगे अग्नीसि विटाळ । लावी तो चांडाळ दुःख पावे ।।२।।

२४६। चुंबळीचा करी चुंबळीशीं संग । अंग वसे रंग त्रिढयाहीन ।।१।। ।।ध्रु।।। बीजा ऐसें फळ दावी परिपाकीं । परिमळ लौकिकीं जाती ऐसा ।।ध्रु।। माकडाच्या गळां रत्न कुळांगना । सांडूनियां सुना बिदी धुंडी ।।२।। तुका म्हणे ऐसा व्याली ते गाढवी । फजिती ते व्हावी आहे पुढें ।।३।।

२४७। सांपडला संदीं । मग बळयि पडे बंदीं ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसी कोणी वाहे वेळ

। हातीं काळाच्या सकळ ।।ध्रु।। दाता मागे दान । जाय याचका शरण ।।२।। तुका म्हणे नेणां । काय सांगों नारायणा ।।३।।

२४८। सर्प विंचू दिसे । धन अभाग्या कोळसे ।।१।। ।।ध्रु।।। आला डोळयांसि कवळ । तेणें मळलें उजळ ।।ध्रु।। अंगाचे भोंवडी । भोय झाड फिरती धोंडी ।।२।। तुका म्हणे नाड । पाप ठाके हिता आड ।।३।।

२४९। न देखोन कांहीं । म्या पाहिलें सकळ ही ।।१।। ।।ध्रु।।। जालां अवधियांपरी । मी हें माझें ठेलें दुरी ।।ध्रु।। न घेतां घेतलें । हातें पायें उसंतिलें ।।२।। खादलें न खातां । रसना रस जाली घेतां ।।३।। न बोलोनि बोलें । केलें प्रगट झांकिलें ।।४।। नाइकिलें कांनीं । तुका म्हणे आलें मनीं ।।५।।

ब्रम्हचारी फिर्याद गेला-अभंग २

२५०। काखे कडासन आड पडे । खडबड खडबडे हुसकलें ।।१।। ।।ध्रु।।। दादकरा दादकरा । फजितखोरा लाज नाहीं ।।ध्रु।।। अवघा जाला राम राम । कोणी कर्म आचरे ना ।।२।। हरिदासांच्या पडती पायां । म्हणती तयां नागवावें ।।३।। दोहीं ठायीं फजीत जालें । पारणें केलें अवकळा ।।४।। तुका म्हणे नाश केला । विटंबिला वेश जिहीं ।।५।।

२५१। कुटुंबाचा केला त्याग । नाहीं राग जंव गेला ।।१।। ।।ध्रु।।। भजन तें वोंगळवाणें । नरका जाणें चुके ना ।।ध्रु।। अक्षराची केली आटी । जरी पोटीं संतनिंदा ।।२।। तुका म्हणे मागें पाय । तया जाय स्छळासि ।।३।।

।।२।।

२५२। तारतिम वरी तोंडा च पुरतें । अंतरा हें येतें अंतरीचें ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसी काय बरी दिसे ठकाठकी । दिसतें लौकिकीं सत्या ऐसें ।।ध्रु।। भोजनांत द्यावें विष कालवूनि । मोहचाळवणी मारावया ।।२।। तुका म्हणे मैंद देखों नेदी कुडें । आदरें चि पुढें सोंग दावी ।।३।।

२५३। ब्रम्हानिष्ठ काडी । जरी जीवानांवें मोडी ।।१।। ।।ध्रु।।। तया घडली गुरूहत्या । गेला उपदेश तो मिथ्या ।।ध्रु।। सांगितलें कानीं । रूप आपुलें वाखाणी । भूतांच्या मत्सरें । ब्रम्हज्ञान नेलें चोरें ।।३।। शिकल्या सांगे गोष्टी । भेद क्रोध वाहे पोटीं ।।४।। निंदा स्तुति स्तवनीं । तुका म्हणे वेंची वाणी ।।५।।

२५४। इहलोकींचा हा देहे । देव इच्छितताती पाहें ।।१।। ।।ध्रु।।। धन्य आम्ही जन्मा आलों । दास विठोबाचे जालों ।।ध्रु।। आयुष्याच्या या साधनें । सिच्चदानंद पदवी घेणें ।।२।। तुका म्हणे पाठवणी । करूं स्वर्गाची निशाणी ।।३।।

२५५। पंडित वाचक जरी जाला पुरता । तरी कृष्णकथा ऐके भावें ।।१।। ।।ध्रु।।।

क्षीरा तुपा साकरे जालिया भेटी । तैसी पडे मिठी गोडपणें ।।ध्रु।। जाणोनियां लाभ घेईं हा पदरीं । गोड गोडावरी सेवीं बापा ।।२।। जाणिवेचें मूळ उपडोनी खोड । जरी तुज चाड आहे तुझी ।।३।। नाना परिमळद्रव्य उपचार । अंगीं उटी सारचंदनाची ।।४।। जेविलियाविण शून्य ते शृंगार । तैसी गोडी हरिकथेविण ।।५।। ज्याकारणें वेदश्रुति ही पुराणें । तें चि विठ्ठलनाणें तिष्ठे कथे ।।६।। तुका म्हणे येर दगडाचीं पेवें । खळखळ आघवें मूळ तेथें ।।७।।

२५६। आणिकांच्या कापिती माना । निष्ठूर पार नाहीं ।।१।। ।।ध्रु।।। करिती बेटे उसणवारी । यमपुरी भोगावया ।।ध्रु।। सेंदराचें दैवत केलें । नवस बोले तयासि ।।२।। तुका म्हणे नाचति पोरें । खोडितां येरें अंग दुखे ।।३।।

२५७। गंधर्व आढग्न सोम भोगिती कुमारी । कोठें चराचरीं त्याग केला ।।१।। ।।ध्रु।।। गायत्री स्वमुखें भक्षीतसे मळ । मिळाल्या वाहाळ गंगाओघ ।।ध्रु।। कागाचिये विष्ठें जन्म पिंपळासि । पांडवकुळासि पाहातां दोष ।।२।। शकुंतळा सूत कर्ण शृंगी व्यास । यांच्या नामें नाश पातकांसि ।।३।। गणिका अजामेळ कुब्जा तो विदुर । पाहातां विचार पिंगळेचा ।।४।। वाल्हा विश्वामित्र वसिष्ठ नारद । यांचें पूर्व शुद्ध काय आहे ।।५।। न व्हावी तीं जालीं कर्में नरनारी । अनुतापें हरी स्मरतां मुक्त ।।६।। तुका म्हणे पूर्व नाठवी श्रीहरी । मूळ जो उच्चारी नरक त्यासि ।।७।।

२५८। सोनियाचें ताट क्षीरीनें भरिलें । भक्षावया दिलें श्वाना लागीं ।।१।। ।।ध्रु।।। मुक्ताफळहार खरासि घातला । कस्तुरी सुकराला चोजविली ।।ध्रु।। वेदपरायण बधिरा सांगे ज्ञान । तयाची ते खुण काय जाणे ।।२।। तुका म्हणे ज्याचें तो चि एक जाणे । भक्तीचें महिमान साधु जाणे ।।३।।

२५९। ऐसा हा लौकिक कदा राखवेना । पतितपावना देवराया ।।१।। ।।ध्रु।।। संसार करितां म्हणती हा दोषी । टाकितां आळसी पोटपोसा ।।ध्रु।। आचार करितां म्हणती हा पसारा । न करितां नरा निंदिताती ।।२।। संतसंग करितां म्हणती हा उपदेशी । येरा अभाग्यासि ज्ञान नाहीं ।।३।। धन नाहीं त्यासि ठायींचा करंटा । समथार्सि ताठा लाविताती ।।४।। बहु बोलों जातां म्हणति हा वाचाळ । न बोलतां सकळ म्हणती गर्वी ।।५।। भेटिसि न वजातां म्हणती हा निष्ठूर । येतां जातां घर बुडविलें ।।६।। लग्न करूं जातां म्हणती हा मातला । न करितां जाला नपुंसक ।।७।। निपुत्रिका म्हणती पहा हो चांडाळ । पातकाचें मूळ पोरवडा ।।८।। लोक जैसा ओक धरितां धरवे ना । अभक्ता जिरे ना संतसंग ।।९।। तुका म्हणे आतां ऐकावें वचन । त्यजुनियां जन भक्ति करा ।।१०।।

२६०। धर्म रक्षावया साठीं । करणें आटी आम्हांसि ।।१।। ।।ध्रु।।। वाचा बोलो वेदनीती । करूं संतीं केलें तें ।।ध्रु।। न बाणतां स्थिति अंगीं । कर्म त्यागी लंड तो ।।२।। तुका म्हणे अधम त्यासी । भक्ति दूषी हरीची ।।३।।

२६१। चवदा भुवनें जयाचिये पोटीं । तो चि आम्हीं कंठीं साठविला ।।१।। ।।ध्रु।।। काय एक उणें आमुचिये घरीं । वोळगती द्वारीं रिद्धिसिद्धी ।।ध्रु।। असुर जयानें घातले तोरडीं । तो आम्हांसि जोडी कर दोन्ही ।।२।। रूप नाहीं रेखा जयासि आकार । आम्हीं तो साकार भक्तीं केला ।।३।। अनंत ब्रम्हांडें जयाचिये अंगीं ।। समान तो मुंगी आम्हासाठीं ।।४।। रिद्धिसिद्धी सुखें हाणितल्या लाता । तेथें या प्राकृता कोण मानी ।।५।। तुका म्हणे आम्ही देवाहूनि बळी । जालों हे निराळी ठेवुनि आशा ।।६।।

२६२। केला मातीचा पशुपति । परि मातीसि काय म्हणती । शिवपूजा शिवासी पावे । माती मातीमाजी सामावे ।।१।। ।।ध्रु।।। तैसे पूजिती आम्हां संत । पूजा घेतो भगवंत । आम्ही किंकर संतांचे दास । संतपदवी नको आम्हांस ।।ध्रु।। केला पाषाणाचा विष्णु । परी पाषाण नव्हे विष्णु । विष्णुपूजा विष्णुसि अर्पे । पाषाण राहे पाषाणरूपें ।।२।। केली कांशाची जगदंबा । परि कांसें नव्हे अंबा । पूजा अंबेची अंबेला घेणें । कांसें राहे कांसेंपणें ।।३।। ब्रम्हानंद पूर्णामाजी । तुका म्हणे केली कांजी । ज्याची पूजा त्याणें चि घेणें । आम्हीं पाषाणरूप राहणें ।।४।।

२६३। ते माझे सोयरे सज्जन सांगाती । पाय आठविती विठोबाचे ।।१।। ।।ध्रु।।। येरा मानी विधी पाळणापुरतें । देवाचीं तीं भूतें म्हणोनियां ।।ध्रु।। सर्वभावें जालों वैष्णवांचा दास । करीन त्यांच्या आस उच्छिष्टाची ।।२।। तुका म्हणे जैसे मानती हरिदास । तैशी नाहीं आस आणिकांची ।।३।।

२६४। दया विचें नांव भूतांचें पाळण । आणीक निर्दळण कंटकांचें ।।१।। पाप त्याचें नांव न विचारितां नीत । भलतें चि उन्मत्त करी सदा ।।२।। तुका म्हणे धर्म रक्षावया साठीं । देवास ही आटी जन्म घेणें ।।३।।

२६५। करावें गोमटें । बाळा माते तें उमटे ।।१।। ।।ध्रु।।। आपुलिया जीवाहूनी । असे वाल्हें तें जननी ।।ध्रु।। वियोग तें तिस । त्याच्या उपचारें तें विष ।।२।। तुका म्हणे पायें । डोळा सुखावे ज्या न्यायें ।।३।।

२६६। कन्या सासुर्यासि जाये । मागें परतोनी पाहे ।।१।। ।।ध्रु।।। तैसें जालें माझ्या जिवा । केव्हा भेटसी केशवा ।।ध्रु।। चुकलिया माये । बाळ हुरू हुरू पाहे ।।२।। जीवना वेगळी मासोळी । तैसा तुका तळमळी ।।३।।

२६७। हातीं होन दावी बेना । करिती लेंकीच्या धारणा ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसे धर्म जाले कळीं । पुण्य रंक पाप बळी ।।ध्रु।। सांडिले आचार । द्विज चाहाड जाले चोर ।।२।। टिळे लपविती पातडीं । लेती विजारा कातडीं ।।३।। बैसोनियां तक्तां । अन्नेंविण पिडिती लोकां ।।४।। मुदबख लिहिणें । तेलतुपावरी जिणें ।।५।। नीचाचे चाकर । चुकलिया खाती मार ।।६।। राजा प्रजा पीडी । क्षेत्री दुश्चितासी तोडी ।।७।। वैश्यशूद्रादिक । हे तों सहज नीच लोक ।।८।। अवघे बाह्य रंग । आंत

हिरवें वरी सोंग ।।९।। तुका म्हणे देवा । काय निद्रा केली धांवा ।।१०।।

२६८। साळंकृत कन्यादान । करितां पृथ्वीसमान ।।१।। ।।ध्रु।।। परि तें नकळे या मूढा । येइल कळों भोग पुढां ।।ध्रु।। आचरतां कर्म । भरे पोट राहे धर्म ।।२।। सत्या देव साहे । ऐसें करूनियां पाहें ।।३।। अन्न मान धन । हें तों प्रारब्धा आधीन ।।४।। तुका म्हणे सोस । दुःख आतां पुढें नास ।।५।।

२६९। दिवटया वाद्यें लावुनि खाणें । करूनि मंडण दिली हातीं ।।१।। ।।ध्रु।।। नवरा नेई नवरी घरा । पूजन वरा पाद्याचें ।।ध्रु।। गौरविली विहीण व्याही । घडिलें कांहीं ठेवूं नका ।।२।। करूं द्यावें न्हावें वरें । ठायीचें कां रे न कळे चि ।।३।। वर्‍हाडियांचे लागे पाठी । जैसी उटिका तेलीं ।।४।। तुका म्हणे जोडिला थुंका । पुढें नरका सामग्री ।।५।।

२७०। ब्रम्हहत्या मारिल्या गाई । आणीक काई पाप केलें ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐका जेणें विकिली कन्या । पवाडे त्या सुन्याचे ।।ध्रु।। नरमांस खादली भाडी । हाका मारी म्हणोनि ।।२।। अवघें पाप केलें तेणें । जेणें सोनें आढभळाषिलें ।।३।। उच्चरितां मज तें पाप । जिव्हे कांप सुटतसे ।।४।। तुका म्हणे कोरान्न रांड । बेटा भांड मागे ना कां ।।५।।

२७१। याचा कोणी करी पक्ष । तो ही त्याशी समतुल्य ।।१।। ।।ध्रु।।। फुकासाठीं पावे दुःखाचा विभाग । पूर्वजांसि लाग निरयदंडीं ।।धृ।। ऐके राजा न करी दंड । जरि या लंड दुष्टासि ।।२।। तुका म्हणे त्याचें अन्न । मद्यपाना समान ।।३।।

२७२। कपट कांहीं एक । नेणें भुलवायाचें लोक ।।१।। ।।ध्रु।।। तुमचें करितों कीर्त्तन । गातों उत्तम ते गुण ।।ध्रु।। दाऊं नेणें जडीबुटी । चमत्कार उठाउठी ।।२।। नाहीं शिष्यशाखा । सांगों अचाचित लोकां ।।३।। नव्हें मठपति । नाहीं चाहुरांची वृत्ति ।।४।। नाहीं देवार्चन । असे मांडिलें दुकान ।।५।। नाहीं वेताळ प्रसन्न । कांही सांगों खाण खुण ।।६।। नव्हें पुराणिक । करणें सांगणें आणीक ।।७।। नेणें वाद घटा पटा । करितां पंडित करंटा ।।८।। नाहीं जाळीत भणदीं । उदो म्हणोनि आनंदी ।।९।। नाहीं हालवीत माळा । भोंवतें मेळवूनि गबाळा ।।१०।। आगमीचें कुडें नेणें । स्तंभन मोहन उच्चाटणें ।।११।। नव्हें यांच्या ऐसा । तुका निरयवासी पिसा ।।१२।।

२७३। रडोनियां मान । कोण मागतां भुषण ।।१।। ।।ध्रु।।। देवें दिलें तरी गोड । राहे रूचि आणि कोड ।।धृ।। लावितां लावणी । विके भीके केज्या दानी ।।२।। तुका म्हणे धीरा । विण कैसा होतो हिरा ।।३।।

२७४। पूज्या एकासनीं आसनीं आसन । बैसतां गमन मातेशीं तें ।।१।। ।।ध्रु।।। सांगतों ते धर्म नीतीचे संकेत । सावधान हित व्हावें तरी ।।ध्रु।। संतां ठाया ठाव पूजनाची इच्छा । जीवनीं च वळसा सांपडला ।।२।। तुका म्हणे एकाएकीं वरसन ।

दुजें तेथें भिन्न अशोभ्य तें ।।३।।

२७५। जेणें मुखें स्वती । तें चि निंदे पाठीं लावी ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसी अधमाची याती । लोपी सोनें खाय माती ।।ध्रु।। गुदद्वारा वाटे । मिष्टान्नांचा नरक लोटे ।।२।। विंचु लाभाविण । तुका म्हणे वाहे शीण ।।३।।

२७६। अधमाची यारी । रंग पतंगाचे परी ।।१।। ।।ध्रु।।। विटे न लगतां क्षण । मोल जाय वांयां विण ।।ध्रु।। सपार्चियापरी । विषे भरला कल्हारीं ।।२।। तुका म्हणे देवा । मज झणी ऐसे दावा ।।३।।

२७७। आणिकांची स्तुति आम्हां ब्रम्हहत्या । एका वांचूनि त्या पांडुरंगा ।।१।। ।।ध्रु।।। आम्हां विष्णुदासां एकविध भाव । न म्हणों या देव आणिकांसि ।।ध्रु।। शतखंड माझी होईल रसना । जरी या वचना पालटेन ।।२।। तुका म्हणे मज आणिका संकल्पें । अवघीं च पापें घडतील ।।३।।

२७८। तान्हेल्याची धणी । फिटे गंगा नव्हे उणी ।।१।। ।।ध्रु।।। माझे मनोरथ सिद्धी । पाववावे कृपानिधी ।।ध्रु।। तूं तों उदाराचा राणा । माझी अल्प चि वासना ।।२।। कृपादृष्टी पाहें । तुका म्हणे होईं साहे ।।३।।

२७९। संताचा आढतक्रम । देवपूजा तो अधर्म ।।१।। ।।ध्रु।।। येती दगड तैसे वरी । मंत्रपुष्पें देवा शिरीं ।।ध्रु।। अतीतासि गाळी । देवा नैवेद्यासी पोळी ।।२।। तुका म्हणे देवा । ताडण भेदकांची सेवा ।।३।।

२८०। करणें तें देवा । हे चि एक पावे सेवा ।।१।। ।।ध्रु।।। अवघें घडे येणें सांग । भक्त देवाचें तें अंग ।।ध्रु।। हें चि एक वर्म । काय बोलिला तो धर्म ।।२।। तुका म्हणे खरें । खरें त्रिवाचा उत्तरें ।।३।।

२८१। मागें नेणपणें घडलें तें क्षमा । आतां देतों सीमा करूनियां ।।१।। ।।ध्रु।।। परनारीचें जया घडलें गमन । दावीतो वदन जननरित ।।ध्रु।। उपदेशा वरी मन नाहीं हातीं । तो आम्हां पुढती पाहू नये ।।२।। तुका म्हणे साक्षी असों द्यावें मन । घातली ते आण पाळावया ।।३।।

२८२। आणिकांच्या घातें । ज्यांचीं निवडतील चित्तें ।।१।। ।।ध्रु।।। ते चि ओळखावे पापी । निरयवासी शीघ्रकोपी ।।ध्रु।। कान पसरोनी । ऐके वदे दृष्ट वाणी ।।२।। तुका म्हणे भांडा । धीर नाहीं ज्याच्या तोंडा ।।३।।

हनुमंतस्तुति-अभंग ४।

२८३। शरण शरण जी हनुमंता । तुज आलों रामदूता ।।१।। ।।ध्रु।।। काय भक्तीच्या त्या वाटा । मज दावाच्या सुभटा ।।ध्रु।। शूर आणि धीर । स्वामिकाजीं तूं सादर ।।२।। तुका म्हणे रूद्रा । अंजनीचिया कुमारा ।।३।।

२८४। केली सीताशुद्धी । मूळ रामायणा आधीं ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसा प्रतापी गहन । सुरां सकळ भक्तांचें भूषण ।।ध्रु।। जाऊनि पाताळा । केली देवाची अवकळा ।।२।। राम लक्षुमण । नेले आणिले चोरून ।।३।। जोडूनियां कर । उभा सन्मुख समोर ।।४।। तुका म्हणे जपें । वायुसुता जाती पापें ।।५।।

२८५। काम घातला बांदोडी । काळ केला देशधडी ।।१।। ।।ध्रु।।। तया माझे दंडवत । कपिकुळीं हनूमंत ।।ध्रु।। शरीर वज्रा ऐसें । कवळी ब्रम्हांड जो पुच्छें ।।२।। रामाच्या सेवका । शरण आलों म्हणे तुका ।।३।

२८६। हनुमंत महाबळी । रावणाची दाढी जाळी ।।१।। ।।ध्रु।।। तया माझा नमस्कार । वारंवार निरंतर ।।ध्रु।। करोनि उड्डाण । केलें लंकेचें शोधन ।।२।। जाळीयेली लंका । धन्य धन्य म्हणे तुका ।।३।।

।।४।।

२८७। कुंभ अवघा एक आवा । पाकीं एकीं गुफे डावा ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसे भिन्न भिन्न साटे । केले प्रारब्धानें वांटे ।।ध्रु।। हिरे दगड एक खाणी । कैचें विजातीसी पाणी ।।२।। तुका म्हणे शिरीं । एक एकाची पायरी ।।३।।

२८८। मांडे पुर्‍या मुखें सांगों जाणे मात । तोंडी लाळ हात चोळी रिते ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसियाच्या गोष्टी फिक्या मिठेंविण । रूचि नेदी अन्न चवी नाहीं ।।ध्रु।। बोलों जाणे अंगी नाहीं शूरपण । काय तें वचन जाळावें तें ।।२।। तुका म्हणे बहुतोंडे जे वाचाळ । तेंग तें च मूळ लटिक्याचें ।।३।।

२८९। न लगे चंदना सांगावा परिमळ । वनस्पतिमेळ हाकारूनि ।।१।। ।।ध्रु।।। अंतरीचें धांवे स्वभावें बाहेरी । धरितां ही परी आवरे न ।।ध्रु।। सूर्य नाहीं जागें करीत या जना । प्रकाश किराणा कर म्हून ।।२।। तुका म्हणे मेघ नाचवी मयूरें । लपवितां खरें येत नाहीं ।।३।।

२९०। चंदनाचे हात पाय ही चंदन । परिसा नाहीं हीन कोणी अंग ।।१।। ।।ध्रु।।। दीपा नाहीं पाठीं पोटीं अंधकार । सर्वांगें साकर अवघी गोड ।।ध्रु।। तुका म्हणे तैसा सज्जनापासून । पाहातां अवगुण मिळे चि ना ।।२।।

२९१। मन करा रे प्रसन्न । सर्व सिद्धीचें कारण । मोक्ष अथवा बंधन । सुख समाधान इच्छा ते ।।१।। ।।ध्रु।।। मनें प्रतिमा स्थापिली । मनें मना पूजा केली । मनें इच्छा पुरविली । मन माउली सकळांची ।।ध्रु।। मन गुरू आणि शिष्य । करी आपुलें चि दास्य । प्रसन्न आपआपणास । गति अथवा अधोगति ।।२।। साधक वाचक पंडित । श्रोते वक्तेढ ऐका मात । नाहीं नाहीं आनुदैवत । तुका म्हणे दुसरें ।।३।।

२९२। मायबापें जरी सर्पीण बोका । त्यांचे संगें सुखा न पवे बाळ ।।१।। चंदनाचा शूळ सोनियाची वेडी । सुख नेदी फोडी प्राण नाशी ।।२।। तुका म्हणे नरकीं घाली

आढभमान । जरी होय ज्ञान गर्व ताठा ।।३।।

२९३। शिकल्या बोलाचे सांगतील वाद । अनुभव भेद नाहीं कोणा ।।१।। पंडित हे ज्ञानी करितील कथा । न मिळती अर्था निजसुखा ।।२।। तुका म्हणे जैसी लांचासाठीं ग्वाही । देतील हे नाहीं ठावी वस्तु ।।३।।

२९४। प्रारब्ध त्रिढयमाण । भक्तां संचित नाहीं जाण ।।१।। ।।ध्रु।।। अवघा देव चि जाला पाहीं । भरोनियां अंतर्बाहीं ।।ध्रु।। सत्वरजतमबाधा । नव्हे हरिभक्तांसि कदा ।।२।। खाय बोले करी । अवघा त्यांच्या अंगे हरी ।।३।। देवभक्तपण । तुका म्हणे नाहीं भिन्न ।।४।।

२९५। शास्त्राचें जें सार वेदांची जो मूर्ति । तो माझा सांगाती प्राणसखा ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणउनी नाहीं आणिकांचा पांग । सर्व जालें सांग नामें एका ।।ध्रु।। सगुण निर्गुण जयाचीं हीं अंगें । तो चि आम्हां संगें क्रीडा करी ।।२।। तुका म्हणे आम्ही विधीचे जनिते । स्वयंभू आइते केले नव्हों ।।३।।

२९६। ऐका महिमा आवडीचीं । बोरें खाय भिलटीचीं ।।१।। ।।ध्रु।।। थोर प्रेमाचा भुकेला । हा चि दुष्काळ तयाला । अष्टमा सिद्धींला । न मनी क्षीरसागराला ।।ध्रु।। पव्हे सुदामदेवाचे । फके मारी कोरडे च ।।२।। न म्हणे उच्छिष्ट अथवा थोडे । तुका म्हणे भक्तीपुढें ।।३।।

२९७। कोणें तुझा सांग केला अंगीाकर । निश्चिति त्वां थोर मानियेली ।।१।। ।।ध्रु।।। कोणें ऐसा तुज उपदेश केला । नको या विठ्ठला शरण जाऊं ।।ध्रु।। तेव्हां तुज कोण घालील पाठीसी । घासील भूमीसी वदन यम ।।२।। कां रे नागवसी आयुष्य खातो काळ । दिसेंदिस बळ क्षीण होतें ।।३।। तुका म्हणे यासि सांगा कोणी तरी । विसरला हरी मायबाप ।।४।।

२९८। साधूनी बचनाग खाती तोळा तोळा । आणिकातें डोळां न पाहवे ।।१।। साधूनी भुजंग धरितील हातीं । आणिकें कापती देखोनियां ।।२।। असाध्य तें साध्य करितां सायास । कारण अभ्यास तुका म्हणे ।।३।।

२९९। आमचे गोसावी अयाचितवृत्ति । करवी शिष्याहातीं उपदेश ।।१।। दगडाची नाव आधीं च ते जड । ते काय दगड तारूं जाणे ।।२।। तुका म्हणे वेष विटंबिला त्यांनीं । सोंगसंपादणी करिती परी ।।३।।

३००। मृगजळा काय करावा उतार । पावावया पार पैल थडी ।।१।। ।।ध्रु।।। खापराचे होन खेळती लेंकुरें । कोण त्या वेव्हारें लाभ हाणि ।।ध्रु। मंगळदायक करिती कुमारी । काय त्यांची खरी सोकरीक ।।२।। स्वप्नींचें जें सुखदःख जालें काहीं । जागृतीं तो नाहीं साच भाव ।।३।। सारीं जालीं मेलीं लटिकें वचन । बद्ध मुक्त शीण तुका म्हणे ।।४।।

३०१। माझें म्हणतां याला कां रे नाहीं लाज । कन्या पुत्र भाज धन वित्त ।।१।। कोणी सोडवी ना काळाचे हातींचें । एकाविणें साचें नारायणा ।।२।। तुका म्हणे किती सांगावे चांडाळा । नेणे जीवकळा कोण्या जीतो ।।३।।

३०२। आंधळयासि जन अवघे चि आंधळे । आपणासि डोळे दृष्टी नाहीं ।।१।। रोग्या विषतुल्य लागे हें मिष्टान्न । तोंडासि कारण चवी नाहीं ।।२।। तुका म्हणे शुद्ध नाहीं जो आपण । तया त्रिभुवन अवघें खोटें ।।३।।

३०३। छळी विष्णुदासा कोणी । त्याची अमंगळ वाणी ।।१।। ।।ध्रु।।। येऊं न द्यावा समोर । अभागी तो दुराचार ।।ध्रु।। नावडे हरिकथा । त्याची व्यभिचारीण माता ।।२।। तुका म्हणे याति । भ्रष्ट तयाची ते मति ।।३।।

३०४। बोलविसी तैसें आणीं अनुभवा । नाहीं तरी देवा विटंबना ।।१।। ।।ध्रु।।। मिठेंविण काय करावें मिष्टान्न । शव जीवेंवीण शृंगारिलें ।।ध्रु।। संपादणीविण विटंबिलें सोंग । गुणेंविण चांग रूप हीन ।।२।। कन्यापुत्रेविण मंगळदायकें । वेचिलें हें फिके द्रव्य तरी ।।३।। तुका म्हणे तैसी होते मज परी । न देखे अंतरीं प्रेमभाव ।।४।।

३०५। अंगीं ज्वर तया नावडे साकर । जन तो इतर गोडी जाणे ।।१।। ।।ध्रु।।। एकाचिये तोंडीं पडिली ते माती । अवघे ते खाती पोटभरी ।।ध्रु।। चारितां बळें येत असे दांतीं । मागोनियां घेती भाग्यवंत ।।२।। तुका म्हणे नसे संचित हें बरें । तयासि दुसरें काय करी ।।३।।

३०६। धिग जीणें तो बाईले आधीन । परलोक मान नाहीं दोन्ही ।।१।। ।।ध्रु।।। धिग जीणें ज्याचें लोभावरी मन । अतीतपूजन घडे चि ना ।।ध्रु।। धिग जीणें आळस निद्रा जया फार । आढमत आहार अघोरिया ।।२।। धिग जीणें नाहीं विवेक वैराग्य । झुगे मानालागीं साधुपणा ।।३।। तुका म्हणे धिग ऐसे जाले लोक । निंदक वादक नरका जाती ।।४।।

३०७। अरे हें देह व्यर्थ जावें । ऐंसे जरी तुज व्हावें । द्यूतकर्म मनोभावें । सारीपाट खेळावा ।।१।। ।।ध्रु।।। मग कैचें हरिचें नाम । निजेलिया जागा राम । जन्मोजन्मींचा अधम । दुःख थोर साधिलें ।।ध्रु।। विषयसुखाचा लंपट । दासीगमनीं आढतधीट । तया तेचि वाट । अधोगती जावया ।।२।। अणीक एक कोड। नरका जावयाची चाड । तरी संतनिंदा गोड । करीं कवतुकें सदा ।।३।। तुका म्हणे ऐसें । मना लावी राम पिसें । नाहीं तरी आलिया सायासें । फुकट जासी ठकोनी ।।४।।

३०८। अवघें ब्रम्हरूप रिता नाहीं ठाव । प्रतिमा तो देव कैसा नव्हे ।।१।। ।।ध्रु।।। नाहीं भाव तया सांगावों तें किती । आपुलाल्या मतीं पाषांडिया ।।ध्रु।। जया भावें संत बोलिले वचन । नाहीं अनुमोदन शाब्दिकांसि ।।२।। तुका म्हणे संती भाव केला बळी । न कळतां खळीं दूषिला देव ।।३।।

३०९। एक तटस्थ मानसीं । एक सहज चि आळसी ।।१।। ।।ध्रु।।। दोन्ही दिसती सारिखीं । वर्म जाणे तो पारखी ।।ध्रु।। एक ध्यानीं करिती जप । एक बैसुनि घेती झोप ।।२।। एकां सर्वस्वाचा त्याग । एकां पोटासाठीं जोग ।।३।। एकां भक्ति पोटासाठीं । एकां देवासवें गांठी ।।४।। वर्म पोटीं एका । फळें दोन म्हणे तुका ।।५।।

३१०। काय कळे बाळा । बाप सदैव दुबळा ।।१।। ।।ध्रु।।। आहे नाहीं हें न कळे । हातीं काय कोण्या वेळे ।।ध्रु।।। देखिलें तें दृष्टी । मागे घालुनियां मिठी ।।२।। तुका म्हणे भावें । माझ्या मज समजावें ।।३।।

३११। भजन घाली भोगावरी । अकर्तव्य मनीं धरी ।।१।। ।।ध्रु।।। धिग त्याचें साधुपण । विटाळूनी वर्ते मन ।।ध्रु।। नाहीं वैराग्याचा लेश । अर्थचाड जावें आस ।।२।। हें ना तें सें जालें । तुका म्हणे वांयां गेलें ।।३।।

३१२। एकादशीस अन्न पान । जे नर करीती भोजन । श्वानविष्ठे समान । अधम जन तो एक ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐका व्रताचें महिमान । नेमें आचरती जन । गाती ऐकती हरिकीर्तन । ते समान विष्णूशीं ।।ध्रु।।। अशुद्ध विटाळसीचें खळ । विडा भक्षितां तांबूल । सांपडे सबळ । काळाहात्तीं न सुटे ।।२।। सेज बाज विलास भोग । करी कामिनीशीं संग । तया जोडे क्षयरोग । जन्मव्याधी बळिवंत ।।३।। आपण न वजे हरिकीर्तना । आणिकां वारी जातां कोणा । त्यांच्या पापें जाणा । ठेंगणा महा मेरू ।।४।। तया दंडी यमदूत । जाले तयाचे अंकित । तुका म्हणे व्रत । एकादशी चुकलीया ।।५।।

३१३। करवितां व्रत अर्धें पुण्य लाभे । मोडवितां दोघे नरका जाती ।।१।। ।।ध्रु।।। शुद्धबुद्धि होय दोघां एक मान । चोरासवें कोण जिवें राखे ।।ध्रु।। आपुलें देऊनी आपुला चि घात । न करावा थीत जाणोनियां ।।२।। देऊनियां वेच धाडी वारासणसी । नेदावें चोरासि चंद्रबळ ।।३।। तुका म्हणे तप तीर्थ व्रत याग । भक्ति हे मारग मोडूं नये ।।४।।

३१४। इनामाची भरली पेठ । वाहाती दाट मारग ।।१।। ।।ध्रु।।। अवघेची येती वाण । अवघे शकुन लाभाचे ।।ध्रु।। अडचणी त्या केल्या दुरी । देण्या उरी घेण्याच्या ।।२।। तुका म्हणे जोडी जाली । ते आपुली आपणा ।।३।।

३१५। वेदाचें गव्हर न कळे पाठकां । आढधकार लोकां नाहीं येरां ।।१।। ।।धृ।। विठोबाचें नाम सुलभ सोपारें । तारी एक सरे भवसिंधु ।।ध्रु।।। जाणत्या असाध्य मंत्र तंत्र काळ । येर तो सकळ मूढ लोक ।।२।। तुका म्हणे विधि निषेध लोपला । उच्छेद या जाला मारगाचा ।।३।।

३१६। विधीनें सेवन । विषयत्यागातें समान ।।१।। ।।ध्रु।।। मुख्य धर्म देव चित्तीं । आदि अवसान अंतीं ।।धृ।। बहु आढतशय खोटा । तर्कें होती बहु वाटा ।।२।। तुका

म्हणे भावें । कृपा करीजेते देवें ।।३।।

३१७। येथीचिया अळंकारें । काय खरें पूजन ।।१।। ।।ध्रु।।। वैकुंठींच्या लावूं वाटा ।। सर्व साटा ते ठायीं ।।धृ।। येथीचिया नाशवंतें । काय रितें चाळवूं ।।२।। तुका म्हणे वैष्णव जन । माझे गण समुदाय ।।३।।

३१८। उजळावया आलों वाटा । खरा खोटा निवाड ।।१।। ।।ध्रु।।। बोलविले बोल बोलें । धनीविठ्ठला सन्निध ।।ध्रु।। तरी मनीं नाहीं शंका । बळें एका स्वामीच्या ।।२।। तुका म्हणे नये आम्हां । पुढें कामा गबाळ ।।३।।

३१९। बोलावें तें धर्मा मिळे । बरे डोळे उघडूनि ।।१।। ।।ध्रु।।। काशासाठीं खावें शेण । जेणे जन थुंकी तें ।।ध्रु।। दुजें ऐसें काय बळी । जें या जाळी अग्नीसि ।।२।। तुका म्हणे शूर रणीं । गांढे मनीं बुरबरी ।।३।।

३२०। वरा कुणवी केलों । नाहीं तरि दंभेंचि असतों मेलों ।।१।। ।।ध्रु।।। भलें केलें देवराया । नाचे तुका लागे पायां ।।ध्रु।। विद्या असती कांहीं । तरी पडतों अपायीं ।।२।। सेवा चुकतों संताची । नागवण हे फुकाची ।।३।। गर्व होता ताठा । जातों यमपंथें वाटा ।।४।। तुका म्हणे थोरपणें । नरक होती आढभमानें ।।५।।

३२१। दाता नारायण । स्वयें भोगिता आपण ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां काय उरलें वाचे । पुढें शब्द बोलायाचे ।।ध्रु।। देखती जे डोळे । रूप आपुले ते खेळे ।।२।। तुका म्हणे नाद । जाला अवघा गोविंद ।।३।।

३२२। कृपा करूनी देवा । मज साच तें दाखवा ।।१।। ।।ध्रु।।। तुम्ही दयावंत कैसे । कीर्ति जगामाजी वसे ।।ध्रु।। पाहोनियां डोळां । हातीं ओढवाल काळा ।।२।। तुका म्हणे देवा । माझा करावा कुठावा ।।३।।

३२३। ठायींची ओळखी । येइल टाकूं टाका सुखीं ।।१।। ।।ध्रु।।। तुमचा जाईल ईमान । माझे कपाळीं पतन ।।ध्रु।। ठेविला तो ठेवा । आढभळाषें बुडवावा ।।२।। मनीं न विचारा । तुका म्हणे हे दातारा ।।३।।

३२४। तुझें वर्म ठावें । माझ्या पाडियेलें भावें ।।१।। ।।ध्रु।।। रूप कासवाचे परी । धरूनि राहेन अंतरीं ।।ध्रु।। नेदी होऊं तुटी । मेळवीन दृष्टादृष्टी ।।२।। तुका म्हणे देवा । चिंतन ते तुझी सेवा ।।३।।

३२५। गहूं एकजाती । परी त्या पाधाणी नासिती ।।१।। ।।ध्रु।।। वर्म जाणावें तें सार । कोठें काय थोडें फार ।।ध्रु।। कमाईच्या सारें । जाति दाविती प्रकार ।।२।। तुका म्हणे मोल । गुणा मिथ्या फिके बोल ।।३।।

३२६। पुण्यवंत व्हावें । घेतां सज्जनांचीं नांवें ।।१।। ।।ध्रु।।। नेघे माझे वाचे तुटी । महा लाभ फुकासाठी ।।ध्रु।। विश्रांतीचा ठाव । पायीं संतांचिया भाव ।।२।। तुका म्हणे पापें । जाती संताचिया जपे ।।३।।

३२७। देवे होईजेत देवाचे संगती । पतन पंगती जगाचिया ।।१।। ।।ध्रु।।। दोहींकडे दोन्ही वाहातील वाटा । करितील सांटा आपुलाला ।।ध्रु।। दाखविले परी नाहीं वर्जिजेतां । आला तो तो चित्ता भाग भरा ।।२।। तुका म्हणे अंगीं आवडीचें बळ । उपदेश मूळबीजमात्र ।।३।।

३२८। शोधिसील मूळें । त्याचें करीसी वाटोळें ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसे संतांचे बोभाट । तुझे बहू जाले तट ।।ध्रु।। लौकिका बाहेरी । घाली रोंखीं जया धरी ।।२।। तुका म्हणे गुण । तुझा लागलिया शून्य ।।३।।

३२९। वैद्य वाचविती जीवा । तरी कोण ध्यातें देवा ।।१।। ।।ध्रु।।। काय जाणो कैसी परी । प्रारब्ध तें ठेवी उरी ।।ध्रु।। नवसें कन्यापुत्र होती । तरि कां करणें लागे पती ।।२।। जाणे हा विचार । स्वामी तुकयाचा दातार ।।३।।

३३०। मारगीं बहुत । या चि गेले साधुसंत ।।१।। ।।ध्रु।।। नका जाऊं आडराणें । ऐसीं गर्जती पुराणें ।।ध्रु।। चोखाळल्या वाटा । न लगे पुसाव्या धोपटा ।।२।। झळकती पताका । गरूड टके म्हणे तुका ।।३।।

३३१। कार्तिकीचा सोहळा । चला जाऊं पाहूं डोळां । आलें वैकुंठ जवळां । सन्निध पंढरीये ।।१।। ।।ध्रु।।। पीक पिकलें घुमरी । प्रेम न समाये अंबरीं । अवघी मातली पंढरी । घरोघरी सुकाळ ।।ध्रु।। चालती स्थिर स्थिर । गरूड टकयांचे भार । गर्जती गंभीर । टाळ श्रुति मृदंग ।।२।। मिळालिया भद्रजाती । कैशा आनंदें डुलती । शूर उठावती । एकाएक आगळे ।।३।। नामामृत कल्लोळ । वृंदें कोंदलीं सकळ । आलें वैष्णवदळ । कळिकाळ कांपती ।।४।। आस करिती ब्रम्हादिक । देखुनि वाळवंटीचें सुख । धन्य धन्य मृत्यूलोक । म्हणती भाग्याचे कैसे ।।५।। मरण मुक्ति वाराणसी । पितृऋण गया नासी । उधार नाहीं पंढरीसि । पायापाशीं विठोबाच्या ।।६।। तुका म्हणे आतां । काय करणें आम्हां चिंता । सकळ सिद्धींचा दाता । तो सर्वथा नुपेक्षी ।।७।।

३३२। जया दोषां परीहार । नाहीं नाहीं धुंडितां शास्त्र । ते हरती अपार । पंढरपुर देखिलिया ।।१।। ।।ध्रु।।। धन्य धन्य भीमातीर । चंद्रभागा सरोवर । पद्तिीर्थी विठ्ठल वीर । क्रीडास्थळ वेणुनादीं ।।ध्रु।। सकळतीर्थांचें माहेर । भूवैकुंठ निर्विकार । होतो नामाचा गजर । असुरकाळ कांपती ।।२।। नाहीं उपमा द्यावया । सम तुल्य आणिका ठाया । धन्य भाग्य जयां । जे पंढरपूर देखती ।।३।। उपजोनि संसारीं । एक वेळ पाहें पा पंढरी । महा दोषां कैची उरी । देवभक्त देखिलिया ।।४।। ऐसी विष्णूची नगरी । चतुभुर्ज नर नारी । सुदर्शन घरटी करी । रीग न पुरे कळिकाळा ।।५।। तें सुख वर्णावया गति । एवढी कैची मज मति । जे पंढरपुरा जाती । ते पावती वैकुंठ ।।६।। तुका म्हणे या शब्दाचा । जया विश्वास नाहीं साचा । अधम जन्मांतरिचा । तया पंढरी नावडे ।।७।।

३३३। एक नेणतां नाडली । एकां जाणिवेची भुली ।।१।। ।।ध्रु।।। बोलों नेणें मुकें । वेडें वाचाळ काय निकें ।।ध्रु।। दोहीं सवा नाड । विहीर एकीकडे आड ।।२।। तुका म्हणे कमा । तुझें कळों नेदी वर्म ।।३।।

३३४। म्हणवितों दास । मज एवढी च आस ।।१।। ।।ध्रु।।। परी तें अंगीं नाहीं वर्म । करीं आपुला तूं धर्म ।।ध्रु।। बडबडितों तोंडें । रितें भावेंविण धेंडें ।।२।। तुका म्हणे बरा । दावूं जाणतों पसारा ।।३।।

३३५। पूजा समाधानें । आढतशयें वाढे सीण ।।१।। ।।ध्रु।।। हें तों जाणां तुम्ही संत । आहे बोलिली ते नीत ।।ध्रु।। पाहिजे तें केलें । सहज प्रसंगीं घडलें ।।२।। तुका म्हणे माथा । पायीं ठेवीं तुम्हां संतां ।।३।।

३३६। स्वप्नींचिया गोष्टी । मज धरिलें होतें वेठी । जालिया सेवटीं । जालें लटिकें सकळ ।।१।। ।।ध्रु।।। वायां भाकिली करूणा । मूळ पावावया सिणा । राव रंकराणा । कैंचे स्थानावरि आहे ।।ध्रु।। सोसिलें तें अंगें । खरें होतें नव्हतां जागें । अनुभव ही सांगे । दुःखें डोळे उघडीले ।।२।। तुका म्हणे संतं । सावाचित केलें अंतीं । नाही तरि होतीं । टाळी बैसोनि राहिली ।।३।।

३३७। आसुरी स्वभाव निर्दय अंतर । मानवीं निष्ठुर आढतवादी ।।१।। ।।ध्रु।।। याति कुळ येथें असे अप्रमाण । गुणांचें कारण असे अंगीं ।।ध्रु।। काळकुट पितळ सोनें शुद्ध रंग । अंगाचेंच अंग साक्षी देतें ।।२।। तुका म्हणे बरी जातीसवें भेटी । नवनीत पोटीं सांटविलें ।।३।।

३३८। बाळपणीं हरि । खेळे मथुरेमाझरी । पायीं घागरीया सरी । कडदोरा वांकी । मुख पाहे माता । सुख न माये चित्ता । धन्य मानव संचिता । वोडवलें आजि ।।१।। ।।ध्रु।।। बाळ चांगलें वो । बाळ चांगलें वो । म्हणतां चांगलें । वेळ लागे तया बोलें । जीवापरीस वें वाल्हें । मज आवडतें ।।ध्रु।। मिळोनियां याती । येती नारी कुमारी बहुती । नाहीं आठव त्या चित्तीं । देहभाव कांहीं । विसरल्या घरें । तान्हीं पारठीं लेकुरें । धाक सांडोनियां येरें । तान भूक नाहीं ।।२।। एकी असतील घरीं । चित्त तयापासीं परी । वेगीं करोनि वोसरी । तेथें जाऊं पाहे । लाज सांडियेली वोज । नाहीं फजितीचें काज । सुख सांडोनियां सेज । तेथें धाव घाली ।।३।। वेधियेल्या बाळा । नर नारी य सकळा । बाळा खेळवी अबला । त्याही विसरल्या । कुमर कुमारी । नाभाव हा शरीरीं । दृष्टी न फिरे माघारी । तया देखतां हे ।।४।। वैरभाव नाहीं । आप पर कोणीं कांहीं । शोक मोह दुःख ठायीं । तया निरसलीं । तुका म्हणे सुखी । केली आपणासारिखीं । स्वामी माझा कवतुकें । बाळवेपें खेळे ।।५।।

३३९। अशोकाच्या बनीं सीता शोक करी । कांहो अंतरले रघुनाथ दुरी । येउनि गुंफेमाजी दुष्टें केली चोरी । कांहो मज आणिलें अवघड लंकापुरी ।।१।। ।।ध्रु।।। सांगा वे त्रीजटे सखिये ऐसी मात । देईल कां नेदी भेटी रघुनाथ । मन उताविळ

जालादुरी पंथ । राहों न सके प्राण माझा कुडी आंत ।।ध्रु।। काय दुष्ट आचरण होतें म्यां केलें । तीर्थ व्रत होतें कवणाचें भंगीलें । गाईवत्सा पत्नीपुरूषा विघडिलें । न कळे वो संचित चरण अंतरले ।।२।। नाडियेलें आशा मृगकांतिसोनें । धाडिलें रघुनाथा पाठिलागे तेणें । उलंधिली आज्ञा माव काय मी जाणें । देखुनी सूनाट घेउनि आलें सुनें ।।३।। नाहीं मूळ मारग लाग अणीक सोये । एकाविण नामें रघुनाथाच्या माये । उपटी पक्षिया एक देउनि पाये । उदकवेढयामध्यें तेथें चाले काये ।।४।। जनकाची नंदिनी दुःखे ग्लानी थोरी । चुकली कुरंगिणी मेळा तैशा परी ।। संमोखी त्रीजटा स्छिर स्छिर वो करी । घेइल तुकयास्वामी राम लंकापुरी ।।५।।

३४०। वीट नेघे ऐसें रांधा । जेणे बाधा उपजे ना ।।१।। ।।ध्रु।।। तरी च तें गोड राहे । निरें पाहे स्वयंभ ।।ध्रु।। आणिका गुणां पोटीं वाव । दावी भाव आपुला ।।२।। तुका म्हणे शुद्ध जाती । ते मागुती परतेना ।।३।।

३४१। नव्हतों सावचित । तेणें अंतरलें हित ।।१।। ।।ध्रु।।। पडिला नामाचा विसर । वाढविला संवसार ।।ध्रु।। लटिक्याचे पुरीं । वाहोनियां गेलों दुरी ।।२।। तुका म्हणे नाव । आम्हां सांपडला भाव ।।३।।

३४२। अन्नाच्या परिमळें जरि जाय भूक । तरि कां हे पाक घरोघरीं ।।१।। ।।ध्रु।।। आपुलालें तुम्ही करा रे स्वहित । वाचे स्मरा नित्य राम राम ।।ध्रु।। देखोनि जीवन जरि जाय तान । तरि कां सांटवण घरोघरीं ।।२।। देखोनियां छाया सुख न पवीजे । जंव न बैसीजे तया तळीं ।।३।। हित तरी होय गातां अईकतां । जरि राहे चित्ता दृढ भाव ।।४।। तुका म्हणे होसी भावें चि तूं मुक्त । काय करिसी युक्त जाणिवेची ।।५।।

३४३। काय उणें आम्हां विठोबाचे पाईं । नाहीं ऐसें काई येथें एक ।।१।। ।।ध्रु।।। तें हें भोंवतालें ठायीं वांटूं मन । बराडी करून दारोदारीं ।।ध्रु।। कोण बळी माझ्या विठोबा गांवीं । फुकाचीं लुटावीं भांडारें तीं ।।३।।

३४४। सेवितों रस तो वांटितों आणिकां । घ्या रे होऊं नका राणभरी ।।१।। ।।ध्रु।।। विटेवरी ज्यांची पाउलें समान । तो चि एक दानशूर दाता ।।ध्रु।। मनाचे संकल्प पाववील सिद्धी । जरी राहे बुद्धी याचे पायीं ।।२।। तुका म्हणे मज धाडिलें निरोपा । मारग हा सोपा सुखरूप ।।३।।

३४५। ऐसे ऐसियानें भेटती ते साधु । ज्याच्या दरशनें तुटे भवबंदु । जे कां सिच्चदानंदीं नित्याानंदु । जे कां मोक्षसिद्धी तीर्थ वंदूं रे ।।१।। ।।ध्रु।।। भाव सर्वकारण मूळ बंदु । सदा समबुद्धि नास्तिक्यभेदु । भूतकृपा मोडीं द्वेषकंदु । शत्रु मित्र पुत्र सप्न करीं बंधु रे ।।ध्रु।। मन बुद्धि काया वाचा शुद्ध करीं । रूप सर्वत्र देखोनि नमस्कारीं । लघुत्व सर्वभावें अंगीकारीं । सांडीमांडी मीतूपण ऐसी थोरी रे ।।२।। अर्थकामचाड नाहीं चित्ता । मानामान मोह माया मिथ्या । वर्ते समाधानीं

जाणोनि नेणता । साधु भेट देती तया अवचिता रे ।।३।। मनी दृढ धरीं विश्वास । नाहीं सांडीमांडीचा सायास । साधुदर्शन नित्यकाळ त्यास । तुका म्हणे जो विटला जाणीवेस रे ।।४।।

३४६। भवसागर तरतां । कां रे करीतसां चिंता । पैल उभा दाता । कटीं कर ठेवुनियां ।।ध्रु।।। त्याचे पायीं घाला मिठी । मोल नेघे जगजेठी । भावा एका साठीं । खांदां वाहे आपुल्या ।।ध्रु।। सुखें करावा संसार । परि न संडावे दोन्ही वार । दया क्षमा घर । चोजवीत येतील ।।२।। भुक्तिमुक्तीची चिंता । नाहीं दैन्य दरिद्रता । तुका म्हणे दाता पांडुरंग वोळगिल्या ।।३।।

३४७। जें कां रंजलें गांजलें । त्यासि म्हणे जो आपुलें ।।१।। ।।ध्रु।।। तो चि साधु ओळखावा । देव तेथें चि जाणावा ।।ध्रु।। मृदु सबाह्य नवनीत । तैसें सज्जनाचें चित्त ।।२।। ज्यासि आपंगिता नाहीं । त्यासि धरी जो त्दृदयीं ।।३।। दया करणें जें पुत्रासी । ते चि दासा आणि दासी ।।४।। तुका म्हणे सांगूं किती । तो चि भगवंताची मूतीर् ।।५।।

३४८। याजसाठीं भक्ति । जगीं रूढवावया ख्याति ।।१।। ।।ध्रु।।। नाहीं तरी कोठें दुजें । आहे बोलाया सहजें ।।ध्रु।। गौरव यासाटीं । स्वामिसेवेची कसोटी ।।२।। तुका म्हणे अळंकारा । देवभक्त लोकीं खरा ।।३।।

३४९। अमंगळ वाणी । नये ऐकों ते कानीं ।।१।। ।।ध्रु।।। जो हे दूषी हरिची कथा । त्यासि क्षयरोगव्यथा ।।ध्रु।। याति वर्ण श्रेष्ठ । परि तो चांडाळ पापिष्ठ ।।२।। तुका म्हणे पाप । माय नावडे ज्या बाप ।।३।।

३५०। कैसा सिंदळीचा । नव्हे ऐसी ज्याची वाचा ।।१।। ।।ध्रु।।। वाचे नुच्चारी गोविंदा । सदा करी परनिंदा ।।ध्रु।। कैसा निरयगांवा । जाऊं न पवे विसावा ।।२।। तुका म्हणे दंड । कैसा न पावे तो लंड ।।३।।

३५१। आचरणा ठाव । नाहीं अंगीं स्वता भाव ।।१।। ।।ध्रु।।। करवी आणिकांचे घात । खोडी काढूनि पंडित ।।ध्रु।। श्वानचियापरी । मिष्टान्नासि विटाळ करी ।।२।। तुका म्हणे ऐसा । सटवे चि ना पांचा दिसां ।।३।।

३५२। गर्भाचें धारण । तिनें वागविला सिण ।।१।। ।।ध्रु।।। व्याली कुर्हिडीचा दांडा । वर न घली च तोंडा ।।ध्रु।। उपजला काळ । कुळा लाविला विटाळ ।।२।। तुका म्हणे जाय । नरका अभक्ताची माय ।।३।।

३५३। पतनासि जे नेती । तिचा खोटा स्नेह प्रीतीं ।।१।। ।।ध्रु।।। विधीपुरतें कारण । बहु वारावें वचन ।।ध्रु।। सर्वस्वासि नाडी । ऐसी लाघवाची बेडी ।।२।। तुका म्हणे दुरी । राखतां हे तों ची बरी ।।३।।

३५४। देव आड जाला । तो भोगिता मी उगला । अवघा निवारला । शीण

शुभाअशुभाचा ।।१।। ।।ध्रु।।। जिवाशिवाचें भातुकें । केलें क्रीडाया कौतुकें । कैचीं येथें लोकें । हा आभास आढनत्य ।।ध्रु। विष्णुमय खरें जग । येथे लागतसें लाग । वांटिले विभाग । वर्णधर्म हा खेळ तयाचा ।।२।। अवघी एकाची च वीण । तेथें कैचें भिन्नभिन्न । वेदपुरूष नारायण तेणें केला निवाडा ।।३।। प्रसादाचा रस । तुका लाधला सौरस । पायापाशीं वास । निकट नव्हे निराळा ।।४।।

मंबाजी गोसावी यांनीं स्वामीस पीडा केली-अभंग।

३५५। न सोडीं न सोडीं न सोडीं । विठोबा चरण न सोडीं ।।१।। ।।ध्रु।।। भलतें जड पडो भारी । जीवावरी आगोज ।।ध्रु।। शतखंड देह शस्त्रधारी । करितां परी न भीयें ।।२।। तुका म्हणे केली आधीं । दृढ बुद्धी सावध ।।३।।

३५६। बरवें बरवें केलें विठोबा बरवें । पाहोनि आंत क्षमा अंगी कांटीवरी मारविलें ।।१।। ।।ध्रु।।। शिव्या गाळी नीत नाहीं । बहु फार विटंबिलें ।।२।। तुका म्हणे क्रोधा हातीं । सोडवूनि घेतलें रे ।।३।।

३५७। पावलों पावलों । देवा पावलों रे ।।१।। ।।ध्रु।।। बरवें संचित होतें तैसें जालें रे । आतां काय बोलों रे ।।२।। सोज्ज्वळ कंटकवाटा भावें करूं गेलों रे । तुका म्हणे करूनि वेगळा केलों रे ।।३।।

३५८। कां होती कां होती । देवा एवढी फजीती ।।१।। ।।ध्रु।।। मुळीं वर्म नसतों चुकलों । तो मी ऐसें चित्तीं ।।ध्रु।।। होणार होऊनि गेलें । मिथ्या आतां खंती रे ।।२।। तुका म्हणे पुरे आतां । दुर्जनाची संगती रे ।।३।।

३५९। सोडवा सोडवा । सोडवा हो अनंता ।।१।। ।।ध्रु।।। तुजविण ऐसा । कोण दुजा प्राणदाता ।।ध्रु।। कोण लाज नेणां ऐसें । आणिकां शरण आम्ही जातां ।।२।। तुका म्हणे सखया । माझ्या रखुमाईच्या कांता ।।३।।

३६०। पुत्राची वारता । शुभ ऐके जेवीं माता ।।१।। ।।ध्रु।।। तैसें राहो माझें मन । गातां ऐकतां हरिगुण ।।ध्रु।। नादें लुब्ध जाला मृग । देह विसरला अंग ।।२।। तुका म्हणे पाहे । कासवीचें पिलें माये ।।३।।

३६१। ध्यानी योगीराज बेसले कपाटीं । लागे पाठोवाठीं तयांचिया ।।१।। ।।ध्रु।।। तान भुक त्यांचें राखे शीत उष्ण । जाले उदासीन देहभाव ।।ध्रु।। कोण सखें तयां आणीक सोयरें । असे त्यां दुसरें हरीविण ।।२।। कोण सुख त्यांच्या जीवासि आनंद । नाहीं राज्यमद घडी तयां ।।३।। तुका म्हणे विष अमृता समान । कृपा नारायण करितां होय ।।४।।

३६२। न व्हावें तें जालें देखियेले पाय । आतां फिरूं काय मागें देवा ।।१।। ।।ध्रु।।। बहु दिस होतीं करीत हे आस । तें आलें सायासें फळ आजि ।।ध्रु।।। कोठवरि जिणें

संसाराच्या आशा । उगवो हा फांसा येथूनियां ।।२।। बुडालीं तयांचा मूळ ना मारग । लागे तो लाग सांडूनियां ।।३।। पुढें उलंघितां दुःखाचे डोंगर । नाहीं अंतपार गर्भवासा ।।४।। तुका म्हणे कास धरीन पीतांबरीं । तूं भवसागरी तारूं देवा ।।५।।

३६३। वैकुंठा जावया तपाचे सायास । करणें जीवा नास न लगे कांहीं ।।१।। तया पुंडलिकें केला उपकार । फेडावया भार पृथीवीचा ।।२।। तुका म्हणे सोपी केली पायवाट । पंढरी वैकुंठ भूमीवरी ।।३।।

३६४। शोकें शोक वाढे । हिमतीचे धीर गाढे ।।१।। ।।ध्रु।।। येथें केले नव्हे काई । लंडीपण खोटें भाई ।।ध्रु।। करिती होया होय । परी नव्हे कोणी साह्य ।।२।। तुका म्हणे घडी । साधिलिया एक थोडी ।।३।।

३६५। म्हणउनी खेळ मांडियेला ऐसा । नाहीं कोणी दिशा वर्जीयेली ।।१।। ।।ध्रु।।। माझिया गोतें हें वसलें सकळ । न देखिजें मूळ विटाळाचें ।।ध्रु।। करूनि ओळखी दिली एकसरें । न देखों दुसरें विषमासी ।।२।। तुका म्हणे नाहीं काळापाशीं गोवा । स्थिति मति देवा वांचूनियां ।।३।।

३६६। वैष्णव तो जया । अवघी देवावरी माया ।।१।। ।।ध्रु।।। नाहीं आणीक प्रमाण । तन धन तृण जन ।।ध्रु।। पडतां जड भारी । नेमा न टळे निर्धारीं ।।२।। तुका म्हणे याती । हो का तयाची भलती ।।३।।

३६७। करोत तपादि साधनें । कोणी साधो गोरांजनें ।।१।। ।।ध्रु।।। आम्ही न वजों तया वाटा । नाचूं पंढरीचोहटां ।।ध्रु।। पावोत आत्मस्थिति । कोणी म्हणोत उत्तम मुक्ति ।।२।। तुका म्हणे छंद । आम्हां हरिच्या दासां निंद्य ।।३।।

।। स्वामीस सद्‌गुरूची कृपा जाली--अभंग ४।

३६८। सद्‌गुरूरायें कृपा मज केली । परी नाहीं घडली सेवा कांहीं ।।१।। ।।ध्रु।।। सांपडविलें वाटे जातां गंगास्नाना। मस्तकीं तो जाणा ठेविला कर ।।ध्रु।। भोजना मागती तूप पावशेर । पडिला विसर स्वप्नामाजी ।।२।। कांहीं कळे उपजला अंतराय । म्हणोनियां काय त्वरा जाली ।।३।। राघवचैतन्य केशवचैतन्य । सांगितली खुण माळकिची ।।४।। बाबाजी आपलें सांगितलें नाम । मंत्र दिला राम कृष्ण हरि ।।५।। माघाशुद्ध दशमी पाहुनि गुरूवार । केला अंगीकार तुका म्हणे ।।६।।

३६९। माझिये मनींचा जाणोनियां भाव । तो करी उपाव गुरूराजा ।।१।। ।।ध्रु।।। आवडीचा मंत्र सांगितला सोपा । जेणें नव्हे गुंपा कांहीं कोठें ।।ध्रु।। जाती पुढें एक उतरले पार । हा भवसागर साधुसंत ।।२।। जाणत्या नेणत्या ज्या जैसी आवडी । उतार सांगडी तापे पेटीं ।।३।। तुका म्हणे मज दावियेला तारू । कृपेचा सागरू पांडुरंग ।।४।।

३७०। घालुनियां भार राहिलों निश्चिंतीं । निरविलें संतीं विठोबासि ।।१।। ।।ध्रु।।। लावूनियां हातें कुरवाळिला माथा । सांगितलें चिंता न करावी ।।ध्रु।। कटीं कर सम चरण साजिरे । राहिला भीवरे तीरीं उभा ।।२।। खुंटले सायास आणिकि या जीवा । धरिले केशवा पाय तुझे ।।३।। तुज वाटे आतां तें करीं अनंता । तुका म्हणे संता लाज माझी ।।४।।

३७१। माझिये मनींचा जाणा हा निर्धार । जिवासि उदार जालों आतां ।।१।। ।।ध्रु।।। तुजविण दुजें न धरीं आणिका । भय लज्जा शंका टाकियेली ।।ध्रु।। ठायींचा संबंध तुज मज होता । विशेष अनंता केला संतीं ।।२।। जीवभाव तुझ्या ठेवियेला पायीं । हें चि आतां नाहीं लाज तुम्हां ।।३।। तुका म्हणे संतीं घातला हावाला । न सोडीं विठ्ठला पाय आतां ।।४।।

।।४।।

३७२। देव सखा जरी । जग अवघें कृपा करी ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसा असोनि अनुभव । कासाविस होती जीव ।।ध्रु।। देवाची जतन । तया बाधूं न शके अग्न ।।२।। तुका म्हणे हरी । प्रर्हिादासि यत्न करी ।।३।।

३७३। भले म्हणवितां संतांचे सेवक । आइत्याची भीक सुखरूप ।।१।। ।।ध्रु।।। ठसावितां बहु लागती सायास । चुकल्या घडे नास अल्प वर्म ।।ध्रु।। पाकसिद्धी लागे संचित आइतें । घडतां सोई तें तेव्हां गोड ।।२।। तुका म्हणे बरे सांगतां चि गोष्टी । रणभूमि दृष्टी न पडे तों ।।३।।

३७४। संतसमागम एखादिया परी । राहावें त्याचे द्वारीं श्वानयाती ।।१।। ।।ध्रु।।। तेथे रामनाम होईल श्रवण । घडेल भोजन उच्छिष्टाचें ।।ध्रु।। कामारी बटीक सेवेचे सेवक । दीनपण रंक तेथें भलें ।।२।। तुका म्हणे सर्व सुख त्यासंगती । घडेल पंगती संतांचिया ।।३।।

३७५। एकली राणागोविंदा सवें । गेलें ठावें तें जालें ।।१।। ।।ध्रु।।। मज न म्हणा न म्हणा शिंदळी । नाहीं विषम जवळीं आतळलें ।।ध्रु।। नव्हती देखिली म्या वाट । म्हणोनि हा धीट संग केला ।।२।। भेणे मिठी दिधली गळां । सेजे जवळ दडालें ।।३।। सलगी धरी पयोधर । साहाती करमुर सवें ।।४।। आहेब मी गर्भीणपणें । हें सांगणें कां लागे ।।५।। तुका म्हणे सेवटा नेलें । संपादिलें उभयतां ।।६।।

३७६। होतें बहुत हें दिवस मानसीं । आजि नवस हे फळले नवसीं । आजि नवस हे फळले नवसीं । व्हावी भेटी ते जाली गोविंदासीं । आतां सेवा करीन निश्चयेसीं वो ।।१।। ।।ध्रु।।। स्थिर स्थिर मज चि साहे करा । बहु कष्ट सोसिल्या येरझारा । येथें आड मज न साहावे वारा । देऊनि कपाट आलें तें दुसरें वारा वो ।।ध्रु।। मूळ सत्ता हे सायासाची जोडी । नेदी वेगळें होऊं एकी घडी । नाहीं लौकिक स्मरला आवडी । आतां येणें काळें या वो लोभे वेडी वो ।।२।। उदयीं उदय साधिला

अवकाश । निश्चिंतीनें निश्चिंती सावकाश । धरिये गोडी बहुत आला रस । तुका म्हणे हा मागुता न ये दिवस वो ।।३।।

३७७। स्वयें सुखाचे जाले अनुभव । एक एकीपाशीं सांगतील भाव । अवघ्यां अवघा हा कैसा नवलाव । सर्वसाक्ष तेथें चि त्याचा जीव वो ।।१।। ।।ध्रु।।। आपआपणाशीं करिती नवल । परि वादावाद न संडिती बोल । एका मेघःशामें जलधर वोल । रसीं उताविळ हृदय सखोल तो ।।ध्रु।। एक विषय तो सकळांचा हरि । त्याच्या आवडीनें आवडी इतरीं । अंध बहिर हे प्रेतलोकाचारी । त्यांची कीर्ति गाइली पुराणांतरिं वो ।।२।। स्तुति पराविया मुखें रूचिकर । प्रीतिपात्राच्या गौरवीं आदर । परस्परें हें सादरा सादर । योग सज्जनाच्या सुखा नाहीं पार वो ।।३।। भक्तिवल्लभ न तुटे चराचरीं । आप्त अनाप्त हे ऐशी ठेवी उरी । दुरी जवळी संचिता ऐसें धरी । रंगा रंगा ऐसें होणें लागे हरि वो ।।४।। तुका लाधला हें उच्छिष्ट भोजन । आला बाहेरी प्रेमें वोसंडून । पडिलें कानीं त्या जीवाचें जतन । धरियेले एकाभावें हृदयीं चरण वों ।।५।।

३७८। आजि का वो तूं दिससी दुश्चिती । म्हणी एका मन लागे तुझ्या चित्तीं । दिलें ठेवूं तें विसरसी हातीं । नेणों काय बैसला हरि चित्तीं वो ।।१।। ।।ध्रु।।। सर सर परती जालीस आतां भांड । कैसें दाखविसी जगासी या तोंड । व्याली माय ते लाजविल रांड । नाहीं थार दो ठायीं जाला खंड वो ।।ध्रु।। होतें तैसें तें उमटलें वरी । बाह्य संपादणी अंतरींची चोरी । नाहीं मर्यादा निःसंग बावरी । मन हें गोविंदीं देह काम करी वो ।।२।। नाहीं करीत उत्तर कोणासवें । पराधीन भोजन दिलें खावें । नाहीं अचळ सावरावा ठावे । देखों उदासीन तुज गे देहभावें वो ।।३।। कोठें नेणों हा फावला एकांत । सदा किलकिल भोंवती बहुत । दोघे एकवाटा बोलावया मात । नाहीं लाज धरिली दिला हात वो ।।४।। करी कवतुक खेळ खेळे कान्हा । दावी लाघव भांडवी सासुसुना । परा भक्ति हे शुद्ध तुम्ही जाणा । तुका म्हणे ऐसें कळों यावें जना वो ।।५।।

३७९। भरिला उलंडूनि रिता करी घट । मीस पाणियाचें गोविंदाची चट । चाले झडझडां उसंतूनि वाट । पाहे पाळतूनि उभा तो चि नीट वो ।।१।। ।।ध्रु।।। चाळा लावियेले गोप गोपीनाथें । जाणे आवडीचें रूप जेथे तेथें । दावी बहुतांच्या बहुवेषपंथें । गुणातीतें खेळ मांडियेला येथें वो ।।ध्रु।।। मनीं आवडे तें करावें उत्तर । कांहीं निमित्ताचा पाहोनि आधार । उगा राहे कां मारिसी कंकर । मात वाढविसी उत्तरा उत्तर वो ।।२।। धरिली खोडी दे टाकोनियां मागें । न ये विनोद हा कामा मशीं संगें । मिठी घालीन या जीवाचिया त्यागें । नाहीं ठाउकीं पडिलीं तुझीं सोंगें रे ।।३।। सुख अंतरींचें बाह्य ठसठसी । म्हणे विनोद हा काय सोंग यासी । तुज मज काय सोयरीक ऐसी । नंदानंदन या थोरपणें जासी रे ।।४।। करी कारण तें कळों नेदी कोणा । सुख अंतरींचें बाह्य रंग जाना । मन मिनलें रे तुका म्हणे मना । भोग

अंतरींचा पावे नारायणा वो ।।५।।

३८०। आजि नवल मी आलें येणें राणें । भेटी अवचिती नंदाचिया कान्हें । गोवी सांगाती वो सकळ ही जन । होतें संचित आणियेलें तेणे वो ।।१।। ।।ध्रु।।। गेलें होउनि नचले आतां कांहीं । साद घालितां जवळी दुजें नाहीं । अंगीं जडला मग उरलें तें काई । आतां राखतां गुमान भलें बाई वो ।।ध्रु।। बहुत कामें मज नाहीं आराणूक । एक सारिता तों पुढें उभें एक । आजि मी टाकोनि आलें सकळिक । तंव रचिले आणिक कवतुक वो ।।२।। चिंता करितां हरिली नारायणें । अंगसंगें मिनता दोघेजणें । सुखें निर्भर जालियें त्याच्या गुणें । तुका म्हणे खुंटलें येणें जाणें वो ।।३।।

३८१। मै भुली धरजानी बाट । गोरस बेचन आयें हाट ।।१।। ।।ध्रु।।। कान्हा रे मनमोहन लाल । सब ही बिसरूं देखें गोपाल ।।ध्रु।। काहां पग डारूं देख आनेरा । देखें तों सब वोहिन घेरा ।।२।। हुं तों थकित भैर तुका । भागा रे सब मनका धोका ।।३।।

३८२। हरिबिन रहियां न जाये जिहिरा । कबकी थाडी देखें राहा ।।१।। ।।ध्रु।।। क्या मेरे लाल कवन चुकी भई । क्या मोहिपासिती बेर लगाई ।।ध्रु।। कोई सखी हरी जावे बुलावन । बार हि डारूं उसपर तन ।।२।। तुका प्रभु कब देखें पाऊं । पासीं आऊं फेर न जाऊं ।।३।।

३८३। भलो नंदाजीको डिकरो । लाज राखीलीन हमारो ।।१।। ।।ध्रु।।। आगळ आवो देवजी कान्हा । मैं घरछोडी आहे म्हाना ।।ध्रु।। उनसुं कळना नव्हे तो भला । खसम अहंकार दादुला ।।२।। तुकाप्रभु परबल हरी । छपी आहे हुं जगाथी न्यारी ।।३।।

३८४। नका कांहीं उपचार माझ्या शरीरा । करूं न साहती बहु होतो उबारा । मनोजन्य व्यथा वेध जाला अंतरा । लवकरी आणा नंदाचिया कुमारा ।।१।। ।।ध्रु।।। सखिया वेशिया तुम्ही प्राणवल्लभा । निवेदिला भाव आर्तभूत या लोभ । उमटली अंगीं वो सांवळी प्रभा । साच हे अवस्था कळे मज माझ्या क्षोभा ।।ध्रु।। नये कळों नेदावी हे दुजियासि मात । घडावा तयासी उंत्कठा एकांत । एकाएकीं साक्षी येथें आपुलें चित्त । कोण्या काळें होइल नेणो भाग्य उदित वो ।।२।। स्वाद सीण देहभान निद्रा खंडन । पाहिले तटस्छ उन्मळति लोचन । अवघें वोसाऊन उरले ते चरण । तुका म्हणे दर्शनापें आलें जीवन ।।३।।

३८५। पडिली भुली धांवतें सैराट । छंद गोविंदाचा चोजवितें वाट । मागें सांडोनि सकळ बोभाट । वंदीं पदांबुजें ठेवुनि ललाट वो ।।१।। ।।ध्रु।।। कोणी या गोविंदाची शुद्धी । होतें वहिलें लपाला आतां खांदीं । कोठें आड आली हे देहबुद्धी । धांवा आळवीं करूणा कृपानिधी वो ।।ध्रु।। मागें बहुतांचा अंतरला संग । मुळें जयाचिया

तेणे केला त्याग । पहिलें पाहातां तें हरपलें अंग । खुंटली वाट नाहींसें जालें जग वो ।।२।। शोकें वियाग घडला सकळांचा । गेल्या शरण हा अन्याय आमुचा । केला उच्चार रे घडल्या परता दोषांचा । जाला प्रगट स्वामी तुकयाचा वो ।।३।।

३८६। काय उणें का करितोसि चोरी । किती सांगों तुज नाइकसी हरी । परपरता तूं पळोनि जासी दुरी । अनावर या लौकिका बाहेरी वो ।।१।। ।।ध्रु।।। माया करूणा हे करिते बहुत किती सोसूं या जनांचे आघात । न पुरे अवसरू हें चि नित्यानित्य । तूं चि सोडवीं करूनि स्थिर चित्त वो ।।ध्रु।। बहुत कामें मी गुंतलियें घरीं । जासी डोळा तूं चुकावूनि हरी । करितां लाग न येसी च पळभरी । नाहीं सायासाची उरों दिली उरी वो ।।२।। तुज म्हणीयें मी न संगें अनंता । नको जाऊं या डोळीयां परता । न लगे जोडी हे तुजविण आतां । तुकयास्वामी कान्होबा गुणभरिता वो ।।३।।

३८७। घाली कवाड टळली वाड राती । कामें व्यापिली कां पडिली दुश्चिती । कोण लागला गे सदैवेचे हातीं । आजि शून्य शेजे नाहीं दिसे पती वो ।।१।। ।।ध्रु।।। बोले दूतिकेशी राधा हें वचन । मशीं लाघव दाखवी नारायण । म्हणे कोमळ परी बहु गे निर्गुण । याशीं न बोलें कळला मज पूर्ण वो ।।ध्रु।। धाडिलें गरूडा आणिले हनुमंता । तैं पाचारिलें होउनि ये वो सीता । लाजिनली रूप न ये पालटितां । जाला भीमकी आपण राम सीता वो ।।२।। सत्यभामा दान करी नारदासी । तैं कळला वो मज त्दृषीकेशी । तुळे घालितां नये कनक वो रासी । सम तुके एक पान तुळसी वो ।।३।। मज भुली पडली कैशापरी । आम्हां भोगूनि म्हणे मी ब्रम्हचारी । दिली वाट यमुने माये खरी । तुम्हां आम्हां न कळे अद्यापवरी वो ।।४।। जाणे जीवीचें सकळ नारायण । असे व्यापूनि तो न दिसे लपून । राधा संबोखिली प्रीती आलिंगून । तुका म्हणे येथें भाव चि कारण वो ।।५।।

३८८। मिळोनि गौळणी देती यशोदे गार्हाणीं । दहिं दुध तुप लोणीं शिंकां नुंरे कांहीं । मेळवूनी पोरें तेथें रिघे एकसरें । वेगीं आणोनी सामोरें तेथें लोणी खाय ।।१।। ।।ध्रु।।। हरि सोंकला वो हरि सोंकला वो । सोंकला तो वारीं तुज लाज नाहीं तरी । आम्हां सांपडतां उरी तुज मज नाहीं ।।ध्रु।। तुज वाटतसे कोड यासि लागतसे गोड । काय हासतेसी वेड लागलें वो । आम्ही जाऊं तुजवरी पोरें चाळविल्या पोरी । काय सांगों भांडखोरी लाज वाटे आम्हां ।।२।। मुख मळणि बदन उभा हाडतिये घोणे । तंव दसवंती म्हणे आणा शीक लावूं । थोर आणिला कांटाळा घरीं दारीं लोकपाळां । डेरा रिघोनि गुसळा तेथे लोणी खाय ।।३।। मिळोनि सकळा दावें लावूनियां गळां । कैशा बांधिंती उखळा येथें राहे उगा । बरा सांपडलासी हरी आजिच्यानें करिसिल चोरी । डोळे घालुनियां येरी येरीकडे हांसे ।।४।। फांकल्या सकळा उपडूनियां उखळा । मोडी वृक्ष विमळाजुर्न दोन्ही । उठिला गजर दसवंती नव्हे धीर । धांवे तुकयाचा दातार आळंगिला वेगीं ।।५।।

३८९। गोरस घेउनि सातें निघाल्या गौळणी । तंव ती कृष्णाची करणी काय करी तेथें

। जाला पानसरा मिठी घातली पदरा । आधीं दान माझें सारा मग चाला पंथें ।।१।। ।।ध्रु।।। सर जाऊं दे परता । मुळीं भेटलासी आतां । नाट लागलें संचिता । खेपा खुंटलिया ।।ध्रु।। आसुडी पदरा धरी आणीक दुसरा । येरी झोंबतील करा काय वेडा होसी । आलों गेलों बहु वेळां नेणों गोरा कीं सांवळा । सर परता गोवळा काय बोलतोसी ।।२।। आम्ही येथें आढधकारी मागें केली तुम्ही चोरी । आतां कळलियावरी मागें केलें त्याचें । बोलिल्या हांसुनी आम्ही सासुरवासिनी । कां रे झोंबसी दुरूनी करी मात कांहीं ।।३।। वांयां परनारी कैशा धरिसी पदरीं । तयां कळलिया उरी तुज मज नाहीं । जडला जिव्हारीं फांकों नेदी तया नारी । जेथें वर्म तें धरी जाऊं पाहे तियेचें ।।४।। तया हातीं सांपडल्या हांटीं पाटीं चुकाविल्या । कृष्णमिळणीं मिळाल्या त्याही न फिरती । तुका म्हणे खंती वांयां न धरावी चित्तीं । होतें तुमच्या संचितीं वोडवलें आजि ।।५।।

३९०। हरी तुझी कांति रे सांवळी । मी रे गोरी चांपेकळी । तुझ्या दर्शनें होइन काळी । मग हें वाळी जन मज ।।१।। ।।ध्रु।।। उगला राहें न करीं चाळा । तुज किती सांगों रे गोवळा । तुझा खडबड कांबळा । अरें नंदबाळा आलगटा ।।ध्रु।। तुझिये अंगीं घुरट घाणी । बहु खासी दुध तुप लोणी । घरिचें बाहेरिल आणोनी । मी रे चांदणी सकुमार ।।२।। मज ते हांसतील जन । धिःकारिती मज देखोन । अंगी तुझें देखोनि लक्षण । मग विटंबणा होइल रे ।।३।। तुज लाज भय शंका नाहीं । मज तंव सज्जन पिशुन व्याही । आणीक मात बोलूं काहीं । कसी भीड नाहीं तुज माझी ।।४।। वचन मोडी नेदी हात । कळलें न साहे ची मात । तुकयास्वामी गोपीनाथ । जीवन्मुक्त करूनि भोगी ।।५।।

३९१। सात पांच गौळणी आलिया मिळोनी यशोदे गार्हिणें देती कैसें । काय व्यालीस पोर चोरटें सिरजोर जनावेगळें चि कैसे । दहिं दुध लोणी शिंका नुरे चि कांहीं कवाड जैशाचें तैसें । चाळवूनि नाशिलीं कन्याकुमरें आमुच्या सुनांसि लाविलें पिसें गे बाइये ।।१।। ।।ध्रु।।। आझुनि तरी यांसि सांगें बरव्या परी नाहीं तरी नहीं उरी जीवेसाटी । मिळोनि सकळै जणी करूं वाखा सखीं तुज मज होईल तुटी गे बाइये ।।ध्रु।। नेणे आपपर लौकिक वेव्हार भलते ठायीं भलतें करी । पाळतुनि घरीं आम्ही नसतां तेथें आपण संचार करी । सोगया चुंबन देतो आलिंगन लोळे सेजाबाजावरी । शिंकीं कडा फोडी गोसाचे डेरे धरितां न सांपडे करीं गे वाइये ।।२।। आतां याची चाड नाहीं आम्हा भीड सांपतां कोड पुरवूं मनिचें । सोसिलें बहु दिस नव्हता केला निस म्हणुनि एकुलतें तुमचें । चरण खांबीं जीवें बांधेन सरिसा जवें न चले कांही याचें । अर्थ प्राण देतां न सोडी सर्वथा भलतें हो या जिवाचें गे बाइये ।।३।। घेउनी जननी हातीं चक्रपाणी देतिसे गौळणी वेळोवेळां । निष्ठुर वाद झणीं बोलाल सकळा क्षोभ जाइल माझ्या बाळा । जेथें लागे हात वाढतें नवनीत अमृताच्या कल्लोळा । देखोनि तुकयास्वामी देश देहभाव विसरल्या सकळा गे बाइये ।।४।।

३९२। विरहतापें फुंदे छंद करिते जाती । हा गे तो गे सावधानसवें चि दुश्चिती । न सांभाळूनि अंग लोटी पाहे भोंवतीं । वेगळी च पडों पाहे कुळाहुनिया ती ।।१।। ।।ध्रु।।। खुंटलीसी जाली येथें अवघियांची गती । आपुलीं परावीं कोण नेणें भोंवतीं । त्यांचीं नावें बोभे अहो अहो श्रीपती । नवलाव हा येरां वाटोनियां हांसती ।।ध्रु।। बाहेरी च धांवे रानां न धरी च घर । न कळे बंधना जाला तेणे संचार । विसरूनि गेली सासुरें कीं माहेर । एका अवलोकी एका पडिला विसर ।।२।। तुका म्हणे तुम्ही अवघ्या राहा निश्चळा । न ये आतां येऊं येथें सर्वथा बळा । त्याचा त्याच्या मुखें अवघाची निर्वाळा । बहुतां मतें येथें तर्कवाद निराळा ।।३।।

३९३। ये रे कृष्णा खुणाविती खेळों भातुकें । मिळालिया बाळा एके ठायीं कवतुकें । कळों नेदी माया त्याचें तयास ठाउकें । खेळतोंसें दावी लक्षलक्षापें मुकें ।।१।। ।।ध्रु।।। अखंडित चटे त्यांनीं लावियेला कान्हा । आवडे तया त्या वाहाती संकल्प मना । काया वाचा मनें रूपीं गुंतल्या वासना । एकांताचें सुख जाती घेवोनियां राणा ।।ध्रु।। अवघियांचा जाणें जाला मेळासा हरी । मिळोनियां जावें तेथें तया भीतरी । कळों नेदी घरिच्या करी गोवूनि चोरी । हातोहातीं नेती परपरत्या दुरी ।।२।। आनंदें निर्भर आपणाशीं आपण । क्रीडतील बाळा त्याजिलें पारिखें जन । एकाएकीं तेथें नाहीं दुसरें भिन्न । तुका म्हणे एका नारायणा वांचून ।।३।।

३९४। खेळतां मुरारी जाय सरोवरा तिरीं । वंत नग्न चि या नारी तेथें देखियेल्या । मांडिले विंदान ख्याल सुखाचें संधान । अंग लपवूनी मान पिलंगत चाले ।।१।। ।।ध्रु।।। ख्याल मांडिला रे ख्याल मांडिला रे । पायां पडतां रे । न सोडी नेदी साउलां रे ।।ध्रु।। साडया साउलीं पातळें गोंडे कसणिया चोळया । बुंथी घेउनी सकळा कळंबावरी पळे । खांदी धरूनियां करीं दृष्टी घालोनि सामोरी । बैसे पाला वोढी वरी खदखदां हांसे ।।२।। आनंदें कल्लोळ बाळा खेळती सकळ देती उलटिया चपळ । एकी एकीहूनि म्हैस वेल सुर काडी । एकी उगविती कोडीं । नाना परीच्या निकडी खेळ मांडियेला ।।३।। एकी आलिया बाहेरी पाहे लुगडें तंव नारी । म्हणे नाहीं नेलें चोरी काय जाणों केव्हां । केला सकळीं हाकारा तंव वरी पाहोनी सकळी । लाजे रिघालिया जळीं मागें पुढें हात । लाज राखावी गोपाळा आम्हांजणींची सकळां । काय मागसी ये वेळा देऊं गुळवाटी ।।५।। जोडोनिया कर या गे सकळी समोर । वांयां न बोलावें फार बडबड कांहीं । भातुकें भूषण नाहीं चाड नेघें धन । करा एक चित्त मन या गे मजपाशीं ।।६।। एक एकीकडे पाहे लाज सांडूनिया राहे । म्हणे चला आतां सये जाऊं तयापाशीं । जोडोनियां हात कैशा राहिल्या निवांत । तुका म्हणे केली मात लाज राखिली तयांची ।।७।।

३९५। धरिला पालव न सोडी माझा येणें । कांहीं करितां या नंदाचिया कान्हें । एकली न येतें मी ऐसें काय जाणें । कोठें भरलें अवघड या राणें रे ।।१।। ।।ध्रु।।। सोडीं पालव जाऊं दे मज हरी । वेळ लागला रे कोपतील घरीं । सासू दारूण

सासरा आहे भारी । तुज मज सांगतां नाहीं उरी रे ।।ध्रु।। सख्या वशिया होत्या मजपाशीं । तुज फावलें रे फांकतां तयांसी । होतें अंतर तर सांपडतें कैसी । एकाएकीं अंगी जडलासी रे ।।२।। कैसी भागली हे करितां उत्तर । शक्ति मावळल्या आसुडितां कर । स्वामी तुकयाचा भोगिया चतुर । भोग भोगी त्यांचा राखे लोकाचार वो ।।३।।

३९६। गाई गोपाळ यमुनेचे तटीं । येती पाणिया मिळोनि जगजेठी । चेंडू चौगुणा खेळती वाळवंटीं । चला चला म्हणती पाहूं दृष्टी वो ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐशा गोपिका त्या कामातुरा नारी । चित्त विव्हळ देखावया हरी । मिस पाणियाचें करितील घरीं । बारा सोळा मिळोनि परस्परीं वो ।।ध्रु।। चिरें चोळयिा त्या धुतां विसरती । ऊध्र्व लक्ष लागले कृष्णमूर्ती । कोणा नाठवे कोण कुळ याती । जाली तटस्छ सकळ नेत्रपातीं वो ।।२।। दंतधावनाचा मुखामाजी हात । वाद्यें वाजती नाइके जनमात । करी श्रवण कृष्णवेणुगीत । स्वामी तुकयाचा पुरवील मनोरथ वो ।।३।।

३९७। कोठें मी तुझा धरूं गेलें संग । लावियेलें जग माझ्या पाठीं ।।१।। ।।ध्रु।।। सर सर रे परता अवगुणाच्या गोवळा । नको लावूं चाळा खोटा येथें ।।ध्रु।। रूपाच्या लावण्यें नेली चित्तवृत्ती । न देखें भोंवतीं मी ते माझी ।।२।। तुकयाचा स्वामी माझे जीवीं च बैसला । बोली च अबोला करूनियां ।।३।।

३९८। गोड लागे परी सांगतां चि न ये । बैसे मिठी सये आवडीची ।।१।। ।।ध्रु।।। वेधलें वो येणें श्रीरंगरंगें । मीमाजी अंगें हारपलीं ।।ध्रु।। परते चि ना दृष्टी बैसली ते ठायीं । विसावोनि पायीं ठेलें मन ।।२।। तुकयाचा स्वामीसवें जाली भेटी । तेव्हां जाली तुटी मागिल्यांची ।।३।।

३९९। पाहावया माजी नभा । दिसे शोभा चांगली ।।१।। ।।ध्रु।।। बैसला तो माझे मनीं । नका कोणी लाजवूं ।।ध्रु।। जीवा आवडे जीवाहूनि । नव्हे क्षण वेगळा ।।२।। जालें विश्वंभरा ऐसी । तुकया दासी स्वामीची ।।३।।

४००। कोणी एकी भुलली नारी । विकितां गोरस म्हणे घ्या हरी ।।१।। ।।ध्रु।।। देखिला डोळां बैसला मनीं । तो वदनी उच्चारी ।।ध्रु।। आपुलियाचा विसर भोळा । गोविंद कळा कौतुकें ।।२।। तुका म्हणे हांसे जन । नाहीं कान ते ठायीं ।।३।।

४०१। करूनी आइत सत्यभामा मंदिरीं रे । वाट पाहे टळोनि गेली रात्री रे । न ये चि देव येतील कामलहरी । पडिली दुश्चिती तंव तो कवाड टिमकारी रे ।।१।। ।।ध्रु।।। सर गा परता कळला तुझा भाव रे । कार्या पुरतें हे दाविसी लाघव रे । बोलतोसी तें अवघी तुझी माव रे । जाणोनि आलासी उजडता समयो रे ।।ध्रु।। मी च वेडी तुजला बोल नाहीं रे । दानावेळे विटंबणा जाली काय रे । मागुती रूद्रासि भेटी दिली तईं रे । विश्वास तो तुझ्या बोला आझुनि तरी रे ।।२।। भ्रम होता तो अवघा कळों आला रे । मानवत होतें मी भला भला रे । नष्टा त्रिढया नाहीं मां तुझ्या बोला रे । तुकयाबंधु

स्वामी कानडया कौसाल्या रे ।।३।।

४०२। तंव तो हरि म्हणे वो निजागने वो । लाइ नीच कां देसील डोहणे वो । मजपें दुजें आलें तें देव जाणे वो । शब्द काय हे बोलसी ते उणे वो ।।१।। ।।ध्रु।।। पाहा मनीं विचारूनी आधि वो । सांडूनि देईं भ्रांति करीं स्थिर बुद्धि वो । तंट केलें हें माझें तुझें उपाधीं वो । उघडी डोळे आझुनि तरी धरीं शुद्धि वो ।।ध्रु।। कोठें तरी दुनियांत वर्तलें वो । स्त्रियांनीं भ्रतारा दानां दिलें वो । कैसा भला मी नव्हे तें सोसिलें वो । रूसतेसी तूं उफराटें नवल जालें वो ।।२।। काय सांग म्यां दैन्य केली कैसी वो । तुझ्या गर्वे आणिविलें हनुमंतासि वो । कष्टीं केलें मज गरूडा भीमकीसि वो । तुकयाबंधु म्हणे खरें खोटें नव्हे यासि वो ।।३।।

४०३। तंव ते म्हणे ऐका हृषीकेशी वो । नवाजिलें तुम्हीं म्हणां आपणांसि वो । तरी कां वंचनुक सुमनासि वो । नट नाटय बरें संपादूं जाणतोसि वो ।।१।। ।।ध्रु।।। सर हो परता परता हो आतां हरी । म्हणे सत्रजिताची कुमरी । जाणतें मी या शब्दाच्या कुसरी । ऐसें च करून ठकविलें आजिवरी ।।ध्रु।। भावें गेलें म्हूण न व्हावा वियोग । मनिचे आर्त जन्मांतरीं व्हावा संग । तों तों केलें हें पाठमोरें जग । ऐसें काय जाणें हे तुझे रंग ।।२।। काय करूं या नागविलें कामें । लागलें तयास्तव इतुकें सोसावें । नाहीं तरी कां नव्हती ठावीं वर्मे । परद्वारीं ऐसा हाकलिती प्रसिद्धनांवें ।।३।। काय किती सांगावे तुझे गुण । फुटे वाणी निष्ठुर ऐसा निर्गुण । आप पर न म्हणसी माय बहीण । सासूसुनास लावुनि पाहासी भांडण ।।४।। इतुकियावरी म्हणे वैकुंठिंचा राणा । होऊन गेलें तें नये आणूं मना । आतां न करी वैसें करी त्रिढया आणा । भक्तवत्सल म्हणे तुकयाबंधु कान्हा ।।५।।

४०४। कान्हो ऐकली रे एकली रे । तुजसवें चुकलें रे । भय वाटे वनीं मज अबळा धाकली रे ।।१।। ।।ध्रु।।। निघतां घरीं आई बा वारी । तुजसवें कां आलियें हरी ।।ध्रु।। लोक वाटा सांगती खोटा । परी मी चटा लागलियें ।।२।। पिकल्या बोरी जालें सामोरी । काय जाणें कोठें राहिला हरी ।।३।। आड खुंट जालिया जाळी । काय जाणों कान्हें मांडिली रळी ।।४।। तुका म्हणे जाऊं आलिया वाटा । पाहों हरी पायीं न मोडे कांटा ।।५।।

४०५। क्याला मज आयो वारितेसी घरा । खेळतों सोकरा नंदाचा मी ।।१।। ।।ध्रु।।। बहु दिसीं जाली यासीं मज भेटी । आतां वाटे तुटी न परावी ।।ध्रु।। कोवळें बोलतो मना आवरतें । डोंळयिाचें पातें ढापवेना ।।२।। आजि सकळांसी आलें चोलुनियां । कां गो पाठी वांयां पुलविली ।।३।। तुमचें तें काय खोळंबलें काज । बल्या कां गो मज कोंडा घरीं ।।४।। तुकयाचा धनी गोकुळनायक । सरा कांहीं एक बोलतों मी ।।५।।

४०६। आतां न यें मागें । मी आलें याच्या रागें । काय माझें जगें । कोपोनियां करावें

।।१।। ।।ध्रु।।। कां गो कलित्यां कोल्हाल । तुम्ही भलत्या च सकल । वेचाल ते बोल । झुटे होती बोलिले ।।ध्रु।। याचे भेटी माझें मन । स्वरूपीं ठाकले लोचन । वेगळें तें क्षण आतां होऊं नावरे ।।२।। काज काम नको जालें । बीजें नावरे बोलिलें । याचिया भेदिलें । कामबाणीं अंतर ।।३।। या वेगळें होणें । आतां जळो तैसें जिणें । घेतलें तें मनें । आतां मागें न फिरे ।।४।। आतां मोटी वार । माझी नका धरूं चार । तुकयाचा दातार । शेजे तो मी सुतलों ।।५।।

४०७। हरिरता चपळा नारी । लागवरी न रिघती ।।१।। ।।ध्रु।।। अवघ्या अंगें सर्वात्तम । भोगी काम भोगता ।।ध्रु।। वाचा वाच्यत्वासि न ये । कोठें काय करावें ।।२।। तुका म्हणे देवा ऐशा । देवपिशा उदारा ।।३।।

४०८। गौळणी आल्या वाज । म्हणती या गे राखों आज । सांपडवुनी माजघरांत धरूनी कोंडूं । उघडें कवाड उभ्या काळोशाचे आड । साता पांचा एक भीड मौनेंची ठेल्या ।।१।। ।।ध्रु।।। नित्य सोंकवला नेदी । सांगो चित्त बोला । आतां सांपडतां याला कोण सोडी जीवें ।।ध्रु।। जाणोनियां हरी त्याच घरा आला चोरी । गडियां ठेवुनि बाहेरी पूर्वद्वारें शिरे । त्यांच्या भयाभीत चाले पिलंगत भोंवतालें । पाहे तंव देखियेलें नवनीत पुढें ।।२।। उतरोनि सिंकें । पाहे चाखोनियां निकें । गोड तें चि एका एकें । हातीं लांबवितो । जाणे राखती तयांसि । तेथें आढधक चि नासी । माग लावी हात पुसी । चोरी जाणावया ।।३।। जाणोनियां नारी । मूळ वर्मद्वार धरी । माज कोंडूनी भीतरी । घरांत धरीयेला । कां रे नागविसी । माझे मुळीं लागलासी । आणवीन तुजपासीं । मागें खादलें तें ।।४।। दोही संधी बाहे । धरूनि नेती माते पाहे । काय नासी केली आहे । घरामाजी येणें । तुका म्हणे मुख । त्यांचे वाढों नेदी दुःख । दसवंती कवतुक । करूनी रंजविल्या ।।५।।

४०९। आलियें धांवति धांवति भेट होइल म्हूण । तंव ते टळली वेळ वो माझा उरला सीण ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां काय करूं सांग वो मज भेटेल कैसा । हरिलागीं प्राण फुटे वो थोरी लागली आशा ।।ध्रु।। लावलि उशीर बहुतीं बहु ओढिती ओढा । सांभाळतिां सांग असांग दुःख पावल्यें पीडा ।।२।। जळो आतां संसारू वो कईं शेवट पुरे । तुकयाच्या स्वामी गोपाळलागीं जीव झुरे ।।३।।

४१०। आणीक काय थोडीं । परि तीं फार खोटीं कुडीं ।।१।। ।।ध्रु।।। सदा मोकळीं च गुरें । होती फजीत तीं पोरें ।।ध्रु।। सदा घालिती हुंबरी । एक एकांचें न करी ।।२।। तुका म्हणे घरीं । माय वेळोवेळां मारी ।।३।।

४११। बहुतांचे संगती । बहु पावलों फजिती ।।१।। ।।ध्रु।।। बरें केलें नंदबाळें । मागिलांचें तोंड काळें ।।ध्रु।। माझा करितील तंटा । लपती आलिया बोभाटा ।।२।। तुका म्हणे काई । किती म्हणों बाप आई ।।३।।

४१२। गाईन ते लीळा चरित्र पवाडे । राखिले संवगडे सहित गाई ।।१।। ।।ध्रु।।।

चोरिलें नवनीत बांधविला गळा । जे तुम्हीं गोपाळा छंद केले ।।ध्रु।। मोहिल्या गोपिका पांवयाच्या छंदे । केली ते गोविंदे क्रीडा गाऊं ।।२।। मायबापा लाड दाखविलें कौतुक । तें या आणूं सुख अंतरासी ।।३।। निर्दाळलिे दुष्ट भक्तां प्रतिपाळी । ऐसा म्हणों बळी आमुचा स्वामी ।।४।। तुका म्हणे सरसी असों येणे बोधें । लागोनि संबंधें सर्वकाळ ।।५।।

डांका-अभंग ८।

४१३। चौक भरियेला आसनीं पाचारिली कुळस्वामिनी । वैकुंटवासिनी ये धांवोनी झडकरी ।।१।। ।।ध्रु।।। रंगा येईं वो विठाई सांवळयि डोळसे । तुझें श्रीमुख साजिरें तें मी केधवां देखेन ।।ध्रु।। रजतमधुपारती । पंचप्राणांची आरती । अवघी सारोनी आइती । ये धांवती झडकरी ।।२।। मन मारोनियां मेंढा । आशा मनसा तृष्णा सुटी । भक्तिभाव नैवेद्य ताटीं । भरोनि केला हाकारा ।।३।। डांका अनुहात गजरे । येउनि अंगासी संचरे । आपुला घेउनी पुरस्कार । आरोग्य करीं तुकयासी ।।४।।

४१४। साच माझा देव्हारा । भाक ठेवा भाव खरा । त्रिगुणाचा फुलवरा । आणा विनति सांगतों ।।१।। ।।ध्रु।।। माझें दैवत हें रंगीं । नाचे वैष्णवांच्या संगीं । भरलें मग अंगीं । निवाड करी दोहींचा ।।ध्रु।। तुझें आहे तुजपासीं । परि तूं जागा चुकलासी । चिवडुनियां नासी । तुझ्या घरिच्यांनीं केली ।।२।। आतां न पडे ठावें । वांचूनियां माझ्या देवें । अंधकार व्हावें । नासु ठाव शोधावा ।।३।। आंधळयासी डोळे । देते पांगुळासी पाय । वांजा पुत्र फळे । नवस पुरविते विठाई ।।४।। उगविलीं कोडीं । मागें कितेकांचीं बापुडीं । तुका म्हणे घडी । न लगे नवस द्या आधीं ।।५।।

४१५। विनति घातली अवधारीं । मज देईं वो अभय करीं । पीडिलों खेचरीं । आणीक वारी नावांची ।।१।। ।।ध्रु।।। रंगा येईं वो एकला रंग वोडवला । हरिनाम उठिला गजर केला हाकारा ।।ध्रु।। देवांचे दैवते । तुज नमिलें आदिनाथे । ये वो कृपावंते । भोगा माझ्या धांवति ।।२।। न लवीं आतां वेळ । आइत सारिली सकळ । तुका म्हणे कुळ । आमुचिये दैवते ।।३।।

४१६। माझा देव्हारा साचा । नाहीं आणीक कोणाचा । त्रिभुवनीं याचा । ठसा न लगे पुसावें ।।१।। ।।ध्रु।।। या रे लोटांगणीं । कांहीं करा विनवणी । करील झाडणी । भूत काढी संसार ।।ध्रु।। पडिले विषयांचे गोंधळीं । ते त्रिगुण आकळी । हरिनाम आरोळी । कानीं पडतां ते उठी ।।२।। घेतला अहंकारें । काम क्रोध या मत्सरें । पळती प्रेमभरें । अवघे ठाव सांडुनी ।।३।। घेतलासे पुरा । माया ममता आसरा । अवघ्या एक सरा । पळती रंग देखोनी ।।४।। तुका म्हणे द्यावा भाव । फिटेल मनिचा संदेह । आणीक न लगे ठाव । कांहीं कोठें हिंडावें ।।५।।

४१७। पुढें येती देवी । तिची जती चालो द्यावी । मागील झाडावी । झाडा मान

आसडी ।।१।। ।।ध्रु।।। एकवीरा आली अंगा । आतां निवारील रोगा । माझ्या भक्तापाशीं सांगा । पूजा भावें करावी ।।ध्रु।। मेंढा मारावा लोवाळ । पूजा पावली सकळ । तुम्हीं केलें बळ । मग मी ठायीं न पडें ।।२।। तुका म्हणे मुळीं । लागली ते आली कुळीं । वंदुनी सकळ। जीवें भावें ओवाळा ।।३।।

४१८ ।अवघ्या जेष्ठादेवी कोण पूजनाचा ठाव । धरितां चि भाव कोठें नाहींसें जालें ।।१।। ।।ध्रु।।। दिसे सारिखें सारिखें । परि तें कारणीं पारिखें । तळीं गेलें देखें । वरी टोले न साहती ।।ध्रु।। पट एका शिरीं । यथाविधीनें त्या येरी । बसकोळया घागरी डेरे रांझण गाडगीं ।।२।। तुका म्हणे माना । येथें कोणीं रूसावें ना । आपुलाल्या स्थानां । जेथें त्या चि शोभल्या ।।३।।

४१९। खेचर खडतर । काळ कांपती असुर । नांदे भीमातीर । पंढरपुरपाटणीं ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां करी कां रे हाकारा । सहस्त्र नामें एकसरा । दवडिते खेचरा । अंगसंगें धरूनी ।।ध्रु।। सीते जाली झडपणी । राहाणे वासुगीच्या बनीं । पावली जननी । झोंटि मोकळयिा केशी ।।२।। लाविलें कावरें । प्रल्हादा म्हैसासुरें । आली येकसरें । दांत खात रंगासी ।।३।। वसुदेवाचीं बाळें । सात खादलीं ज्या काळें । आली भोगवेळे । तया कारणें तेथें ।।४।। पांडवें बापुडीं । वाज केलीं फिरती वेडीं । धांवोनियां काढी । अंगसंगें त्राहाविलीं ।।५।। नामाचें चिंतन । तेथें धांवते आपण । न विचारतां हीण । भाव देखे जयाचा ।।६।। कुळीची कुळदेवता । तुका म्हणे आम्हां माता । काय भय भूतां । काळ यमदूताचें ।।७।।

४२०। देवी देव जाला भोग सरला यावरी । सांगाया दुसरी ऐसी नाहीं उरली ।।१।। ।।ध्रु।।। हरिनाम तुम्ही गाऊनियां जागा । पेंठवणी मागा नका ठेवूं लिगाड ।।ध्रु।। शेवटीं सुताळी बरवी वाजवावी डांक । ताळा घाली एक सरलियाचे शेवटीं ।।२।। गुंडाळा देव्हारा मान देती मानकरी । तुका म्हणे बरीं आजि कोडीं उगविलीं ।।३।।

।।८।।

४२१। जाली झडपणी खडतर देवता । संचरली आतां निघों नये ।।१।। ।।ध्रु।।। मज उपचार झणी आतां करा । न साहे दुसरा भार कांहीं ।।ध्रु।। नेऊनियां घाला चंद्रभागे तिरीं । जीवा नाहीं उरी कांहीं आतां ।।२।। तुका म्हणे कळों आलें वर्तमान । माझें तों वचन आच्छादलें ।।३।।

४२२। अंगीं देवी खेळे । कां रे तुम्हासी न कळे । कोणाचे हे चाळे सुख दुःख न मनितां ।।१।। ।।ध्रु।।। मीं तों आतां येथें नाहीं । ओळखी वचनाच्या ठायीं । पालटाचा घेईं । भाव खरें लोपे ना ।।ध्रु।। आपुलाले तुम्ही पुसा । सोवा एव्याचा सरिसा । स्थिरावल्या कैसा काय जाणों विचार ।।२।। तुका म्हणे लाभकाळ । तेथें नसावें शीतळ । मग तैशी वेळ । कोठें जाते सांपडों ।।३।।

४२३। पांगुळ जालों देवा नाहीं हात ना पाय । बैसलों जयावरी सैराट तें जाय ।

खेटिता कुंप कांटी । खुंट दरडी न पाहे । आधार नाहीं मज कोणी । बाप ना माये ।।१।। ।।ध्रु।।। दाते हो दान करा । जातें पंढरपुरा । न्या मज तेथवरी । अखमाचा सोयरा ।।ध्रु।। हिंडतां गव्हानें गा । शिणलों दारोदारीं । न मिळे चि दाता कोणी । जन्मदुःखातें वारी । कीर्ति हे संतां मुखीं । तो चि दाखवा हरी । पांगळा पाय देतो । नांदे पंढरपुरीं ।।२।। या पोटाकरणें गा जालों पांगीला जना । न सरे चि बापमाय। भीक नाहीं खंडणा । पुढारा म्हणती एक । तया नाहीं करूणा । श्वान हें लागे पाठीं । आशा बहु दारूणा ।।३।। काय मी चुकलों गा । मागें नेणवे कांहीं । न कळे चि पाप पुण्य । तेथें आठव नहीं । मी माजी भुललों गा । दीप पतंगासोयी । द्या मज जीवदान । संत महानुभाव कांहीं ।।४।। दुरोनि आलों मी गा । दुःख जालें दारूण । यावया येथवरी । होतें हें चि कारण । दुर्लभ भेटी तुम्हां । पायीं जालें दरूषन । विनविती तुका संतां । दोन्ही कर जोडून ।।५।।

४२४। देश वेष नव्हे माझा । सहज फिरत आलों । करूं सत्ता कवणावरी । कोठें स्थिर राहिलों । पाय डोळे म्हणतां माझे । तींहीं कैसा मोकलिलों । परदेशीं नाहीं कोणी । अंध पांगुळ जालों ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां माझी करीं चिंता । दान देईं भगवंता । पाठी पोटीं नाहीं कोणी । निरवीं सज्जन संता ।।ध्रु।। चालतां वाट पुढें । भय वाटतें चित्तीं । बहुत जन गेलों । नाहीं आलीं मागुतीं । न देखें काय जालें । कान तरी ऐकती । बैसलों संधिभागीं । तुज धरूनि चित्तीं ।।२।। भाकितों करूणा गा । जैसा सांडिला ठाव । न भरें पोट कधीं । नाहीं निश्चळ पाव । हिंडतां भागलों गा । लक्ष चौर्‍यांशीं गांव । धरूनि राहिलों गा । हा चि वसता ठाव ।।३।। भरवसा का आतां । कोण आणि अवचिता । तैसी च जाली कीर्ति । तया मज बहुतां । म्हणउनि मारीं हाका । सोयीं पावें पुण्यवंता । लागली भूक थोरी । तूं चि कृपाळु दाता ।।४।। संचित सांडवलें । कांहीं होतें जवळीं । वित्त गोत पुत माया । तुटली हे लागावळी । निष्काम जालों देवा । होतें माझे कपाळीं । तुका म्हणे तूं चि आतां । माझा सर्वस्वें बळी ।।५।।

४२५। देखत होतों आधीं मागें पुढें सकळ । मग हे दृष्टी गेलीवरी आले पडळ । तिमिर कोंदलेंसें वाढे वाढतां प्रबळ । भीत मी जालों देवा । काय ज्याल्याचें फळ ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां मज दृष्टी देईं । पांडुरंगा मायबापा । शरण आलों आतां । निवारूनियां पापा । अंजन लेववुनी । करीं मारग सोपा । जाईन सिद्धपंथें । अवघ्या चुकती खेपा ।।ध्रु।। होतसे खेद चित्ता । कांहीं नाठवे विचार । जात होतों जना मागें । तोही सांडिला आधार । हा ना तोसा ठाव जाला । अवघा पडिला अंधार । फिरलीं माझीं मज । कोणी न देती आधार ।।२।। जोंवरि चळण गा । तोंवरि म्हणती माझा । मानिती लहान थोर । देहसुखाच्या काजा । इंद्रियें मावळलीं । आला बागुल आजा । कैसा विपरीत जाला । तो चि देह नव्हे दुजा ।।३।। गुंतलों या संसारें । कैसा झालोंसे अंध । मी माझे वाढवूनी । मायतृष्णेचा बाध । स्वहित न दिसे चि । केला आपुला वध लागले काळ पाठीं । सवें काम हे क्रोध ।।४।। लागती चालतां गा ।

गुणदोषाच्या ठेंसा । सांडिली वाट मग । जालों निराळा कैसा । पाहातों वास तुझी । थोरी करूनी आशा । तुका म्हणे वैद्यराजा । पंढरीच्या निवासा ।।५।।

४२६। सहज मी आंधळा गा निजनिराकार पंथें । वृत्ति हे निवृत्ति जाली जन न दिसे तेथें । मी माजी हारपलें ठायीं जेथींचा तेथें । अदृश्य तें चि जालें कांहीं दृश्य जें होतें ।।१।। ।।ध्रु।।। सुखी मी निजलों गा शून्य सारूनि तेथें । त्रिकूटशिखरीं गा दान मिळे आइतें ।।ध्रु।। टाकिली पात्र झोळी धर्मअधर्म आशा । कोल्हाळ चुकविला त्रिगुणाचा वोळसा । न मागें मी भीक आतां हा चि जाला भरवसा । वोळली सत्रावी गा तिणें पुरविली इच्छा ।।२।। ऊर्ध्वमुखें आळविला सोहं शब्दाचा नाद । अरूप जागविला दात घेउढनि छंद । घेऊनि आला दान निजतत्व निजबोध । स्वरूपीं मेळविलें नांव ठेविला भेद ।।३।। शब्द हा बहुसार उपकाराची राशी । म्हणोनि चालविला मागें येतील त्यांसीं । मागोनि आली वाट सिद्धओळीचि तैसी । तरले तरले गा आणीक ही विश्वासी ।।४।। वर्म तें एक आहे दृढ धरावा भाव । जाणिवनागवण नेदी लागो ठाव । म्हणोनि संग टाकी सेवीं अद्वैत भाव । तुका म्हणे हा चि संतीं मागें केला उपाव ।।५।।

४२७। आंधळयापांगळयांचा एक विठोबा दाता । प्रसवला विश्व तो चि सर्व होय जाणता । घडी मोडी हेळामात्रें पापपुण्यसंचिता । भवदुःख कोण वारी तुजवांचुनि चिंता ।।१।। ।।ध्रु।।। धर्म गा जागो तुझा तूं चि कृपाळू राजा । जाणसी जीवींचें गा न सांगतां सहजा ।।ध्रु।। घातली लोळणी गा पुंडलीकें वाळवंटीं । पंढरी पुण्याठाव नीरे भीवरे तटीं । न देखें दुसरें गा । जाली अदृश्यदृष्टी । वोळला प्रेमदाता केली अमृतवृष्टी ।।२।। आणंद्धक उपमन्यु एक बाळ धाकुटें । न देखे न चलवे जना चालते वाटे । घातली लोहणी गा हरिनाम बोभाटे । पावला त्याकरणें धांव घातली नेटें ।।३।। बैसोनि खोळी शुकराहे गर्भ आंधळा । शीणला येरझारी दुःख आठवी वेळा । मागील सोसिलें तें ना भीं म्हणे गोपाळा । पावला त्याकरणें । लाज राखिली कळा ।।४।। न देखे जो या जना तया दावी आपणा । वेगळा सुखदुःख मोहो सांडवी धना । आपपर तें ही नाहीं बंधुवर्ग सज्जना । तुकया ते चि परी जाली पावें नारायणा ।।५।।

४२८। भगवंता तुजकारणें मेलों जीता चि कैसी । निष्काम बुद्धी ठेली चळण नाहीं तयासी । न चलती हात पाय दृष्टी फिरली कैसी । जाणतां न देखों गा क्षर आणि अक्षरासी ।।१।। ।।ध्रु।।। विठोबाचे दान दे गा तुझ्या सारिखें नामा । कीर्ति हे वाखाणिली थोर वाढली सीमा ।।ध्रु।। भुक्ति मुक्ति तें चि एक होसि सिद्धीचा दाता । म्हणोनि सांडवली शोक भय लज्जा चिंता । सर्वस्वें त्याग केला धांवा घातली आतां । कृपादान देईं देवा येउनि सामोरा आतां ।।२।। संसारसागरू गा भवदुःखाचें मूळ । जनवाद अंथंरूण माजी केले इंगळ । इंद्रियें वज्रघातें तपें उष्ण वरी जाळ । सोसिलें काय करूं दुर्भर हे चांडाळ ।।३।। तिहीं लोकीं तुझे नाम वृक्ष पल्लव शाखा । वेधलों

वरि खोडा भाव धरूनि टेंका । जाणवी नरनारी जागो धरम लोकां । पावती पुण्यवंत सोई आमुचिये हाका ।।४।। नाठवे आपपर आतां काय बा करूं । सारिखा सोइसवा हारपला विचारू । घातला योगक्षेम तुज आपुला भारू । तुकया शरणागता देईं अभयकरू ।।५।।

वासुदेव-अभंग ६।

४२९। मनु रजा एक देहपुरी । असे नांदतु त्यासि दोघी नारी । पुत्र पौत्र संपन्न भारी । तेणें कृपा केली आम्हांवरी गा ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणउनि आलों या देशा । होतों नाहीं तरी भुललों दिशा । दाता तो मज भेटला इच्छा । येउनि मारग दाविला सरिसा गा ।।ध्रु।। सवें घेउनि चौघेजण । आला कुमर सुलक्षण । कडे चुकवुनि कांटवण । ऐका आणिलीं तीं कोण कोण गा ।।२।। पुढें भक्तीनें धरिलें हातीं । मागें ज्ञान वैराग्य धर्म येती । स्थिर केलीं जीं आचपळें होतीं । सिद्ध आणुनि लाविलीं पंथी गा ।।३।। केले उपकार सांगों काय । बाप न करी ऐसी माय । धर्में त्याच्या देखियेले पाय । दिलें अखय भंय वारूनि दान गा ।।४।। होतों पीडत हिंडतां गांव । पोट भरेना राहावया ठाव । तो येणें अवघा संदेह । म्हणे फेडियेला तुकयाचा बंधव गा ।।५।।

४३०। गातों वासुदेव मीं ऐका । चित्त ठेवुनि ठायीं भावें एका । डोळे झाकुनि रात्र करूं नका । काळ करीत बैसला लेखा गा ।।१।। ।।ध्रु।।। राम राम स्मरा आधीं । लाहो करा गाठं घाला मूळबंदीं । सांडावा उगिया उपाधी । लक्ष लावुनि राहा गोविंदीं गा ।।ध्रु।। ऐसा अल्प मानवी देह । शत गणिलें अर्ध रात्र खाय । पुढें बालत्व पीडा रोग क्षय । काय भजनासि उरलें तें पाहें गा ।।२।। क्षणभंगुर नाहीं भरवसा । व्हा रे सावध सोडा माया आशा । न चळे बळ पडेल मग फासा । पुढें हुशार थोर आहे वोळसा गा ।।३।। कांहीं थोडें बहुत पाठलाग । करा भक्ति भाव धरा बळकट । तन मन ध्यान लावुनियां नीट । जर असेल करणें गोड शेवट गा ।।४।। विनवितों सकळां जनां । कर जोडुनि थोरां लाहनां । दान इतुलें द्या मज दीना । म्हणे तुकयाबंधु राम म्हणा गा ।।५।।

४३१। गेले टळले पाहार तीन । काय निदसुरा अझून । जागे होउनि करा कांहीं दान । नका ऐकोनि झाकों लोचन गा ।।१।। ।।ध्रु।।। हरी राम कृष्ण वासुदेवा । जाणवितसें जना । चिपळया टाळ हातीं मुखीं घोष । नारायणा गा ।।ध्रु।। जें टाकेल कोणा कांहीं । फळ पुष्प अथवा तोय । द्या परी मीस घेऊं नका भाई । पुढें विन्मुख होतों बरें नाहीं गा ।।२।। देवाकारणें भाव तस्मात । द्यावें न लगे फारसें वित्त । जालें एक चित्त तरी बहुत । तेवढयासाठीं नका करूं वाताहात गा ।।३।। आलों येथवरी बहु सायासें । करितां दान हें चि मागावयास । नका भार घेऊं करूं निरास । धर्म सारफळ संसारास गा ।।४।। आतां मागुता येईल फेरा । हें तों न घडे या

नगरा । म्हणे तुकयाबंधु धरा । ओळखी नहीं तरी जाल अघोरा गा ।।५।।

४३२। राम राम दोनी अक्षरें । सुलभ आणिं सोपारें । जागा मागिले पाहारें । सेवटिचें गोड तें चि खरें गा ।।१।। ।।ध्रु।।। राम कृष्ण वासुदेवा । जाणवी जनासि । वाजवी चिपळयिा । टाळ घागर्यिघोषें गा ।।ध्रु।। भिन्न नाहीं आणिका नांवा । दान जाणोनियां करीं आवा । न ठेवीं उरीं कांहीं ठेवा गा ।।२।। एक वेळा जाणविती । धरूनियां राह चित्तीं । नेघे भार सांडीं कामा हातीं । नीज घेऊनि फिरती गा ।।३।। सुपात्रीं सर्व भाव । मी तों सर्व वासुदेव । जाणती कृपाळु संत महानुभाव । जया भिन्न भेद नाहीं ठाव गा ।।४।। शूर दान जीवें उदार । नाहीं वासुदेवीं विसर । कीर्ति वाढे चराचर । तुका म्हणे तया नमस्कार गा ।।५।।

४३३। बोल बोले अबोलणे । जागें बाहेर आंत निजेलें । कैसें घरात घरकुल केलें । नेणों आंधार ना उजेडलें गा ।।१।। ।।ध्रु।।। वासुदेव करितों फेरा । वाडियांत बाहेर दारा । कोणी कांही तरी दान करा । जाब नेदा तरी जातों सामोरा गा ।।ध्रु।। हातीं टाळ दिंडी मुखीं गाणें । गजर होतो बहु मोठयानें । नाहीं निवडिलीं थोरलाहानें । नका निजों भिंकेच्या भेणें गा ।।२।। मी वासुदेव तत्वता । कळों येईल विचारितां । आहे ठाउका सभाग्य संतां । नाहीं दुजा आणीक मागता गा ।।३।। काय जागाचि निजलासी । सुनें जागोन दारापासीं । तुझ्या हितापाठीं करी व्यास व्यासी । भेटी न घेसी वासुदेवासी गा ।।४।। ऐसें जागविलें अवघें जन । होतें संचित तींहीं केलें दान । तुका म्हणे दुबळीं कोणकोण । गेली वासुदेवा विसरून गा ।।५।।

४३४। रामकृष्ण गीती गात । टाळ चिपळया वाजवीत । छंदे आपुलिया नाचत । नीज घेऊनि फिरत गा ।।१।। ।।ध्रु।।। जनीं वनीं हा अवघा देव । वासनेचा हा पुसावा ठाव । मग वोळगती वासुदेव । ऐसा मनीं वसूं द्यावा भाव गा ।।ध्रु।। निज दासाची थोर आवडी । वासुदेवासि लागली गोडी । मुखीं नाम उच्चारी घडोघडीं । ऐसी करा हे वासुदेवजोडी गा ।।२।। अवघा सारूनि सेवट जाला । प्रयत्न न चले कांहीं केला । जागा होईं सांडुनि झोपेला । दान देईं वासुदेवाला गा ।।३।। तुका म्हणे रे धन्य त्याचें जिणें । जींहीं घातलें वासुदेवा दान । त्याला न लगे येणें जाणें । जालें वासुदेवीं राहणें गा ।।४।।

।।६।।

गांवगुंड-अभंग १।

४३५। आम्ही जालों गांवगुंड । अवघ्या पुंड भूतांसी ।।१।। ।।ध्रु।।। दुसरे तें खेळों आलें । एका बोलें तो मियां ।।ध्रु।। अवघियांचा येऊं लाग । नेदूं अंग शिवाया ।।२।। तुका म्हणे खुंटूं नाद । जिंतूं वाद सर्तीनें ।।३।।

।।१।।

जोगी-अभंग १ ।

४३६। जग जोगी जग जोगी । जागजागे बोलती ।।१।। ।।ध्रु।।। जागता जगदेव । राखा कांहीं भाव ।।ध्रु।। अवघा क्षेत्रपाळ । पूजा सकळ ।।२।। पूजापत्र कांहीं । फल पुष्प तोय ।।३।। बहुतां दिसां फेरा । आला या नगरा ।।४।। नका घेऊं भार । धर्म तो चि सार ।।५।। तुका मागे दान । द्या जी अनन्य ।।६।।

।।१।।

सरवदा-अभंग १।

४३७। एका गा ए भाई । सरवदा सांगतो काई । येथें नाडेल माई । दोघां पुत्रांची । ते करिती तिची विटंबना । अवघ्या प्रसिद्ध जना । एक न मारितां शाहाणा । तो जाणा सुख न पवें ।।१।। ।।ध्रु।।। आणीक ऐका गा ए । सरवदा सांगतो काय । खरें चि बोले तो जाय । नरकामध्यें अधोगती । हें चौघांच्या मुखें । मना आणावें सुखें । अवघीं चुकती दुःखे । खोटें बोला नरनारी ।।ध्रु।। आणीक नाडेल एक जाण । सरवदा बोलतो वचन । जागें माझें म्हणोन । पडिलें खान तया घरीं । म्हणेन न म्हणा माझें कांहीं । निजीं निजाप सुखें ठायीं । प्रयत्न होईल तईं । चोराठायीं विश्वास ।।२।। आणीक एकी परी । सरवदा सांगतो थोरी । दुःख पावेल नारी । पतिव्रता यामधीं । पांचांनीं दिधली हातीं । म्हणोनि न मनावी निश्चिती । परपुरूषीं होय रती । सुखगती ते पावे ।।३।। एकी परी । सरवदा सांगतो तें करीं । दान देतां जो न वारी । नव्हे भला भला तो । तुका म्हणे काई । येथें नांव काई । सांगसी तें ठायीं । मरो रांडेचें ।।४।।

।।१।।

मुंढा-अभंग ३।

४३८। सांबाल यारा उपर तलें दोन्हों मारकी चोट । नजर करे सो ही राखे पश्वा जावे लुट ।।१।। ।।ध्रु।।। प्यार खुदाई रे बाबा जिकिर खुदाई ।।ध्रु।। उडे कुदे ढुंग नचावे आगल भुलन प्यार । लडबड खडबड कांहेकां खचलावत भार ।।२।। कहे तुका चलो एका हम जिन्होंके सात । मिलावे तो उसे देना तो ही चढावे हात ।।३।।

४३९। सब संबाल भ्याने लौंढे खडा केऊं गुंग । मदिरथी मता हुवा भुलि पाडी भंग ।।१।। ।।ध्रु।।। आपसकुं संबाल आपसकुं संबाल । मुंढे खुब राख ताल । मुथिंवोहि बोला नहीं तो करूंगा हाल ।।ध्रु।। आवलका तो पीछें नहीं मुदल बिसर जाय । फिरते नहीं लाज रंडी गधे गोते खाय ।।२।। जिन्हो खातिर इतना होता सो नहीं तुझे बेफाम । उचा जोरो लिया तुंबा तुंबा बुरा काम ।।३।। निकल जावे चिकल जोरो मुंढे दिलदारी । जबानीकी छोड दे बात फिर एक तारी ।।४।। कहे तुका फिसल रूका

मेरेको दान देख । पकड धका गांडगुडघी मार चलाऊं आलेख ।।५।।

४४०। आवल नाम आल्ला बडा लेते भुल न जाये । इलाम त्याकालजमुपरताही तुंब बजाये ।।१।। आल्ला एक तुं नबी एक तुं ।।ध्रु।। काटतें सिर पावों हात नहीं जीव उराये । आगले देखे पिछले बुझे । आपें हजुर आयें ।।२।। सब सबरी नचाव म्याने । खडा आपनी सात हात पावों रखते जबाब । नहीं आगली बात ।।३।। सुनो भाई बजार नहीं । सब हि निरचे लाव । नन्हा बडा नहीं कोये एक ठोर मिलाव ।।४।। एक तार नहीं प्यार । जीवतनकी आस । कहे तुका सो हि मुंढा । राखलियो पायेनपास ।।५।।

।।३।।

डोई फोडा-अभंग १।

४४१। तम भज्याय ते बुरा जिकीर ते करे । सीर काटे ऊर कुटे ताहां सब डरे ।।१।। ।।ध्रु।।। ताहां एक तु ही ताहां एक तु ही । ताहां एक तु ही रे बाबा हमें तुम्हें नहीं ।।ध्रु।। दिदार देखो भुले नहीं किशे पछाने कोये । सचा नहीं पकडुं सके झुटा झुटे रोये ।।२।। किसे कहे मेरा किन्हे सात लिया भास । नहीं मेलो मिले जीवना झुटा किया नास ।।३।। सुनो भाई कैसा तो ही । होय तैसा होय । बाट खाना आल्ला कहना एकबारां तो ही ।।४।। भला होय भेक मुंढे । अपना नफा देख । कहे तुकासो ही संका । हाक आल्ला एका ।।५।।

।।१।।

मलंग-अभंग १।

४४२। नजर करे सो हि जिंके बाबा दुरथी तमासा देख । लकडी फांसा लेकर बैठा आगले ठकण भेख ।।१।। ।।ध्रु।।। काहे भुला एक देखत आंखो मार तडांगो बाजार ।।ध्रु।। दमरी चमरी जो नर भुला । सोत आघो हि लत खाये ।।२।। नहि बुलावत किसे बाबा आप हि मत जाये । कहे तुका उस असाके संग फिरफिर गोदे खाये ।।३।।

।।१।।

दरवेस-अभंग १।

४४३। अल्ला करे सो होय बाबा करतारका सिरताज । गाउ बछरे विस चलावे यारी बाघो न सात ।।१।। ख्याल मेरा साहेबका । बाबा हुवा करतार । व्हांटें आघे चढे पीठ । आपे हुवा असवार ।।२।। जिकिर करो कल्लाकी बाबा सबल्यां अंदर भेस । कहे तुका जो नर बुझे सो हि भया दरवेस ।।३।।

।।१।।

वैद्यगोळी-अभंग १।

४४४। अल्ला देवे अल्ला दिलावे अल्ला दारू अल्ला खिलावे । अल्ला बगर नही कोये अल्ला करे सो हि होये ।।१।। ।।ध्रु।।। मर्द होये वो खडा फीर नामर्दकुं नहीं धीर । आपने दिलकुं करना खुसी तीन दामकी क्या खुमासी ।।ध्रु।। सब रसोंका किया मार । भजनगोली एक ही सार । इमान तो सब ही सखा । थोडी तो भी लेकर ज्या ।।२।। जिन्हो पास नीत सोये । तो हि बसकर तिरोवे । सांतो पांचो मार चलावे । उतार सो पीछे खावे ।।३।। सब ज्वानी निकल जावे । पीछे गधडा मटी खावे । गांवढळ सो क्या लेवे । हगवनि भरी नहि धोवे ।।४।। मेरी दारू जिन्हे खाया । दिदार दरगां सो हि पाया । तल्हे मुंढी घाल जावे । बिगारी सोवे क्या लेवे ।।५।। बजारका बुझे भाव । वो हि पुसता आवे ठाव । फुकट बाटु कहे तुका । लेवे सोहि लें हिसखा ।।६।।

।।१।।

गोंधळ-अभंग ३।

४४५। राजस सुंदर बाळा । पाहों आलिया सकळा वो । बिंबीं बिंबोनि ठेली । माझी परब्रम्ह वेल्हाळ वो । कोटि रविशशि माझी । परब्रम्ह वेल्हाळ वो ।।१।। ।।ध्रु।।। राजस विठाबाई । माझें ध्यान तुझे पायीं वो । त्यजुनियां चौघींसी । लावी आपुलिये सोई वो ।।ध्रु।। सकुमार साजिरी । कैसीं पाउलें गोजिरीं वो । कंठीं तुळसीमाळा । उभी भीवरेच्या तिरीं वो । दंत हिरया ज्योति । शंखचक्र मिरवे करीं वो ।।२।। निर्गुण निराकार । वेदां न कळे चि आकार वो । शेषादिक श्रमले । श्रुती न कळे तुझा पार वो । उभारोनि बाहे । भक्तां देत अभयकर वो ।।३।। येउनि पंढरपुरा । अवतरली सारंगधरा वो । देखोनि भक्ति भाव । वोरसली अमृतधारा वा । देउनि प्रेमपान्हा । तुकया स्वामीनें विंढकरा वो ।।४।।

४४६। सुदिन सुवेळ । तुझा मांडिला गोंधळ वो । पंच प्राण दिवटे । दोनी नेत्रांचे हिलाल वो ।।१।। ।।ध्रु।।। पुढरपुरनिवासे । तुझे रंगीं नाचत असें वो । नवस पुरवीं माझा । मनिंची जाणोनियां इच्छा वो ।।ध्रु।। मांडिला देव्हारा । तुझा त्रिभुवनामाझारी वो । चौक साधियेला । नाभिंकळस ठेविला वरी वो ।।२।। बैसली देवता । पुढें वैष्णवाचें गाणें वो । उद्‌गारें गर्जती । कंठीं तुळसीचीं दर्शनें वो ।।३।। स्वानंदाचे ताटीं । धूप दीप पंचारती वो । ओवाळलि माता । विठाबाई पंचभूतीं वो ।।४।। तुझें तुज पवलें । माझा नवस पुरवीं आतां वो । तुका म्हणे राखें । आपुलिया शरणागता वो ।।५।।

४४७। संदर मुख साजिरें । कुंडलें मनोहर गोमटीं वो । नागर नाग खोपा । केशर

कस्तुरी मळवटीं वो । विशाळ व्यंकट नेत्र । वैजयंती तळपे कंठीं वो । कास पीतांबराची । चंदन सुगंध साजे उटी वो ।।१।। ।।ध्रु।।। आढतबरवंटा बाळा । आली सुलक्षणीं गोंधळा वो । राजस तेजोराशी । मिरवी शिरोमणी वेल्हाळा वो । कोटि रविशशिप्रभा लोपल्या सकळा वो । न कळे ब्रम्हादिकां । अनुपम्य इची लीळा वो ।।ध्रु।। सावळी सकुमार । गोरी भुजा शोभती चारी वो । सखोल वक्षस्थळ । सुढाळ पदक झळके वरी वो । कटीं क्षुद्र घंटिका । शब्द करिताती माधुरी वो । गर्जती चरणीं वाकी । आढभनव संगीत नृत्य करी वो ।।२।। अष्टांगें मंडित काय । वर्णावी रूपठेवणी वो । शोधिव सुंदर रसाची ओतिली । सुगंध लावण्यखाणी वो । सर्वकाळासंपन्न । मंजुळ बोले हास्यवदनीं वो । बहु रूपें नटली । आदिशक्ति नारायणी वो ।।३।। घटस्थापना केली । पंढरपुरमहानगरीं वो । अस्मानी मंडप दिला । तिन्ही ताळांवरी वो । आरंभिला गोंधळ इनें । चंद्रभागेतिरीं वो । आली भक्तिकाजा । कृष्णाबाई योगेश्वरी वो ।।४।। तेहतिस कोटि देव । चामुंडा अष्ट कोटि भैरव वो । आरत्या कुरवंडया । करिती पुष्पांचा वरूषाव वो । नारद तुंबर गायन । ब्रम्हानंद करिती गंधर्व वो । वंदी चरणरज तेथें । तुकयाचा बंधवा वो ।।५।।

४४८। शंख करिशी ज्याच्या नांवें । त्याचें तुज नाहीं ठावें । ऐक सांगतों एका भावें । सांपडे घरीं तें जीवउनि खावें । रे विठ्ठल ।।१।। टिळे माळा करंडी सोंग । धरूनि चाळविलें जग । पसरी हात नाहीं त्याग । दावी दगड पुजा भग । रे विठ्ठल ।।२।। राख लावुनि अंग मळी । वाये ठोके मी एक बळी । वासने हातीं बांधवी नळी । तयासि येउनि गिळी । रे विठ्ठल ।।३।। कोण तें राहडीचें सुख । वरते पाय हारतें मुख । करवी पीडा भोगवी दुःख । पडे नरकीं परी न पळे चि मूर्ख । रे विठ्ठल ।।४।। सिकला फाक मारी हाका । रांडा पोरें मेळवी लोकां । विटंबी शरीर मागे रूका । केलें तें गेलें अवघें चि फुका । रे विठ्ठल ।।५।। कळावें जनां मी एक बळी । उभा राहोनि मांडी फळी । फोडोनि गुडघे कोंपर चोळी । आपला घात करोनि आपण चि तळमळे । रे विठ्ठल ।।६।। फुकट खेळें ठकलीं वांयां । धरूनि सोंग बोडक्या डोया । शिवों नयें ती अंतरीं माया । संपादणीविण विटंबिली काया । रे विठ्ठल ।।७।। धुळी माती कांहीं खेळों च नका । जवादी चंदन घ्यावा बुका । आपणा परिमळ आणिकां लोकां । मोलाची महिमा फजिती फुका । रे विठ्ठल ।।८।। बहुत दुःखी जालियां खेळें । अंगीं बुद्धि नाहींत बळें । पाठीवरी तोबा तोंड काळें । रसना द्रवे उपस्थाच्या मुळें । रे विठ्ठल ।।९।। काय सांगतो तें ऐका तुका । मोडा खेळ कांहीं अवगों च नका । चला जेवूं आधीं पोटीं लागल्या भुका । धाल्यावरी बरा टाकमटिका । रे विठ्ठल ।।१०।।

४४९। ऐक बाई तुज वो कांही सांगतें शकुन । निजलिया भुर होसी जागें म्हणउन ।।१।। ।।ध्रु।।। मान्य माझें केलें सांगतें एका बोलें । न येतां हे भलें कळों कोणा लोकांसि ।।ध्रु।। सांगतें गुण जीवीची खुण ऐक माझी मात । बैस एका भावें माझे हातीं दे वो हात ।।२।। बरवा घरचार तुज सांपडला ठाव । फळ नाहीं पोटीं येथें

दिसे खोटा भाव ।।३।। आहे तुझे हातीं एका नवसाचें फळ । भाबा करीं साह्य चहूं अठरांच्या बळें ।।४।। करीं लागपाठ चित्त वित्त नको पाहों । अखई तो चुडा तुज भोगईल ना हो ।।५।। कुळींची हे मुळी तुझे लागलीसे देवी । पडिला विसर नेदी फळ नाहीं ठावी ।।६।। तुका म्हणे नांद सुखें धरीं आठवण । माझ्या येती कोणी त्यांचा राख बरा मान ।।७।।

कावडे-अभंग ५।

४५०। आहा रे भाई । प्रथम नमूं तो विनायक । ठेवुनि गुरूचरणीं मस्तक । वदेल प्रसादिक वाणी । हरिहरांचे पवाडे ।।१।। माझी ऐसी ब्रीदावळी । दासें दासत्वें आगळी । पान्हेरीनें मार्ग मळी । जीवन घ्या रे कापडि हो ।।२।। जें या सीतळाहुनि सीतळ । पातळाहुनि जें पातळ । प्रेमामृत रसाळ । तें हें सेवा अहो भाग्याचे ।।३।। जिंकाल तरी जिंका रे आढभमान । दवडाल तरी दवडा लज्जा आणि मान ।। धराल ते धरा शंभूचे चरण । दावाल पण ऐसा दावा तो ।।४।। काळा घेऊं नेदीं वाव । आला तो राखें घावडाव । शुद्ध सत्वीं राखोनि भाव । म्हणा महादेव हरिहर वाणी गर्जों द्या ।।५।। पराविया नारी माउली समान । परधनीं बाटों नेदीं मन । जीवित्व तें तृणासमान । स्वामिकाजीं जाण शूर म्हणों तया ।।६।। शक्ति वेचाविया परउपकारा । खोटें खोटयाचा पसारा । सत्य तें भवनदीचा तारा । आळस तो न करा येथें अहो सांगतों ।।७।। व्रत करा एकादशी सोमवार । कथा पूजन हरिजागर । पुण्य तें असे गातां नाचतां बहु फार । पुन्हा बोलिला संसार नाहीं नाहीं सत्यत्वें ।।८।। संग संतांचा करितां बरवा । उत्तमोत्तम कीर्तीचा ठेवा । पंथ तो सुपंथें चालावा । उगवा वासना लिगाड ।।९।। तुका चालवितो कावडी । प्रवृत्ति निवृत्ति चोखडी । पुढती पुढती आढधक गोडी । भरूनि कळस भजन आवडी केशवदास नटतसे ।।१०।।

४५१। आहा आहा रे भाई । हें अन्नदानाचें सत्र । पव्हे घातली सर्वत्र । पंथीं अवघे पंथ मात्र । इच्छाभोजनाचें आर्त पुरवावया ।।१।। यावें तेणें घ्यावें । न सरेसें केलें सदाशिवें । पात्र शुद्ध पाहिजे बरवें । मंगळभावें सकळ हरि म्हणा रे ।।२।। नव्हे हें कांहीं मोकळें । साक्षी चौघांचिया वेगळें । नेदी नाचो माताचिया बळें । अणु अणोरणीया आगळें । महदि महदा साक्षित्वें हरि म्हणा रे ।।३।। हे हरि नामाची आंबिली । जगा पोटभरी केली । विश्रांति कल्पतरूची साउली । सकळां वर्णां सेवितां भली । म्हणा हर हर महादेव ।।४।। तुका हरिदास तराळ । अवघे हाकारी सकळ । या रे वंदूं शिखरातळ । चैत्रमास पर्वकाळ महादेवदर्शनें ।।५।।

४५२। आहा रे भाई । नमो उदासीन जाले देहभावा । आळविती देवा तया नमो ।।१।। नमो तीर्थपंथें चालती तयांसी । येती त्यांसी बोळविती त्यां नमो ।।२।। नमो तयां संतवचनीं विश्वास । नमो भावें दास्य गुरूचें त्यां ।।३।। नमो तया मातापित्यांचें

पाळण । नमो त्या वचन सत्य वदे ।।४।। नमो तया जाणे आणिकाचें सुखदुःख । राखे तान भुक तया नमो ।।५।। परोपकारी नमो पुण्यवंता । नमो त्या दमित्या इंद्रियांसि ।।६।। तुका म्हणे नमो हरिचिया दासा । तेथें सर्व इच्छा पुरलीसे ।।७।।

४५३। आहो रे भाई । तयावरी माझी ब्रीदावळी । भ्रष्ट ये कळी त्रिढयाहीन ।।१।। ।।ध्रु।।। थुंका थुंका रे त्याच्या तोंडावरी । वाणिली ते थोरी दवडा वांयां बाहेरी ।।ध्रु।। बाइलेचा दास पित्रांस उदास । भीक भिकार्यािस नये दारा ।।२।। विद्याबळें वाद सांगोनियां छळी । आणिकांसि फळी मांडोनियां ।।३।। गांविंचिया देवा नाहीं दंडवत । ब्राम्हण अतीत घडे चि ना ।।४।। सदा सर्वकाळ करितो चि निंदा । स्वप्नीं ही गोविंदा आठवीना ।।५।। खासेमध्यें धन पोटासि बंधन । नेणें ऐसा दानधर्म कांहीं ।।६।। तुका म्हणे नटे दावुनियां सोंग । लवों नेदी अंग भक्तिभावें ।।७।।

४५४। आहा रे भाई । गंगा नव्हे जळ । वृक्ष नव्हे वड पिंपळ । तुळसी रूद्राक्ष नव्हे माळ । श्रेष्ठ तनु देवाचिया ।।१।। समुद्र नदी नव्हे पैं गा । पाषाण म्हणों नये लिंगा । संत नव्हती जगा । मानसा तया सारिखे ।।२।। काठी म्हणों नये वेतु । अन्न म्हणों नये सांतु । राम राम हे मातु । नये म्हणें शब्द हे ।।३।। चंद्र सूर्य नव्हती तारांगणें । मेरू तो नव्हे पर्वता समान । शेष वासुकी नव्हे सर्प जाण । विखाराच्या सारिखे ।।४।। गरूड नव्हे पाखरूं । ढोर नव्हे नंदिकेश्वरू । झाड नव्हे कल्पतरू । कामधेनु गाय न म्हणावी ।।५।। कूर्म नव्हे कासव । डुकर नव्हे वराह । ब्रम्हा नव्हे जीव । स्त्री नव्हे लक्ष्मी ।।६।। गावाक्ष नव्हे हाड । पाटाव नव्हे कापड । परीस नव्हे दगड । सगुण ते ईश्वरीचे ।।७।। सोने नव्हे धातु । मीठ नव्हे रेतु । नाहीं नाहीं चर्मांतु । कृष्णाजिन व्याघ्रांबर ।।८।। मुक्ताफळें नव्हति गारा । खडयाऐसा नव्हे हिरा । जीव नव्हे सोइरा । बोळवीजे स्वइच्छेनें ।।९।। गांव नव्हे द्वारावती । रणसोड नव्हे मूर्ति । तीर्थ नव्हे गोमती । मोक्ष घडे दर्शनें ।।१०।। कृष्ण नव्हे भोगी । शंकर नव्हे जोगी । तुका पांडुरंगीं । हा प्रसाद लाधला ।।११।।

।।५।।

सौर्यि-अभंग १।

४५५। वेसन गेलें निष्कामा जालें नर नव्हे नारी । आपल्या तुटी पारख्या भेटी सौरियांचे फेरी ।।१।। ।।ध्रु।।। तयाचा वेध लागला छंद हरि गोविंद वेळोवेळां । आपुलेमागें हासत रागें सावलें घालिती गळां ।।ध्रु।। जन वेषा भीतें तोंडा आमुच्या भांडपणा । कर कटीं भीमा तटीं पंढरीचा राणा ।।२।। वेगळया याति पडिलों खतीं अवघ्या एका भावें । टाकियेली चाड देहभाव जीवें शिवें ।।३।। सकळांमधीं आगळी बुद्धि तिची करूं सेवा । वाय तुंबामूढासवें भक्ती नाचों भावा ।।४।। म्हणे तुका टाकरूका नाचों निर्लज्जा । बहु जालें सुख काम चुकलों या काजा ।।५।।

४५६। आणिकां उपदेशूं नेणें नाचों आपण । मुंढा वांयां मारगेली वांयां हांसे जन

।।१।। ।।ध्रु।।। तैसा नव्हे चाळा आवरीं मन डोळा । पुढिलांच्या कळा कवतुक जाणोनी ।।ध्रु।। बहिरल्या वेषें आंत जसें तसें । झाकलें तों बरें पोट भरे तेणें मिसें ।।२।। तुका म्हणे केला तरी करीं शुद्ध भाव । नाहीं तरी जासी वांयां हा ना तोसा ठाव ।।३।।

४५७। टाकरूका चाल रांडे कां गे केली गोवी । पुसोनियां आलें ठावा म्हणोनि देतें सिवी ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां येणें छंदे नाचों विनादें । नाहीं या गोविंदें माझे मजसी केलें ।।ध्रु।। कोरडे ते बोल कांगे वेचितेसी वांयां । वर्ते करूनि दावीं तुझ्या मुळींचिया ठाया ।।२।। याजसाठीं म्या डौर धरियेला हातीं । तुका म्हणे तुम्हा गांठी सोडायाची खंती ।।३।।

४५८। मोकळी गुंते रिती कुंथे नाहीं भार दावें । धेडवाडा बैसली खोडा घेतली आपुल्या भावें ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐका बाई लाज नाहीं आणिकां त्या गरतीची । समाधांनी उंच स्थानीं जाणे सेवा पतीची ।।ध्रु।। न बोलतां करी चिंता न मारितां पळे । दादला सेज नावडे निजे जगझोडीचे चाळे ।।२।। देखत आंध बहिर कानीं बोल बोलतां मुकें । तुका म्हणे पतन सोयरी ऐसीं जालीं एकें ।।३।।

४५९। सातें चला काजळ घाला तेल फणी करा । दिवाणदारीं बैसले पारीं नाचों फेर धरा ।।१।। ।।ध्रु।।। या साहेबाचें जालें देणें वेळोवेळां न लगे येणें । आतां हाटीं काशासाठीं हिंडों पाटी दुकानें ।।ध्रु।। अवघ्या जणी मुंढा धणी नाचों एकें घाईं । सरसावलें सुख कैसा चाळा एके ठायीं ।।२।। तुका म्हणे वोळगों एका तोड चिंता माया । देऊं उद्गार आतां जाऊं मुळींचिया ठाया ।।३।।

४६०। सौरी सुर जालें दुर डौर घेतला हातीं । माया मोह सांडवलें तीही लोकीं जालें सरती ।।१।। ।।ध्रु।।। चाल विठाबाई अवघी पांज देईं । न धरीं गुज कांहीं वाळवंटीं सांपडतां ।।ध्रु।। हिंडोनि चौर्यािशी घरें आलें तुझ्या दारा । एक्या रूक्यासाठीं आंचवलें संसारा ।।२।। लाज मेली शंका गेली नाचों महाद्वारीं । भ्रांति सावलें फिटोनि गेलें आतां कैची उरी ।।३।। जालें भांडी जगा सांडी नाहीं भीड चाड । घालीन चरणीं मिठीं पुरविन जीविंचें तें कोड ।।४।। तुका म्हणे रूका करी संसारतुटी । आतां तुम्हां आम्हां कैसी जाली जीवे साटीं ।।५।।

४६१। सम सपाट वेसनकाट निःसंग जालें सौरी । कुडपीयेला देश आतां येऊं नेदीं दुसरी ।।१।। ।।ध्रु।।। गाऊं रघुरामा हें चि उरलें आम्हां । नाहीं जीवतमा वित्तगोतासहित ।।ध्रु।। ठाव जाल रिता झाकुनि काय आतां । कोणासवें लाज कोण दुजा पाहता ।।२।। सौरीयांचासंग आम्हां दुरावलें जग । भिन्न जालें सुख भाव पालटला रंग ।।३।। लाज भय झणी नाहीं तजियेलीं दोन्ही । फिरविला वेष नव्हों कोणाचीं च कोणी ।।४।। तुका म्हणे हा आम्हां वेष दिला जेणें । जनाप्रचित सवें असों एकपणें ।।५।।

४६२। नव्हे नरनारी संवसारीं अंतरलों । निर्लज्ज निष्काम जना वेगळे चि ठेलों ।।१।। ।।ध्रु।।। चाल रघुरामा ने आपुलया गांवा । तुजविण आम्हां कोण सोयरा सांगाती ।।ध्रु।। जनवाद लोकनिंद्य पिशुनाचे चेरे । साहू तुजसाठीं अंतरलीं सहोदरें ।।२।। बहुता पाठीं निरोप हाटीं पाठविला तुज । तुका म्हणे आतां सांडुनि लौकिक लाज ।।३।।

४६३। नीट पाट करूनि थाट । दावीतसे तोरा । आपणाकडे पाहो कोणी । निघाली बाजारा ।।१।। ।।ध्रु।।। ते सौरी नव्हे निकी । भक्तीविण फिकी ।।ध्रु।। चांग भांग करूनि सोंग । दावी माळा मुदी । रूक्याची आस धरूनि । हालवी ती फुदी ।।२।। थोरे घरीं करी फेरी । तेथें नाचे बरी । जेथें निघे रूका । तेथें हालवी टिरी ।।३।। आंत मांग बाहेर चांग । सौरी ती नव्हे तेग । तुका दास नटतसे । न करी त्याचा संग ।।४।।

४६४। चाल माझ्या राघो । डोंगरीं दिवा लागो ।।ध्रु।। घर केलें दार केलें । घरीं नाहीं वरो । सेजारणी पापिणीचीं पांच पोरें मरो ।।१।। घरीं पांच पोरें ।। तीं मजहुनि आहेत थोरें । पांचांच्या बळें । खादलीं बावन केळें ।।२।। घर केलें दार केलें । दुकान केला मोटा । पाटाची राणी धांगडधिंगा तिचा मोटा ।।३।। दुकान केला मोटा । तर पदरीं रूका खोटा । हिजडा म्हणसी जोगी । तर सोळा सहस्त्र भोगी । तुका म्हणे वेगीं । तर हरि म्हणा जगीं ।।४।।

४६५। जन्मा आलिया गेलिया परी । भक्ति नाहीं केली । माझें माझें म्हणोनियां । गुंतगुंतों मेलीं ।।१।। ।।ध्रु।।। येथे कांही नाहीं । लव गुरूच्या पायीं । चाल रांडे टाकीं रूका । नकों करूं बोल । गुरूविण मार्ग नाहीं । करिसी तें फोल ।।२।। खाउनि जेउनि लेउनि नेसुनि । म्हणती आम्ही बर्‍यीं । साधु संत घरा आल्या । होती पाठमोर्‍यी ।।३।। वाचोनि पढोनि जाले शहाणे । म्हणती आम्ही संत । परनारी देखोनि त्यांचें । चंचळ जालें चित्त ।।४।। टिळा टोपी घालुनि माळा । म्हणती आम्ही साधु । दयाधर्म चित्तीं नाहीं । ते जाणावे भोंदु ।।५।। कलियुगीं घरोघरीं । संत जाले फार । वीतिभरी पोटासाठीं । हिंडती दारोदार ।।६।। संत म्हणती केली निंदा । निंदा नव्हे भाई । तुका असे अनन्यें भावें शरण संतां पायीं ।।७।।

।।११।।

वाघा-अभंग १।

४६६। अनंत जुगाचा देव्हारा । निजवोधांचा घुमारा । अवचिता भरला वारा । या मल्लरी देवाचा ।।१।। शुद्धसत्त्वाचा कवडा मोठा । बोधबिरडें बांधला गांठा । गळां वैराग्याचा पट्टा । वाटा दावूं या भक्तीच्या ।।२।। हृदय कोटंबा सांगातें । घोळ वाजवूं अनुहातें । ज्ञानभंडाराचें पोतें । रितें नव्हे कल्पांतीं ।।३।। लक्ष चौर्‍यांशीं घरें चारी । या जन्माची केली वारी । प्रसन्न जाल देव मल्लारी । सोहंभावीं राहिलों ।।४।। या

देवाचें भरतां वारें । अंगीं प्रेमाचें फेंपरें । गुरूगुरू करी वेडे चारें । पाहा तुकें भुंकविलें ।।५।।

।।१।।

लळति-अभंग ११।

४६७। आजी दिवस जाला । धन्य सोनियाचा भला ।।१।। ।।ध्रु।।। जालें संताचे पंगती । बरवें भोजन निगुती ।।ध्रु।। रामकृष्णनामें । बरवीं मोहियेलीं प्रेमें ।।२।। तुका म्हणे आला । चवी रसाळ हा काला ।।३।।

४६८। तुम्ही तरी सांगा कांहीं । आम्हांविशीं रखुमाबाई ।।१।। ।।ध्रु।।। कांहीं उरलें तें ठायीं । वेगीं पाठवुनी देईं ।।ध्रु।। टोकत बैसलों देखा । इच्छीतसें ग्रासा एका ।।२।। प्रेम देउनि बहुडा जाला । तुका म्हणे विठ्ठल बोला ।।३।,

४६९। वाट पाहें बाहे निडळीं ठेवुनियां हात । पंढरीचे वाटे दृष्टी लागलें चित्त ।।१।। ।।ध्रु।।। कईं येतां देखें माझं मायबाप । घटिका बोटें दिवस लेखी धरूनियां माप ।।ध्रु।। डावा डोळा लवे उजवी स्फुरते बाहे । मन उताविळ भाव सांडुनियां देहे ।।२।। सुखसेजे गोडचित्तीं न लगे आणीक । नाठवे घर दार तान पळाली भूक ।।३।। तुका म्हणे धन्य दिवस ऐसा तो कोण । पंढरीचे वाटे येतां मूळ देखेन ।।४।।

४७०। तुझें दास्य करूं आणिका मागों खावया । धिग् जालें जिणें माझें पंढरीराया ।।१।। ।।ध्रु।।। काय गा विठोबा तुज म्हणावें । थोराच्या दैवें गोड शुभअशुभ ।।ध्रु।। संसाराचा धाक निरंतर आम्हांसी । मरण भलें परि काय अवकळा तैसी ।।२।। तुझे शरणागत शरण जाऊं आणिकांसी । तुका म्हणे कवणा लाज हें कां नेणसी ।।३।।

४७१। पुरविली आळी । जे जे केली ते ते काळीं ।।१।। ।।ध्रु।।। माय तरी ऐसी सांगा । कृपाळुवा पांडुरंग ।।ध्रु।। घेतलें नुतरी उचलोनि कडियेवरी ।।२।। तुका म्हणे घांस । मुखीं घाली ब्रम्हरस ।।३।।

४७२। कथेची सामग्री । देह अवसानावरी ।।१।। ।।ध्रु।।। नको जाऊं देऊं भंगा । गात्रें माझीं पांडुरंगा ।।ध्रु।। आयुष्य करीं उणें । परी मज आवडो कीर्तन ।।२।। तुका म्हणे हाणी । या वेगळी मना नाणीं ।।३।।

४७३। गळति जाली काया । हें चि लळति पंढरिराया ।।१।। ।।ध्रु।।। आलें अवसानापासीं । रूप राहिलें मानसीं ।।ध्रु।। वाइला कळस । तेथें स्थिरावला रस ।।२।। तुका म्हणे गोड जालें । नारायणीं पोट धालें ।।३।।

४७४। रत्नजडित सिंहासन । वरी बैसले आपण ।।१।। ।।ध्रु।।। कुंचे ढळती दोहीं बाहीं । जवळी रखुमाई राही ।।ध्रु।। नाना उपचारीं । सिद्धि वोळगती कामारी ।।२।। हातीं घेऊनि पादुका । उभा बंदिजन तुका ।।३।।

४७५। हिरा शोभला कोंदणीं । जडित माणिकांची खाणी ।।१।। ।।ध्रु।।। तैसा दिसे नारायण । मुख सुखाचें मंडण ।।ध्रु।। कोटि चंद्रलीळा । पूर्णिमेच्या पुर्णकळा ।।२।। तुका म्हणे दृष्टि धाये । परतोनि माघारी ते न ये ।।३।।

४७६। पतित पतित । परी मी त्रिवाचा पतित ।।१।। ।।ध्रु।।। परी तूं आपुलिया सत्ता । मज करावें सरता ।।ध्रु।। नाहीं चित्तशुद्धि । स्थिर पायांपाशीं बुद्धि ।।२।। अपराधाचा केलों । तुका म्हणे किती बोलों ।।३।।

४७७। उभारिला हात । जगीं जाणविली मात ।।१।। ।।ध्रु।।। देव बैसले सिंहासनीं । आल्या याचका होय धनी ।।ध्रु।। एकाच्या कैवाडें । उगवे बहुतांचें कोडें ।।२।। दोहीं ठायीं तुका । नाहीं पडों देत चुका ।।३।।

।।११।।

आशीर्वाद-अभंग ५।

४७८। जीवेंसाटीं यत्नभाव । त्याची नाव बळकट ।।१।। ।।ध्रु।।। पैल तीरा जातां कांहीं । संदेह नाहीं भवनदी ।।ध्रु।। विश्वासाची धन्य जाती । तेथें वस्ती देवाची ।।२।। तुका म्हणे भोळयिांचा । देव साचा अंकित ।।३।।

४७९। आशीर्वाद तया जाती । आवडी चित्तीं देवाची ।।१।। ।।ध्रु।।। कल्याण तें असें क्षेम । वाढे प्रेम आगळें ।।ध्रु।। भक्तिभाग्यगांठी धन । त्या नमन जीवासी ।।२।। तुका म्हणे हरिचे दास । तेथें आस सकळ ।।३।।

४८०। तया साटीं वेचूं वाणी । आइकों कानीं वारता ।।१।। ।।ध्रु।।। क्षेम माझे हरिजन । समाधान पुसतां तयां ।।ध्रु।। परत्रींचे जे सांगाती । त्यांची याती न विचारीं ।।२।। तुका म्हणे धैर्यवंतें । निर्मळचित्तें सरवीं तीं ।।३।।

४८१। अभय उत्तर संतीं केलें दान । जालें समाधान चित्त तेणें ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां प्रेमरसें न घडे खंडण । द्यावे कृपादान नारायणा ।।ध्रु।। आलें जें उचित देहविभागासी । तेणें पायांपासीं उभीं असों ।।२।। तुका म्हणे करी पूजन वैखरी । बोबडा उत्तरीं गातों गीत ।।३।।

४८२। असो मंत्रहीन त्रिढया । नका चर्या विचारूं ।।१।। ।।ध्रु।।। सेवेमधीं जमा धरा । कृपा करा शेवटीं ।।ध्रु।। विचारूनि ठाया ठाव । येथें भाव राहिला ।।२।। आतां तुकयापाशीं हेवा । नाहीं देवा तांतडी ।।३।।

।।५।।

४८३। ऐकें वचन कमळापती । मज रंकाची विनंती ।।१।। ।।ध्रु।।। कर जोडितों कथाकाळीं । आपण असावें जवळी ।।ध्रु।। घेईं ऐसी भाक । मागेन जरि कांहीं आणिक ।।२।। तुकयाबंधु म्हणे देवा । शब्द इतुका राखावा ।।३।।

४८४। आली लळतिाची वेळ । असा सावध सकळ ।।१।। ।।ध्रु।।। लाहो करा वेगीं स्मरा । टाळी वाउनि विश्वंभरा ।।ध्रु।। जालिया अवसान । न संपडती चरण ।।२।। तुकयाबंधु म्हणे थोडे । अवधि उरली आहे पुढें ।।३।।

४८५। नेणें गाऊं कांहीं धड बोलतां वचन । कायावाचामनेंसहित आलों शरण ।।१।। ।।ध्रु।।। करीं अंगीकार नको मोकलूं हरी । पतितपावन ब्रिदें करावीं खरीं ।।ध्रु।। नेणें भक्तिभाव तुझा म्हणवितों दास । देसी अंतर तरि लज्जा कोणास ।।२।। म्हणे तुकयाबंधु तुझे धरियेले पाये । आतां कोण दुजा ऐसा आम्हांसी आहे ।।३।।

४८६। तूं च मायबाप बंधु सखा आमचा । वित्त गोत जीवलग जीवाचा ।।१।। ।।ध्रु।।। आणीक प्रमाण नाहीं दुसरें आतां । योगक्षेमभार तुझे घातला माथां ।।ध्रु।। तूं च त्रिढयाकर्म धर्म देव तूं कुळ । तूं च तप तीर्थ व्रत गुरू सकळ ।।२।। म्हणे तुकयाबंधु करिता कार्यता देवा । तूं च भाव भक्ति पूजा पुनस्कार आघवा ।।३।।

४८७। करूनि उचित । प्रेम घालीं ह्रदयांत ।।१।। ।।ध्रु।।। आलों दान मागायास । थोरी करूनियां आस ।।ध्रु।। चिंतन समयीं । सेवा आपुली च देईं ।।२।। तुकयाबंधु म्हणे भावा । मज निरवावें देवा ।।३।।

४८८। गाऊं वांऊं टाळी रंगीं नाचों उदास । सांडोनि भय लज्जा शंका आस निरास ।।१।। ।।ध्रु।।। बळयिाचा बळी तो कैवारी आमुचा । भुक्तिमुक्तिदाता सकळां ही सिद्धींचा ।।ध्रु।। मारूं शब्दशस्त्रबाण निःशंक आढनवार । कंटकाचा चुर शिर फोडूं काळाचें ।।२।। म्हणे तुकयाबंधु नाहीं जीवाची चाड । आपुलिया तेथें काय आणिकांची भीड ।।३।।

४८९। सांडूनि वैकुंठ । उभा विटेवरी नीट ।।१।। ।।ध्रु।।। आला आला रे जगजेठी । भक्ता पुंडलिकाचे भेटी ।।ध्रु।। पैल चंद्रभागे तिरीं । कट धरूनियां करीं ।।२।। तुकयाबंधु म्हणे अंबर । गजर होतो जयजयकार ।।३।।

४९०। कृपाळु भक्तांचा । ऐसा पति गोपिकांचा ।।१।। ।।ध्रु।।। उभा न पाचारितां दारीं । न सांगतां काम करी ।।ध्रु।। भाव देखोनि निर्मळ । रजां वोडवी कपाळ ।।२।। तुकयाबंधु म्हणे न भजा । कां रे ऐसा भोळा राजा ।।३।।

४९१। केला अंगीकार पुढरीच्या देवें । आतां काय करिती काळ मशक मानवें ।।१।। ।।ध्रु।।। घातलीं बाहेर तीं भय होतें ज्यानें । बैसला आपण तेथें घालुनियां ठाणें ।।ध्रु।। लागों नेदी वारा दुजियाचा अंगासी । हा पुरता निर्धार कळों आला आम्हांसी ।।२।। म्हणे तुकयाबंधु न लगे करावी चिंता । कोणेविशीं आतां बैसलों हस्तीवरा माथां ।।३।।

४९२। अगोचरी बोलिलों आज्ञेविण आगळें । परी तें आतां न संडावें राउळें ।।१।। ।।ध्रु।।। जाईल रोकडा बोल न पुसती आम्हां । तुझा तुझें म्हणविलें पाहा पुरूषोत्तमा

।।ध्रु।। न व्हावा न वजावा न कळतां अन्याय । न धरावें तें मनीं भलता करा उपाय ।।२।। म्हणे तुकयाबंधु हीन मी म्हणोनि लाजसी । वारा लागों पाहातोहे उंच्या झाडासी ।।३।।

४९३। जाली पाकसिद्धि वाट पाहे रखुमाई । उदक तापलें डेरां चीकसा मदुर्नि पाईं ।।१।। ।।ध्रु।।। उठा पांडुरंगा उशीर जाला भोजनीं । उभ्या आंचवणा गोपी कळस घेउनी ।।ध्रु।। अवघ्या सावचित्त सेवेलागीं सकळा । उद्धव अक्रूर आले पाचारूं मुळा ।।२।। सावरिली सेज सुमनयाति सुगंधा । रत्नदीप ताटीं वाळा विडिया विनोद ।।३।। तुका विनंती करी पाहे पंढरीराणा । असा सावचित्त सांगे सकळा जना ।।४।।

४९४। उठा सकळ जन उठिले नारायण । आनंदले मुनिजन तिन्ही लोक ।।१।। ।।ध्रु।।। करा जयजयकार वाद्यांचा गजर । मृदंग विणे अपार टाळ घोळ ।।ध्रु।। जोडोनि दोन्ही कर मुख पाहा सादर । पायावरी शिर ठेवूनियां ।।२।। तुका म्हणे काय पढियंतें तें मागा । आपुलालें सांगा सुख दुःख ।।३।।

४९५। करूनी विनवणी पायीं ठेवीं माथा । परिसावी विनवणी माझी पंढरीनाथा ।।१।। ।।धृ।।। अखंडित असावेंसे वाटतें पायीं । साहोनि संकोच ठाव थोडासा देईं ।।ध्रु।। असो नसो भाव आलों तुझिया ठाया । पाहें कृपादृष्टी मज पंढरीराया ।।२।। तुका म्हणे आम्हीं तुझीं वेडीं वांकडीं । नामें भवपाश हातें आपुल्या तोडीं ।।३।।

४९६। घडिया घालुनि तळीं चालती वनमाळी । उमटती कोमळीं कुंकुमाचीं ।।१।। ।।ध्रु।।। वंदा चरणरज अवघे सकळ जन । तारियेले पाषाण उदकीं जेणें ।।ध्रु।। पैस धरूनी चला ठाकत ठायीं ठायीं । मौन्य धरूनी कांहीं नो बोलावों ।।२।। तुका अवसरू जाणवितो पुढें । उघडलीं महाल मंदिरें कवाडें ।।३।।

४९७। भीतरी गेले हरी राहा क्षणभरी । होईल फळ धीर करावा ।।१।। ।।ध्रु।।। न करीं त्वरा ऐकें मात । क्षण एक निवांत बैसावें ।।ध्रु।। करूनी मर्दन सारिलें पाणी । न्हाले देव अंग पुसी भवानी ।।२।। नेसला सोनसळा विनवी रखुमाई । वाढिलें आतां ठायीं चलावें जी ।।३।। करूनिया भोजन घेतलें आंचवण । आनंदें नारायण पहुडले ।।४।। तुका मात जाणवी आतां । सकळां बहुतां होती ची ।।५।।

४९८। द्या जी आम्हां कांहीं सांगा जी रखुमाई । शेष उरलें ठायीं सनकादिकांचें ।।१।। टोकत बाहेरी बैसलों आशा । पुराया ग्रासा एकमेकां ।।ध्रु।। येथवरी आलों तुझिया नांवें । आस करूनी आम्ही दातारा ।।२।। प्रेम देउनियां बहुडा आतां दिला । तुका म्हणे आतां विठ्ठल बोला ।।३।।

४९९। बहुडविले जन मन जालें निश्चळ । चुकवूनी कोल्हाळ आला तुका ।।१।। ।।ध्रु।।। पर्यंकीं निद्रा करावें शयन । रखुमाई आपण समवेत ।।ध्रु।। घेउनियां आलों हातीं टाळ वीणा । सेवेसि चरणा स्वामीचिया ।।२।। तुका म्हणे आतां परिसावीं सादरें । बोबडी उत्तरें पांडुरंगा ।।३।।

५००। नाच गाणें माझा जवळीक ठाव । निरोपीन भाव होईल तो ।।१।। ।।ध्रु।।। तुम्हां निद्रा मज आज्ञा ते स्वभावें । उतरूनि जीवें जाईन लोण ।।ध्रु।। एकाएकीं बहु करीन सुस्वरें । मधुर उत्तरें आवडीनें ।।२।। तुका म्हणे तूं जगदानी उदार । फेडशील भार एका वेळा ।।३।।

५०१। सिणलेती सेवकां देउनि इच्छादान । केला आढभमान अंगीकारा ।।१।। ।।ध्रु।।। अहो दीनानाथा आनंदमुरती । तुम्हांसि शोभती ब्रीदें ऐसीं ।।ध्रु।। बहुतांनीं विनविलें बहुतां प्रकारीं । सकळां ठायीं हरी पुरलेती ।।२।। तुका म्हणे अगा कुटुंबवत्सळा । कोण तुझी लीळा जाणे ऐसी ।।३।।

५०२। उठा भागलेती उजगरा । जाला स्वामी निद्रा करा ।।१।। ।।ध्रु।।। वाट पाहाते रूविममणी । उभी मंचक संवारूणी ।।ध्रु।। केली करा क्षमा । बडबड पुरूषोत्तमा ।।२।। लागतो चरणा । तुकयाबंधु नारायणा ।।३।।

५०३। पावला प्रसाद आतां उठोनि जावें । आपला तो श्रम कळों येतसे जीवें ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां स्वामी सुखें निद्रा करा गोपाळा । पुरले मनोरथ जातों आपुलिया स्थळा ।।ध्रु।। तुम्हांसि जागवूं आम्ही आपुलिया चाडा । शुभाशुभ कर्मे दोष वाराया पीडा ।।२।। तुका म्हणे दिलें उच्छिष्टाचें भोजन । आम्हां आपुलिया नाहीं निवडिलें भिन्न ।।३।।

५०४। शब्दांचीं रत्नें करूनी अळंकार । तेणें विश्वंभरा पूजियेला ।।१।। ।।ध्रु।।। भावाचे उपचार करूनि भोजन । तेणें नारायण जेवविला ।।ध्रु।। संसारा हातीं दिलें आंचवण । मुखशुद्धी मन समर्पिलें ।।२।। रंगलीं इंद्रियें सुरंग तांबूल । माथां तुळसीदळ समर्पिलें ।।३।। एकभावदीप करूनि निरांजन । देऊनि आसन देहाचें या ।।४।। न बोलोनि तुका करी चरणसेवा। निजविलें देवा माजघरीं ।।५।।

५०५।उठोनियां तुका गेला निजस्छळा । उरले राउळा माजी देव ।।१।। ।।ध्रु।।। निउल जालें सेवका स्वामींचें । आज्ञे करूनी चित्त समाधान ।।ध्रु।। पहुडलिया हरी अनंतशैनावरी । तेथें नाहीं उरी कांहीं काम ।।२।। अवघी बाहेर घालूनि गेला तुका । सांगितलें लोकां निजले देव ।।३।।**दसरा-अभंग १।**

५०६। पवित्र सुदिन उत्तम दिवस दसरा । सांपडला तो साधा आजि मुहूर्त बरा । गर्जा जयजयकार हरि हृदयीं धरा । आळस नका करूं लाहानां सांगतों थोरां ।।१।। ।।ध्रु।।। या हो या हो बाइयानो निघाले हरी । सिलंगणा वेगीं घेउनि आरत्या करीं । ओवाळूं श्रीमुख वंदूं पाउलें शिरीं । आम्हां दैव आलें येथें घरिच्या घरीं ।।ध्रु।। अक्षय मुहूर्त औटामध्यें साधे तें । मग येरी गर्जे जैसें तैसें होत जातें । म्हणोनि मागें पुढें कोणी न पाहावें येथें । सांडा परतें काम जाऊं हरी सांगातें ।।२।। बहुतां बहुतां रीतीं चित्तीं धरा हें मनीं । नका गै करूं आइकाल ज्या कांनीं । मग हें सुख कधीं न देखाल स्वप्नीं । उरेल हायहाय मागें होईल काहाणी ।।३।। ऐसियास वंचती त्यांच्या

अभाग्या पार । नाहीं नाहीं नाहीं सत्य जाणा निर्धार । मग हे वेळ घटिका नये अजरामर । कळलें असों द्या मग पडतील विचार ।।४।। जयासाटीं ब्रम्हादिक जालेति पिसे । उच्छिष्टा कारणें देव जळीं जाले मासे । अद्धाआगीं विश्वमाता लक्षुमी वसे । तो हा तुकयाबंधु म्हणे आलें अनायासें ।।५।।

५०७। ओवाळूं आरती पंढरीराया । सर्वभावें शरण आलों तुझिया पायां ।।१।। ।।ध्रु।।। सर्व व्यापून कैसें रूप आकाळ । तो हा गौळया घरीं जाला कृष्ण बाळ ।।ध्रु।। स्वरूप गुणातीत जाला अवतारधारी । तो हा पांडुरंग उभा विटेवरी ।।२।। भक्तीचिया काजा कैसा रूपासि आला । ब्रिदाचा तोडर चरणीं मिरविला ।।३।। आरतें आरती ओवाळलिी । वाखाणिता कीर्त्ति वाचा परतली ।।४।। भावभक्तिबळें होसी कृपाळु देवा । तुका म्हणे पांडुरंगा तुझ्या न कळती मावा ।।५।।

५०८। करूनि आरती । आतां ओवाळू श्रीपती ।।१।। ।।ध्रु।।। आजि पुरल नवस । धन्य जाला हा दिवस ।।ध्रु।। पाहा वो सकळा । पुण्यवंता तुम्ही बाळा ।।२।। तुका वाहे टाळी । होतो सन्निध जवळी ।।३।।

५०९। द्याल माळ जरी पडेन मी पायां । दंडवत वांयां कोण वेची ।।१।। ।।ध्रु।।। आलें तें हिशोबें अवधिया प्रमाण । द्यावें तरी दान मान होतो ।।ध्रु।। मोकळयिा मनें घ्याल जरी सेवा । प्रसाद पाठवा लवकरी ।।२।। तुका म्हणे तुम्ही जालिया कृपण । नामाची जतन मग कैची ।।३।।

५१०। तुम्हीं जावें निजमंदिरा । आम्ही जातों आपुल्या घरा ।।१।। ।।ध्रु।।। विठोबा लोभ असों देईं । आम्ही असों तुमचें पाईं ।।ध्रु।। चित्त करी सेवा । आम्ही जातों आपुल्या गांवा ।।२।। तुका म्हणे दिशा भुलों । फिरोन पायापाशीं आलों ।।३।।

५११। पाहें प्रसादाची वाट । द्यावें धोवोनियां ताट ।।१।। ।।ध्रु।।। शेष घेऊनि जाईन । तुमचे जालिया भोजन ।।ध्रु।। जालों एकसवा । तुम्हां आडुनियां देवा ।।२।। तुका म्हणे चित्त । करूनि राहिलों निश्चिंत ।।३।।

५१२। केली कटकट गाऊं नाचों नेणतां । लाज नाहीं भय आम्हां पोटाची चिंता ।।१।। ।।ध्रु।।। बैसा सिणलेती पाय रगडूं दातारा । जाणवूं द्या वारा उब जाली शरीरा ।।ध्रु।। उशिरा उशीर किती काय म्हणावा । जननियें बाळका कोप कांहीं न धरावा ।।२।। तुझिये संगतीं आम्हीं करूं कोल्हाळ । तुका म्हणे बाळें अवघीं मिळोन गोपाळ ।।३।।

५१३। कळस वाहियेला श्रिीं । सहस्त्रनामें पूजा करीं ।।१।। ।।ध्रु।।। पीक पिकलें पिकलें । घन दाटोनियां आलें ।।ध्रु।। शेवटीचें दान । भागा आला नारायण ।।२।। तुका म्हणे पोट । भरलें वारले बोभाट ।।३।।

५१४। आरूष शब्द बोलों मनीं न धरावें कांहीं । लडिवाळ बाळकें तू चि आमुची आई

।।१।। ।।ध्रु।।। देईं गे विठाबाई प्रेमभातुकें । अवघियां कवतुकें लहानां थोरां सकळां ।।ध्रु।। असो नसो भाव आलों तुझिया ठाया । पाहे कृपादृष्टी आतां पंढरीराया ।।२।। तुका म्हणे आम्ही तुझीं वेडीं वांकुडीं । नामें भवपाश आतां आपुलिया तोडीं ।।३।।

५१५। आडकलें देवद्वार । व्यर्थ काय करकर ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां चला जाऊं घरा । नका करूं उजगरा ।।ध्रु।। देवा लागलीसे निज । येथें उभ्या काय काज ।।२।। राग येतो देवा । तुका म्हणे नेघे सेवा ।।३।।

५१६। कृष्ण माझी माता कृष्ण माझा पिता । बहिणी बंधु चुलता कृष्ण माझा ।।१।। ।।ध्रु।।। कृष्ण माझा गुरू कृष्ण माझें तारूं । उतरी पैल पारू भवनदीची ।।ध्रु।। कृष्ण माझें मन कृष्ण माझें जन । सोइरा सज्जन कृष्ण माझा ।।२।। तुका म्हणे माझा श्रीकृष्ण विसावा । वाटे न करावा परता जीवा ।।३।।

५१७। कृपा करावी भगवंतें । ऐसा शिष्य द्यावा मातें ।।१।। ।।ध्रु।।। माझें व्रत जो चालवी । त्यासि द्यावें त्वां पालवी ।।ध्रु।। व्हावा ब्रम्हज्ञानी गुंडा । तिहीं लोकीं ज्याचा झेंडा ।।२।। तुका तुका हाका मारी । माझ्या विठोबाच्या द्वारीं ।।३।।

५१८। जातो वाराणसी । निरवी गाई घोडे म्हैसी ।।१।। ।।ध्रु।।। गेलो येतों नाहीं ऐसा । सत्य मानावा भरवसा ।।ध्रु।। नका काढूं माझीं पेवें । तुम्हीं वरळा भूस खावें ।।२।। मिकारियाचे पाठीं । तुम्ही घेउनि लागा काठी ।।३।। सांगाल जेवाया ब्राम्हण । तरी कापाल माझी मान ।।४।। वोकलिया वोका । म्यां खर्चिला नाहीं रूका ।।५।। तुम्हीं खावें ताकपाणी । जतन करा तूपलोणी ।।६।। नाहीं माझें मनीं । पोरें रांडा नागवणी ।।७।। तुका म्हणे नीट । होतें तैसें बोले स्पष्ट ।।८।।

५१९। कास घालोनी बळकट । झालों कळिकाळासी नीट । केली पायवाट । भवसिंधूवरूनि ।।१।। ।।ध्रु।।। या रे या रे लाहान थोर । याति भलते नारीनर । करावा विचार । न लगे चिंता कोणासी ।।ध्रु।। कामी गुंतले रिकामे । जपी तपी येथें जमे । लाविले दमामे । मुक्त आणि मुमुक्षा ।।२।। एकंदर शिका । पाठविला इहलोका । आलों म्हणें तुका । मी नामाचा धारक ।।३।।

५२०। आम्ही वैकुंठवासी । आलों या चि कारणासी । बोलिले जे ऋषी । साच भावें वर्तावया ।।१।। ।।ध्रु।।। सांडूं संतांचे मारग । आडरानें भरलें जग । उच्छिष्टाचा भाग । शेष उरलें तें सेवूं ।।ध्रु।। अर्थे लोपलीं पुराणें । नाश केला शब्दज्ञानें । विषयलोभी मन । साधनें बुडविलीं ।।२।। पिटूं भक्तीचा डांगोरा । कळिकाळासी दरारा । तुका म्हणे करा । जयजयकार आनंदें ।।३।।

५२१। बळयिाचे अंकित । आम्ही जालों बळिवंत ।।१।। ।।ध्रु।।। लाता म्हणोनि संसारा । केला षडूर्मीचा मारा ।।ध्रु।। जन धन तन । केलें तृणाही समान ।।२।। तुका म्हणे आतां । आम्ही मुक्तीचिया माथां ।।३।।

५२२। मृत्युलोकीं आम्हां आवडती परी । नाहीं एका हरिनामें विण ।।१।। ।।ध्रु।।। विटलें हें चित्त प्रपंचापासूनि । वमन हें मनीं बैसलेंसे ।।ध्रु।। सोनें रूपें आम्हां मृत्तिके समान ।। माणिकें पाषाण खडे तैसे ।।२।। तुका म्हणे तैशा दिसतील नारी । रिसाचियापरी आम्हांपुढें ।।३।।

५२३। स्त्रियांचा तो संग नको नारायणा । काष्ठा या पाषाणमृत्तिकेच्या ।।१।। ।।ध्रु।।। नाठवे हा देव न घडे भजन । लांचावलें मन आवरे ना ।।ध्रु।। दृष्टीमुखें मरण इंद्रियाच्या द्वारें । लावण्य तें खरें दुःखमूळ ।।२।। तुका म्हणे जरी आढग्न जाला साधु । परी जावे बाधूं संघट्टणें ।।३।।

५२४। पराविया नारी रखुमाईसमान । हें गेलें नेमून ठायींचें चि ।।१।। ।।ध्रु।।। जाईं वो तूं माते न करीं सायास । आम्ही विष्णुदास नव्हों तैसे ।।ध्रु।। न साहावें मज तुझें हें पतन । नको हें वचन दुष्ट वदों ।।२।। तुका म्हणे तुज पाहिजे भ्रतार । तरी काय नर थोडे जाले ।।३।।

५२५। भक्तिप्रतिपाळे दीन वो वत्सळे । विठ्ठले कृपाळे होसी माये ।।१।। ।।ध्रु।।। पडिला विसर माझा काय गुणें । कपाळ हें उणें काय करूं ।।२।। तुका म्हणे माझें जाळूनि संचित । करीं वो उचित भेट देईं ।।३।।

५२६। तुजविण मज कोण वो सोयरें । आणीक दुसरें पांडुरंगे ।।१।। लागलीसे आस पाहा तुझें वास । रात्री वो दिवस लेखीं बोटीं ।।२।। काम गोड मज न लगे हा धंदा । तुका म्हणे सदा हें चि ध्यान ।।३।।

५२७। पढियंतें आम्ही तुजपाशी मागावें । जीवींचें सांगावें हितगुज ।।१।। ।।ध्रु।।। पाळसील लळे दीन वो वत्सलें विठ्ठले कृपाळे जननिये ।।ध्रु।। जीव भाव तुझ्या ठेवियेला पायीं । तूं चि सर्वा ठायीं एक आम्हां ।।२।। दुजियाचा संग लागों नेदीं वारा । नाहीं जात घरा आणिकांच्या ।।३।। सर्वसत्ता एकी आहे तुजपाशीं । ठावें आहे देसी मागेन तें ।।४।। म्हणउनि पुढें मांडियेली आळी । थिंकोनियां चोळी डोळे तुका ।।५।।

५२८। कोण पर्वकाळ पहासील तीथ । होतें माझें चित्त कासावीस ।।१।। ।।ध्रु।।। पाठवीं भातुकें प्रेरीं झडकरी । नको राखों उरी पांडुरंगा ।।ध्रु।। न धरावा कोप मजवरी कांहीं । अवगुणी अन्यायी म्हणोनियां ।।२।। काय रडवीसी नेणतियां पोरां । जाणतियां थोरां याचिपरी ।।३।। काय उभी कर ठेवुनियां कटीं । बुझावीं धाकुटीं लडिवाळें ।।४।। तुका म्हणे आतां पदरासी पिळा । घालीन निराळा नव्हे मग ।।५।।

५२९। कां हो देवा कांहीं न बोला चि गोष्टी । कां मज हिंपुटी करीतसा ।।१।। ।।ध्रु।।। कंठीं प्राण पाहें वचनाची आस । तों दिसे उदास धरिलें ऐसें ।।ध्रु।। येणें काळें बुंथी घेतलीसे खोल । कां नये विटाळ होऊं माझा ।।२।। लाज वाटे मज म्हणवितां देवाचा । न पुससी फुकाचा तुका म्हणे ।।३।।

५३०। उचित तें काय जाणावें दुर्बळें । थोरिवेचें काळें तोंड देवा ।।१।। ।।ध्रु।।। देतों हाका कोणी नाइकती द्वारीं । ओस कोणी घरीं नाहीं ऐसें ।।ध्रु।। आलिया अतीता शब्द समाधान । करितां वचन काय वेंचे ।।२।। तुका म्हणे तुम्हां साजे हें श्रीहरी । आम्ही निलाजिरीं नव्हों ऐसीं ।।३।।

५३१। आम्ही मागों ऐसें नाहीं तुजपाशीं । जरी तूं भीतोसि पांडुरंगा ।।१।। ।।ध्रु।।। पाहें विचारूनि आहे तुज ठावें । आम्ही धालों नावें तुझ्या एका ।।ध्रु।। ऋद्धिसिद्धि तुझें मुख्य भांडवल । हें तों आम्हां फोल भक्तीपुढें ।।२।। तुका म्हणे जाऊं वैकुंठा चालत । बैसोनि निश्चिंत सुख भोगूं ।।३।।

५३२। न लगे हें मज तुझें ब्रम्हज्ञान । गोजिरें सगुण रूप पुरे ।।१।। ।।ध्रु।।। लागला उशीर पतितपावना । विसरोनि वचना गेलासि या ।।ध्रु।। जाळोनि संसार बैसलों अंगणीं । तुझे नाहीं मनी मानसीं ही ।।२।। तुका म्हणे नको रागेजों विठ्ठला । उठीं देईं मला भेटी आतां ।।३।।

५३३। कमोदिनी काय जाणे तो परिमळ । भ्रमर सकळ भोगीतसे ।।१।। ।।ध्रु।।। तैसें तुज ठावें नाही तुझें नाम । आम्ही च तें प्रेमसुख जाणों ।।ध्रु।। माते तृण बाळा दुधाची ते गोडी । ज्याची नये जोडी त्यासी कामा ।।२।। तुका म्हणे मुक्ताफळ शिंपीपोटीं । नाहीं त्याची भेटी भोग तिये ।।३।।

५३४। काय सांगों तुझ्या चरणांच्या सुखा । अनुभव ठाउका नाहीं तुज ।।१।। ।।ध्रु।।। बोलतां हें कैसें वाटे खरेपण । अमृताचे गुण अमृतासी ।।ध्रु।। आम्ही एकएका ग्वाही मायपुतें । जाणों तें निरूतें सुख दोघें ।।२।। तुका म्हणे आम्हां मोक्षाचा कांटाळा । कां तुम्ही गोपाळा नेणां ऐसें ।।३।।

५३५। देखोनियां तुझ्या रूपाचा आकार । उभा कटीं कर ठेवूनियां ।।१।। ।।ध्रु।।। तेणें माझ्या चित्ता होतें समाधान । वाटतें चरण न सोडावे ।।ध्रु।। मुखें गातों गीत वाजवितों टाळी । नाचतों राउळीं प्रेमसुखें ।।२।। तुका म्हणे मज तुझ्या नामापुढें । तुच्छ हें बापुडें सकळी काळ ।।२।।

५३६। आतां येणेंविण नाहीं आम्हां चड । कोण बडबड करी वांयां ।।१।। ।।ध्रु।।। सुख तें चि दुःख पुण्यपाप खरें । हें तों आम्हां बरें कळों आलें ।।ध्रु।। तुका म्हणे वाचा वाहिली अनंता । बोलायाचें आतां काम नाहीं ।।२।।

५३७। बोलों अबोलणें मरोनियां जिणें । असोनि नसणे जनि आम्हां ।।१।। ।।ध्रु।।। भोगीं त्याग जाला संगीं च असंग । तोडियेले लाग माग दोन्ही ।।२।। तुका म्हणे नव्हें दिसतों मी तैसा । पुसणें तें पुसा पांडुरंगा ।।३।।

५३८। आढधकार तैसा दावियेले मार्ग । चालतां हें मग कळों येतें ।।१।। ।।ध्रु।।। जाळूं नये नाव पावलेनि पार । मागील आधार बहुतांचा ।।२।। तुका म्हणे रोग

वैद्याचे अंगीं । नाहीं करी जगीं उपकार ।।३।।

५३९। संवसार तीहीं केला पाठमोरा । नाहीं द्रव्य दारा जया चित्तीं ।।१।। शुभाशुभ नाहीं हर्षामर्ष अंगीं । जनार्दन जगीं होउनि ठेला ।।२।। तुका म्हणे देहें दिला एकसरें । जयासि दुसरे नाहीं मग ।।३।।

५४०। देहबुद्धि वसे लोभ जयां चित्तीं । आपुलें जाणती परवें जे ।।१।। तसासि चालतां पाहिजे सिदोरी । दुःख पावे करी असत्य तो ।।२।। तुका म्हणे धर्म रक्षाया कारणें । छाया इच्छी उन्हें तापला तो ।।३।।

५४१। काळें खादला हा अवघा आकार । उत्पत्तिसंहारघडमोडी ।।१।। वीज तो अंकुर आच्छादिला पोटीं । अनंता सेवटीं एकाचिया ।।२।। तुका म्हणे शब्दें व्यापिलें आकाश । गुढार हें तैसें कळों नये ।।३।।

५४२। आणीक काळें न चले उपाय । धरावें या पाय विठोबाचे ।।१।। ।।ध्रु।।। अवघें चि पुण्य असे तसा पोटीं । अवधिंया तुटी होय पापा ।।ध्रु।। अवघें मोकळें अवधिया काळें । उद्धरती कुळें नरनारी ।।२।। काळ वेळ नाहीं गर्भवासदुःखें । उच्चारितां मुखें नाम एक ।।३।। तुका म्हणे कांहीं न लगे सांडावें । सांगतसें भावें घेती तयां ।।४।।

५४३। कां रे माझा तुज न ये कळवळा । असोनि जवळा ह्रदयस्था ।।१।। ।।ध्रु।।। अगा नारायणा निष्ठुरा निर्गुणा । केला शोक नेणां कंठस्फोट ।।ध्रु।। कां हे चित्त नाहीं पावलें विश्रांती । इंद्रियांची गति कुंटे चि ना ।।२।। तुका म्हणे कां रे धरियेला कोप । पाप सरलें नेणों पांडुरंगा ।।३।।

५४४। दीनानाथा तुझीं ब्रिदें चराचर । घेसील कैवार शरणागता ।।१।। ।।ध्रु।।। पुराणीं जें तुझे गर्जती पवाडे । ते आम्हां रोकडे कळों आले ।।ध्रु।। आपुल्या दासांचें न साहासी उणें । उभा त्याकारणें राहिलासी ।।२।। चक्र गदा हातीं आयुधें अपारें । न्यून तेथें पुरें करूं धावें ।।३।। तुका म्हणे तुज भक्तीचें कारण । करावया पूर्ण अवतार ।।४।।

५४५। वर्णूं महिमा ऐसी नाहीं मज वाचा । न बोलवे साचा पार तुझा ।।१।। ।।ध्रु।।। ठायींची हे काया ठेविली चरणीं । आतां ओवाळूनि काय सांडूं ।।ध्रु।। नाहीं भाव ऐसा करूं तुझी सेवा । जीव वाहूं देवा तो ही तुझा ।।२।। मज माझें कांहीं न दिसे पाहातां । जें तुज अनंता समर्पावें ।।३।। तुका म्हणे आतां नाहीं मज थार । तुझे उपकार फेडावया ।।४।।

५४६। नाहीं सुख मज न लगे हा मान । न राहे हें जन काय करूं ।।१।। ।।ध्रु।।। देहउपचारें पोळतसें अंग । विषतुल्य चांग मिष्टान्न तें ।।ध्रु।। नाइकवे स्तुति वाणितां थोरीव । होतो माझा जीव कासावीस ।।२।। तुज पावें ऐसी सांग कांहीं कळा । नको मृगजळा गोवूं मज ।।३।। तुका म्हणे आतां करीं माझें हित । काढावें जळत

आगींतूनि ।।४।।

५४७। न मिळो खावया न वाढो संतान । परि हा नारायण कृपा करो ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसी माझी वाचा मज उपदेशी । आणीक लोकांसी हें चि सांगे ।।ध्रु।। विटंबो शरीर होत कां विपत्ति । परि राहो चित्तीं नारायण ।।२।। तुका म्हणे नासिवंत हें सकळ । आठवे गोपाळ तें चि हित ।।३।।

५४८। पिंड पोसावे हें अधमाचें ज्ञान । विलास मिष्टान्न करूनियां ।।१।। ।।ध्रु।।। शरीर रक्षावें हा धर्म बोलती । काय असे हातीं तयाचिया ।।ध्रु।। क्षणभंगुर हें जाय न कळतां । ग्रास गिळी सत्ता नाहीं हातीं ।।२।। कवार्तिली देहें कापियेलें मांस । गेले वनवासा शुकादिक ।।३।। तुका म्हणे राज्य करितां जनक । अग्नीमाजी एक पाय जळे ।।४।।

५४९। जरी माझी कोणी कापितील मान । तरी नको आन वदों जिव्हे ।।१।। ।।ध्रु।।। सकळां इंद्रिया हे माझी विनंती । नका होऊं परतीं पांडुरंगा ।।ध्रु।। आणिकांची मात नाइकावी कानीं । आणीक नयनी न पाहावें ।।२।। चित्त तुवां पायीं रहावें अखंडित । होउनि निश्चित एकविध ।।३।। चला पाय हात हें चि काम करा । माझ्या नमस्कारा विठोबाच्या ।।४।। तुका म्हणे तुम्हां भय काय करी । आमुचा कैवारी नारायणा ।।५।।

५५०। करिसी तें देवा करीं माझे सुखें । परी मी त्यासी मुखें न म्हणें संत ।।१।। ।।ध्रु।।। जया राज्य द्रव्य करणें उपार्जना । वश दंभमाना इच्छे जाले ।।ध्रु।। जगदेव परी निवडीन निराळे । ज्ञानाचे आंधळे भारवाही ।।२।। तुका म्हणे भय न धरीं मानसीं । ऐसियाचे विशीं करितां दंड ।।३।।

५५१। म्हणविती ऐसे आइकतों संत । न देखीजे होत डोळां कोणीं ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसियांचा कोण मानितें विश्वास । निवडे तो रस घाईंडाईं ।।ध्रु।। पर्जन्याचे काळीं वाहाळाचे नद । ओसरतां बुंद न थारे चि ।।२।। हिर्यां ऐशा गारा दिसती दूरोन । तुका म्हणे घन न भेटे तों ।।३।।

५५२। आढतवाद लावी । एक बोट सोंग दावी ।।१।। ।।ध्रु।।। त्याचा बहुरूपी नट । नव्हे वैष्णव तो चाट ।।धृ।। प्रतिपादी वाळी । एक पुजी एका छळी ।।२।। तुका म्हणे नाहीं । भुतदया ज्याचे ठायीं ।।३।।

५५३। पोटाचे ते नट पाहों नये छंद । विषयांचे भेद विषयरूप ।।१।। ।।ध्रु।।। अर्थी परमार्थ कैसा घडों सके । चित्त लोभी भीके सोंग वांयां ।।ध्रु।। देवाचीं चरित्रे दाखविती लीळा । लाघवाच्या कळा मोहवया ।।२।। तुका म्हणे चित्ती राहे आढभळास । दोघां नरकवास सारिखा चि ।।३।।

५५४। भुंकती ती द्यावीं भुंकों । आपण त्यांचें नये शिकों ।।१।। ।।ध्रु।।। भाविकांनीं

दुर्जनाचें । मानूं नये कांहीं साचें ।।ध्रु।। होइल तैसें बळ । फजीत करावे वे खळ ।।२।। तुका म्हणे त्याचें । पाप नाहीं ताडणाचें ।।३।।

५५५। जप करितां राग । आला जवळी तो मांग ।।१।। ।।ध्रु।।। नको भोवतालें जगीं । पाहों जवळी राख अंगीं ।।ध्रु।। कुडयाची संगती । सदा भोजन पंगती ।।२।। तुका म्हणे ब्रम्ह । साधी विरहित कर्म ।।३।।

५५६। कांहीं च मी नव्हें कोणिये गांवींचा । एकट ठायींचा ठायीं एक ।।१।। ।।ध्रु।।। नाहीं जात कोठें येत फिरोनियां । अवघें चि वांयाविण बोलें ।।ध्रु।। नाहीं मज कोणी आपुलें दुसरें । कोणाचा मी खरें कांहीं नव्हे ।।२।। तुका म्हणे नांवरूप नाहीं आम्हां । वेगळा ह्या कर्मा अकर्मासी ।।४।।

लोहगांवास परचक्रवेढा पडला-अभंग ३।

५५७। न देखवे डोळां ऐसा हा आकांत । परपीडे चित्त दुःखी होतें ।।१।। ।।ध्रु।।। काय तुम्ही येथें नसालसे जालें । आम्हीं न देखिलें पाहिजे हें ।।ध्रु।। परचक्र कोठें हरिदासांच्या वासें । न देखिजेत देशें राहातिया ।।२।। तुका म्हणे माझी लाजविली सेवा । हीनपणें देवा जिणें जालें ।।३।।

५५८। काय म्यां मानावें हरिकथेचें फळ । तरिजे सकळ जनीं ऐसें ।।१।। ।।ध्रु।।। उच्छेद तो असे हा गे आरंभला । रोकडें विठ्ठला परचक्र ।।ध्रु।। पापाविण नाहीं पाप येत पुढें । साक्षीसी रोकडे साक्ष आलें ।।२।। तुका म्हणे जेथें वसतील दास । तेथें तुझा वास कैसा आतां ।।३।।

५५९। भीत नाहीं आतां आपुल्या मरणा । दुःखी होतां जना न देखवे ।।१।। ।।ध्रु।।। आमची तो जाती ऐसी परंपरा । कां तुम्ही दातारा नेणां ऐसें ।।ध्रु।। भजनीं विक्षेप तें चि पैं मरण । न वजावा क्षण एक वांयां ।।२।। तुका म्हणे नाहीं आघाताचा वारा । ते स्छळीं दातारा ठाव मागें ।।३।।

।।३।।

५६०। फिरंगी वाखर लोखंडाचे विळे । परि ते निराळे गुणमोल ।।१।। पायरी प्रतिमा एक चि पाषाण । परि तें महिमान वेगळालें ।।२।। तुका म्हणे तैशा नव्हतील परी । संतजना सरी सारिखिया ।।३।।

५६१। कोण जाणे कोणा घडे उपसना । कोण या वचनाप्रति पावे ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां माझा श्रोता वक्ता तूं चि देवा । करावी ते सेवा तुझी च म्यां ।।ध्रु।। कुशळ चतुर येथें न सरते । करितील रिते तर्क मतें ।।२।। तुका म्हणे जालें पेणें एके घरी । मज आणि हरी तुम्हां गांठी ।।३।।

५६२। आमचा विनोद तें जगा मरण । करिती भावहीण दखोवेखीं ।।१।। ।।ध्रु।।। न

कळे सतंत हिताचा विचार । तों हे दारोदार खाती फेरे ।।ध्रु।। वंदिले वंदावें निंदिलें निंदावें । एक गेलें जावें त्याचि वाटा ।।२।। तुका म्हणे कोणी नाइके सांगता । होती यमदूता वरपडे ।।३।।

५६३। दीप घेउनियां धुंडिती अंधार । भेटे हा विचार अघटित ।।१।। ।।ध्रु।।। विष्णुदास आम्ही न भ्यों कळकिळा । भुलों मृगजळा न घडे तें ।।ध्रु।। उधळतिां माती रविकळा मळे । हें कैसें न कळे भाग्यहीना ।।२।। तुका म्हणे तृणें झांके हुताशन । हें तंव वाउगें चि ।।३।।

५६४। नटनाटयें अवघें संपादिलें सोग । भेद दाऊं रंग न पालटे ।।१।। ।।धृ।।। मांडियेला खेळ कौतुक बहुरूप । आपुलें स्वरूप जाणतसों ।।ध्रु।। स्फटिकाची शिळा उपाधि न मिळे । भाव दावी पिवळे लाल संगे ।।२।। तुका म्हणे आम्ही या जनाविरहित । होउनि निश्चिंत क्रीडा करूं ।।३।।

५६५। तुजविण वाणीं आणिकांची थोरी । तरी माझी हरी जिव्हा झडो ।।१।। ।।ध्रु।।। तुजविण चित्ता आवडे आणीक । तरी हा मस्तक भंगो माझा ।।ध्रु।। नेत्री आणिकांसि पाहीन आवडी । जातु ते चि घडी चांडाळ हे ।।२।। कथामृतपान न करिती श्रवण । काय प्रयोजन मग यांचें ।।३।। तुका म्हणे काय वांचून कारण । तुज एक क्षण विसंबतां ।।४।।

स्वामींचे स्त्रीनें स्वामींस कठिण उत्तरें केलीं-अभंग ७।

५६६। मज चि भोंवता केला येणें जोग । काय याचा भाग अंतरला ।।१।। ।।ध्रु।।। चालोनियां घरा सर्व सुखें येती । माझी तों फजीती चुके चि ना ।।ध्रु।। कोणाची बाईल होऊनियां वोढूं । संवसारीं काढूं आपदा किती ।।२।। काय तरी देऊं तोडितील पोरें । मरतीं तरी बरें होतें आतां ।।३।। कांही नेदी वांचों धोवियेलें घर । सारवावया ढोर शेण नाहीं ।।४।। तुका म्हणे रांड न करितां विचार । वाहुनियां भार कुंथे माथां ।।५।।

५६७। काय नेणों होता दावेदार मेला । वैर तो साधिला होउनि गोहो ।।१।। ।।ध्रु।।। किती सर्वकाळ सोसावें हे दुःख । किती लोकां मुख वासूं तरीं ।।ध्रु।।। झवे आपुली आई काय माझे केलें । धड या विठ्ठलें संसाराचें ।।२।। तुका म्हणे येती बाईले असडे । फुंदोनियां रडे हांसे कांहीं ।।३।।

५६८। गोणी आली घरा । दाणे खाऊं नेदी पोरा ।।१।। ।।ध्रु।।। भरी लोकांची पांटोरी । मेला चोरटा खाणोरी ।।ध्रु।। खवळली पिसी । हाता झोंबे जैसी लांसी ।।२।। तुका म्हणे खोटा । रांडे संचिताचा सांटा ।।३।।

५६९। आतां पोरा काय खासी । गोहो जाला देवलसी ।।१।। ।।ध्रु।।। डोचकें तिंबी घातल्या माळा । उदमाचा सांडी चाळा ।।ध्रु।। आपल्या पोटा केला थार । आमचा

नाहीं येसपार ।।२।। हातीं टाळ तोंड वासी । गाय देउळीं देवापासीं ।।३।। आतां आम्ही करूं काय । न बसे घरीं राणा जाय ।।४।। तुका म्हणे आतां धीरी । अझुनि नहीं जालें तरी ।।५।।

५७०। बरें जालें गेलें । आजी अवघें मिळालें ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां खाईन पोटभरी । ओल्या कोरडया भाकरी ।।ध्रु।। किती तरी तोंड । याशीं वाजवूं मी रांड ।।२।। तुका बाइले मानवला । चीथू करूनियां बोला ।।३।।

५७१। न करवे धंदा । आइता तोंडीं पडे लोंदा ।।१।। ।।ध्रु।।। उठितें तें कुटितें टाळ । अवघा मांडिला कोल्हाळ ।।ध्रु।। जिवंत चि मेले । लाजा वाटुनियां प्याले ।।२।। संसाराकडे । न पाहाती ओस पडे ।।३।। तळमळती यांच्या रांडा । घालिती जीवा नांवें धोंडा ।।४।। तुका म्हणे बरें जालें । घे गे बाईलें लीहिलें ।।५।।

५७२। कोण घरा येतें आमुच्या काशाला । काय ज्याचा त्याला नाहीं धंदा ।।१।। ।।ध्रु।।। देवासाटीं जालें ब्रम्हांड सोइरें । कोमळया उत्तरें काय वेचे ।।ध्रु।। मानें पाचारितां नव्हे आराणुक । ऐसे येती लोक प्रीतीसाटीं ।।२।। तुका म्हणे रांडे नावडे भूषण । कांतेलेंसे श्वान लागे पाठीं ।।३।।

।।७।।

५७३। भाव धरी तया तारील पाषाण । दुर्जना सज्जन काय करी ।।१।। ।।ध्रु।।। करितां नव्हे नीट श्वानाचें हे पुच्छ । खापरा परीस काय करी ।।ध्रु।। काय करिल तया साकरेचें आळें । बीज तैसीं फळें येती तया ।।२।। तुका म्हणे वज्र भंगे एक वेळ । कठीण हा खळ तयाहूनी ।।३।।

५७४। इच्छावें तें जवळी आलें । काय बोलें कारण ।।१।। ।।ध्रु।।। नामरूपीं पडिली गांठी । अवघ्या गोष्टी सरल्या ।।ध्रु।। मुकियाचे परी जीवीं । साकर जेवीं खादली ।।२।। तुका म्हणे काय बोलें । आतां भलें मौन्य ची ।।३।।

५७५। साधनें तरी हीं च दोन्ही । जरी कोणी साधील ।।१।। ।।ध्रु।।। परद्रव्य परनारी । याचा धरीं विटाळ ।।ध्रु।। देवभाग्यें घरा येती । संपत्ती त्या सकळा ।।२।। तुका म्हणे तें शरीर । गृह भांडार देवाचें ।।३।।

५७६। आम्हासाठीं अवतार । मत्स्यकूमार्दि सूकर ।।१।। ।।ध्रु।।। मोहें धांवे घाली पान्हा । नांव घेता पंढरीराणा ।।ध्रु।।। कोठे न दिसे पाहतां । उडी घाली अवचिता । सुखी ठेवी आम्हासाठीं । दुःख आपणची घोंटी ।।३।। आम्हां घाली पाठीकडे । पुढें कळकिळाशीं भिडे ।।४।। तुका म्हणे कृपानीधी । आम्हां उतरीं नावेंमधीं ।।५।।

५७७। रवि रश्मिकळा । नये काढितां निराळा ।।१।। ।।ध्रु।।। तैसा आम्हां जाला भाव । अंगीं जडोनि ठेला देव ।।ध्रु।। गोडी साकरेपासूनी । कैसी निवडती दोन्ही ।।२।। तुका म्हणे तें हित फार । तुका विरोनि जाय नभा पोटीं ।।३।।

५७८। थोडें परी निरें । आढवट तें घ्यावें खरें ।।१।। ।।ध्रु।।। घ्यावे जेणें नये तुटी । बीज वाढे बीजा पोटी ।।ध्रु।। चित्त ठेवीं ग्वाही । आणिकांशी चाड नाहीं । आपलें तें हित फार । तुका म्हणे खरें सार ।।३।।

५७९। अवघे देव साध । परी या अवगुणांचा बाध ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणउनी नव्हे सरी । राहे एका दुरी ।।ध्रु।। ऊंस कांदा एक आळां । स्वाद गोडीचा निराळा ।।२।। तुका म्हणे नव्हे सरी । विष अमृताची परी ।।३।।

५८०। शांतीपरतें नाहीं सुख । येर अवघें ची दुःख ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणउनी शांति धरा । उतराल पैल तीरा ।।ध्रु। खवळलिया कामक्रोधीं । अंगीं भरती आधिव्याधी ।।२।। तुका म्हणे त्रिविध ताप । जाते मग आपेंआप ।।३।।

५८१। गोडीपणें जैसा गुळ । तैसा देव जाला सकळ ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां भजों कवणे परी । देव सबाह्य अंतरीं ।।ध्रु।। उदका वेगळा । नव्हे तरंग निराळा ।।२।। हेम अळंकारा नामीं । तुका म्हणे तैसे आम्ही ।।३।।

५८२। परमेष्ठिपदा । तुच्छ करिती सर्वदा ।।१।। ।।ध्रु।।। हें ज्यांचे धन । सदा हरीचें स्मरण ।।ध्रु।।। इंद्रदादिक भोग । भोग नव्हे तो भवरोग ।।२।। सार्वभौमराज्य । त्यांसिं कांहीं नाहीं काज ।।३।। पाताळींचे आधिपत्य । ते तों मानिती विपत्य ।।४।। योगसिद्धिसार । ज्यासि वाटे तें असार ।।५।। मोक्षायेवढें सुख । सुख नव्हे चि तें दुःख ।।६।। तुका म्हणे हरिविण । त्यासि अवघा वाटे सिण ।।७।।

५८३। मोहार्यांच्या संगें । सुत नव्हे आगीजोगें ।।१।। ।।ध्रु।।। नाहीं तरी त्यांचे भक्ष । काय सांगणें ते साक्ष ।।ध्रु।। स्वामीचिया अंगें । रूप नव्हे कोणाजोगें ।।२।। तुका म्हणे खोडी । देवमनी न देती दडी ।।३।।

५८४। मजसवें नको चेष्टा । नव्हे साळी कांहीं कोष्टा ।।१।। ।।ध्रु।।। बैस सांडोनि दिमाख । जाय काळें करीं मुख ।।ध्रु।।। येथे न सेर चार । हीण आणीक वेव्हार ।।२।। तुका विष्णुदास । रस जाणतो नीरस ।।३।।

५८५। भाव देवाचें उचित । भाव तोचि भगवंत ।।१।। ।।ध्रु।।। धन्यधन्य शुद्ध जाती । संदेश कैचा तेथें चित्तीं ।।ध्रु।। बहुत बराडी । देवजवळी आवडी ।।२।। तुका म्हणे हें रोकडें । लाभ आढधक रिचो खडें ।।३।।

५८६। गौरव गौरवापुरतें । फळ सत्याचें संकल्प ।।१।। ।।ध्रु।।। कठिण योगाहुनि क्षेम । ओकलिया होतो श्रम ।।ध्रु।। पावलें मर सिवेपाशीं । क्लेश उरत ते क्लेशीं ।।२।। तुका म्हणे बहु आणी । कठिण निघालिया रणीं ।।३।।

५८७। न संडी अवगुण । वर्मे मानीतसे सिण ।।१।। ।।ध्रु।।। भोग देतां करिती काई । फुटतां यमदंडें डोई ।।ध्रु।।। पापपुण्यझाडा । देतां तेथें मोटी पीडा ।।२।। तुका म्हणे बोला । माझ्या सिणती विठ्ठला ।।३।।

५८८। पावे ऐसा नाश । अवघियां दिला त्रास ।।१।। ।।ध्रु।।। आढवटाचा केला संग । सर्व भोगी पांडुरंग ।।ध्रु।। आइता च पाक । संयोगाचा सकळकि ।।२।। तुका म्हणे धणी । सीमा राहिली होउनी ।।३।।

५८९। दुर्बळ हें अवघे जनप । नारायणीं विमुख ।।१।। ।।ध्रु।।। झाडोनियां हात जाती । पात्र होतीं दंडासी ।।ध्रु।। सिदोरी तें पापपुण्य । सवेंविण भिकेचा ।।२।। तुका म्हणे पडिला वाहो । कैसा पाहा हो लटिक्याचा ।।३।।

५९०। वाजतील तुरें । येणें आनंदें गजरें ।।१।। ।।ध्रु।।। जिंकोनियां अहंकार । पावटणी केलें शिर ।।ध्रु।। काळा नाही वाव । परा श्रमा कोठें ठाव ।।२।। तुका म्हणे आतां । सोपें वैकुंठासी जातां ।।३।।

५९१। झाड कल्पतरू । न करी याचकीं अव्हेरू ।।१।। ।।ध्रु।।। तुम्ही सर्वी सर्वात्तम । ऐसे विसरतां धर्म ।।ध्रु।।। परिसा तुमचें देणें । तो त्या जागे आढभमानें ।।२।। गार्हिण्यानें तुका । गजेंर् मारूनियां हाका ।।३।।

५९२। वसवावें घर । देवें बरें निरंतर ।।१।। ।।ध्रु।।। संग आसनीं शयनीं । घडे भोजनीं गमनी ।।ध्रु।। संकल्प विकल्प । मावळोनि पुण्यपाप ।।२।। तुका म्हणे काळ । अवघा गोविंदें सुकाळ ।।३।।

५९३। येथील हा ठसा । गेला पडोनियां ऐसा ।।१।। ।।ध्रु।।। घरीं देवाचे अबोला । त्यासि ते चि सवे त्याला ।।धृ।। नाहीं पाहावें लागत । एकसाएकीं च तें रितें ।।२।। तुका म्हणे जन । तयामध्ये येवढें भिन्न ।।३।।

५९४। करितां देवार्चन । घरा आले संतजन ।।१।। ।।ध्रु।।। देव सारावे परते । संत पूजावे आरते ।।ध्रु।। शाळग्रिाम विष्णुमूर्ती । संत हो का भलते याती ।।२।। तुका म्हणे संधी । आढधक वैष्णवांची मांदी ।।३।।

५९५। ज्याची खरी सेवा । त्याच्या भय काय जीवा ।।१।। ।।ध्रु।।। करितां स्वामीसवें वाद । आढधक आढधक आनंद ।।ध्रु।। असावा तो धर्म । मग साहों जातें वर्म ।।२।। वदे वाग्देवी । तुका विठ्ठली गौरवी ।।३।।

५९६। देवें जीव धाला । संसार तो कडू झाला ।।१।। ।।ध्रु।।। ते चि येतील ढेंकर । आनंदाचे हरिहर ।।ध्रु।। वेधी आणिकांस । ऐसा जया अंगीं कस ।।२।। तुका म्हणे भुक । येणें न लगे आणीक ।।३।।

५९७। नाम साराचें ही सार । शरणागत यमविंढकर ।।१।। ।।ध्रु।।। उतमाउतम । वाचे बोला पुरूषोत्तम ।।ध्रु।। नाम जपतां चंद्रमौळी । नामे तरला वाल्हाकोळी ।।२।। तुका म्हणे वणूआ काय । तारक विठोबाचे पाय ।।३।।

५९८। गातों भाव नाहीं अंगीं । भूषण करावया जगीं ।।१।। ।।ध्रु।।। परि तूं पतितपावन । करीं साच हे वचन ।।ध्रु।।। मुखें म्हणवितों दस । चित्तीं माया लोभ

आस ।।२।। तुका म्हणे दावीं वेश । तैसा अंतरीं नाही लेश ।।३।।

५९९। द्रव्य असतां धर्म न करी । नागविला राजद्वारीं ।।१।। ।।ध्रु।।। माय त्यासि व्याली जेव्हां । रांड सटवी नव्हती तेव्हां ।।ध्रु।। कथाकाळीं निद्रा लागे । कामीं श्वानापरीं जागे ।।२।। भोग स्त्रियेसि देतां लाजे । वस्त्र दासीचें घेउनि निजे ।।३।। तुका म्हणे जाण । नर गाढवाहुनी हीन ।।४।।

६००। सुखें बोले ब्रम्हज्ञान । मनीं धनआढभमान ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐशियाची करी सेवा । काय सुख होय जीवा ।।ध्रु।। पोटासाठीं संत । झाले कलीत बहुत ।।२।। विरळा ऐसा कोणी । तुका त्यासि लोटांगणी ।।३।।

६०१। एक वेळ प्रायश्चित्त । केलें चित्त मुंडण ।।१।। ।।ध्रु।।। अहंकारा नांवें दोष । त्याचें ओस पाडिले ।।ध्रु।। अनुतापें स्नानविधि । यज्ञसिद्धि देहहोम ।।२।। जीवाशिवा होतां चुका । तेथें तुका विनटला ।।३।।

६०२। त्रैलोक्य पाळतिां उबगला नाहीं । आमचें त्या काई असे ओझें ।।१।। ।।ध्रु।।। पाषाणाचे पोटीं बैसला ददुर्र । तया मुखीं चार कोण घाली ।।ध्रु।। पक्षी अजगर न करी संचित । तयासि अनंत प्रतिपाळी ।।२।। तुका म्हणे तया भार घातलिया । उपेक्षीना दयासिंधु माझा ।।३।।

६०३। बोली मैंदाची बरवी असे । वाटे अंतरीं घालावे फांसे ।।१।। ।।ध्रु।।। कैसा वरिवरि दिसताहे चांग । नव्हे भाविक केवळ मांग ।।ध्रु।। टिळा टोपी माळा कंटीं । अंधारीं नेउनि चेंपी घांटी ।।२।। तुका म्हणे तो केवळ पुंड । त्यावरि वाजती यमदंड ।।३।।

६०४। दोष पळती कीर्तनें । तुझ्या नामसंकीर्तनें ।।१।। ।।ध्रु।।। हें कां करूं आदारिलें । खोटें वचन आपुलें ।।ध्रु।। तुम्ही पापा भीतां । आम्हा उपजावया चिंता ।।२।। तुका म्हणे सेवा । कळकिाळा जिंकी देवा ।।३।।

६०५। करा नारायणा । माझ्या दुःखाची खंडणा ।।१।। ।।ध्रु।।। वृत्ति राखा पायांपाशीं । वस्ती धरूनि मानसीं ।।ध्रु।। पाळोनियां लळा । आतां पाववावें फळा ।।२।। तुका म्हणें दीनें । त्यांचा हरतिया सीण ।।३।।

६०६। मी तों दीनाहूनि दीन । माझा तूज आढभमान ।।१।। ।।ध्रु।।। मी तों आलों शराणागत । माझें करावें स्वहित ।।ध्रु।। दिनानाथा कृपाळुवा । सांभाळावें आपुल्या नांवा ।।२।। तुका म्हणे आतां । भलें नव्हे मोकलितां ।।३।।

६०७। सुख वाटे तुझे वर्णितां पवाडे । प्रेम मिठी पडे वदनासी ।।१।। ।।ध्रु।।। व्याले दोन्ही पक्षी एका वृक्षावरी । आला दुराचरी पारधी तो ।।ध्रु।। वृक्षाचिया माथां सोडिला ससाना । धनुष्यासि बाणा लावियेलें ।।२।। तये काळीं तुज पक्षी आठविती । धांवें गा श्रीपती मायबापा ।।३।। उडोनियां जातां ससाना मारील । बैसतां विंधील

पारधी तो ।।४।। ऐकोनियां धांवा तया पक्षियांचा । धरिला सर्पाचा वेश वेगीं ।।५।। डंखोनि पारधी भुमीसि पाडिला । बाण तो लागला ससान्यासी ।।६।। ऐसा तूं कृपाळु आपुलिया दासा । होसील कोंवसा संकटींचा ।।७।। तुका म्हणे तुझी कीर्ति त्रिभुवना । वेदाचिये वाणी वर्णवेना ।।८।।

६०८। नाहीं दुकळलों अन्ना । परि या मान जनार्दना ।।१।। ।।ध्रु।।। देव केला सकळसाक्षी । काळीं आणि शुद्धपक्षीं ।।ध्रु।। भोगी भोगविता । बाळासवें तो चि पिता ।।२।। कर्म अकर्म जळालें । प्रौढें तुका तें उरलें ।।३।

नाटाचे-अभंग ६३।

६०९। प्रथम नमन तुज एकदंता । रंगीं रसाळ वोडवीं कथा । मति सौरस करीं प्रबळता । जेणें फिटे आतां अंधकार ।।१।। ।।ध्रु।।। तुझिये कृपेचें भरितें । आणीक काय राहिलें तेथें । मारग सिद्धाच्यानि पंथें । पावविसी तेथें तूं चि एक ।।ध्रु।। आरंभा आदि तुझें वंदन । सकळ करितां कारण । देव ऋषि मुनि आदिकरून । ग्रंथ पुराण निर्माणी ।।२। काय वणूआ तुझी गती । एराढी कैची मज मती । दिनानाथ तुज म्हणती । करीं सत्य वचन हें चि आपुलें ।।३।। मज वाहावतां मायेच्या पुरीं । बुडतां डोहीं भवसागरीं । तुज वांचुनि कोण तारी । पाव झडकरी तुका म्हणे ।।४।।

६१०। प्रथमारंभीं लंबोदर । सकळ सिद्धींचा दातार । चतुभुर्ज फरशधर । न कळे पार वर्णितां ।।१।। ।।ध्रु।।। तो देव नटला गौरीबाळ । पांयीं बांधोनि घागर्‍यि घोळ । नारदतुंबरसहित मेळ । सुटला पळ विघ्नांसी ।।२।। नटारंभीं थाटियला रंग । भुजा नाचवी हालवी अंग । सेंदुरविलेपनें चांग । मुगुटीं नाग मिरविला ।।३।। जया मानवी देव ऋषि मुनी । पाहातां न पुरें डोळियां धनी । असुर जयाच्या चरणीं । आदीं अवसानीं तो चि एक ।।४।। सकळां सिद्धींचा दातार । जयाच्या रूपा नाहीं पार । तुका म्हणे आमुचा दातार । भवसागर तारील हा ।।५।।

६११। विठ्ठल आमचें जीवन । आगमनिगमाचें स्छान । विठ्ठल सिद्धीचें साधन । विठ्ठल ध्यानविसावा ।।१।। ।।ध्रु।।। विठ्ठल कुळींचें दैवत । विठ्ठल वित्त गोत चित्त । विठ्ठल पुण्य पुरूषार्थ । आवडे मात विठ्ठलाची ।।२।। विठ्ठल विस्तारला जनीं । सप्त ही पाताळे भरूनी । विठ्ठल व्यापक त्रिभुवनीं । विठ्ठल मुनिमानसीं ।।३।। विठ्ठल जीवाचा जिव्हाळा । विठ्ठल कृपेचा कोंवळा । विठ्ठल प्रेमाचा पुतळा । लावियेलें चाळा विश्व विठ्ठलें ।।४।। विठ्ठल बाप माय चुलता । विठ्ठल भगिनी आणि भ्राता । विठ्ठलेंविण चाड नाहीं गोता । तुका म्हणे आतां नाही दुसरें ।।५।।

६१२। बरवा झाला वेवसाव । पावलों चिंतिला चि ठाव । दृढ पायीं राहिला भाव । पावला जीव विश्रांती ।।१।। ।।ध्रु।।। बरवा फळला शकुन । अवघा निवारिला सिण । तुमचें जालिया दरूषण । जन्ममरण नाहीं आतां ।।ध्रु।। बरवें जालें आलों या ठाया । होतें संचित ठायींचा पाया । देहभाव पालटली काया । पडली छाया ब्रम्हींची

||२|| जोडिलें न सरे हें धन । आढवनाश आनंदघन अमूर्तमूर्ति मधुसूदन । सम चरण देखियेले ||३|| जुनाट जुगादिचें नाणें । बहुता काळाचें ठेवणें । लोपलें होतें पारिखेपणें । ठावचळण चुकविला ||४|| आतां या जीचियासाठी । न सुटे पडलिया मिठी । तुका म्हणे सिणलों जगजेठी । न लवीं दिठी दुसऱ्यांची ||५||

६१३। मी तंव अनाथ अपराधी । कर्महीन मतिमंदबुद्धी । तुज म्यां पाठविलें नाहीं कधीं । वाचे कृपानीधी मायबापा ||१|| ||ध्रु||| नाहीं ऐकिलें गाइलें गीत । धरिली लाज सांडिलें हित । नावडे पुराण बैसले संत । केली बहुत परनिंदा ||ध्रु|| केला करविला नाहीं उपकार । नाही दया आली पीडितां पर । करूं नये तो केला व्यापार । वाहिला भार कुटुंबाचा ||२|| नाहीं केलें तीर्थाचें भ्रमण । पाळलि पिंड करचरण । नाहीं संतसेवा घडलें दान । पूजावलोकन मुर्तीचें ||३|| असंगसंग घडले अन्याय । बहुत अधर्म उपाय । न कळे हित करावें तें काय । नये बोलू आठवू तें ||४|| आप आपण्या घातकर । शत्रु जालों मी दावेदार । तूं तंव कृपेचा सागर । उतरीं पार तुका म्हणे ||५||

६१४। आतां पावेन सकळ सुखें । खादलें कदा तें नखें । अवघें सरलें पारिखें । सकळ देखें माहियरें ||१|| ||ध्रु||| जवळी विठ्ठल रखुमाई । बहिणी बंधु बाप आई । सकळ गोताची च साई । पारिखें काईं ऐसें नेणिजे ||धृ|| जगदाकरीं जाली सत्ता । वारोनी गेली पराधीनता । अवघें आपुलें चि आतां । लाज आणि चिंता दुर्हिवली ||२|| वावरे इच्छा वसे घरीं । आपुले सत्तेचे माहेरीं । करवी तैसें आपण करीं । भीड न धरी चुकल्याची ||३|| सोसिला होता सासुरवास । बहुतांचा बहुत दिवस । बहु कामें पुरविला सोस । आतां उदास आपुल्यातें ||४|| करिती कवतुक लाडें । मज बोलविती कोडें । मायबाप उत्तरें गोडें । बोले बोबडें पुढें तुका ||५||

६१५। सर्वसुखाचिया आशा जन्म गेला । क्षणी मुक्ती यत्न नाहीं केला । हिंडतां दिशा सीण पावला । मायावेष्टिला जीवा माझा || १|| ||ध्रु||| माझे स्वहित नेणती कोणी । कांहीं न करितां मजवांचुनी । सज्जन तंव सुखमांडणी । नेणती कोणी आदि अंत ||ध्रु|| काय सांगों गर्भींची यातना । मज भोगितां नारायणा । मांस मळ मूत्र जाणा । तुज क्षणक्षण ध्यात असें ||२|| मज चालतां प्रयाणकाळीं । असतां न दिसती जवळी । मृत्तिके मृत्तिका कवळी । एकलें मेळीं संचिताचे ||३|| आतां मज ऐसें करीं गा देवा । कांहीं घडे तुझी चरणसेवा । तुका विनवीतसे केशवा । चालवीं दावा संसारें ||४||

६१६। अगा ए सावळया सगुणा । गुणनिधिमान नारायणा । आमची परिसा विज्ञापना । सांभाळी दीना आपुलिया ||१|| ||ध्रु||| बहु या उदराचे कष्ट आम्हांसि केलें कर्मभ्रष्ट । तुमची चुकविली वाट । करीं वटवट या निमित्यें ||ध्रु|| जालें पांगिला जनासी । संसाराची आंदणी दासी । न कळे कधीं सोडविसी । दृढपाशीं बहु बांधलों ||२|| येथें तों नये आठव कांहीं । विसावा तो क्षण एक नाहीं । पडिलों आणिके

प्रवाहीं । हित तों कांही दिसें चि ना ।।३।। जीवित्व वेचिलें वियागें । हिंडतां प्रवास वाउगें । कांहीं व्याधि पीडा रोगें । केलिया भोगें तडातोडी ।।४।। माझा मीं चा जालों शत्रु । कैचा पुत्र दार कैचा मित्रु । कासया घातला पसरू । अहो जगद्‌गुरू तुका म्हणे ।।५।।

६१७। आतां मज धरवावी शुद्धि । येथुनी परतवावी बुद्धि । घ्यावें सोडवुनि कृपानिधी । सांपडलों संधीं काळचक्रीं ।।१।। ।।ध्रु।।। करिसील तरि नव्हे काई । राईचा डोंगर पर्वत राई । आपुले करूणेची खाई । करीं वो आई मजवरी ।।ध्रु।। मागील काळ अज्ञानपणें । सरला स्वभावें त्या गुणें । नेणें आयुष्य जालें उणें । पुढील पेणें अंतरलें ।।२।। आतां मज वाटेतसे भय । दिवसेंदिवस चालत जाय । येथें म्या येउनि केलें काय । नाहीं तुझे पाय आठविले ।।३।। करूनि अपराध क्षमा । होतील केले पुरूषोत्तमा । आपुले नामीं घ्यावा प्रेमा । सोडवीं भ्रमापासुनिया ।।४।। हृदय वसो तुमच्या गुणीं । ठाव पयांपें चरणीं करूं हा रस सेवन वाणी । फिटे तों धणी तुका म्हणे ।।५।।

६१८। जेणें हा जीव दिला दान । तयाचें करीन चिंतन । जगजीवन नारायण । गाईन गुण तयाचे ।।१।। ।।ध्रु।।। जो या उभा भीवरेच्या तिरीं । कट धरूनियां करीं । पाउलें सम चि साजिरीं । अंतरीं धरोनि राहेन ।।ध्रु।। जो या असुरांचा काळ । भक्तजनप्रतिपाळ । खेळे हीं लाघवें सकळ । तयाच्या भाळ पायांवरी ।।२।। जो या गोपाळांच्या मेळीं । खेळु खेळे वनमाळी । रसातळा नेला बळी । राहे पाताळीं स्वामी माझा ।।३।। जो हा लावण्यपुतळा । जयाचे अंगीं सकळ कळा । जयाचे गळां वैजयंतीमाळा । तया वेळोवेळां दंडवत ।।४।। जयाचे नाम पाप नासी । लक्ष्मी जयाची दासी । तो हा तेजःपुंज रासी । सर्वभावें त्यासि तुका शरण ।।५।।

६१९। काय मी उद्धार पावेन । काय कृपा करील नारायण । ऐसें तुम्ही सांगा संतजन । करा समाधान चित्त माझें ।।१।। ।।ध्रु।।। काय हें खंडईल कर्म । पारूषतील धर्माधर्म । कासयानें तें कळे वर्म । म्हणउनी श्रम वाटतसे ।।ध्रु।। काय हो स्थिर राहेल बुद्धी । कांहीं आढरष्ट न येल मधीं । धरिली जाईल ते शुद्धी । शेवट कधीं तो मज न कळे ।।२।। काय ऐसें पुण्य होईल गांठीं । घालीन पायीं देवाचे मिठी । मज तो कुरवाळील जगजेठी । दाटइन कंठीं सद्‌गदित ।।३।। काय हे निवतील डोळे । सुख तें देखोनी सोहळे । संचित कैसें तें न कळे । होतील डोहळे वासनेसी ।।४।। ऐसी चिंता करीं सदा सर्वकाळ । रात्रिदिवस हे चि तळमळ । तुका म्हणे नाहीं आपुले बळ । जेणें फळ पावें निश्चयेंसी ।।५।।

६२०। तूंचि अनाथाचा दाता । दुःख मोह नासावया चिंता । शरण आलों तुज आतां । तारीं कृपावंता मायबापा ।।१।। ।।ध्रु।।। संतसंगति देईं चरणसेवा । जेणें तुझा विसर न पडावा । हा च भाव माझिया जीवा । पुरवीं देवा मनोरथ ।।२।। मज भाव प्रेम देई कीर्ती । गुण नाम वर्णावया स्तुती । विघ्नां सोडवूनि हातीं । विनंती माझी

परिसावी हे ।।३।। आणीक कांही नाहीं मागणें । सुखसंपत्तिराज्यचाड धन । सांकडें न पडे तुज जुणें । दुजें भक्तीविण मायबापा ।।४।। जोडोनियां कर पायीं ठेवीं माथा । तुका विनवी पंढरीनाथा । रंगीं वोडवावी रंगकथा । पुरवीं व्यथा मायबापा ।।५।।

६२१। सेंदरीं हें देवी दैवतें । कोण तीं पुजी भुतेंकेतें । आपुल्या पोटा जी रडतें । मागती शितें अवदान ।।१।। ।।ध्रु।।। आपुले इच्छे आणिकां पीडी । काय तें देईल बराडी । कळों ही आली तयाची जोडी । अल्प आपुल्या हातें । करूणाभाषणउचितें । हे तें रितें सतंत शक्तिहीन ।।२।। काय तें थिल्लरीचें पाणी । ओठ न भिजे न फिटे धणी । सीण तरीं आदीं आवसानीं । क्षोभे पुरश्चरणीं दिलें फळ ।।३।। विलेपनें बुजविती तोंड । भार खोल वाहाती उदंड । करविती आपणयां दंड । ऐसियास भांड म्हणे देवा तो ।।४।। तैसा नव्हे नारायण । जगव्यापक जनार्दन । तुका म्हणे त्याचें करा चिंतन । वंदूं चरण येती सकळें ।।५।।

६२२। विषयओढीं भुलले जीव । आतां यांची कोण करील कींव । नुपजें नारायणीं भाव । पावोनि ठाव नरदेह ।।१।। ।।ध्रु।।। कोण सुख धरोनि संसारीं । पडोनि काळाचे आहारीं । माप या लागलें शरीरीं । जालियावरी सळे ओढिती ।।ध्रु।। बापुडीं होतील सेवटीं । आयुष्यासवें जालिया तुटी । भोगिले मागें पुढें ही कोटी । होईल भेटी जन्मासी ।।२।। जंतिली घाणां बांधोनि डोळे । मागें जोडी आर तेणेंही पोळे । चालिलों किती तें न कळे । दुःख हारंबळे भूकतान ।।३।। एवढें जयाचें निमित्त । प्रारब्ध क्रियामाण संचित । तें हें देह मानुनि आढनत्य । न करिती नित्य नामस्मरण ।।४।। तुका म्हणे न वेंचतां मोल । तो हा यासि महाग विठ्ठल । वेंचितां फुकाचे चि बोल । केवढें खोल अभागिया ।।५।।

६२३। आले हो संसारा तुम्ही एक करा । मुक्तिमारग हळू चि धरा । काळदंड कुंभयातना थोरा । कां रे अघोरा दचकसी ना ।।१।। नाहीं त्या यमासि करूणा । बाहेर काढितां कुडी प्राणा । ओढाळ सांपडे जैं धान्या । चोर यातना धरिजेतां ।।२।। नाहीं दिलें पावेल कैसा । चालतां पंथ तेणें वळसा । नसेल ठाउकें ऐकतो कैसा । नेती बंद जैसा धरोनियां ।।३।। क्षण एक नागीवा पायीं । न चलवे तया करितां कांहीं । ओढिती कांटवणा सोईं । आढग्नस्तंभीं बाही कवटाळविती ।।४।। देखोनि अंगें कांपती । तये नदीमाजी चालविती । लागे ठाव न लगे बुडविती । वरि मारिती यमदंड ।।५।। तानभूक न साहावे वेळ । तो राखिती कितीएक काळ । पिंड पाळूनि कैसा सीतळ । तो तप्तभूमीं ज्वाळ लोळविती ।।६।। म्हणउनी करा कांहीं सायास । व्हावेल तर व्हा रे उदास । करवेल तर करा नामघोष । सेवा भक्तिरस तुका म्हणे ।।७।।

६२४। न बोलसी तें ही कळलें देवा । लाजसी आपुलिया नांवा । तुज मी नाहीं घालीत गोवा । भीड केशवा कासयाची ।।१।। उतरीं आपुला हा पार । मजशीं बोलोनि उत्तर । माझा तुज नव्हे अंगीकार । मग विचार करीन मी ।।२।। दात्या

आणि मागत्यासी । धर्मनीति तरी बोलिली ऐसी । यथानशक्ति टाकेल तैसी । बाधी दोघांसी विन्मुखता ।।३।। म्हणोनि करितों मी आस । तुझिया वचनाची वास । धीर का करूनि सायास । न टळे नेमास आपुलिया ।।४।। तुझें म्यां घेतल्या वांचून । न वजें एथूनि वचन । हा चि माझा नेम सत्य जाण । आह नाहीं म्हण तुका म्हणे ।।५।।

६२५। आतां मी न पड सायसीं । संसारदुःखाचिये पाशीं । शरण रिघेन संतांसी । ठाव पायांशीं मागेन त्यां ।।१।। न कळे संचित होतें काय । कोण्या पुण्यें तुझे लाधले पाय । आतां मज न विसंबें माय । मोकलूनि धाय विनवीतसें ।।२।। बहुत जाचलों संसारें । मोहमायाजाळाच्या विखारें । त्रिगुण येतील लहरें । तेणें दुःखें थोरें आत्रंढदलों ।।३।। आणीक दुःखें सांगो मी किती । सकळ संसारस्छिती । न साहे पाषाण फुटती । भय चित्तीं कांप भरलासे ।।४।। आतां मज न साहवे सर्वथा । संसारगंधीची हे वार्ता । जालों वेडा असोनि जाणता । पावें अनंता तुका म्हणे ।।५।।

६२६। आतां तुज कळेल तें करीं । तारिसी तरि तारीं मारीं । जवळी अथवा दुरी धरीं । घाली संसारीं अथवा नको ।।१।। ।।ध्रु।।। शरण आलों नेणतपणें । भाव आणि भक्ति कांहीं च नेणें । मतिमंद सर्वज्ञानें । बहु रंक उणें रंकाहुनी ।।ध्रु।। मन स्छिर नाहीं माझिये हातीं । इंद्रियें धांवतां नावरती । सकळ खुंटलिया युक्ती । शांति निवृत्ति जवळी नाहीं ।।२।। सकळ निवेदिला भाव । तुझिये पायीं ठेविला जीव । आतां करीं कळे तो उपाव । तूं चि सर्व ठाव माझा देवा ।।३।। राहिलों धरूनि विश्वास । आधार नेटीं तुझी कास । आणीक नेणें मी सायास । तुका म्हणे यास तुझें उचित ।।४।।

६२७। देवा तूं कृपाकरूणासिंधु । होसी मायबाप आमचा बंधु । जीवनसिद्धि साधनसिंधु । तोडिसी भवबंधु काळपाश ।।१।। ।।ध्रु।।। शरणागता वज्रपंजर । अभयदाना तूं उदार । सकळां देवा तूं अगोचर । होसी आढवकार आढवनाश ।।ध्रु।। भागली स्तुति करितां फार । तेथें मी काय तें गव्हार । जाणावया तुझा हा विचार । नको अंतर देऊं आतां ।।२।। नेणें भाव परि म्हणवीं तुझा । नेणें भक्ति परि करितों पूजा । आपुल्या नामाचिया काजा । तुज केशीराजा लागे धांवणें ।।३।। तुझिया बळें पंढरीनाथा । जालों निर्भर तुटली व्यथा । घातला भार तुझिया माथां । न भीं सर्वथा तुका म्हणे ।।४।।

६२८। कोण सुख धरोनि संसारीं । राहों सांग मज बा हरी । अवघ्या नाशिवंता परी । थिता दुरी अंतरीसी ।।१।। प्रथम केला गर्भी वास । काय ते सांगावे सायास । दुःख भोगिलें नव ही मास । आलों जन्मास येथवरी ।।२।। बाळपण गेलें नेणतां । तारूण्यदशे विष्यव्यथा । वृद्धपणीं प्रवर्तली चिंता । मरें मागुता जन्म धरीं ।।३।। क्षण एक तो ही नाही विसावा । लक्ष चौर्यांशीं घेतल्या धांवा । भोवंडिती पाठीं लागल्या हांवा । लागो आगी नांवा माझ्या मीपणा ।।४।। आतां पुरे ऐसी भरोवरी । रंक होऊनि राहेन द्वारीं । तुझा दास मी दीन कामारी । तुका म्हणे करीं कृपा आतां

।।५।।

६२९। सुख या संतसमागमें । नित्य दुनावे तुझिया नामें । दहन होती सकळ कर्में । सर्वकाळ प्रेमें डुलतसों ।।१।। म्हणोनि नाहीं कांही चिंता । तूं चि आमुचा मातापिता । बहिणी बंधु आणि चुलता । आणिकां गोतां सर्वांठायीं ।।२।। ऐसा हा कळला निर्धार । माझा तुज न पडे विसर । अससी देऊनियां धीर । बाह्या अभ्यंतर मजजवळा ।।३।। दुःख तें कैसें नये स्वप्नांसी । भुक्तिमुक्ति जाल्या कामारी दासी । त्यांचें वर्म तूं आम्हांपाशीं । सुखें रहिलासी प्रेमाचिया ।।४।। जेथें तुझ्या कीर्तनाचा घोष । जळती पापें पळती दोष । काय तें उणें आम्हां आनंदास । सेवूं ब्रम्हरस तुका म्हणे ।।५।।

६३०। देवा तूं आमचा कृपाळ । भक्तिप्रतिपाळ दीनवत्सळ । माय तूं माउली स्नेहाळ । भार सकळ चालविसी ।।१।। तुज लागली सकळ चिंता । राखणें लागे वांकडें जातां । पुढती निरविसी संतां । नव्हे विसंबता धीर तुज ।।२।। आम्हां भय चिंता नाहीं धाक । जन्म मरण कांहीं एक । जाला इहलोकीं परलोक । आलें सकळैकवैकुंठ ।। ३।। न कळे दिवस कीं राती । अखंड लागलीसे ज्योती । आनंदलहरीची गती । वणूर् कीर्ती तया सुखा ।।४।। तुझिया नामाचीं भूषणें । तों यें मज लेवविलीं लेणें । तुका म्हणे तुझियान गुणें । काय तें उणें एक आम्हां ।।५।।

६३१। न पवे सन्निध वाटते चिंता । वरि या बहुतांची सत्ता । नुगवे पडत जातो गुंता । कर्मा बळविंता सांपडलों ।।१।। ।।ध्रु।।। बहु भार पडियेला शिरीं । मी हें माझें मजवरी । उगडया नागविलों चोरीं । घरिच्याघरीं जाणजाणतां ।।ध्रु।। तुज मागणें इतुलें आतां । मज या निरवावें संतां । जाला कंठस्फोट आळवितां । उदास आतां न करावें ।।२।। आढत हा निकट समय । मग म्यां करावें तें काय । दिवस गेलिया टाकईल छाय । उदईल हाय रातिकाळीं ।।३।। होईल संचिताची सत्ता । अंगा येईल पराधीनता । ठाव तो न दिसे लपतां । बहुत चिंता प्रवर्तली ।।४।। ऐसी या संकटाची संधी । धांव घालावी कृपानिधी । तुका म्हणे माझी बळबुद्धी । सकळ सिद्धी पाय तुझे ।।५।।

६३२। आतां धर्माधर्मीं कांहीं उचित । माझें विचारावें हित । तुज मी ठाउका पतित । शरणागत परि जालों ।।१।। ।।ध्रु।।। येथें राया रंका एकी सरी । नाहीं भिन्नाभिन्न तुमच्या घरीं । पावलों पाय भलत्या परी । मग बाहेरी न घालावें ।।ध्रु।।। ऐसें हें चालत आलें मागें । नाहीं मी बोलत वाउगें । आपुलिया पडिल्या प्रसंगें । कीर्ति हे जगें वाणिजेते ।।२।। घालोनियां माथां बैसलों भार । सांडिला लौकिक वेव्हार । आधीं हे विचारिली थार । आढवनाश पर पद ऐसें ।।३।। येथें एक वर्म पाहिजे धीर । परि म्यां लेखिलें असार । देह हें नाशिवंत जाणार । धरिलें सार नाम तुझें ।।४।। केली आराणुक सकळां हातीं । धरावें धरिलें तें चित्तीं । तुका म्हणे सांगितलें संतीं । देईं अंतीं ठाव मज देवा ।।५।।

६३३। बरवें झालें आलों जन्मासी । गोड जोडिली मनुष्य देहा ऐसी । महा लाभाची उत्तम रासी । जेणे सुखासी पात्र होइजे ।।१।। ।।ध्रु।।। दिलीं इंद्रियें हात पाय कान । डोळे मुख बोलावया वचन । जेणें तूं जोडसी नारायण । नासे जीवपण भवरोग ।।ध्रु।। तिळेंतीळ पुण्य सांचा पडे । तरि हें बहुतां जन्मीं जोडे । नाम तुझें वाचेसी आतुडे । समागम घडे संतांचा ।।२।। ऐसिये पावविलों ठायीं । आतां मी काईं होऊं उतराई । येवढा जीव ठेवीन पायीं । तूं माझे आई पांडुरंगे ।।३।। फेडियेला डोळयिांचा कवळ । धुतला गुणदोषांचा मळ । लावूनि स्तनीं केलों सीतळ । निजविलों बाळ निजस्थानीं ।।४।। नाहीं या आनंदासी जोडा । सांगतां गोष्टी लागती गोडा । आला आकारा आमुच्या चाडा । तुका म्हणे भिडा भक्तीचिया ।।५।।

६३४। अल्प भाव अल्प मती । अल्प आयुष्य नाहीं हातीं । अपराधाची वोळलिों मुर्ती । अहो वेदमूर्ती परियेसा ।।१।। ।।ध्रु।।। किती दोषा देऊं परिहार । गुणदोषें मळलिें अंतर । आदि वर्तमान भविष्याकार । गेला अंतपार ऐसें नाहीं ।।ध्रु।। विविध कर्म चौर्यांशी फेरा । त्रिविध भोग या शरीरा । कर्मकोठार पांजरा । जन्मजरामरणसांटवण ।।२।। जीवा नाहीं कुडीचें लाहातें । ये भिन्न पंच भूतें । रचतें खचतें संचितें । असार रितें फलवट ।।३।। पुत्र पत्नी सहोदर । मायबाप गोताचा पसर । मिळतां काष्ठें लोटतां पूर । आंदळीं दुर होतती खळाळीं ।।४।। म्हणोनि नासावें अज्ञान । इतुलें करीं कृपादान । कृपाळु तूं जनार्दन । धरूनि चरण तुका विनवी ।।५।।

६३५। ऐसी हे गर्जवूं वैखरी । केशव मुकुंद मुरारी । राम कृष्ण नामें बरीं । हरी हरी दोष सकळ ।।१।। ।।ध्रु।।। जनार्दना जगजीवना । विराटस्वरूपा वामना । महदादि मधुसूदना । भवबंधना तोडितिया ।।धृ।। चक्रपाणी गदाधरा । असुरमर्दना वीर्यवीरा । सकळमुगुटमणि शूरा । अहो दातार जगदानिया ।।२।। मदनमूर्ती मनमोहना । गोपाळगोपिकारमणा । नटनाटयकौशल्य कान्हा । अहो संपन्ना सर्वगुणें ।।३।। गुणवंता आणि निगुर्णा । सर्वसाक्षीं आणि सर्वजाणा । करोनि अकर्ता आपणा । नेदी आढभमाना आतळों ।।४।। कासयानें घडे याची सेवा । काय एक समर्पावें या देवा । वश्य तो नव्हे वांचुनि भावा । पाय जीवावेगळे न करी तुका ।।५।।

६३६ ।होतों तें चिंतीत मानसीं । नवस फळले नवसीं । जोडितें नारायणा ऐसी । आढवट ज्यासी नाश नाहीं ।।१।। ।।ध्रु।।। धरिलें जीवीं न सोडी पाय । आलें या जीवित्वाचें काय । कैं हे पाविजेती ठाय । लाविली सोय संचितानें ।।ध्रु।। मज तों पडियेली होती भुली । चित्ताची अपसव्य चाली । होती मृगजळें गोवी केली । दृष्टि उघडली बरें जालें ।।२।। आतां हा सिद्धि पावो भाव । मध्यें चांचल्यें न व्हावा जीव । ऐसी तुम्हां भाकीतसें कींव । कृपाळुवा जगदानिया ।।३।। कळों येते आपुले बुद्धी । ऐसें तों न घडतें कधीं । केवढे आघात ते मधीं । लज्जा रिद्धी उभी आड ठाके ।।४।। कृपा या केली संतजनीं । माझी अळंकारिली वाणी । प्रीति हे लाविली

कीर्तनी । तुका चरणीं लोळतसे ।।५।।

६३७। तुझिया पार नाहीं गुणां । माझी अल्प मति नारायणा । भवतारका जी सुजाणा । एक विज्ञापना पायांपाशीं ।।१।। ।।ध्रु।।। काय जाणावें म्यां दीनें । तुझिये भक्तीचीं लक्षणें । धड तें तोंड धोऊं नेणें । परि चिंतनें काळ सारीं ।।ध्रु।। न लवीं आणीक कांही पिसें । माझिया मना वायां जाय ऐसें । चालवीं आपुल्या प्रकाशें । हातीं सरिसें धरोनियां ।।२।। तुज समर्पिली काया । जीवें भावें पंढरीराया । सांभाळीं समविषम डाया । करीं छाया कृपेची ।।३।। चतुर तरीं चतुरां राव । जाणता तरीं जीवाचां जीव । न्यून तो कोण एक ठाव । आरूष भाव परि माझा ।।४।। होतें तें माझें भांडवल । पायांपें निवेदिले बोल । आदरा ऐसें पाविजे मोल । तुका म्हणे साच फोल तूं जाणसी ।।५।।

६३८। कां हो माझा मानियेला भार । ऐसा दिसतसे फार । अनंत पावविलीं उद्धार । नव्हे चि थार मज शेवटीं ।।१।। पाप बळविंत गाढें । तुज ही राहों सकतें पुढें । मागील कांहीं राहिले ओढें । नवल कोडें देखियेलें ।।२।। काय मानिती संतजन । तुमचें हीनत्ववचन । कीं वृद्ध जाला नारायण । न चले पण आधील तो ।।३।। आतां न करावी चोरी । बहुत न धरावें दुरी । पडदा काय घरच्याघरीं । धरिलें दुरी तेव्हां धरिलें ।।४।। नको चाळवूं अनंता । कासया होतोसि नेणता । काय तूं नाहीं धरीत सत्ता । तुका म्हणे आतां होईं प्रगट ।।५।।

६३९। मज ते हांसतील संत । जींही देखिलेती मूर्तिमंत । म्हणोनि उद्वेगलें चित्त । आहा च भक्त ऐसा दिसें ।।१।। ।।ध्रु।।। ध्यानीं म्या वर्णावेति कैसे । पुढें एकीं स्तुति केली असे । तेथूनि जीव निघत नसे । ऐसिये आसे लागलोंसें ।।ध्रु।। कासया पाडिला जी धडा । उगा चि वेडा आणि वांकडा । आम्हां लेंकरांसि पीडा । एक मागें जोडा दुसर्यिाचा ।।२।। सांगा कोणाचा अन्याय । ऐसें मी धरीतसें पाय । तूं तंव सम चि सकळां माय । काय अन्याय एक माझा ।।३।। नये हा जरी कारणा । तरी कां व्यालेति नारायणा । वचन द्यावें जी वचना । मज अज्ञाना समजावीं ।।४।। बहुत दिवस केला बोभाट । पाहातां श्रमलों ते वाट । तुका म्हणे विस्तारलें ताट । काय वीट आला नेणों स्वामी ।।५।।

६४०। बरें जालें आजिवरी । नाहीं पडिलों मृत्याचे आहारीं । वांचोन आलों एथवरी । उरलें तें हरी तुम्हां समर्पण ।।१।। ।।ध्रु।।। दिला या काळें अवकाश । नाहीं पावलें आयुष्य नाश । कार्या कारण उरलें शेष । गेलं तें भूस जावो परतें ।।ध्रु।। बुडणें खोटें पावतां थडी । स्वप्नीं जाली ओढाओढी । नासली जागृतीची घडी । साच जोडी शेवटीं गोड घास ।।२।। तुम्हासि पावविली हाक । तेणें निरसला धाक । तुमचें भातें हें कवतुक । जे शरणागत लोकरक्षावे ।।३।। रवीच्या नावें निशीचा नाश । उदय होतां चि प्रकाश । अतां कैचा आम्हा दोष । तूं जगदीश कैवारी ।।४।। आतां जळो देह सुख दंभ मान । न करीं याचें साधन । तूं जगदादि नारायण ।

आलों शरण तुका म्हणे ।।५।।

६४१। आतां माझा नेणो परतों भाव । विसावोनि पायीं ठेविला जीव । सकळां लाभांचा हा ठाव । ऐसा वाव जाला चित्ताठायीं ।।१।। ।।ध्रु।।। भांडवल गांठी तरि विश्वास । जालों तों जालों निश्चय दास । न पाहें मागील ते वास । पुढती सोस सेवेचा ची ।।ध्रु।। आहे तें निवेदिलें सर्व । मी हें माझें मोंडियला गर्व । अकाळीं काळ अवघें पर्व । जाला भरवसा कृपेलाभाचा ।।२।। वेव्हांरीं वेव्हारा अनंत । नाहीं यावांचुनी जाणत । तरी हे समाधान चित्त । लाभहानी नाहीं येत अंतरा ।।३।। करूनि नातळों संसारा । अंग भिन्न राखिला पसारा । कळवळा तो जीवनीं खरा । बीजाचा थारा दुरी आघात ।।४।। बहु मतापासूनि निराळा । होऊनि राहिलों सोंवळा । बैसल्या रूपाचा कळवळा । तुका म्हणे डोळां लेइलों तें ।।५।।

६४२। तुळसीमाळा घालुनी कंठीं । उभा विटेवरी जगजेठी । अवलोकोनि पुंडलीका दृष्टी । असे भीमातटीं पंढरीराय ।।१।। भुक्तिमुक्ति जयाच्या कामारी । रिद्धिसिद्धि वोळगती द्वारीं । सुदर्शन घरटी करी । काळ कांपे दुरी धाकें तया ।।२।। जगज्जननी असे वाम भागीं । भीमकी शोभली अर्धांगीं । जैसी विद्युल्लता झमके मेघीं । दरूषणें भंगी महा दोष ।।३।। सुखसागरा परमानंदु । गोपीगोपाळां गोधनां छंदु । पक्षिश्वापदां जयाचा वेधु । वाहे गोविंदु पांवा छंदें ।।४।। मुखमंडित चतुर्भुजा । मनमोहन गरूडध्वजा । तुका म्हणे स्वामी माझा । पावे भक्तिकाजा लवलाहीं ।।५।।

६४३। हातींचें न संडावें देवें । शरण आलों जीवें भावें । आपुलें ऐसें म्हणावें । करितों जीवें निंबलोण ।।१।। ।।ध्रु।।। बैसतां संतांचे पंगती । कळों आलें कमळापती । आपुलीं कोणी च नव्हती । निश्चय चित्तीं दृढ जाला ।।धृ।। येती तुझिया भजना आड । दाविती प्रपंचाचे कोड । कनिष्ठीं रूचि ठेऊनि गोड । देखत नाड कळतसे ।।२।। मरती मेलीं नेणों किती । तो चि लाभ तयाचे संगती । म्हणोनि येतों काकुलती । धीर तो चित्तीं दृढ द्यावा ।।३।। सुखें निंदोत हे जन । न करीं तयांशीं वचन । आदिपिता तूं नारायण । जोडी चरण तुमचे तें ।।४।। आपलें आपण न करूं हित । करूं हें प्रमाण संचित । तरी मी नष्ट चि पतित । तुका म्हणे मज संत हांसती ।।५।।

६४४। बरवें जालें लागलों कारणीं । तुमचे राहिलो चरणीं । फेडीन संतसंगती धणी । गर्जइल गुणीं वैखरी ।।१।। ।।ध्रु।।। न वंचे शरीर सेवेसी । काया वाचा आणि मनेसीं । जालों संताची अंदणी दासी । केला याविशीं निर्धार ।।ध्रु।।। जीवनीं राखिला जिव्हाळा । जालों मी मजसीं निराळा । पंचभूतांचा पुतळा । सहज लीळा वर्ततसे ।।२।। जयाचें जया होईल ठावें । लाहो या साधियेला भावें । ऐसे होतें राखियलें जीवें । येथूनि देवें भोवहुनी ।।३।। आस निरसली ये खेपे । अवघे पंथ जाले सोपे । तुमचे दीनबंधु कृपें । दुसरें कांपे सत्ताधाकें ।।४।। अंकिले पणें

आनंदरूप । आतळों नये पुण्यपाप । सारूनि ठेविले संकल्प । तुका म्हणे आपें आप एकाएकीं ।।५।।

६४५। अवघ्या दशा येणें साधती । मुख्य उपासना सगुणभक्ती । प्रगटे हृदयींची मूर्ती । भावशुद्धि जाणोनियां ।।१।। ।।ध्रु।।। बीज आणि फळ हरीचें नाम । सकळ पुण्य सकळ धर्म । सकळां कळांचे हें वर्म । निवारी श्रम सकळ ही ।।ध्रु।। जेथें कीर्तन हें नामघोष । करिती निर्लज्ज हरीचे दास । सकळ वोथंबले रस । तुटती पाश भवबंधाचे ।।२।। येती अंगा वसती लक्षणें । अंतरीं देवें धरिलें ठाणें । आपण चि येती तयाचे गुण । जाणें येणें खुंटे वस्तीचें ।।३।। न लगे सांडावा आश्रम । उपजले कुळींचे धर्म । आणीक न करावे श्रम । एक पुरे नाम विठोबाचें ।।४।। वेदपुरूष नारायण । योगियांचें ब्रम्ह शून्य । मुक्ता आत्मा परिपूर्ण । तुका म्हणे सगुण भोळया आम्हां ।।५।।

६४६। श्रीअनंता मधुसूदना । पद्‌निाभा नारायणा । जगव्यापका जनार्दना । आनंदघना आढवनाशा ।।१।। ।।ध्रु।।। सकळदेवा आदिदेवा । कृपाळुवा जी केशवा । महा महानुभवा । सदाशिवा सहजरूपा ।।ध्रु।। चक्रधरा विश्वंभरा । गरूडध्वाजा करूणाकरा । सहस्त्रपादा सहस्त्रकरा । क्षीरसागरा शेषशयना ।।२।। कमलनयना कमलापती । कामिनीमोहना कदनमूर्ती । भवतारका धरित्या क्षिती । वामनमूर्ती त्रिविक्रमा ।।३।। अगा ये सगुणा निर्गुणा । जगज्जनितया जगज्जीवना । वसुदेवदवकीनंदना । बाळरांगणा बाळकृष्णा ।।४।। तुका आला लोटांगणी । मज ठाव द्यावा जी चरणीं । हे चि करीतसें विनवणी । भवबंधनों सोडवावें ।।५।।

६४७। आतां येणें बळें पंढरीनाथ । जवळी राहिला तिष्ठत । पाहातां न कळे जयाचा अंत । तो चि हृदयांत घालूं आतां ।।१।। विसरोनि आपुला देहपणभाव । नामें चि भुलविला पंढरीराव । न विचारी याती कुळ नांव । लागावाया पाव संतांचे ।।२।। बरें वर्म आलें आमुचिया हातां । हिंडावें धुंडावें न लगतां । होय आढवनाश सहाकरी दाता । चतुभुर्ज संता परि धाकें ।।३।। होय आवडी सानें थोर । रूप सुंदर मनोहर । भक्तिप्रिय लोभापर । करी आदर याचकपणें ।।४।। तें वर्म आलें आमुच्या हाता। म्हणोनि शरण निघालों संतां । तुका म्हणे पंढरीनाथा । न सोडीं आतां जीवें भावें ।।५।।

६४८। माझा तंव खुंटला उपाव । जेणें तुझे आतुडती पाव । करूं भक्ति तरि नाहीं भाव । नाहीं हातीं जीव कवणेविशीं ।।१।। धर्म करूं तरि नाहीं चित्त । दान देऊं तरि नाहीं वित्त । नेणें पुजों ब्राम्हण अतीत । नाहीं भूतदया पोटा हातीं ।।२।। नेणें गुरूदास्य संतसेवन । जप तप अनुष्ठान । नव्हे वैराग्य वनसेवन । नव्हे दमन इंद्रियांसी ।।३।। तीर्थ करंढ तरि मन नये सवें । व्रत करूं तरि विधि नेणें स्वभावें । देव जरि आहे म्हणों मजसवें । तरि आपपरावें न वंचे ।।४।। म्हणोनि जालों शरणागत । तुझा दास मी अंकित । यास कांहीं न लगे संचित । जालों निश्चित

तुका म्हणे ।।५।।

६४९। तरि म्यां आळवावें कोणा । कोण हे पुरवील वासना । तुजवांचूनि नारायणा । लावीं स्तना कृपावंते ।।१।। ।।ध्रु।।। आपुला न विचारीं सिण । न धरीं अंगसंगें भिन्न । अंगीकारिलें राखें दीन । देईं जीवदान आवडीचें ।।ध्रु।। माझिया मनासिहे आस । नित्य सेवावा ब्रम्हरस । अखड चरणींचा वास । पुरवीं आस याचकाची ।।२।। माझिया संचिताचा ठेवा । तेणें हे वाट दाविली देवा । एवढया आदराचा हेवा । मागें सेवादान आवडीनें ।।३।। आळवीन करूणावचनीं । आणीक गोड न लगे मनीं । निद्रा जागृती आणि स्वप्नीं । धरिलें ध्यानीं मनीं रूप ।।४।। आतां भेट न भेटतां आहे । विंढवा नाहीं ऐसें विचारूनि पाहें । लागला झरा अखंड आहे । तुका म्हणे साहे केलें अंतरीं ।।५।।

६५०। हें चि भवरोगाचें औषध । जन्म जरा तुटे व्याध । आणीक कांहीं नव्हे बाध । करील वध षड्वर्गा ।।१।। ।।ध्रु।।। सांवळें रूप ल्यावें डोळां । सा चौ अठरांचा गोळा । पदर लागों नेदी खळा । नाममंत्रमाळा विष्णुसहस्त्र ।।ध्रु।। भोजन न द्यावें अन्न । जेणें चुके अनुपान । तरीं च घेतल्याचा गुण । होईल जाण सत्य भाव ।।२।। नये निघों आपुलिया घरा । बाहेर लागों नये वारा । बहु बोलणें तें सारा । संग दुसरा वर्जावा ।।३।। पास तें एक द्यावें वरी । नवनीताची होईल परी । होईल गुसळलिं तें निवारी । सार भीतरी नाहीं तया ।।४।। न्हायें अनुतापीं पांघारें दिशा । स्वेद निघों दे अवघी आशा । होसिल मागें होतासि तैसा । तुका म्हणे दशा भोगीं वैराग्य ।।५।।

६५१। मागुता हा चि जन्म पावसी । भोगिलें सुखदुःख जाणसी । हें तों न घडे रे सायासीं । कां रे अंध होसीं जाणोनियां ।।१।। लक्ष चौर्‍यांशी न चुके फेरा । गर्भवासीं यातना थोरा । येउनि पडसी संदेहपुरा । वोळसा थोर मायाजाळीं ।।२।। पशु काय पापपुण्य जाणती । उत्तम मध्यम भोग भोगिती । कांहीं एक उपजतां मरती । बहिरीं अंध होती पांगुळ मुकीं ।।३।। नरदेह निधान लागलें हातीं । उत्तम सार उत्तम गती । होइन देव चि म्हणती ते होती । तरि कां चित्तीं न धरावें ।।४।। क्षण एक मन स्थिर करूनी । सावध होईं उघडोनि । पाहें वेद बोलिले पुराणीं । तुका विनवणी करीतसे ।।५।।

६५२। दास्य करी दासांचें । उणें न साहे तयांचें । वाढिलें ठायींचें । भाणें टाकोनियां धांवे ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसा कृपेचा सागर । विटे उभा कटीं कर । सर्वस्वें उदार । भक्तांलागीं प्रगटे ।।ध्रु।। हृदयीं श्रीवत्सलांछन । मिरवी भक्तांचें भूषण । नाहीं तयाचा सीण । सुख धरिलें लातेचें ।।२।। सत्यभामा दान करी । उजुर नाहीं अंगीकारी । सेवकाच्या शिरीं । धरूनि चाले पादुका ।।३।। राखे दारवंटा बळीचा । सारथी जाला अर्जुनाचा । दास सेवकांचा । होय साचा अंकित ।।४।। भिडा नो बोलवें पुंडलिकाशीं । उभा मर्यादा पाठीशीं । तुका म्हणे ऐसी । कां रे न भजा माउली ।।५।।

६५३। हरि तैसे हरीचे दास । नाहीं तयां भय मोह चिंता आस । होउनि राहाती उदास । बळकट कांस भक्तीची ।।१।। ।।ध्रु।।। धरूनि पाय त्याजिलें जन । न लगे मान मृत्तिकाधन । कंठीं नाम अमृताचें पान । न लगे आस ऐसें जालें ।।ध्रु।। वाव तरी उदंड च पोटीं । धीर सिंधु ऐसे जगजेठी । कामक्रोधा न सुटे मिठी । गिर्हि तरी वेठीं राबविती ।।२।। बळें तरि नागवती काळा । लीन तरि सकळांच्या तळा । उदार देहासी सकळा । जाणोनि कळा सर्व नेणते ।।३।। संसार तो तयांचा दास । मोक्ष तें पाहातसे वास । रिद्धिसिद्धि देशवटा त्रास । न शिवति यास वैष्णवजन ।।४।। जन्ममृत्युस्वप्नांसारिखें । आप त्यां न दिसे पारखे । तुका म्हणे अखंडित सुखें । वाणीं वदे मुखें प्रेमामृताची ।।५।।

६५४। बहुत जाचलों संसारीं । वसें गर्भी मातेच्या उदरीं । लक्ष चौर्यािशी योनिद्वारीं । जालों भिकारी याचक ।।१।। ।।ध्रु।।। जिणें पराधीन आणिकां हातीं । दृढ पाशीं बांधलों संचितीं । प्रारब्ध त्रिढयमाण सांगाती । भोवंडिती सत्ता आपुलिया ।।ध्रु।। न भरे पोट नाही विसांवा । नाहीं नेम एक ठाव गांवा । नाहीं सत्ता न फिरे ऐसी देवा । लाही जीवा खापरीं तडफडी ।।२।। काळ बहुत गेले ऐसिया रीती । आणीक पुढें नेणों किती । खंडणा नाहीं पुनरावृत्ती । मज कल्पांतीं तरी वेगळें ।।३।। ऐसें दुःख कोण हरील माझें । कोणा भार घालूं आपुलें ओझें । भवसिंधुतारक नाम तुझें । धांवसि काजें आडलिया ।।४।। आतां धांवा घालीं नारायणा । मजकारणें रंका दीना । गुण न विचारीं अवगुणा । तुका करूणा भाकीतसे ।।५।।

६५५। जंव हें सकळ सिद्ध आहे । हात चालावया पाये । तंव तूं आपुलें स्वहित पाहें । तीर्थयात्रे जायें चुकों नको ।।१।। जंव काळ असे दुरी ठेला । तंव तूं हरिगुण गायें आइक वहिला । मनीं भाव धरूनि भला । न वंचें त्याला चुकों नको ।।२।। जोडोनि धन न घलीं माती । ब्रम्हवृंदें पूजन यती । सत्य आचरणा दया भूतीं । करीं सांगाती चुकों नको ।।३।। दशा यौवन बाणली अंगीं । पांगिला नव्हें विषयसंगीं । काम क्रोध लोभ मोह त्यागीं । राहें संतसंगीं चुकों नको ।।४।। मग तेथें न चले कांहीं । सत्ता संपदा राहेल ठायींच्या ठायीं । पुढें संचित जाईल ग्वाही । तुका म्हणे ते ही यमआज्ञा ।।५।।

६५६। ऐक पांडुरंगा एक मात । कांहीं बोलणें आहे एकांत । आम्हां जरी तारील संचित । तरी उचित काय तुझें ।।१।। ।।ध्रु।।। उसनें फेडितां धर्म तो कोण । काय तया मानवेल जन । काय गा मिरवूनि भूषण । वांयां थोरपण जनांमध्यें ।।ध्रु।। अन्न जरी न मिळे तयासी देणें । आगांतुक पात्र उचित दान । उपकार तरी धनमंत्रीपणें । जरी देणेंघेणें नाहीं आशा ।।२।। शूर तों तयासी बोलिजे जाणा । पाठीशीं घालूनि राखे दीना । पार पुण्य नाहीं त्या भुषणा । ऐक नारायणा वचना हें ।।३।। आतां पुढें बोलणें तें काईं । मज तारिसी तरी च सही । वचन आपुलें सिद्धी नेईं । तुका म्हणे तईं मज कळसी ।।४।।

६५७। चांगलें नाम गोमटें रूप । निवती डोळे हरती ताप । विठ्ठल विठ्ठल हा जप । प्रगट स्वल्प आढत सार ।।१।। ।।ध्रु।।। शस्त्र हें निर्वाणींचा बाण । निकट समय अवसान । कोठें योजेल दश दान । खंडी नारायणा दुःख चिंतनें ।।ध्रु।। सकळ श्रेष्ठांचें मत । पावे सिद्धी पाववी अनंत । म्हणोनि व्हावें शरणागत । आहे उचित एवढें चि ।।२।। म्हणोनि रूसलों संसारा । सर्प विखार हा पांढरा । तुजशीं अंतर रे दातारा । या चि दावेदारानिमित्त ।।३।। येणें मज भोगविल्या खाणी । नसतां छंद लाविला मनीं । माजलों मी माझे भ्रमणीं । जाली बोडणी विटंबना ।।४।। पावलों केलियाचा दंड । खाणी भोगिविल्या उदंड । आतां केला पाहिजे खंड । तुका दंडवत घाली देवा ।।५।।

६५८। चांगला तरी पूर्णकाम । गोड तरी याचें चि नाम । दयाळु तरी अवघा धर्म । भला तरी दासा श्रम होऊं नेदी ।।१।। ।।ध्रु।।। उदार तरी लक्ष्मीयेसी । जुंझार तरी कळकिळासी । चतुर तरी गुणांची च रासी । जाणता तयासी तो एक ।।ध्रु।। जुनाट तरी बहु काळा । न कळे जयाची लीळा । नेणता गोवळीं गोवळा । लाघवी अबळाभुलवणा ।।२।। गांढया तरी भावाचा अंकित । बराडी तरी उच्छिष्टाची प्रीत । ओंगळ तरी कुब्जेशीं रत । भ्याड अनंत बहु पापा ।।३।। खेळतों येणें चि खेळावा । नट तो येणें चि अवगावा । लपोनि जीवीं न कळे जीवा । धरितां देवा नातुडेसी ।।४।। उंच तरी बहुत चि उंच । नीच तरी बहुत चि नीच । तुका म्हणे बोलिलों साच । नाहीं अहाच पूजा केली ।।५।।

६५९। काय आम्ही भक्ति करणें कैसी । काय एक वाहावें तुम्हांसी । अवघा भरोनि उरलासी । वाणीं खाणीं रसीं रूपीं गंधीं ।।१।। कसें करूं इंद्रियां बंधन । पुण्यपापाचें खंडण । काय व्रत करूं आचरण । काय तुजविण उरलें तें ।।२।। काय डोळे झांकुनियां पाहूं । मंत्रजप काय ध्याऊं । कवणें ठायीं धरूनि भाव । काय तें वाव तुजविण ।।३।। काय हिंडों कवण दिशा । कवणे ठायीं पाय ठेवूं कैसा । काय तूं नव्हेसि न कळे तैसा । काय मी कैसा पाहों आतां ।।४।। तुझिया नामाची सकळ । पूजा अर्चन मंत्र माळ । धूप दीप नैवेद्य फळ तांबूल । घेऊं पुष्पांजुळ तुका म्हणे ।।५।।

६६०। शरीर दुःखाचें कोठार । शरीर रोगाचें भांडार । शरीर दुर्गंधीची थार । नाहीं अपवित्र शरीरा ऐसें ।।१।। ।।ध्रु।।। शरीर उत्तम चांगलें । शरीर सुखाचें घोंसुलें । शरीरें साध्य होय केलें । शरीरें साधलें परब्रम्ह ।।ध्रु।। शरीर विटाळाचें आळें । मायामोहपाशजाळें । पतन शरीराच्या मुळें । शरीर काळें व्यापिलें ।।२।। शरीर सकळ हें शुद्ध । शरीर निधींचा ही निध । शरीरें तुटे भवबंध । वसे मध्ये भोगी देव शरीरा ।।३।। शरीर आढवद्येचा बांधा । शरीरा अवगुणाचा रांधा । शरीरीं वसे बहुत बाधा । नाहीं गुण सुदा एक शरीरीं ।।४।। शरीरा सुख नेदावा भोग । न द्यावें दुःख न करीं त्याग । नव्हे वोखटें ना चांग । तुका म्हणे वेग करीं हरिभजनीं ।।५।।

६६१। इतुलें करीं भलत्या परी । परद्रव्य परनारी । सांडुनि आढभलाष अंतरीं । वर्त्ते वेव्हारीं सुखरूप ।।१।। न करीं दंभाचा सायास । शांती राहें बहुवस । जिव्हे सेवीं सुगंधरस । न करीं आळस रामनामीं ।।२।। जनमित्र होईं सकळांचा । अशुभ न बोलवी वाचा । संग न धरावा दुर्जनाचा । करीं संतांचा सायास ।।३।। करिसी देवाविण आस । अवघी होईल निरास । तृष्णा वाढविसी बहुवस । कधीं सुखास न पवसी ।।४।। धरूनि विश्वास करीं धरी । करितां देव हा चि निर्धार । तयाचा वाहे योगक्षेमभार । नाहीं अंतर तुका म्हणे ।।५।।

६६२। संसारसिंधु हा दुस्तर । नुलंघवे उलंघितां पार । बहुत वाहाविलें दूर । न लगे चि तीर पैल थडी ।।१।। ।।ध्रु।।। किती जन्म जाला फेरा । गणित नाहीं जी दातारा । पडिलों आवर्ती भोंवरा । बहुता थोरा वोळसिया ।।ध्रु।। वाढलों परी नेणती बुद्धी । नाहीं परतली धरिली शुद्धि । मग म्यां विचारावें कधीं । ऐसी संधी सांडुनियां ।।२।। अनेक खाणीं आहार निद्रा । भयमैथुनाचा चि थारा । बाळत्व तारूण्य जरा । प्रधान पुरा भोग तेथें ।।३।। ऐसीं उलंघूनि आलों स्थळें । बहु भोवंडिलों काळें । आतां हें उगवावें जाळें । उजेडा बळें दिवसाच्या ।।४।। सांडीन या संसाराची वाट । बहु येणें भोगविलें कष्ट । दावी सत्या ऐसें नष्ट । तुका म्हणे भ्रष्ट जालों देवद्रोही ।।५।।

६६३। विठ्ठल भीमातीरवासी । विठ्ठल पंढरीनिवासी । विठ्ठला पुंडलिकापासीं । कृपादानाविसीं उदार ।।१।। ।।ध्रु।।। विठ्ठल स्मरणा कोंवळा । विठ्ठल गौरवीं आगळा । आधार ब्रम्हांडा सकळा । विठ्ठल लीळाविग्रही ।।ध्रु।। उभा चि परी न मनी सीण । नाहीं उद्धरितां भिन्न । समर्थाचे घरीं एक अन्न । आर्तभूता क्षणोक्षणा सांभाळी ।।२।। रूचीचे प्रकार । आणिताती आदरें । कोठें ही न पडे अंतर । थोरां थोर धाकुटया धाकुटा ।।३।। करितां बळ धरितां नये । झोंबतां डोळे मनें च होय । आपुल्या उद्देशाची सोय । जाणे हृदयनिवासी ।।४।। पान्हा तरी आल्या अंतर तेथें । तों नाहीं भरिलें रितें । करितों सेवन आइतें । तुका म्हणे चित्तें चित्त मेळवूनी ।।५।।

६६४। ताप हें हरण श्रीमुख । हरी भवरोगा ऐसें दुःख । अवलोकितां उपजे सुख । उभें सन्मुख दृष्टीपुढें ।।१।। ।।ध्रु।।। न पुरे डोळयिांची धणी । सखोल कृपेची च खाणी । स्तवितां न पुरे वेदवाणी । तो हा समचरणी कृपानिधी ।।ध्रु।। रामकृष्णध्यान वामननारसिंहीं । उग्र आणि सौम्य कांहीं च नाहीं । सांपडे भरलीये वाही । भाव शुद्ध पाहीं याचें भातुकें ।।२।। गुणगंभीर चतुर सुजाण । शूर धीर उदार नारायण । व्यापक तरी त्रिभुवन । मनमोहन लावण्य हें ।।३।। ठाण हें साजिरें सुंदर । आढवनाश आढवकार । अनंत आणि अपार । तो हा कटीं कर धरिताहे ।।४।। जयाची वाणी सुमनमाळा । परमामृतजिव्हाळा । अनंता अंगीं अनंत कळा । तुका जवळा चरणसेवक ।।५।।

कान्होबा०नाट अभंग ७।

६६५। अगा ये वैकुंठनायका । अगा ये त्रैलोकयतारका । अगा जनार्दना जगव्यापका । अगा पाळका भक्तांचिया ।।१।। ।।ध्रु।।। अगा ये वसुदेवदेवकीनंदना । अगा ये गोपिकारमणा । अगा बळबिंध वामना । अगा निधाना गुणनिधी ।।ध्रु।। अगा ये द्रौपदीबांधवा । अगा ये सखया पांडवा । अगा जीवाचिये जीवा । अगा माधवा मधुसूदना ।।२।। अगा महेश्वरा महाराजा । अगा श्रीहरी गरूडध्वजा । अगा सुंदर सहस्त्रभुजा । पार मी तुझा काय वणूआ ।।३।। अगा अंबऋषिपरंपरा । निरालंबा निर्विकारा । अगा गोवर्धन धरणीधरा । अगा माहेरा दीनाचिया ।।४।। अगा धर्मराया धर्मशीळा । कृपासिंधु कृपाळा । अगा प्रेमाचिया कल्लोळा । सकळकळाप्रवीणा ।।५।। अगा चतुरा सुजाणा । मधुरागिरा सुलक्षणा । अगा उदारा असुरमर्दना । राखें शरणा तुकयाबंधु ।।६।।

६६६। उभा देखिला भीमातीरीं । कर मिटवले कटावरी । पाउलें तरी सम चि साजिरीं । नाम तरी अनंत आढतगोड ।।१।। शंखचक्रांकित भूषणें । जडितमेखळा चिद्रत्नें । पीतांबर उटी शोभे गोरेपणें । लोपलीं तेणें रवितेजें ।।२।। श्रवणीं कुंडलें देती ढाळ । दशांगुळीं मुद्रिका माळ । दंतओळी हिरे झळाळ । मुख निर्मळ सुखरासी ।।३।। कडीं कडदोरा वांकी वेळा । बाहीं बाहुवटे पदक गळां । मृगनाभी रेखिला टिळा । लवती डोळां विद्युल्लता ।।४।। सुंदरपणाची साम्यता । काय वणूआ ते पावे आतां । तुकयाबंधु म्हणे रे अच्युता । धन्य ते मातापिता प्रसवली ।।५।।

६६७। एक मागणें हृषीकेशी । चित्त द्यावें सांगतों वचनासी । मज अंतर तुझ्या चरणासी । न पडे ऐसी कृपा करीं ।।१।। ।।ध्रु।।। नको दुजी बुद्धि आणीक । रिद्धिसिद्धि परलोक । तूं स्वामी मी सेवक । खंडणा नको करूं ऐसी ।।ध्रु।। मना येईल तो जन्म देईं । भलते कुळीं भलते ठायीं । तें मी साकडें घालीत नाहीं । हृदयीहुनीं तूं न वजें ।।२।। इतुलें करीं भलत्या परी । भलत्या भावें तुझे द्वारीं । राहेन दास होऊनि कामारी । वदो वैखरी नित्य नाम ।।३।। नको विचारं दुसरे आतां । शरण आलों जी पंढरीनाथा । तुकयाबंधु म्हणे रे अच्युता । आहेसि तूं दाता दानशूर ।।४।।

६६८। कईं देखतां होईन डोळीं । सकळां भूतीं मूर्ति सांवळी । जीवा नांव भूमंडळीं । जळीं स्थळीं काष्ठीं पाषाणीं ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसा कृपा करील नारायण । जीव जगाचा होईन । प्रेमसागरीं बुडईन । होईल स्नान अनुतापीं ।।ध्रु।। ऐसा कईं येईन दैवास । दृश्य नासोनि जाईल आस । सदा संतचरणीं देहाचा वास । सेवीन शेष धणीवरी ।।२।। कईं नवसा येतील अंकुर । सुखा नाहींसा होईल पार । अमृत तें पृथ्वीद्धजळ सागर । वाहाती पूर आनंदाचे ।।३।। प्रसन्न दया क्षमा शांति । कईं नवविधा होईल भक्ति । भोगीन वैराग्यसंपत्ति । मनोरथ कळती तईं पुरले ।।४।। तुकयाबंधु म्हणे चांग । नव्हे तुजविण निरसेना पांग । म्हणोनि घातलें साष्टांग । पांडुरंगा वरी चरणा ।।५।।

६६९। तूं बळिया शिरोमणी । आहेसि माजी ये त्रिभुवनीं । रिघालों पाटी तुझी म्हणउनी । आतां करीन मी असेल तें ।।१।। ।।ध्रु।।। तूं देवा प्रतापदिनकर । सुरा असुरांचा सुर । महावीरां वीर धनुर्धर । मी तों पामर काय तेथें ।।ध्रु।। कृपासिंधु दीनवत्सल । फोडिली देवाची बंदशाळ । संहारूनि राक्षसदळ । शरणागत राजी स्थापिला ।।२।। उपक्रम करावा बहुत । तरी तूं जाणसी धर्मानीत । उचित काय तें अनुचित । राखे शरणागत आलों आतां ।।३।। किती म्यां काय विनवावें । शरण आलों जीवें भावें । तुकयाबंधु म्हणे करावें । क्षेम अवघें येणें काळें ।।४।।

६७०। देवा मी चांडाळ चांडाळ । म्हणतां लागताहे वेळ । नसे पाहातां भूमंडळ । ऐसा अमंगळ खळ दुसरा ।।१।। जन्मा उपजलियापासुनी । असत्य कर्म तें अझुनी । सत्य आचरणा नेणें स्वप्नीं । निखळ खाणी अवगुणांची ।।२।। भक्ति दया अथवा कथा । कानीं न साहवे वार्ता । अखंड विषयांची वेथा । अधम पुरता अधमाहुनी ।।३।। काम क्रोध दंभ अहंकार । गर्व ताठा मद मत्सर । यांचें तरी माहेरघर । परउपकार वैरी तैसा ।।४।। निंदा द्वेष घात विश्वास । करितां नाहीं केला आळस । करूं नये ते केले संतउपहास । अभक्ष तें ही भक्षिलें ।।५।। पाळलिं नाहीं पितृवचन । सदा परद्वारीं परधनीं ध्यान । बोलों नये घडलें ऐसें अन्योन्यविण । दासीगमन आदिकरूनी ।।६।। कायामनें वाचाइंद्रियांशीं । सकळ पापांची च राशी । तुकयाबंधु म्हणे ऐसियासी । आलों हृषीकेशी तुज शरण ।।७।।

६७१। काय काय करितों या मना । परी नाइके नारायणा । करूं नये त्याची करी विवंचना । पतना नेऊं आदरिलें ।।१।। भलतिया सवें धावें सैराट । वाट आडवाट दरे दरकुट । न विचारी कुडें कांहीं कपट । घात बळकट मांडियेला ।।२।। न पुरती भ्रमणा दाही दिशा । सप्त ही पाताळ आकाशा । घाली उडी बळें चि देखोनि फांसा । केलों या देशा पाहुणा ।।३।। चेतवूनि इंद्रियें सकळ । आशा तृष्णा कल्पना काम क्रोध काळ । दुराविली शुद्ध बुद्धि केली राळ । ऐसें चांडाळ आढनवार हें ।।४।। आतां काय ऐसें करावें यासी । बहु जाचिलों केलों कासाविसी । तुकयाबंधु म्हणे हृषीकेशी । धांव मज ऐसी जरी जाली ।।५।।

नाटाचे अभंग समाप्त ६३।

६७२। अखंडक्षीराब्धी भरितें आलें । अध्यात्मविद्येचें भांडार उगडिलें । सूर्यकोटीस तेज फांकलें । ध्यानीं प्रगटलें भक्ताचिया ।।१।। अनादि ब्रम्हज्ञानाचें गुज । श्रवणीं अवचित पडिलें सहज । परमनिर्वाणाचें बीज । गुंडाळलिं निजसर्वभाग्यें ।।२।। मंत्र महामंत्र मंगळनिधी । सत्संगदर्शन प्रगटलें आधीं । वैराग्यविवेकाची बुद्धी । नामामृतसिद्धी साधिलें तें ।।३।। क्षमादयाशांतीचें निजसुख । सिच्चत्सुखें बोलला पुंडलीक । अनंतसुखाचा हारिख । उगवला देख पंढरीये ।।४।। नेणें भवभक्तीची

निरपेक्षता । नेणें भूतदयेची ममता । तुका म्हणे पंढरीनाथा । संग साधुसंतां देईं आतां ।।५।।

६७३। क्षीराब्धिवासा शेषशयना । लीळाविग्रहा गोपिकारमणा । सगुणस्वरूप भक्तभूषणा । गुणनिधाना गुप्तरूपा ।।१।। अनंत अवतार धरितिया । अखंडस्वरूपा करूणालया । अमरपाळका देवराया । हरीं भवभया भक्तांचिया ।।२।। सर्वव्यापका सर्वातीता । गजेंद्ररक्षका वैकुंठनाथा । भोळया भक्तांसि सौख्यदाता । तुजविण सर्वथा असे चि ना ।।३।। चित्तचाळका चैतन्यघना । भक्तकैवारी असुरमर्दना । भक्तआढभमानी नारायणा । जगज्जीवना पांडुरंगा ।।४।। ब्रम्हादिकांचा निजजनिता । सकळकारण अकर्ता । अणुरेणुव्याप्यभरिता । पावन पतिता तुका म्हणे ।।५।।

६७४। अखंडकर्मा कर्मप्रकाशका । मजसाटीं कां रे जालासि मुका । धर्मा धर्मप्रतिपाळका । सर्वचाळका सर्वातीता ।।१।। न देखसी वर्णाश्रममर्यादा । त्याचा सर्वस्वें करिसी कामधंदा । कधीं न लाजसी तूं गोविंदा । कां रे मुकुंदा बोल आतां ।।२।। मत्स्यकूमार्दिअवतारांसाठीं । श्रमले असतील जगजेठी । करितां घडमोड सृष्टी । जालासि कष्टी काय जाणें ।।३।। किती म्यां विनवावें श्रीपती । पुन्हा पुन्हा यावें काकुलती । पुरे आतां तुझी संगती । करूणामूर्ती काय जालें ।।४।। काय म्यां तुजसी करावें आतां । कां रे कोपलासी पंढरीनाथा । सकळ दुःख निवारिता । पावन पतिता तुका म्हणे ।।५।।

६७५। वासुदेवा दिनानाथा । कमललोचना श्रीअच्युता । निजभक्तांसि सौख्यदाता । तुजविण सर्वथा असे चि ना ।।१।। विठ्ठला अनंता विश्वपती । विराट्स्वरूपा वामनमूर्ती । ब्रम्हादिकर्ता वैकुंठपती । अगम्यस्थिती वेदशास्त्रा ।।२।। अद्वैवअखंडभरिता । विश्वबाहु अपरिमिता । विश्वचक्षु विश्वदेवता । आदिपिता ब्रम्हयाचा ।।३।। भक्ताधीना भवभयभंगा । परमपुरूषा पांडुरंगा । अनादि आढखलअंतरंगा । संगा असंगा वेगळा ची ।।४।। हें विराट्स्वरूप भोळयिा भक्तांसी । सर्वथा न कळे हृषीकेशी । सगुण रूप धरूनि त्यांसी । लावीं भजनासी तुका म्हणे ।।५।।

६७६। काय खावें आतां कोणीकडे जावें । गांवांत राहावें कोण्या बळें ।।१।। ।।ध्रु।।। कोपला पाटील गांवचे हे लोक । आतां घाली भीक कोण मज ।।ध्रु।। आतां येणें चवी सांडिली म्हणती । निवाडा करिती दिवाणांत ।।२।। भल्या लोकीं यास सांगितली मात । केला माझा घात दुर्बळाचा ।।३।। तुका म्हणे याचा संग नव्हे भला । शोधीत विठ्ठला जाऊं आतां ।।४।।

६७७। संत मागे पाणी नेद एक चूळ । दासीस आंघोळ ठेवी पाणी ।।१।। ।।ध्रु।।। संतासी देखोनी होय पाठमोरा । दासीचिया पोरा चुंबन देतो ।।ध्रु।। संतासी देखोनि करितों ढवळया । भावें धुतो चोळया दासीचिया ।।२।। तुका म्हणे त्याच्या तोंडावरी

थुका । जातो यमलोका भोगावया ।।३।।

६७८। एक प्रेमगुज ऐकें जगजेठी । आठवली गोष्टी सांगतसें ।।१।। ।।ध्रु।।। एक मृग दोन्ही पाडसांसहित । आनंदें चरता होती वनी ।।ध्रु।। अवचिता तेथें पारधी पावला । घेऊनियां आला श्वानें दोन्ही ।।२।। एकीकडे त्याणें चिरिल्या वाघुरा । ठेविलें श्वानपुत्रा एकीकडे ।।३।। एकीकडे तेणें वोणवा लाविला । आपण राहिला एकीकडे ।।४।। चहूंकडोनियां मृगें वेढियेलीं । स्मरों तें लागली नाम तुझें ।।५।। रामा कृष्णा हरी गोविंदा केशवा । देवाचिया देवा पावें आतां ।।६।। कोण रक्षी आतां ऐसिये संकटीं । बापा जगजेठी तुजविण ।।७।। आइकोनि तुम्ही तयांचीं वचनें । कृपाअंतःकरणें कळवळलिां ।।८।। आज्ञा तये काळीं केली पर्जन्यासी । तेगीं पावकासी विझवावें ।।९।। ससें एक तेथें उठवुनी पळविलें । तया पाठीं गेली श्वानें दोन्ही ।।१०।। मृगें चमकोनी सत्वर चाललीं । गोविंदें रक्षिलीं म्हणोनियां ।।११।। ऐसा तूं कृपाळु दयाळु आहेसी । आपुलया भक्तांसी जीवलग ।।१२।। ऐसी तुझी कीर्ती जीवीं आवडती । रखुमाईच्या पती तुका म्हणे ।।१३।।

६७९। आशाबद्ध वक्ता । धाक श्रोतयाच्या चित्ता ।।१।। ।।ध्रु।।। वांयां गेलें तें भजन । उभयतां लोभी मन ।।ध्रु।। बहिमुर्ख एके ठायीं । तैसें जालें तया दोहीं ।।२।। माप तैसी गोणी । तुका म्हणे रितीं दोन्ही ।।३।।

६८०। विठ्ठला रे तूं उदराचा राव । विठ्ठला तूं जीव या जगाचा ।।१।। ।।ध्रु।।। विठ्ठला रे तूं उदाराची रासी । विठ्ठला तुजपाशीं सकळसिद्धी ।।ध्रु।। विठ्ठला रे तुझें नाम बहु गोड । विठ्ठला रे कोड पुरविसी ।।२।। विठ्ठला रे तुझे श्रीमुख चांगलें । विठ्ठला लागलें ध्यान मनीं ।।३।। विठ्ठला रे वाचे बोला बहुरस । विठ्ठला रे सोस घेतला जीवें ।।४।। विठ्ठला रे शोक करीतसे तुका । विठ्ठला तूं ये कां झडकरी ।।५।।

६८१। बाहिरा पडिलों आपुल्या कर्तव्यें । संसारासि जीवें वेटाळलिों ।।१।। ।।ध्रु।।। एकामध्यें एक नाहीं मिळों येत । ताक नवनीत निवडीलें ।।ध्रु।। जाली दोनी नामें एका चि मथनीं । दुसरिया गुणीं वेगळालीं ।।२।। तुका म्हणे दाखविल्या मुक्ताफळीं । शिंपले चि स्वस्थळीं खुंटलिया ।।३।।

६८२। बरवा बरवा बरवा रे देवा तूं । जीवाहूनि आवडसी जीवा रे देवा तूं ।।१।। ।।ध्रु।।। पाहातां वदन संतुष्ट लोचन । जालें आइकतां गुण श्रवण रे देवा ।।ध्रु।। अष्ट अंगें तनु त्रिविध ताप गेला सीण । वर्णितां लक्षण रे देवा ।।२।। मन जालें उन्मन अनुपम ग्रहण । तुकयाबंधु म्हणे महिमा नेणें रे ।।३।।

६८३। सोइरियासि करी पाहुणेरू बरा । काढितो ठोबरा संतांलागीं ।।१।। ।।ध्रु।।। गाइर्सि देखोनि बदबदा मारी । घोडयाची चाकरी गोड लागे ।।ध्रु।। पानफुल वेश्येसी नेतसे उदंड । देखों नेदी खांड ब्राम्हणासी ।।२।। बाइलेच्या गोता आवडिनें पोसी ।

माता पितियासी दवडितो ।।३।। तुका म्हणे थुंका त्याच्या तोंडावरी । जातो यमपुरी भोगावया ।।४।।

६८४। सोलीव जें सुख आढतसुखाहुनि । उभें हें अंगणीं वैष्णवांच्या ।।१।। ।।ध्रु।।। वृंदावन सडे चौकरंगा माळा । नाचे तो सोहोळा देखोनियां ।।ध्रु।। भूषणपंडित सदा सर्वकाळ । मुद्रा आणि माळ तुळसी कंठीं ।।२।। नामओघ मुखीं अमृताचें सार । मस्तक पवित्र सहित रजें ।।३।। तुका म्हणे मोक्ष भक्ताचिया मना । नये हा वासना त्याची करी ।।४।।

६८५। तीर्थे केलीं कोटीवरी । नाहीं देखिली पंढरी ।।१।। ।।ध्रु।।। जळो त्याचें ज्यालेंपण । न देखें चि समचरण ।।ध्रु।। योग याग अनंत केले । नाहीं समचरण देखिले ।।२।। तुका म्हणे विठ्ठलपायीं । अनंत तीर्थें घडिलीं पाहीं ।।३।।

६८६। कोणतें कारण राहिलें यामुळें । जें म्यां तुज बळें कष्टवावें ।।१।। ।।ध्रु।।। नाहीं जात जीव नाहीं होत हानी । सहज तें मनीं आठवलें ।।ध्रु।। नाहीं कांही चिंता मरतों उपवासी । अथवा त्या म्हैसी गाई व्हाव्या ।।२।। हें तों तुज कळों येतसे अंतरीं । लाखणीक वरी साच भाव ।।३।। तुका म्हणे देवा नासिवंतासाठीं । पायांसवें तुटी करिती तुझ्या ।।४।।

६८७। रामा अयोध्येच्या राया । दिनानाथा रे सखया ।।१।। ।।ध्रु।।। पाप ताप विघ्न हरीं । दिनानाथा सुख करीं ।।ध्रु।। भिलटीचिया रे उच्छिष्टा । स्वीकारिसी रे तूं भ्रष्टा ।।२।। मी तो सलगीचें मूल । तुका म्हणे तूं सखोल ।।३।।

६८८। आमिषाचिये आसे गळ गिळी मासा । फुटोनियां घसा मरण पावे ।।१।। मरणाचे वेळे करी तळमळ । आठवी कृपाळ तये वेळीं ।।२।। अंतकाळीं ज्याच्या नाम आलें मुखा । तुका म्हणे सुखा पार नाहीं ।।३।।

६८९। तुजवरी ज्याचें मन । दरूशन दे त्याचें ।।१।। ।।ध्रु।।। कैसा जाती शुद्ध भाव । हात पाव ना वृत्ती ।।ध्रु।। अवधियांचा करूनि मेळा । तुज डोळां रोखिलें ।।२।। तुका म्हणे तुज आड । लपोनि कोड दावीं देवा ।।३।।

६९०। विश्वव्यापी माया । तिणें झाकुळलिें छाया ।।१।। ।।ध्रु।।। सत्य गेलें भोळयावारी । आढवद्येची चाली थोरी ।।ध्रु।। आपुलें चि मन । करवी आपणां बंधन ।।२।। तुका म्हणे देवा । तुम्ही कोडीं हीं उगवा ।।३।।

६९१। पोटीं जन्मती रोग । तरि कां म्हणावे आप्तवर्ग ।।१।। ।।ध्रु।।। रानीं वसती औषधी । तरि कां म्हणाव्या निपराधी ।।२।। तैसें शरीराचें नातें । तुका म्हणे सर्व आप्तें ।।३।।

६९२। नव्हे शब्द एक देशी । सांडी गवशी कोणाला ।।१।। ।।ध्रु।।। जाली माझी वैखरी । विश्वंभरी व्यापक ।।ध्रु।। मोकलिलें जावें बाणें । भाता जेणें वाईलें ।।२।।

आतां येथें कैचा तुका । बोले सिका स्वामीचा ।।३।।

६९३। गायनाचें रंगीं । शक्ति अद्‌भुत हे अंगीं ।।१।। ।।ध्रु।।। हें तों देणें तुमचें देवा । घ्यावी अखंडित सेवा ।।ध्रु।। अंगीं प्रेमाचें भरतें । नाहीं उतार चढतें ।।२।। तुका म्हणे वाणी । नाम अमृताची खाणी ।।३।।

६९४। माप म्हणे मी मवितें । भरी धणी ठेवी रितें ।।१।। ।।ध्रु।।। देवा आढभमान नको । माझेठायीं देऊं सकों ।।ध्रु।। देशीं चाले सिका । रितें कोण लेखी रंका ।।२।। हातीं सूत्रदोरी । तुका म्हणे त्याची थोरी ।।३।।

६९५। कोण सांगायास । गेलें होतें देशोदेश ।।१।। ।।धृ।।। नेलें वार्यि हातीं माप । समर्थ तो माझा बाप ।।ध्रु।। कोणाची हे सत्ता । जाली वाचा वदविता ।।२।। तुका म्हणे या निश्चयें । माझें निसलें भय ।।३।।

६९६। सकळिकांच्या पायां माझी विनवणी । मस्तक चरणीं ठेवीतसें ।।१।। ।।ध्रु।।। आहे श्रोते वत्तेढ सकळ ही जन । बरें पारखुन बांधा गांठी ।।ध्रु।। फोडिलें भांडार धन्याचा हा माल । मी तंव हामाल भारवाही ।।२।। तुका म्हणे चाली जाली चहूं देशी । उतरला कसीं खरा माल ।।३।।

६९७। कोण त्याचा पार पावला धुंडितां । पुढें विचारितां विश्वंभरा ।।१।। ।।ध्रु।।। अणुरेणु सूक्ष्मस्थूळा पार नाहीं । श्रुती नेती त्या ही खुंटलिया ।।ध्रु।। फळांत कीटक येवढें आकाश । ऐसीं तरूवरास अनेक किती ।।२।। दाविलें अनंते अजुनार्सि पोटीं । आणीक त्या सृष्टि कृष्णलोक ।।३।। तुका म्हणे लागा संतांचिये कासे । ठाव घेतां कैसे वांचा जीवें ।।४।।

६९८। जें जें कांहीं करितों देवा । तें वें सेवा समर्पे ।।१।। ।।ध्रु।।। भेद नाहीं सर्वात्मना । नारायणा तुज मज ।।ध्रु।। आम्ही दुजें नेणों कोणा । हेंचि मना मन साक्ष ।।२।। तुका म्हणे जगन्नाथा । हें अन्यथा नव्हे कीं ।।३।।

६९९। स्तुति करूं तरी नव्हे चि या वेदा । तेथें माझा धंदा कोणीकडे ।।१।। ।।ध्रु।।। परी हे वैखरी गोडावली सुखें । रसना रस मुखें इच्छीतसे ।।ध्रु।। रूप वर्णावया कोठें पुरे मती । रोमी होती जाती ब्रम्हांडें हीं ।।२।। तुका म्हणे तूं ऐसा एक साचा । ऐसी तंवा वाचा जाली नाहीं ।।३।।

७००। तुज वर्णी ऐसा तुज विण नाहीं । दुजा कोणी तीहीं त्रिभुवनीं ।।१।। ।।ध्रु।।। सहस्त्रेमुखें शेष सिणला बापुडा । चिरलिया धडा जिव्हा त्याच्या ।।ध्रु।। अव्यक्ता अलक्षा अपारा अनंता । निर्गुणा सचिद नारायण ।।२।। रूप नाम घेसी आपुल्या स्वइच्छा । होसी भाव तैसा त्याकारणें ।।३।। तुका म्हणे जरी दाविसी आपणा । तरि च नारायणा कळों येसी ।।४।।

७०१। पूर आला आनंदाचा । लाटा उसळती प्रेमाच्या ।।१।। ।।ध्रु।।। बांधूं

विठ्ठलसांगडी । पोहुनि जाऊं पैल थडी । अवघे जन गडी । घाला उडी भाई नो ।।ध्रु।। हें तों नाहीं सर्वकाळ । अमुप अमृताचें जळ ।।२।। तुका म्हणे थोरा पुण्यें । ओघ आला पंथें येणें ।।३।।

७०२। आणीक दुसरें मज नाहीं आतां । नेमिलें या चित्तापासुनियां ।।१।। ।।ध्रु।।। पांडुरंग मनीं पांडुरंग ध्यानीं । जाग्रतीं स्वप्नीं पांडुरंग ।।ध्रु।। पडिले वळण इंद्रियां सकळां । भाव तो निराळा नाहीं दुजा ।।२।। तुका म्हणे नेत्रीं केलें ओळखण । साजिरें तें ध्यान विटेवरी ।।३।।

७०३। मी तों सर्वभावें अनधिकारी । होइल कैसी परी नेणों देवा ।।१।। ।।ध्रु।।। पुराणींचे अर्थ आणितां मनास । होय कासावीस जीव माझा ।।ध्रु।। इंद्रियांचीं आम्ही पांगिलों अंकितें । त्यांचे रंगीं चित्त रंगलेंसे ।।२।। एकाचें ही मज न घडे दमन । अवघी नेमून कैसीं राखों ।।३।। तुका म्हणे मज तारीं पंढरीराया । नाहीं तरी वांयां गेलों दास ।।४।।

७०४। लक्षूनियां योगी पाहाती आभास । तें दिसे आम्हांसी दृष्टीपुढें ।।१।। ।।ध्रु।।। कर दोनी कटी राहिलासे उभा । सांवळी हे प्रभा अंगकांती ।।ध्रु।। व्यापूनि वेगळें राहिलेंसे दुरी । सकळां अंतरीं निर्विकार ।।२।। रूप नाहीं पार वर्णां नाही थार । कुळ याति शिर हस्त पाद ।।४।। अचेत चेतलें भक्ताचिया सुखें । आपुल्या कौतुकें तुका म्हणे ।।५।।

७०५। कैसें करूं ध्यान कैसा पाहों तुज । वर्म दावीं मज याचकासी ।।१।। ।।ध्रु।।। कैसी भक्ति करूं सांग तुझी सेवा । कोण्या भावें देवा आतुडसी ।।ध्रु।। कैसी कीर्ती वाणूं कैसा लक्षा आणूं । जाणूं हा कवणु कैसा तुज ।।२।। कैसा गाऊं गीतीं कैसा ध्याऊं चित्तीं । कैसी स्थिती मती दावीं मज ।।३।। तुका म्हणे जैसें दास केलें देवा । तैसें हें अनुभवा आणीं मज ।।४।।

७०६। निगमाचें वन । नका शोधूं करूं सीण ।।१।। ।।धृ।।। या रे गौळयिांचे घरीं । बांधलें तें दावें वरी ।।धृ।। पीडलेती भ्रमें । वाट न कळतां वमेंर् ।।२।। तुका म्हणे भार । माया टाका अहंकार ।।३।।

७०७। मन वोळी मना । बुद्धि बुद्धी क्षण क्षणां ।।१।। ।।ध्रु।।। मी च मज राखण जालों । ज्याणें तेथें चि धरिलों ।।ध्रु।। जें जें जेथें उठी । तें तें तया होतें कुंटी ।।२।। भांजिली खांजनी । तुका साक्ष उरला दोन्ही ।।३।।

७०८। ब्रम्ह न लिंपे त्या मेळें । कर्माअकर्मा वेगळें ।।१।। ।।ध्रु।।। तो चि एक तया जाणे । पावे अनुभविलें खुणें ।।ध्रु।। शौच अशौचाचे संधी । तन आळा तना चि मधीं ।।२।। पापपुण्यां नाहीं ठाव । तुका म्हणे सहज भाव ।।३।।

७०९। काय दरा करील वन । समाधान नाहीं जंव ।।१।। ।।ध्रु।।। तरी काय तेथें

असती थोडीं । काय जोडी तयांसी ।।ध्रु।। रिघता धांवा पेंवामध्यें । जोडे सिद्धि ते ठायीं ।।२।। काय भस्म करील राख । अंतर पाक नाही तों ।।३।। वर्णाआश्रमाचे धर्म । जाती श्रम जालिया ।।४।। तुका म्हणे सोंग पाश । निरसे आस तें हित ।।३।।

७१०। तें ही नव्हे जें करितां कांहीं । ध्यातां ध्यायीं तें ही नव्हे ।।१।। ।।ध्रु।।। तें ही नव्हे जें जाणवी जना । वाटे मना तें ही नव्हे ।।ध्रु।। त्रास मानिजे कांटाळा । अशुभ वाचाळ तें ही नव्हे ।।२।। तें ही नव्हे जें भोंवतें भोंवे । नागवें धांवे तें ही नव्हे ।।३।। तुका म्हणे एक चि आहे । सहजिं पाहें सहज ।।४।।

७११। बोल बोलतां वाटे सोपें । करणी करितां टीर कांपे ।।१।। ।।ध्रु।।। नव्हे वैराग्य सोपारें । मज बोलतां न वाटे खरें ।।ध्रु।। विष खावें ग्रासोग्रासीं । धन्य तो चि एक सोसी ।।२।। तुका म्हणे करूनि दावी । त्याचे पाय माझे जीवीं ।।३।।

७१२। होईन भिकारी । पंढरीचा वारकरी ।।१।। ।।ध्रु।।। हा चि माझा नेम धर्म । अवघें विठोबाचें नाम ।।ध्रु।। हे चि माझी उपासना । लागेन संतांच्या चरणा ।।२।। तुका म्हणे देवा । करीन ते भोळी सेवा ।।३।।

७१३। सांटविला हरी । जींहीं हृदयमंदिरीं ।।१।। ।।ध्रु।।। त्यांची सरली वेरझार । जाला सफळ व्यापार ।।ध्रु।। हरी आला हाता । मग कैंचीं भय चिंता ।।२।। तुका म्हणे हरी । कांहीं उरों नेदी उरी ।।३।।

७१४। मोक्ष तुमचा देवा । तुम्ही दुर्लभ तो ठेवा ।।१।। ।।ध्रु।।। मज भक्तीची आवडी । नाहीं अंतरीं ते गोडी ।।ध्रु।। आपल्या प्रकारा । करा जतन दातार ।।२।। तुका म्हणे भेटी । पुरे एक चि शेवटीं ।।३।।

७१५। नामपाठ मुक्ताफळांच्या ओवणी । हें सुख सगुणीं आढभंनव ।।१।। ।।ध्रु।।। तरी आम्ही जालों उदास निर्गुणा । भक्तांचिया मना मोक्ष नये ।।ध्रु।। द्यावें घ्यावें ऐसा येथें उरे भाव । काय ठाया ठावा पुसोनियां ।।२।। तुका म्हणे आतां अभयदान करा । म्हणा विश्वंभरा दिलें ऐसें ।।३।।

७१६। भवसिंधूचें काय कोडें । दावी वाट चाले पुढें ।।१।। तारूं भला पांडुरंग । पाय भिजों नेदी अंगी ।।धृ।। मागें उतरिले बहुत । पैल तिरीं साधुसंत ।।२।। तुका म्हणे लाग वेगें । जाऊं तयाचिया मागें ।।३।।

७१७। नाहीं साजत हा मोठा । मज अळंकार खोटा ।।१।। ।।ध्रु।।। असें तुमचा रजरेण । संतां पायींची वाहाण ।।ध्रु।। नाहीं स्वरूपीं ओळखी । भक्तिभाव करीं देखीं ।।२।। नाहीं शून्याकारीं । क्षर ओळखी अक्षरीं ।।३।। नाहीं विवेक या ठायीं । आत्मा अनात्मा तें काई ।।४।। कांहीं नव्हे तुका । पांयां पडेन हें ऐका ।।५।।

७१८। सत्य साच खरें । नाम विठोबाचें बरें ।।१।। ।।ध्रु।।। जेणें तुटती बंधनें ।

उभयलोकीं कीर्ति जेणें ।।ध्रु।। भाव ज्याचे गांठी । त्यासी लाभ उठाउठी ।।२।। तुका म्हणे भोळा । जिंकूं जाणे कळिकाळा ।।३।।

७१९। सत्य तो आवडे । विकल्यानें भाव उडे ।।१।। ।।ध्रु।।। आम्ही तुमच्या कृपादानें । जाणों शुद्ध मंद सोनें ।।ध्रु।। आला भोग अंगा । न लवूं उसीर त्या त्यागा ।।२।। तुका म्हणे देवा । अंजन ते तुझी सेवा ।।३।।

७२०। करावें चिंतन । तें चि बरें न भेटून ।।१।। ।।ध्रु।।। बरवा अंगीं राहे भाव । तग तो चि जाणा देव ।।ध्रु।। दर्शनाची उरी । अवस्था चि अंग धरी ।।२।। तुका म्हणे मन । तेथें सकळ कारण ।।३।।

७२१। जें जें जेथें पावे । तें तें समर्पावें सेवे ।।१।। ।।ध्रु।। सहज पूजा या चि नांवें । गळति आढभमानें व्हावें ।।ध्रु।। अवघें भोगितां गोसावी । आदीं आवसानीं जीवी ।।२।। तुका म्हणे सिण । न धरितां नव्हे भिन्न ।।३।।

७२२। नसे तरी मनीं नसो । परी वाचे तरी वसो ।।१।। ।।ध्रु।।। देह पडो या चिंतनें । विठ्ठलनामसंकीर्तनें ।।ध्रु।। दंभस्छिती भलत्या भावें । मज हरिजन म्हणवें ।।२।। तुका म्हणे काळें तरी । मज सांभाळील हरी ।।३।।

७२३। नये जरी कांहीं । तरी भलतें चि वाहीं ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणविल्या दास । कोणी न धरी वेठीस ।।ध्रु।। समर्थाच्या नांवें । भलतैसें विकावें ।।२।। तुका म्हणे सत्ता । वरी असते बहुतां ।।३।।

७२४। न संडवे अन्न । मज न सेववे वन ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणउनी नारायणा । कींव भाकितों करूणा ।।ध्रु।। नाहीं आढधकार । कांहीं घोकाया अक्षर ।।२।। तुका म्हणे थोडें । आयुष्य अवघें चि कोडें ।।३।।

७२५। एकांचीं उत्तरें । गोड अमृत मधुरें ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐशा देवाच्या विभुती । भिन्न प्रारब्धाची गती ।।ध्रु।। एकांचीं वचनें । कडु अत्यंत तीक्ष्णें ।।२।। प्रकाराचें तीन । तुका म्हणे केलें जन ।।३।।

७२६। वचनें ही नाड । न बोले तें मुकें खोड ।।१।। ।।ध्रु।।। दोहीं वेगळें तें हित । बोली अबोलणी नीत ।।ध्रु।। अंधार प्रकाशी । जाय दिवस पावें निशी ।।२।। बीज पृथिवीच्या पोटीं । तुका म्हणे दावी दृष्टी ।।३।।

७२७। विचारा वांचून । न पवीजे समाधान ।।१।। ।।ध्रु।।। देह त्रिगुणांचा बांधा । माजी नाहीं गुण सुदा ।।ध्रु।।। देवाचिये चाडे । देवा द्यावें जें जें घडे ।।२।। तुका म्हणे होतें । बहु गोमटें उचितें ।।३।।

७२८। तुटे भवरोग । संचितत्रिढयमाणभोग ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसें विठोबाचें नाम । उच्चारितां खंडे जन्म ।।ध्रु।। वसों न सके पाप । पळे त्रिविध तो ताप ।।२।। तुका म्हणे माया । होय दासी लागे पायां ।।३।।

७२९। मुसावलें अंग । रंगीं मेळविला रंग ।।१।। ।।ध्रु।।। एकीं एक दृढ जालें । मुळा आपुलिया आलें ।।ध्रु।। सागरीं थेंबुडा । पडिल्या निवडे कोण्या वाटा ।।२।। तुका म्हणे नवें । नव्हे जाणावें हें देवें ।।३।।

७३०। अनुतापें दोष । जाय न लगतां निमिष ।।१।। ।।ध्रु।।। परि तो राहे विसावला । आदीं अवसानीं भला ।।ध्रु।। हें चि प्रायश्चित । अनुतापीं न्हाय चित्त ।।२।। तुका म्हणे पापा । शिवों नये अनुतापा ।।३।।

७३१। चहूं आश्रमांचे धर्म । न राखतां जोडे कर्म ।।१।। ।।ध्रु।।। तैसी नव्हे भोळी सेवा । एक भाव चि कारण देवा ।।ध्रु।। तपें इंद्रियां आघात । क्षणें एका वाताहात ।।२।। मंत्र चळे थोडा । तरि धड चि होय वेडा ।।३।। व्रतें करितां सांग । तरी एक चुकतां भंग ।।४।। धर्म सत्त्व चि कारण । नाहीं तरी केला सिण ।।५।। भूतदयेसि आघात । उंचनीच वाताहात ।।६।। तुका म्हणे दुजें । विधिनिषेधाचें ओझें ।।७।।

७३२। सोडिला संसार । माया तयावरि फार ।।१।। ।।ध्रु।।। धांवत चाले मागें मागें । सुखदुःख साहे अंगें ।।ध्रु।। यानें घ्यावें नाम । तीसीकरणें त्याचें काम ।।२।। तुका म्हणे भोळी । विठ्ठलकृपेची कोंवळी ।।३।।

७३३। बैसों खेळूं जेवूं । तेथें नाम तुझें गाऊं ।।१।। ।।ध्रु।।। रामकृष्णनाममाळा । घालूं ओवुनियां गळां ।।ध्रु।। विश्वास हा धरूं । नाम बळकट करूं ।।२।। तुका म्हणे आतां । आम्हां जीवन शरणागतां ।।३।।

७३४। पाटीं पोटीं देव । कैचा हरिदासां भेव ।।१।। ।।ध्रु।।। करा आनंदें कीर्तन । नका आशंकितमन ।।ध्रु।।। एथें कोठें काळ । करील देवापाशीं बळ ।।२।। तुका म्हणे धनी । सपुरता काय वाणी ।।३।।

७३५। मनोमय पूजा । हे चि पढीयें केशीराजा ।।१।। ।।ध्रु।।। घेतो कल्पनेचा भोग । न मानेती बाह्य रंग ।।ध्रु।। अंतरींचे जाणे । आदिवर्तमान खुणे ।।२।। तुका म्हणे कुडें । कोठें सरे त्याच्या पुढें ।।३।।

७३६। जाणे भक्तीचा जिव्हाळा । तो चि देवाचा पुतळा ।।१।। ।।ध्रु।।। आणीक नये माझ्या मना । हो का पंडित शाहाणा ।।ध्रु।। नामरूपीं जडलें चित्त । त्याचा दास मी अंकित ।।२।। तुका म्हणे नवविध । भक्ति जाणे तो चि शुद्ध ।।३।।

७३७। याजसाठीं वनांतरा । जातों सांडुनियां घरा ।।१।। ।।ध्रु।।। माझें दिठावेल प्रेम । बुद्धि होईल निष्काम ।।ध्रु।। अद्वैताची वाणी । नाहीं ऐकत मी कानीं ।।२।। तुका म्हणे अहंब्रम्ह । आड येऊं नेदीं भ्रम ।।३।।

७३८। बुडतां आवरीं । मज भवाचे सागरीं ।।१।। ।।ध्रु।।। नको मानूं भार । पाहों दोषांचे डोंगर ।।ध्रु।। आहे तें सांभाळीं । तुझी कैसी ब्रीदावळी ।।२।। तुका म्हणे दोषी । मी तों पातकांची राशी ।।३।।

७३९। अक्षई तें झालें । आतां न मोडे रचिलें ।।१।। ।।ध्रु।।। पाया पडिला खोले ठायीं । तेथें पुढें चाली नाहीं ।।ध्रु।। होतें विखुरलें । ताळा जमे झडती आलें ।।२।। तुका म्हणे बोली । पुढें कुंटित चि जाली ।।३।।

७४०। तुझे थोर थोर । भक्त करिती विचार ।।१।। ।।ध्रु।।। जपतपादि साधनें । मज चिंतवेना मनें ।।ध्रु।। करूणावचनें । म्यां भाकावीं तुम्हां दीनें ।।२।। तुका म्हणे घेईं । माझें थोडें फार ठायीं ।।३।।

७४१। लावुनि काहाळा । सुखें करितों सोहळा ।।१।। ।।ध्रु।।। सादवीत गेलों जना । भय नाहीं सत्य जाणां ।।ध्रु।। गात नाचत विनोदें टाळघागर्‍यांचा छंदें ।।२।। तुका म्हणे भेव । नाहीं पुढें येतो देव ।।३।।

७४२। मुक्त कासया म्हणावें । बंधन तें नाहीं ठावें ।।१।। ।।ध्रु।।। सुखें करितों कीर्तन । भय विसरलें मन ।।ध्रु।। देखिजेना नास । घालूं कोणावरी कास ।।२।। तुका म्हणे साहे । देव आहे तैसा आहे ।।३।।

७४३। ओनाम्याच्या काळें । खडे मांडविले बाळें ।।१।। ।।ध्रु।।। तें चि पुढें पुढें काई । मग लागलिया सोई ।।ध्रु।। रज्जु सर्प होता । तोंवरी चि न कळतां ।।२।। तुका म्हणे साचें । भय नाही बागुलाचें ।।३।।

७४४। आतां पुढें धरीं । माझे आठव वैखरी ।।१।। ।।ध्रु।।। नको बडबडूं भांडे । कांहीं वाउगें तें रांडे ।।ध्रु।। विठ्ठल विठ्ठल । ऐसे सांडुनियां बोल ।।२।। तुका म्हणे आण । तुज स्वामीची हे जाण ।।३।।

७४५। काय नव्हे करितां तुज । आतां राखें माझी लाज ।।१।। ।।ध्रु।।। मी तों अपराधाची राशी । शिखा अंगुष्ट तोंपाशीं ।।ध्रु।। त्राहें त्राहें त्राहें । मज कृपादृष्टी पाहें ।।२।। तुका म्हणे देवा । सत्य घ्यावी आतां सेवा ।।३।।

७४६। वंदीन मी भूतें । आतां अवघी चि समस्तें ।।१।। ।।ध्रु।।। तुमची करीन भावना । पदोपदी नारायणा ।।ध्रु।। गाळुनियां भेद । प्रमाण तो ऐसा वेद ।।२।। तुका म्हणे मग । नव्हे दुजयाचा संग ।।३।।

७४७। पूजा पुज्यमान । कथे उभे हरिजन ।।१।। ।।ध्रु।।। ज्याची कीर्ती वाखाणिती । तेथें ओतली ते मुर्ती ।।ध्रु।। देहाचा विसर । केला आनंदें संचार ।।२।। गेला आढभमान । लाज बोळविला मान ।।३।। शोक मोह चिंता । याची नेणती ते वार्ता ।।४।। तुका म्हणे सखे । विठोबा च ते सारिखे ।।५।।

७४८। भाव तैसें फळ । न चले देवापाशीं बळ ।।१।। ।।ध्रु।।। धांवे जातीपाशीं जाती । खुण येरयेरां चित्तीं ।।ध्रु।। हिरा हिरकणी । काढी आंतुनि आढहरणी ।।२।। तुका म्हणे केलें । मन शद्ध हें चांगलें ।।३।।

७४९। वरि बोला रस । कथी ज्ञान माजी फोस ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसे लटिके जे ठक

। तयां इह ना पर लोक ।।ध्रु।। परिस एक सांगे । अंगा धुळी हे न लगे ।।२।। तुका म्हणे हाडें । कुतर्‍यां लाविलें झगडें ।।३।।

७५०। हे चि तुझी पूजा । आतां करीन केशीराजा ।।१।। ।।ध्रु।।। अवघीं तुझीं पदें । नमस्कारीन अभेदें ।।ध्रु।। न वर्जितदिशा । जाय तेथें चि सरिसा ।।२।। नव्हे एकदेशी । तुका म्हणे गुणदोषीं ।।३।।

७५१। आपलें तों कांही । येथें सांगिजेसें नाहीं ।।१।। ।।ध्रु।।। परि हे वाणी वायचळ । छंद करविते बरळ ।।ध्रु।। पंचभूतांचा हा मेळा । देह सत्यत्वें निराळा ।।२।। तुका म्हणे भुली । इच्या उफराटया चाली ।।३।।

७५२। विठ्ठल नावाडा फुकाचा । आळविल्या साटीं वाचा ।।१।। ।।ध्रु।।। कटीं कर जैसे तैसे । उभा राहिला न बैसे ।।ध्रु।। न पाहे सिदोरी । जाती कुळ न विचारी ।।२।। तुका म्हणे भेटी ।। हाका देतां उठाउठीं ।।३।।

७५३। कृपावंत किती । दीनें बहु आवडती ।।१।। ।।ध्रु।।। त्यांचा भार वाहे माथां । करी योगक्षेमचिंता ।।ध्रु।। भुलों नेदी वाट । करीं धरूनि दावी नीट ।।२।। तुका म्हणे जीवें । अनुसरतां एका भावें ।।३।।

७५४। नेणती वेद श्रुति कोणी । आम्हां भाविकां वांचुनी ।।१।। ।।ध्रु।।। रूप आवडे आम्हांशी । तेसी जोडी हृषीकेशी ।।ध्रु।। आम्हीं भावें बळविंत । तुज घालूं हृदयांत ।।२।। तुका म्हणे तुज धाक । देतां पावसील हाक ।।३।।

७५५। मन गुंतलें लुलयां । जाय धांवोनि त्या ठाया ।।१।। ।।ध्रु।।। मागें परतावी तो बळी । शूर एक भूमंडळीं ।।ध्रु।। येऊनियां घाली घाला । नेणों काय होई तुला ।।२।। तुका म्हणे येणें । बहु नाडिले शाहाणे ।।३।।

७५६। घेईं माझे वाचे । गोड नाम विठोबाचें ।।१।। ।।ध्रु।।। तुम्ही घ्या रे डोळे सुख । पाहा विठोबाचें मुख ।।ध्रु।।। तुम्ही ऐका रे कान । माझ्या विठोबाचे गुण ।।२।। मना तेथें धांवा घेईं । राहें विठोबाचे पायीं ।।३।। तुका म्हणे जीवा । नको सोडूं या केशवा ।।४।।

७५७। धणी न पुरे गुण गातां । रूप दृष्टी न्याहाळितां ।।१।। ।।ध्रु।।। बरवा बरवा पांडुरंग । कांति सांवळी सुरंग ।।ध्रु।। सर्वमंगळाचें सार । मुख सिद्धीचें भांडार ।।२।। तुका म्हणे सुखा । अंतपार नाहीं लेखा ।।३।।

७५८। जरी मी नव्हतों पतित । तरि तूं पावन कैंचा येथ ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणोनि माझें नाम आधीं । मग तूं पावन कृपानिधी ।।ध्रु।। लोहो महिमान परिसा । नाहीं तरीं दगड जैसा ।।२।। तुका म्हणे याचकभावें । कल्पतरू मान पावे ।।३।।

७५९। एक भाव चित्तीं । तरीं न लगे कांहीं युक्ती ।।१।। ।।ध्रु।।। काळों आलें जीवें । मज माझियाचि भावें ।।ध्रु।। आठव चि पुरे । सुख अवघें मोहो रे ।।२।। तुका

म्हणे मन । पूजा इच्छी नारायण ।।३।।

७६०। मज संतांचा आधार । तूं एकलें निर्विकार ।।१।। ।।ध्रु।।। पाहा विचारूनि देवा । नको आम्हांसवें दावा ।।ध्रु।। तुज बोल न बोलवे । आम्हां भांडायाची सवे ।।२।। तुका म्हणे तरी । ऐक्यभाव उरे उरी ।।३।।

७६१। तुज मागणें तें देवा । आम्हां तुझी चरणसेवा ।।१।। ।।ध्रु।।। आन नेघों देसी तरी । रिद्धि सिद्धि मुक्ति चारी ।।ध्रु।। संतसंगति सर्वकाळ । थोर प्रेमाचा सुकाळ ।।२।। तुका म्हणे नाम । तेणें पुरे माझें काम ।।३।।

७६२। तुझा शरणागत । जन्मोजन्मींचा अंकित ।।१।। ।।ध्रु।।। आणीक नेणें कांहीं हेवा । तुजवांचूनि केशवा ।।ध्रु।। हें चि माझें गाणें । तुझें नामसंकीर्तन ।।२।। तुझ्या नामाचीं भूषणें । तुका म्हणे ल्यालों लेणें ।।३।।

७६३। उतरलों पार । सत्य झाला हा निर्धार ।।१।। ।।ध्रु।।। तुझें नाम धरिलें कंठीं । केली संसारासी तुटी ।।ध्रु।। आतां नव्हे बाधा । कोणेविशीं कांहीं कदा ।।२।। तुका म्हणे कांहीं । आतां उरलें ऐसें नाहीं ।।३।।

७६४। त्रिढयामतिहीन । एक मी गा तुझें दीन ।।१।। ।।ध्रु।।। देवा करावा सांभाळ । वारीं माझी तळमळ ।।ध्रु।। नको माझे ठायीं । गुणदोष घालूं कांहीं ।।२।। अपराधाच्या कोटी । तुका म्हणे घालीं पोटीं ।।३।।

७६५। नाहीं निर्मळ जीवन । काय करील साबण ।।१।। ।।ध्रु।।। तैसी चित्तशुद्धि नाहीं । तेथें बोध करील काई ।।ध्रु।। वृक्ष न धरी पुष्पफळ । काय करील वसंतकाळ ।।२।। वांजे न होती लेकरें । काय करावें भ्रतारें ।।३।। नपुंसका पुरूषासी । काय करील बाइल त्यासी ।।४।। प्राण गेलिया शरीर । काय करील वेव्हार ।।५।। तुका म्हणे जीवनेंविण । पीक नव्हे नव्हे जाण ।।६।।

७६६। नवां नवसांचीं । जालों तुम्हासी बाणाचीं ।।१।। ।।ध्रु।।। कोण तुझें नाम घेतें । देवा पिंडदान देतें ।।ध्रु।। कोण होतें मागें पुढें । दुजें बोलाया रोकडें ।।२।। तुका म्हणे पांडुरंगा । कोणा घेतासि वो संगा ।।३।।

७६७। एका बीजा केला नास । मग भोगलें कणीस ।।१।। ।।ध्रु।।। कळे सकळां हा भाव । लाहानथोरांवरी जीव ।।ध्रु।। लाभ नाहीं फुकासाठीं । केल्याविण जीवासाठीं ।।२।। तुका म्हणे रणीं । जीव देतां लाभ दुणी ।।३।।

७६८। आयुष्य गेलें वांयांविण । थोर झाली नागवण ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां धांवें धांवें तरी । काय पाहातोसि हरी ।।ध्रु।। माझे तुझे या चि गती । दिवस गेले तोंडीं माती ।।२।। मन वाव घेऊं नेदी । बुडवूं पाहे भवनदी ।।३।। पडिला विषयाचा घाला । तेणें नागविलें मला ।।४।। शरण आलों आता धांवें । तुका म्हणे मज पावें ।।५।।

७६९। सोसोनि विपत्ती । जोडी दिली तुझे हातीं ।।१।। ।ध्रु।।। त्याचा हा चि

उपकार । अंतीं आम्हाशीं वेव्हार ।।ध्रु।। नामरूप केला ठाव । तुज कोण म्हणतें देव ।।२।। तुका म्हणे हरी । तुज ठाव दिला घरीं ।।३।।

७७०। आपुलें मागतां । काय नाहीं आम्हां सत्ता ।।१।। ।।ध्रु।।। परि या लौकिकाकारणें । उरीं ठेविलें बोलणें ।।ध्रु।। चे चि आतां घडी । करूं बैसों ते चि फडी ।।२।। तुका म्हणे करितों तुला । ठाव नाहींसें विठ्ठला ।।३।।

७७१। असो आतां किती । तुज यावें काकुलती ।।१।। ।।ध्रु।।। माझें प्रारब्ध हें गाढें । तूं बापुडें तयापुढें ।।ध्रु।। सोडवीन आतां । ब्रीदें तुझीं पुढरीनाथा ।।२।। तुका म्हणे बळी । तो गांढयाचे कान पिळी ।।३।।

७७२। काय नव्हे केलें । एका चिंतितां विठ्ठलें ।।१।। ।।ध्रु।।। सर्वसाधनाचें सार । भवसिंधु उतरी पार ।।ध्रु।। योगयागतपें । केली तयानें अमुपें ।।२।। तुका म्हणे जपा । मंत्र तीअक्षरी सोपा ।।३।।

७७३। हो कां दुराचारी । वाचे नाम जो उच्चारी ।।१।। ।।ध्रु।।। त्याचा दास मी अंकित । कायावाचामनेंसहित ।।ध्रु।। नसो भाव चित्तीं । हरिचे गुण गातां गीतीं ।।२।। करी अनाचार । वाचे हरिनामउच्चार ।।३।। हो कां भलतें कुळ । शुचि अथवा चांडाळ ।।४।। म्हणवी हरिचा दास । तुका म्हणे धन्य त्यास ।।५।।

७७४। हाकेसरिसी उडी । घालुनियां स्तंभ फोडी ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसी कृपावंत कोण । माझे विठाईवाचून ।।ध्रु।। करितां आठव । घांवोनियां घाली कव ।।२।। तुका म्हणे गीती गातां । नामें द्यावी सायुज्यता ।।३।।

७७५। लोह चुंबकाच्या बळें । उभें राहिलें निराळें ।।१।। ।।ध्रु।।। तैसा तूं चि आम्हांठायीं । खेळतोसी अंतर्बाहीं ।।ध्रु।। भक्ष अग्नीचा तो दोरा । त्यासि वांचवी मोहरा ।।२।। तुका म्हणे अधीलपणें । नेली लांकडें चंदनें ।।३।।

७७६। डोई वाढवूनि केश । भूतें आणिती अंगास ।।१।। ।।ध्रु।।। तरी ते नव्हति संतजन । तेथें नाहीं आत्मखुण ।।ध्रु।। मेळवूनि नरनारी । शकुन सांगती नानापरी ।।२।। तुका म्हणे मैंद । नाहीं त्यापासीं गोविंद ।।३।

७७७। गाढवाचे घोडे । आम्ही करूं दृष्टीपुढें ।।१।। ।।ध्रु।।। चघळी वाहाणा । माघारिया बांडा सुना ।।ध्रु।। सोंगसंपादणी । तरि करूं शद्ध वाणी ।।२।। तुका म्हणे खळ । करूं समयीं निर्मळ ।।३।।

७७८। बाईल मेली मुक्त जाली । देवें माया सोडविली ।।१।। ।।ध्रु।।। विठो तुझें माझें राज्य । नाही दुसर्यिाचें काज ।।ध्रु।। पोर मेलें बरें जालें । देवें मायाविरहित केलें ।।२।। माता मेली मज देखतां । तुका म्हणे हरली चिंता ।।३।।

७७९। योग तप या चि नांवें । गळति व्हावें आढभमानें ।।१।। ।।ध्रु।।। करणें तें हें चि करा । सत्यें बरा व्यापार ।।ध्रु।। तरि खंडे येरझार । निघे भार देहाचा ।।२।।

तुका म्हणे मानामान । हें बंधन नसावें ।।३।।

७८०।करी संध्यास्नान । वारी खाउनियां अन्न ।।१।। ।।ध्रु।।। तया नाहीं लाभहानी । आदा वेंचाचिये मानीं ।।ध्रु।। मजुराचें धन । विळा दोर चि जतन ।।२।। तुका म्हणे नाहीं । अधीरासी देव कांहीं ।।३।।

७८१। वाखर घेउनि आलें । त्यासी तरवारेनें हालें ।।१।। ।।ध्रु।।। नव्हे आपुलें उचित । करूनि टाकावें फजित ।।ध्रु।। अंगुळिया मोडी । त्यासी काय सिलें घोडीं ।।२।। नपुंसकासाठीं । तुका म्हणे न लगे जेठी ।।३।।

७८२। वर्णाश्रम करिसी चोख । तरि तूं पावसी उत्तम लोक ।।१।। ।।ध्रु।।। तुजला तें नाहीं ठावें । जेणें अंगें चि ब्रम्ह व्हावें ।।ध्रु।। जरि तूं जालासी पंडित । करिसी शब्दाचें पांडित्य ।।२।। गासी तान मान बंध । हाव भाव गीत छंद ।।३।। जाणसील तूं स्वतंत्र । आगमोक्त पूजायंत्र ।।४।। साधनाच्या ओढी । डोळयिांच्या मोडामोडी ।।५।। तुका म्हणे देहीं । संत जाहाले विदेही ।।६।।

७८३। प्रेमसूत्र दोरी । नेतो तिकडे जातों हरी ।।१।। ।।ध्रु।।। मनेंसहित वाचा काया । अवघें दिलें पंढरीराया ।।ध्रु।। सत्ता सकळ तया हातीं । माझी कींव काकुलती ।।२।। तुका म्हणे ठेवी तैसें । आम्ही राहों त्याचे इच्छे ।।३।।

७८४। पाववील ठाया । पांडुरंग चिंतिलिया ।।१।। ।।ध्रु।।। त्यासी चिंतिलिया मनीं । चित्ता करी गंवसणी ।।ध्रु।। पावावया फळ । अंगीं असावें हें बळ ।।२।। तुका म्हणे तईं । सिद्धि वोळगती पायीं ।।३।।

७८५। धन्य भावशीळ । ज्याचें ह्रदय निर्मळ ।।१।। ।।ध्रु।।। पूजी प्रतिमेचे देव । संत म्हणती तेथें भाव ।।ध्रु।। विधिनिषेध नेणती । एक निष्ठा धरूनी चित्तीं ।।२।। तुका म्हणे तैसें देवा । होणे लागे त्यांच्या भावा ।।३।।

७८६। आधीं च आळशी । वरी गुरूचा उपदेशी ।।१।। ।।ध्रु।।। मग त्या कैंची आडकाठी । विधीनिषेधाची भेटी ।।ध्रु।। नाचरवे धर्म । न करवे विधिकर्म ।।२।। तुका म्हणे ते गाढव । घेती मनासवें धांव ।।३।।

७८७। नाचे टाळी पिटी । प्रेमें अंग धरणीं लोटी ।।१।। ।।ध्रु।।। माझे सखे ते सज्जन । भोळे भाविक हरिजन ।।ध्रु।। न धरिती लाज । नाहीं जनासवें काज ।।२।। तुका म्हणे दाटे । कंठ नेत्रीं जळ लोटे ।।३।।

७८८। टिळा टोपी माळा देवाचें गवाळें । वागवी वोंगळें पोटासाठीं ।।१।। ।।ध्रु।।। तुळसी खोवी कानीं दर्भ खोवी शेंडी । लटिकी धरी बोंडी नासिकाची ।।ध्रु।। कीर्तनाचे वेळे रडे पडे लोळे । प्रेमेंविण डोळे गळताती ।।२।। तुका म्हणे ऐसे मावेचे मइंद । त्यांपाशीं गोविंद नाहीं नाहीं ।।३।।

७८९। धन्य देहूं गांव पुण्य भूमि ठाव । तेथें नांदे देव पांडुरंग ।।१।। ।।ध्रु।।। धन्य

क्षेत्रवासी लोक ते दैवाचे । उच्चारिती वाचे नामघोष ।।ध्रु।। कर कटी उभा विश्वाचा जनिता । वामांगीं ते माता रखुमादेवी ।।२।। गरूड पारीं उभा जोडुनियां कर । अश्वत्थ समोर उत्तरामुख ।।३।। दक्षिणे शंकर लिंग हरेश्वर । शोभे गंगातीर इंद्रायणी ।।४।। लक्ष्मीनारायण बल्लाळाचें बन । तेथें आढधष्ठान सिद्धेश्वर ।।५।। विघ्नराज द्वारीं बहिरव बाहेरी । हनुमंत शेजारीं सहित दोघे ।।६।। तेथें दास तुका करितो कीर्तन । हृदयीं चरण विठोबाचे ।।७।।

शाक्तावर-अभंग १३।

७९०। टंवकारूनि दृष्टी लावुनियां रंग । दावी झगमग डोळयापुढें ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणती शिष्यासी लागली समाधी । लटकी चि उपधी झकविती ।।ध्रु।। दीपाचिया ज्योती कोंडियेलें तेज । उपदेश सांजरात्रीमाजी ।।२।। रांगोळयि चौक शृंगारूनी वोजा । आवरण पूजा यंत्र करी ।।३।। पडदा लावोनियां दीप चहूं कोनीं । बैसोनि आसनीं मुद्रा दावी ।।४।। नैवेद्यासी म्हणे करावें पक्वान्न । पात्रासी दिव्यान्न परवडी ।।५।। जाला उपदेश कवळ घ्या रे मुखीं । आपोशन शेखीं बुडविलें ।।६।। पाषांड करोनी मांडिली जीविका । बुडवी भाविकां लोकांप्रती ।।७।। कायावाचामनें सोडवी संकल्प । गुरू गुरू जप प्रतिपादी ।।८।। शुद्ध परमार्थ तेणें । गुरूत्वभूषणें भोग भोगी ।।९।। विधीचा ही लोप बुडविला वेद । शास्त्रांचा ही बोध हरविला ।।१०।। योगाची धारणा नाहीं प्राणायाम । सांडी यम नेम नित्यादिक ।।११।। वैराग्याचा लोप हरिभजनीं विक्षेप । वाढविलें पाप मतिलंडें ।।१२।। तुका म्हणे गेलें गुरूत्व गुखाडी । पूर्वजांसी धाडी नर्कवासा ।।१३।।

७९१। शाक्ता गधडा जये देशीं । तेथें राशी पापाच्या ।।१।। ।।ध्रु।।। सुकृताचा उदो केला । गोंधळ घाला इंद्रियें ।।ध्रु।। क्रोधरूपें वसे काम । तीचें नाम जपतसे ।।२।। मद्यभक्षण मांगिणजाती । विटाळ चित्तीं सांटविला ।।३।। स्तवुनियां पूजी रांड । न लजे भांड दाढीसी ।।४।। तुका म्हणे भगवती । नेइल अंतीं आपणापें ।।५।।

७९२। राजा प्रजा द्वाड देश । शाक्त वास करिती तो ।।१।। ।।ध्रु।।। अधर्माचें उबड पीक । धर्म रंक त्या गांवीं ।।ध्रु।। न पिके भूमि कांपे भारें । मेघ वारें पीतील ।।२।। तुका म्हणे अवघीं दुःखें । येती सुखे वस्तीसी ।।३।।

७९३। ऐसें कलियुगाच्या मुळें । जालें धर्माचें वाटोळें ।।१।। ।।ध्रु।।। सांडुनियां रामराम । ब्राम्हण म्हणती दोमदोम ।।ध्रु।। शिवों नये ती निळीं । वस्त्रें पांघरती काळीं ।।२।। तुका म्हणे वृत्ति । सांडुनि गदा मागत जाती ।।३।।

७९४। अवघ्या पापें घडला एक । उपासक शक्तीचा ।।१।। ।।ध्रु।।। त्याचा विटाळ नको अंगा । पांडुरंगा माझिया ।।ध्रु।। काम क्रोध मद्य अंगीं । रंगला रंगीं अवगुणी ।।२।। करितां पाप न धरी शंका । म्हणे तुका कोणी ही ।।३।।

७९५। वारितां बळें धरितां हातीं । जुलुमें जाती नरकामधीं ।।१।। ।।ध्रु।।। रंडीदासाप्रति कांहीं । उपदेश तो ही चालेना ।।ध्रु।। जन्म केला वाताहात । थोर घात येठायीं ।।२।। तुका म्हणे पंढरीनाथा । तुझी कथा दूषीती ।।३।।

७९६। शाक्तांची शूकरी माय । विष्ठा खाय बिदीची ।।१।। ।।ध्रु।।। तिची त्या पडली सवे । मागें धांवे म्हणोनि ।।ध्रु।। शाक्तांची गाढवी माय । भुंकत जाय वेसदारा ।।२।। तुका म्हणे शिंदळीचे । बोलतां वाचे निंद्य ते ।।३।।

७९७। हरिहर सांडुनि देव । धरिती भाव क्षुल्लकीं ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐका त्यांची विटंबणा । देवपणा भक्तांची ।।ध्रु।। अंगीं कवडे घाली गळां । परडी कळाहीन हातीं ।।२।। गळांगांठा हिंडे दारीं । मनुष्य परी कुतरीं ती ।।३।। माथां सेंदुर दांत खाती । जेंगट हातीं सटवीचें ।।४।। पूजिती विकट दोंद। पशु सोंड गजाची ।।५।। ऐशा छंदें चुकली वाटा । भाव खोटा भजन ।।६।। तुका म्हणे विष्णुशिवा । वांचुनि देवा भजती ते ।।७।।

७९८। कांदयासाठीं जालें ज्ञान । तेणें जन नाडिलें ।।१।। ।।ध्रु।।। काम क्रोध बुचबुची । भुंके पुची व्यालीची ।।ध्रु।। पूजेलागीं द्रव्य मागे । काय सांगे शिष्यातें ।।२।। तुका म्हणे कैंचे ब्रम्ह । अवघा भ्रम विषयांचा ।।३।।

७९९। सांडुनियां पंढरीराव । कवणातें म्हणों देव ।।१।। ।।ध्रु।।। बहु लाज वाटे चित्ता । आणिकांतें देव म्हणतां ।।ध्रु।। सांडुनियां हिरा । कोणें वेचाव्या त्या गारा ।।२।। तुका म्हणे हरिहर । ऐसी सांडुनियां धुर ।।३।।

८००। बहुतें गेलीं वांयां । न भजतां पंढरीराया ।।१।। ।।ध्रु।।। करिती कामिकांची सेवा । लागोन मागोन खात्या देवा ।।ध्रु।। अवघियांचा धनी । त्यासी गेलीं विसरोनि ।।२।। तुका म्हणे अंतीं । पडती यमाचिया हातीं ।।३।।

८०१। असो आतां ऐसा धंदा । तुज गोविंदा आठवूं ।।१।। ।।ध्रु।।। रक्षिता तूं होसी जरी । तरि काय येरीं करावें ।।ध्रु।। काया वाचा मन पायीं । राहे ठायीं करूं तें ।।२।। तुका म्हणे गाइन गीतीं । रूप चित्तीं धरूनियां ।।३।।

८०२। नाहीं आम्ही विष्णुदास । करीत आस कोणांची ।।१।। ।।ध्रु।।। कां हे नष्ट करिती निंदा । नेणों सदा आमुची ।।ध्रु।।। असों भलते ठायीं मनें । समाधानें आपुलिया ।।२।। तुका म्हणे करूं देवा । तुझी सेवा धंदा तो ।।३।

।।१३।।

८०३। पाखांडयांनी पाठी पुरविला दुमाला । तेथें मी विठ्ठला काय बोलों ।।१।। ।।ध्रु।।। कांद्याचा खाणार चोजवी कस्तुरी । आपुलें भिकारी अर्थ नेणे ।।ध्रु।। न कळे तें मज पुसती छळूनी । लागतां चरणीं न सोडिती ।।२।। तुझ्या पांयांविण दुजें नेणें कांहीं । तूं चि सर्वांठायीं एक मज ।।३।। तुका म्हणे खीळ पडो त्यांच्या तोंडा ।

किती बोलों भांडा वादकांशीं ।।४।।

८०४। कलियुगीं कवित्व करिती पाषांड । कुशळ हे भांड बहु जाले ।।१।। ।।ध्रु।।। द्रव्य दारा चित्तीं प्रजांची आवडी । मुखें बडबडी कोरडा चि ।।ध्रु।। दंभ करी सोग मानावया जग । मुखें बोले त्याग मनीं नाहीं ।।२।। वेदाज्ञे करोनि न करिती स्वहित । नव्हती आढलप्त देहाहुनी ।।३।। तुका म्हणे दंड साहील यमाचे । न करी जो वाचे बोले तैसें ।।४।।

८०५। विषयाचें सुख एथें वाटे गोड । पुढें अवघड यमदंड ।।१।। ।।ध्रु।।। मारिती तोडिती झोडिती निष्ठुर । यमाचे विंढकर बहुसाल ।।ध्रु।। आढसपत्रीं तरूवरखैराचे इंगळ । निघतील ज्वाळ तेलपाकीं ।।२।। तप्तभूमीवरि लोळविती पाहीं । आढग्नस्तंभ बाहीं कवळविती ।।३।। म्हणऊनि तुका येतो काकुलती । पुरे आतां याती गर्भवास ।।४।।

८०६। अल्प माझी मती । म्हणोनि येतों काकुलती ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां दाखवा दाखवा। मज पाउलें केशवा ।।ध्रु।। धीर माझ्या मना । नाहीं नाहीं नारायणा ।।२।। तुका म्हणे दया । मज करा अभागिया ।।३।।

८०७। वाटुली पाहतां सिणले डोळुले । दाविसी पाउलें कैं वो डोळा ।।१।। तूं माय माउली कृपेची साउली । विठ्ठले पाहिली वास तुझी ।।२।। तुका म्हणे माझ्या आसावल्या बाह्या । तुज क्षेम द्याया पांडुरंगा ।।३।।

८०८। देह हा सादर पाहावा निश्चित । सर्व सुख एथें नाम आहे ।।१।। ।।ध्रु।।। ब्रम्ह जें देखणें द्वैत जेव्हां गेलें । शरीर तें जालें ब्रम्हरूप ।।ध्रु।। यजन याजन तप व्रतें करिती । विकल्पें नागवती शुद्ध पुण्या ।।२।। तुका म्हणे सर्व सुख एथें आहे । भ्रांति दूर पाहें टाकुनियां ।।३।।

८०९। तुझे वणूआ गुण ऐसी नाहीं मती । राहिल्या त्या श्रुती मौन्यपणें ।।१।। ।।ध्रु।।। मौन्यपणें वाचा थोंटावल्या चारी । ऐसें तुझें हरी रूप आहे ।।ध्रु।। रूप तुझें ऐसें डोळां न देखवे । जेथें हें झकवे ब्रम्हादिक ।।२।। ब्रम्हादिकां देवां कर्माची कचाटी । म्हणोनि आटाटी फार त्यांसी ।।३।। तुका म्हणे तुझें गुण नाम रूप । आहेसी अमुप वाणूं काई ।।४।।

८१०। मनवाचातीत तुझें हें स्वरूप । म्हणोनियां माप भक्ति केलें ।।१।। ।।ध्रु।।। भक्तीचिया मापें मोजितों अनंता । इतरानें तत्वत्ता न मोजवे ।।ध्रु।। योग याग तपें देहाचिया योगें । ज्ञानाचिया लागें न सांपडसी ।।२।। तुका म्हणे आम्ही भोळया भावें सेवा । घ्यावी जी केशवा करितों ऐसी ।।३।।

८११। देवा ऐसा शिष्य देईं । ब्रम्हज्ञानी निपुण पाहीं ।।१।। ।।ध्रु।।। जो कां भावाचा आगळा । भक्तिप्रेमाचा पुतळा ।।ध्रु।। ऐशा युक्ति ज्याला बाणे । तेथें वैराग्याचें ठाणें

।।२।। ऐसा जाला हो शरीर । तुका लिंबलोण करी ।।३।।

८१२। जंववरी नाहीं देखिली पंढरी । तोंवरी वर्णिसी थोरी वैकुंठींची ।।१।। ।।ध्रु।।। मोक्षसिद्धि तेथें हिंडे दारोदारीं । होऊनि कामारी दीनरूप ।।ध्रु।। वृंदावन सडे चौकरंग माळा । आढभनव सोहोळा घरोघरीं ।।२।। नामघोष कथापुराणकीर्तनी । ओविया कांडणीं पांडुरंग ।।३।। सर्व सुख तेथें असे सर्वकाळ । ब्रम्ह तें केवळ नांदतसे ।।४।। तुका म्हणे जें न साधे सायासें । तें हें प्रत्यक्ष दिसे विटेवरि ।।५।।

८१३। दुःख वाटे ऐसी ऐकों नये गोष्टी । जेणें घडें तुटी तुझ्यापायीं ।।१।। ।।ध्रु।।। येतो कळवळा देखोनियां घात । करितों फजित नाइकती ।।ध्रु।। काय करूं देवा ऐसी नाहीं शक्ति । दंडुनि पुढती वाटे लावूं ।।२।। तुका म्हणे मज दावूं नको ऐसे । दृष्टीपुढें पिसे पांडुरंगा ।।३।।

८१४। शूकरासी विष्ठा माने सावकास । मिष्टान्नाची त्यास काय गोडी ।।१।। ।।ध्रु।।। तेवीं अभक्तांसी आवडे पाखांड । न लगे त्यां गोड परमार्थ ।।ध्रु।। श्वानासी भोजन दिलें पंचामृत । तरी त्याचें चित्त हाडावरि ।।२।। तुका म्हणे सर्पा पाजिलिया क्षीर । वमितां विखार विष जालें ।।३।।

८१५। रासभ धुतला महा तीर्थामाजी । नव्हे जैसा तेजी शामकर्ण ।।१।। ।।ध्रु।।। तेवीं खळा काय केला उपदेश । नव्हे चि मानस शुद्ध त्याचें ।।ध्रु।। सर्पासी पाजिलें शर्करापीयूष । अंतरींचें विष जाऊं नेणे ।।२।। तुका म्हणे श्वाना क्षिरीचें भोजन । सवें चि वमन जेवी तया ।।३।।

८१६। जेवीं नवज्वरें तापलें शरीर । लागे तया क्षीर विषातुल्य ।।१।। ।।ध्रु।।। तेवी परमार्थ जीहीं दुराविला । तयालागीं झाला सन्निपात ।।ध्रु।। कामिनी जयाच्या जाहाली नेत्रासी । देखी तो चंद्रासी पीतवर्ण ।।२।। तुका म्हणे मद्यपानाची आवडी । न रूचे त्या गोडी नवनीताची ।।३।।

८१७। आतां असों मना अभक्तांची कथा । न होईं दुश्चिता हरिनामीं ।।१।। ।।ध्रु।।। नये त्याची कदा गोष्टी करूं मात । जिव्हे प्रायश्चित्त त्याच्या नांवें ।।ध्रु।। प्रभातें न घ्यावें नांव माकडाचें । तैसें अभक्तांचें सर्वकाळ ।।२।। तुका म्हणे आतां आठवूं मंगळ । जेणें सर्व काळ सुखरूप ।।३।।

८१८। नाम आठवितां सद्गदित कंठीं । प्रेम वाढे पोटीं ऐसें करीं ।।१।। ।।ध्रु।।। रोमांच जीवन आनंदाश्रु नेत्रीं । अष्टांग ही गात्री प्रेम तुझें ।।ध्रु।। सर्व ही शरीर वेचो या कीर्तनी । गाऊं निशिदिनीं नाम तुझें ।।२।। तुका म्हणे दुजें न करीं कल्पांतीं । सर्वदा विश्रांति संतां पाईं ।।३।।

८१९। जननी हे जाणे बाळकाचें वर्म । सुख दुःख धर्म जें जें कांहीं ।।१।। ।।ध्रु।।। अंधापुढें जेणें दिधला आधार । त्याचा हा विचार तो चि जाणे ।।ध्रु।। शरणागता जेणें

घातलें पाठीशीं । तो जाणे तेविशीं राखों तयसा ।।२।। कासे लागे तसा न लगती सायास । पोहोणारा त्यास पार पावी ।।३।। तुका म्हणे जीव विठ्ठलाचें हातीं । दिला त्याची गति तो चि जाणे ।।४।।

८२०। नका वांटूं मन विधिनिषेधांसी । स्मरावा मानसीं पांडुरंग ।।१।। ।।ध्रु।।। खादलिया अन्ना मासी बोलों नये । अवघें चि जाये एका घांसें ।।ध्रु।। जोडी होती परी ते बहु कठिण । करितां जतन सांभाळावें ।।२।। तुका म्हणे येथें न मना विषाद । निंबेंविण व्याध तुटों नये ।।३।।

८२१। नको होऊं देऊं भावीं अभावना । या चि नांवें जाणा बहु दोष ।।१।। ।।ध्रु।। मेघवृष्टि येथें होते आढनवार । जिव्हाळया उखर लाभ नाड ।।ध्रु।। उत्तमा विभागें कनिष्ठाची इच्छा । कल्पतरू तैसा फळे त्यासी ।।२।। तुका म्हणे जिणें बहु थोडें आहे । आपुलिया पाहें पुढें बरें ।।३।।

८२२। त्याग तंव मज न वजतां केला । कांहीं च विठ्ठला मनांतूनि ।।१।। ।।ध्रु।।। भागलिया आला उबग सहज । न धरितां काज जालें मनीं ।।ध्रु।। देह जड जालें ऋणाच्या आभारें । केलें संवसारें कासावीस ।।२।। तुका म्हणे गेला आळसकिळस । अकर्तव्य दोष निवारले ।।३।।

८२३। मढें झांकुनियां करिती पेरणी । कुणबियाचे वाणी लवलाहें ।।१।। ।।ध्रु।।। तयापरी करीं स्वहित आपुलें । जयासी फावलें नरदेह ।।ध्रु।। ओटीच्या परिस मुठीचें तें वाढे । यापरि कैवाडें स्वहिताचें ।।२।। नाहीं काळसत्ता आपुलिये हातीं । जाणते हे गुंती उगविती ।।३।। तुका म्हणे पाहें आपुली सूचना । करितो शाहाणा मृत्युलोकीं ।।४।।

८२४। राजा चाले तेथें वैभव सांगातें । हें काय लागतें सांगावें त्या ।।१।। ।।ध्रु।।। कोणी कोणा एथें न मनी जी फुका । कृपेविण एका देवाचिया ।।ध्रु।। शृंगारिलें नाहीं तगोंयेत वरि । उमटे लौकरि जैसें तैसें ।।२।। तुका म्हणे घरीं वसे नारायण । कृपेची ते खुण साम्या येते ।।३।।

८२५। वत्स पळे धेनु धांवे पाठीलागीं । प्रीतीचा तो अंगी आढवर्भाव ।।१।। ।।ध्रु।।। शिकविलें काय येईल कारणा । सूत्र ओढी मना आणिकांच्या ।।ध्रु।। सांडिलें तें नाहीं घेत मेळवितां । म्हणऊनि लाता मागें सारी ।।२।। तुका म्हणे आग्रह करावा न लगे । सांगातसे अंगें अनुभव ।।३।।

८२६। देवाच्या संबंधें विश्व चि सोयरें । सूत्र ओढे दोरें एका एक ।।१।। ।।ध्रु।।। आहाच हें नव्हे विटायासारिखें । जीव जीवनीं देखें सामावलें ।।ध्रु।। आणिकांचें सुख दुःख उमटे अंतरीं । एथील इतरीं तेणें न्यायें ।।२।। तुका म्हणे ठसावलें शुद्ध जाती । शोभ चि पुढती विशेषता ।।३।।

८२७। अवघा वेंचलों इंद्रियांचे ओढी । जालें तें तें घडी निरोपिलें ।।१।। ।।ध्रु।।। असावा जी ठावा सेवेसी विचार । आपुला म्यां भार उतरिला ।।ध्रु।। कायावाचमनें तो चि निजध्यास । एथें जालों ओस भक्तिभावें ।।२।। तुका म्हणे करूं येईल धावणें । तरि नारायणें सांभाळावें ।।३।।

८२८। राहो आतां हे चि ध्यान । डोळां मन लंपटो ।।१।। ।।ध्रु।।। कोंडुकोंडुनि धरीन जीवें । देहभावें ओंवाळीन ।।ध्रु।। होईल येणें कळसा आलें । स्थिरावलें अंतरीं ।।२।। तुका म्हणे गोजिरिया । विठोबा पायां पडों द्या ।।३।।

८२९। आदि मध्य अंत दाखविला दीपें । हा तों आपणापें यत्न बरा ।।१।। ।।ध्रु।।। दासत्वें दाविलें धन्याचें भांडार । तोंतों नव्हे सार एथुनियां ।।ध्रु।। उपायानें सोस नासला सकळ । सत्ते सत्ताबळ अंगा आलें ।।२।। तुका म्हणे दृष्टी सकळांचे शिरीं । वचन चि करी बैसोनियां ।।३।।

८३०। सांटविले वाण । पैस घातला दुकान ।।१।। ।।ध्रु।।। जें ज्या पाहिजे जे काळीं । आहे सिद्ध चि जवळी ।।ध्रु।। निवडिलें साचें । उत्तममध्यमकनिष्ठाचें ।।२।। तुका बैसला दुकानीं । दावी मोला ऐसी वाणी ।।३।।

८३१। लागलिया मुख स्तनां । घाली पान्हा माउली ।।१।। ।।ध्रु।।। उभयतां आवडी लाडें । कोडें कोड पुरतसे ।।ध्रु।। मेळवितां अंगें अंग । प्रेमें रंग वाढतो ।।२।। तुका म्हणे जड भारी । अवघें शिरीं जननीचे ।।३।।

८३२। अवगुण तों कोणीं नाहीं प्रतिष्ठिले । मागें होत आले शिष्टाचार ।।१।। ।।ध्रु।।। दुर्बळाच्या नांवें पिटावा डांगोरा । हा तों नव्हे बरा सत्यवाद ।।ध्रु।। मद्य आणि मधु एकरासी नांवें । तरि कां तें खावें आधारें त्या ।।२।। तुका म्हणे माझा उच्छिष्ट प्रसाद । निवडी भेदाभेद वृष्टिन्यायें ।।३।।

८३३। भूतीं भगवंत । हा तों जाणतों संकेत ।।१।। ।।ध्रु।।। भारी मोकलितों बाण । ज्याचा त्यासी कळे गुण ।।ध्रु।। करावा उपदेश । निवडोनि तरि दोष ।।२।। तुका म्हणे वाटे । चुकतां आडरानें कांटे ।।३।।

८३४। आम्हां हें कौतुक जगा द्यावी नीत । करावे फजित चुकती ते ।।१।। ।।ध्रु।।। कासयाचा बाध एकाच्या निरोपें । काय व्हावें कोपें जगाचिया ।।ध्रु।। आढवद्येचा येथें कोठें परिश्रम । रामकृष्णनाम ऐसे बाण ।।२।। तुका म्हणे येथें खर्‍यांचा विकरा । न सरती येरा खोटया परी ।।३।।

८३५। दर्पणासी नखटें लाजे । शुद्ध खिजे देखोनि ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसें अवगुणांच्या बाधें । दिसें सुदें विपरीत ।।ध्रु।। अंधळयास काय हिरा । गारां चि तो सारिखा ।।२।। तुका म्हणे भुंके सुनें । ठाया नेणे ठाव तो ।।३।।

८३६। नावडे तरि कां येतील हे भांड । घेउनियां तोंड काळें येथें ।।१।। ।।ध्रु।।।

नासोनियां जाय रस यासंगती । खळाचे पंगती नारायणा ।।ध्रु।। तोंडावाटा नर्क काढी अमंगळ । मिष्टान्न विटाळ करी सुनें ।।२।। तुका म्हणे नाहीं संतांची मर्यादा । निंदे तो चि निंदा मायझवा ।।३।।

८३७। लेकरा आईतें पित्याची जतन । दावी निजधन सर्व जोडी ।।१।। ।।ध्रु।।। त्यापरि आमचा जालासे सांभाळ । देखिला चि काळ नाहीं आड ।।ध्रु।। भुकेचे संनिध वसे स्तनपान । उपायाची भिन्न चिंता नाहीं ।।२।। आळवूनि तुका उभा पैलथडी । घातली या उडी पांडुरंगें ।।३।।

८३८। शुद्ध चर्या हें चि संताचें पूजन । लागत चि धन नाहीं वित्त ।।१।। ।।ध्रु।।। सगुणाचे सोई सगुण विश्रांती । आपण चि येती चोजवीत ।।ध्रु।। कीर्तनीं चि वोळे कृपेचा वोरस । दुरीपणें वास संनिधता ।।२।। तुका म्हणे वर्म सांगतों सवंगें । मन लावा लागें स्वहिताच्या ।।३।।

८३९। जीवींचें जाणावें या नांवें आवडी । हेंकड तें ओढी अमंगळ ।।१।। ।।ध्रु।।। चित्ताच्या संकोचें कांहीं च न घडे । आढतशयें वेडे चार ते चि ।।ध्रु।। काळाविण कांहीं नाहीं रूचों येत । करूनि संकेत ठेवियेला ।।२।। तुका म्हणे कळे वचनें चांचणी । काय बोलवूनि वेळोवेळां ।।३।।

८४०। कामातुर चवी सांडी । बरळ तोंडी बरळे ।।१।। ।।ध्रु।।। रंगलें तें अंगीं दावी । विष देववी आसडे ।।ध्रु।। धनसोसें लागे वेड । ते बडबड शमेना ।।२।। तुका म्हणे वेसनें दोन्ही । नर्कखाणी भोगावाया ।।३।।

८४१। कृष्णांजनें जाले सोज्वळ लोचन । तेणें दिले वान निवडुनी ।।१।। ।।ध्रु।।। निरोपाच्या मापें करी लडबड । त्याचें त्यानें गोड नारायणें ।।ध्रु।। भाग्यवंतांघरीं करितां विश्वासें । कार्य त्यासरिसें होईजेतें ।।२।। तुका म्हणे पोट भरे बरेवोजा । निज ठाव निजा निजस्छानीं ।।३।।

८४२। मैंद आला पंढरीस । हातीं घेउनि प्रेमपाश ।।१।। ।।ध्रु।।। पुढें नाडियलें जग । नेतो लागों नेदी माग ।।ध्रु।। उभारोनि बाहे । दृष्टादृष्टी वेधीताहे ।।२।। वैकुंठीहुनि पेणें । केलें पंढरीकारणें ।।३।। पुंडलिकें थारा । देउनि आणिलें या चोरा ।।४।। तुका म्हणे चला । तुम्ही आम्ही धरूं त्याला ।।५।।

८४३। भांडवी माउली कवतुकें बाळा । आपणा सकळां साक्षित्वेसीं ।।१।। ।।ध्रु।।। माझी माझी म्हणे एकएकां मारी । हें तों नाहीं दुरी उभयंता ।।ध्रु।। तुझें थोडे भातें माझें बहु फार । छंद करकर वाद मिथ्या ।।२।। तुका म्हणे एके ठायीं आहे वर्म । हें चि होय श्रम निवारितें ।।३।।

८४४। लटकियाची आशा । होतों पडिलों वळसा । होउनियां दोषा । पात्र मिथ्या आढभंमानें ।।१।। ।।ध्रु।।। बरवी उघडली दृष्टी । नाहीं तरी होतों कष्टी ।

आत्रंढदाते सृष्टी । मात्र या चेष्टांनीं ।।ध्रु।। मरणाची नाहीं शुद्धी । लोभीं प्रवर्तली बुद्धी । परती तों कधीं । घडे चि ना माघारीं ।।२।। सांचूनि मरे धन । लावी पोरांसी भांडण । नाहीं नारायण । तुका म्हणे स्मरीला ।।३।।

८४५। जवळी मुखापाशीं । असतां नेघे अहर्निशीं ।।१।। ।।ध्रु।।। भवनिर्दाळण नाम । विठ्ठल विठ्ठल नासी नाम काम ।।ध्रु।। सुखाचें शेजार । करूं कां नावडें घर ।।२।। तुका म्हणे ठेवा। कां हा न करी चि बरवा ।।३।।

८४६। बरवें देशावर जालें । काय बोलें बोलावें ।।१।। ।।ध्रु।।। लाभें लाभ दुणावला । जीव धाला दर्शनें ।।ध्रु।। भाग्यें जाली संतभेटी । आवडी पोटीं होती ते ।।२।। तुका म्हणे श्रम केला । अवघा आला फळासी ।।३।।

८४७। सांगतां हें नये सुख । कीर्ती मुख न पुरे ।।१।। ।।ध्रु।।। आवडीनें सेवन करूं । जीवींचें धरूं जीवीं च ।।ध्रु।। उपमा या देतां लाभा । काशा शोभा सारिखी ।।२।। तुका म्हणे नुचलीं डोई । ठेविली पायीं संतांचे ।।३।।

८४८। आपुलाला लाहो करूं । केणें भरूं हा विठ्ठल ।।१।। ।।ध्रु।।। भाग्य पावलों या ठाया । आतां काया कुरवंडी ।।ध्रु।। पुढती कोठें घडे ऐसें । बहुतां दिसें फावलें ।।२।। तुका म्हणे जाली जोडी । चरण घडी न विसंबें ।।३।।

८४९। उजळलें भाग्य आतां । अवघी चिंता वारली ।।१।। ।।ध्रु।।। संतदर्शनें हा लाभ । पद्मनाभ जोडला ।।ध्रु।। संपुष्ट हा ह्रदयपेटी । करूनि पोटीं सांटवूं ।।२।। तुका म्हणे होतो ठेवा । तो या भावा सांपडला ।।३।।

८५०। आम्हां आपुलें नावडे संचित । चरफडे चित्त कळवळयाने ।।१।। ।।ध्रु।। न काळतां जाला खोळंब मारगा । जगीं जालों जगा बहुरूपी ।।ध्रु।। कळों आलें बरें उघडले डोळे । कर्णधार मिळे तरि बरें ।।२।। तुका म्हणे व्हाल ऐकत करूणा । तरि नारायणा उडी घाला ।।३।।

८५१। बरगासाटीं खादलें शेण । मिळतां अन्न न संडी ।।१।। ।।ध्र।।। फजित तो केला लाहे । ताडण साहे गौरव ।।ध्रु।। ओढाळाची ओंगळ ओढी । उगी खोडी नवजाय ।।२।। तुका फजीत करी बुच्या । विसरे कुच्या खोडी तेणें ।।३।।

८५२। धांव घालीं आई । आतां पाहातेसी काई ।।१।। ।।ध्रु।।। धीर नाहीं माझें पोटीं । जालें वियोगें हिंपुटी ।।ध्रु।। करावें सीतळ । बहु जाली हळहळ ।।२।। तुका म्हणे डोई । कधीं ठेवीन हे पायीं ।।३।।

८५३। तुम्हां ठावा होता देवा । माझें अंतरींचा हेवा ।।१।। ।।ध्रु।।। होती काशानें सुटका । तरि हे वैकुंठनायका ।।ध्रु।। नसतें सांभाळलिें । जरि तुम्हीं आश्वासिलें ।।२।। तुका म्हणे कृपाळुवा । बरवा केला सावाधावा ।।३।।

८५४। देऊं तें उपमा । आवडीनें पुरूषोत्तमा ।।१।। ।।ध्रु।।। पाहातां काशा तूं

सारिखा । तिंहीं लोकांच्या जनका ।।ध्रु।। आरूष हे वाणी । गोड करूनि घेतां कानीं ।।२।। आवडीनें खेळे । तुका पुरवावे सोहाळे ।।३।।

८५५। दर्शनाची आस । आतां न साहे उदास ।।१।। ।।ध्रु।।। जीव आला पायांपाशीं । येथें असें कलिवरेंसीं ।।ध्रु।। कांहीं च नाठवे । ठायीं बैसलें नुठवे ।।२।। जीव असतां पाहीं । तुका ठकावला ठायीं ।।३।।

८५६। भोगावरि आम्हीं घातला पाषाण । मरणा मरण आणियेलें ।।१।। ।।ध्रु।।। विश्व तूं व्यापक काय मी निराळा । काशासाठीं बळा येऊं आतां ।।ध्रु।। काय सारूनियां काढावें बाहेरी । आणूनि भीतरी काय ठेवूं ।।२।। केला तरी उरे वाद चि कोरडा । बळें घ्यावी पीडा स्वपनींची ।।३।। सावघे चि वाण आले तुम्हां घरा । मजुरी मजुरा रोज कीर्दी ।।४।। तुका म्हणे कांहीं नेणें लाभ हानी । असेल तो धनी राखो वाडा ।।५।।

८५७। कां हो एथें काळ आला आम्हां आड । तुम्हांपाशीं नाड करावया ।।१।। ।।ध्रु।।। कां हो विचाराचें पडिलें सांकडें । काय ऐसें कोडें उपजलें ।।ध्रु।। कां हो उपजेना द्यावी ऐशी भेटी । काय द्वैत पोटी धरिलें देवा ।।२।। पाप फार विंढवा जालासी दुर्बळ । मागिल तें बळ नाहीं आतां ।।३।। काय जालें देणें निघालें दिवाळें । कीं बांधलासि बळें ऋणेंपायीं ।।४।। तुका म्हणे कां रे ऐसी केली गोवी । तुझी माझी ठेवी निवडुनियां ।।५।।

८५८। काय देह घालूं करवती कर्मरी । टाकूं या भितरी अग्नीमाजी ।।१।। ।।ध्रु।।। काय सेवूं तन शीत उष्ण तान । साहों कीं मोहन धरूनी बैसों ।।ध्रु।। काय लावूं अंगीं भस्म उधळण । हिंडूं देश कोण खुंट चारी ।।२।। काय त्यजूं अन्न करूनि उपास । काय करूं नास जीवित्वाचा ।।३।। तुका म्हणे काय करावा उपाव । ऐसा देईं भाव पांडुरंगा ।।४।।

८५९। दंभें कीर्ति पोट भरे मानी जन। स्वहित कारण नव्हे कांहीं ।।१।। ।।ध्रु।।। अंतरती तुझे पाय मज दुरी । धरितां हे थोरी जाणिवेची ।।ध्रु।। पिंडाच्या पाळणें धांवती विकार । मज दावेदार मजमाजी ।।२।। कैसा करूं घात आपुला आपण । धरूनि गुमान लोकलाज ।।३।। तुका म्हणे मज दावी तो सोहळा । देखें पाय डोळां तुझे देवा ।।४।।

८६०। धिग जिणें त्याचा स्वामी हीन वर । मरण तें वर भलें मग ।।१।। ।।ध्रु।।। आइका जी देवा ऐसी आहे नीत । काय तें उचित सांभाळावें ।।ध्रु।। देशोदेशीं धाक जयाच्या उत्तरें । तयाचें कुतरें परि भलें ।।२।। तुका म्हणे हें कां सुचलें उत्तर । जाणोनि अंतर ओळखावें ।।३।।

८६१। आतां गाऊं तुज ओविया मंगळी । करूं गदारोळी हरिकथा ।।१।। ।।ध्रु।।। होसि निवारिता आमुचें सकळ । भय तळमळ पापपुण्य ।।ध्रु।। भोगिले ते भोग लावूं

तुझे अंगीं । आढलप्त या जगीं होउनि राहों ।।२।। तुका म्हणे आम्ही लाडिकीं लेंकरें । न राहों अंतरें पायांविण ।।३।।

८६२। सर्व सुखें आजी एथें चि वोळलीं । संतांचीं देखिलीं चरणांबुजें ।।१।। सर्वकाळ होतों आठवीत मनीं । फिटली धणी येणें काळें ।।२।। तुका म्हणे वाचा राहिली कुंटीत । पुढें जालें चित्त समाधान ।।३।।

८६३। विठ्ठल सोयरा सज्जन सांगाती । विठ्ठल या चित्तीं बैसलासे ।।१।। ।।ध्रु।।। विठ्ठलें हें अंग व्यापिली ते काया । विठ्ठल हे छाया माझी मज ।।ध्रु।। बैसला विठ्ठल जिव्हेचिया माथां । न वदे अन्यथा आन दुजें ।।२।। सकळां इंद्रियां मन एक प्रधान । तें ही करी ध्यान विठोबाचें ।।३।। तुका म्हणे या विठ्ठलासी आतां । नये विसंबतां माझें मज ।।४।।

८६४। होय वारकरी । पाहें पाहें रे पंढरी ।।१।। ।।ध्रु।।। काय करावीं साधनें । फळ अवघें चि तेणें ।।ध्रु।। आढभमान नुरे । कोड अवघें चि पुरे ।।२।। तुका म्हणे डोळां । विठो बैसला सांवळा ।।३।।

८६५। पंढरीसी जाय । तो विसरे बापमाय ।।१।। ।।ध्रु।।। अवघा होय पांडुरंग । राहे धरूनियां अंग ।।ध्रु।। न लगे धन मन । देहभावें उदासीन ।।२।। तुका म्हणे मळ । नासी तात्काळ तें स्थळ ।।३।।

८६६। बळें बाह्यात्कारें संपादिलें सोंग । नाहीं जाला त्याग अंतरींचा ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसें येतें नित्य माझ्या अनुभवा । मनासी हा ठावा समाचार ।।ध्रु।। जागुतीचा नाहीं अनुभव स्वप्नीं । जातों विसरूनि सकळ हें ।।२।। प्रपंचाबाहेरि नाहीं आलें चित्त । केले करी नित्य वेवसाय ।।३।। तुका म्हणे मज भोरप्या चि परी । जालें सोंग वरी आंत तैसें ।।४।।

८६७। म्हणवितों दास ते नाहीं करणी । आंत वरी दोन्ही भिन्न भाव ।।१।। ।।ध्रु।।। गातों नाचतों तें दाखवितों जना । प्रेम नारायणा नाहीं अंगीं ।।ध्रु।। पाविजे तें वर्म न कळे चि कांहीं । बुडालों या डोहीं दंभाचिया ।।२।। भांडवल काळे हातोहातीं नेलें । माप या लागलें आयुष्यासी ।।३।। तुका म्हणे वांयां गेलों ऐसा दिसें । होईल या हांसें लौकिकाचें ।।४।।

८६८। न कळतां काय करावा उपाय । जेणें राहे भाव तुझ्या पायीं ।।१।। येऊनियां वास करिसी हृदयीं । ऐसें घडे कईं कासयानें ।।ध्रु।। साच भावें तुझे चिंतन मानसीं । राहे हें करिसी कैं गा देवा ।।२।। लटिकें हें माझें करूनियां दुरी । साच तूं अंतरीं येउनि राहें ।।३।। तुका म्हणे मज राखावें पतिता । आपुलिया सत्ता पांडुरंगा ।।४।।

८६९। चिंतिलें तें मनिंचें जाणें । पुरवीद्ध खुणे अंतरींचें ।।१।। ।।ध्रु।।। रात्री न कळे दिवस न कळे । अंगीं खेळे दैवत हें ।।ध्रु।। नवसियाचे नव रस । भोगी त्यास भिन्न

नाहीं ।।२।। तुका म्हणे सम चि देणें । समचरण उभा असे ।।३।।

८७०। उद्धाराचा संदेह नाहीं । याचा कांहीं सेवकां ।।१।। ।।ध्रु।।। पांडुरंग आढभमानी । जीवदानी कोंवसा ।।ध्रु।। बुडतां जळीं जळतां अंगीं । तें प्रसंगीं राखावें ।।२।। तुका म्हणे आम्हांसाठीं । कृपा पोटीं वागवी ।।३।।

८७१। काय विरक्ति कळे आम्हां । जाणों एका नामा विठोबाच्या ।।१।। ।।ध्रु।।। नाचों सुखें वैष्णवमेळीं । टाळघोळीं आनंदें ।।ध्रु।। शांति क्षमा दया मी काय जाणें । गोविंद कीर्तनेंवांचूनियां ।।२।। कासया उदास असों देहावरी । अमृतसागरीं बुडोनियां ।।३।। कासया एकांत सेवूं तया वना । आनंद तो जनामाजी असे ।।४।। तुका म्हणे आम्हां ऐसा भरवसा । विठ्ठल सरसा चालतसे ।।५।।

८७२। जेथें वैष्णवांचा वास । धन्य भूमीपुण्य देश ।।१।। ।।ध्रु।।। दोष नाहीं ओखदासी । दूत सांगे यमापाशीं ।।ध्रु।। गरूडटकयांच्या भारें । भूमि गर्जे जयजयकारें ।।२।। सहज तयां जनां छंद । वाचे गोविंद गोविंद ।।३।। तुळसीवनें रंगमाळा । अवघा वैकुंठसोहळा ।।४।। तुका म्हणे भेणें । काळ नये तेणें राणें ।।५।।

८७३। माझ्या विठोबाचा कैसा प्रेमभाव । आपण चि देव होय गुरू ।।१।। ।।ध्रु।।। पढिये देहभावें पुरवितो वासना । अंतीं तें आपणांशीं न्यावें ।।ध्रु।। मागें पुढें उभा राहे सांभाळीत । आलिया आघात निवारावे ।।२।। योगक्षेम त्याचें जाणे जडभारी । वाट दावी करीं धरूनियां ।।३।। तुका म्हणे नाहीं विश्वास ज्या मनीं । पाहावें पुराणीं विचारूनी ।।४।।

८७४। सकळ धर्म मज विठोबाचें नाम । आणीक तें वर्म नेणें कांहीं ।।१।। काय जाणों संतां निरविलें देवें । करिती या भावें कृपा मज ।।२।। तुका म्हणे माझा कोण आढधकार । तो मज विचार कळों यावा ।।३।।

८७५। उदंड शाहाणे होत तर्कवंत । परि या नेणवे अंत विठोबाचा ।।१।। उदंडा अक्षरां करोत भरोवरी । परि ते नेणवे थोरी विठोबाची ।।२।। तुका म्हणे नाहीं भोळेपणाविण । जाणीव ते सिण रितें माप ।।३।।

८७६। आघारावांचुनी । काय सांगसी काहाणी ।।१।। ।।ध्रु।।। ठावा नाहीं पंढरीराव । तोंवरी अवघें चि वाव ।।ध्रु।। मानिताहे कोण । तुझे कोरडें ब्रम्हज्ञान ।।२।। तुका म्हणे ठेवा । जाणपण एक सवा ।।३।।

८७७। अनाथांची तुम्हां दया । पंढरीराया येतसे ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसी ऐकोनियां कीर्ति । बहु विश्रांति पावलो ं।।ध्रु।। अनाथांच्या धांवा धरा । नामें करा कुडावा ।।२।। तुका म्हणे सवघड हित । ठेवूं चित्त पायांपें ।।३।।

८७८। येथें नाहीं उरों आले अवतार । येर ते पामर जीव किती ।।१।। ।।ध्रु।।। विषयांचे झणी व्हाल लोलिंगत । चेवलिया अंत नलगे मज ।।ध्रु।। वाहेनियां भार

कुंथसील ओंझे । तें चि माझें थीता त्याग ।।२।। तुका म्हणे कैसी नाहीं त्याची लाज । संतीं केशीराज साधियेला ।।३।।

८७९। हीं च त्यांचीं पंचभूतें । जीवन भातें प्रेमाचें ।।१।। ।।ध्रु।।। कळवळा धरिला संतीं । ते निगुती कैवाड ।।ध्रु।। हा च काळ वर्तमान । साधन ही संपत्ती ।।२।। तुका म्हणे दिवसरातीं । हें चि खाती अन्न ते ।।३।।

८८०। दीप न देखे अंधारा । आतां हें चि करा जतन ।।१।। ।।ध्रु।।। नारायण नारायण । गांठी धन बळकट ।।ध्रु।। चिंतामणीपाशीं चिंता । तत्वता ही नयेल ।।२।। तुका म्हणे उभयलोकीं । हे चि निकी सामग्री ।।३।।

८८१। धन्य काळ संतभेटी । पायीं मिठी पडिली तो ।।१।। ।।ध्रु।।। संदेहाची सुटली गांठी । जालें पोटीं शीतळ ।।ध्रु।। भवनदीपाचा जाला तारा । या उत्तरा प्रसादें ।।२।। तुका म्हणे मंगळ आतां । कोण दाता याहूनि ।।३।।

८८२। दिनरजनीं हा चि धंदा । गोविंदाचे पवाडे ।।१।। ।।ध्रु।।। संकिल्पला देह दावा । सकळ हेवा तये ठायीं ।।ध्रु।। नाहीं अवसान घडी । सकळ जोडी इंद्रियां ।।२।। कीर्ति मुखें गर्जे तुका । करी लोकां सावध ।।३।।

८८३। खरें नानवट निक्षेपीचें जुनें । काढिलें ठेवणें समर्थाचें ।।१।। ।।ध्रु।।। मजुराच्या हातें मापाचा उकल । मी तों येथें फोल सत्ता त्याची ।।ध्रु।। कुलाळाच्या हातें घटाच्या उत्पत्ति । पाठवी त्या जाती पाकस्थळा ।।२।। तुका म्हणे जीवन तें नारायणीं । प्रभा जाते कीर्णी प्रकाशाची ।।३।।

८८४। गंगेचिया अंताविण काय चाड । आपुलें तें कोड तृषेपाशीं ।।१।। ।।ध्रु।।। विठ्ठल हे मूर्ति साजिरी सुंदर । घालीं निरंतर हृदयपुटीं ।।ध्रु।। कारण तें असे नवनीतापाशीं । गबाळ तें सोसी इतर कोण ।।२।। बाळाचे सोईतें घांस घाली माता । अट्टाहास चिंता नाहीं तया ।।३।। गाऊं नाचों करूं आनंदसोहळा । भाव चि आगळा नाहीं हातां ।।४।। तुका म्हणे अवघे जालें एकमय । परलोकींची काय चाड आतां ।।५।।

८८५। स्त्रीपुत्रादिकीं राहिला आदर । विषयीं पडिभर आढतशय ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां सोडवणें धांवा नारायणा । मज हे वासना अनावर ।।ध्रु।। येउनियां आड ठाके लोकलाज । तें हें दिसे काज अंतरलें ।।२।। तुका म्हणे आम्हां जेथें जेथें गोवा । तेथें तुम्हीं देवा सांभाळावें ।।३।।

८८६। पडिलो भोवनीं । होतों बहु चिंतवनी ।।१।। ।।ध्रु।।। होतों चुकलों मारग । लाहो केला लाग वेगें ।।ध्रु।। इंद्रियांचे संदी । होतों सांपडलों बंदीं ।।२।। तुका म्हणे बरें लाजें । विठ्ठलसें वाचे आलें ।।३।।

८८७। बरें जालें आलीं ज्याचीं त्याच्या घरा । चुकला पार्हिरा ओढाळांचा ।।१।।

।।ध्रु।।। बहु केलें दुखी त्यांचिया सांभाळें । आतां तोंड काळें तेणें लोभें ।।ध्रु।। त्यांचिया अन्यायें भोगा माझें अंग । सकळ ही लाग द्यावा लागे ।।२।। नाहीं कोठें स्थिर राहों दिलें क्षण । आजिवरी सिण पावलों तो ।।३।। वेगळाल्या खोडी केली तडातोडी । सांगावया घडी नाहीं सुख ।।४।। निरवूनि तुका चालिला गोवारें । देवापाशीं भार सांडवूनि ।।५।।

८८८। न करावी आतां पोटासाटीं चिंता । आहे त्या संचिता माप लावूं ।।१।। ।।ध्रु।।। दृष्टी ते घालावी परमार्थाठायीं । क्षुल्लका उपायीं सीण जाला ।।ध्रु।। येथें तंव नाहीं घेइजेसें सवें । कांहीं नये जीवें वेचों मिथ्या ।।२।। खंडणे चि नव्हे उद्वेग वेरझारीं । बापुडें संसारीं सदा असों ।।३।। शेवटा पाववी नावेचें बैसणें । भुजाबळें कोणें कष्टी व्हावें ।।४।। तुका म्हणे आतां सकळांचे सार । करावा व्यापार तरी ऐसा ।।५।।

८८९। आमच्या हें आलें भागा । जिव्हार या जगाचें ।।१।। ।।ध्रु।।। धरूनियां ठेलों जीवें । बळकट भावें एकविध ।।ध्रु।। आणूनियां केला रूपा । उभा सोपा जवळी ।।२।। तुका म्हणे अंकित केला । खालीं आला वचनें ।।३।।

८९०। खरे भांडवल सांपडलें गांठी । जेणे नये तुटी उदमासी ।।१।। ।।ध्रु।।। सवंगाचें केणें सांपडलें घरीं । भरूनि वैखरी सांटविलें ।।ध्रु।। घेतां देतां लाभ होतसे सकळां । सदेवां दुर्बळा भाव तैसा ।।२।। फडा आलिया तो न वजे निरासे । जरि कांहीं त्यास न कळतां ।।३।। तुका म्हणे आतां जालीसे निश्चिंती । आणीक तें चित्तीं न धरूं दुजें ।।४।।

८९१। पदोपदीं दिलें अंग । जालें सांग कारण ।।१।। ।।ध्रु।।। रूधवूनि ठेलों ठाव । जागा वाव सकळ ।।ध्रु।। पुढती चाली मनालाहो । वाढे देहो संतोष ।।२।। तुका म्हणे क्षरभागीं । जालों जगीं व्यापक ।।३।।

८९२। निवडुनि दिलें नवनीत । संचित ते भोगीत ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां पुढें भवसागर । जीवना थार पाहावया ।।ध्रु।। पारखियाचे पडिलें हातीं । चांचपती आंधळीं ।।२।। तुका म्हणे सेवन घडे । त्यासी जोडे लाभ हा ।।३।।

८९३। उचित न कळे इंद्रियाचे ओढी । मुखें बडबडी शिकलें तें ।।१।। ।।ध्रु।।। आपण जाऊन न्यावीं नरकास । बळें बेताळीस कुळें जग ।।ध्रु।। अबोलणें बोले डोळे झांकुनियां । बडबडी वांयां दंभासाटीं ।।२।। तुका म्हणे आम्ही येथील पारखी । नाचें देखोवेखीं जाणों खरें ।।३।।

८९४। एक मन तुझ्या अवघ्या भांडवला । वांटितां तें तुला येई कैसें ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणउनि दृढ धरीं पांडुरंग । देहा लावीं संग प्रारब्धाचा ।।ध्रु।। आणिका संकल्पा नको गोऊं मन । तरी च कारण साध्य होय ।।२।। तुका म्हणे ऐसें जाणावें उचित । तरी सहज स्छित येईल कळों ।।३।।

८९५। गावे म्हणउनि गीत । धरूनि राहे तैसें चित्त ।।१।। ।।ध्रु।।। हें चि थोर अवघड आहे । अन्न देखोनि भूकराहे ।।ध्रु।। ऐकावी म्हुण कथा । राहे तैसें धरूनि चित्ता ।।२।। तुका म्हणे धणी । नव्हे जेविल्यावांचुनि ।।३।।

८९६। कळल हे खुण । तरि दावी नारायण ।।१।। ।।ध्रु।।। सत्य संतांपाशीं राहे । येरां भय आड आहे ।।ध्रु।। आणुचिया ऐसें । असे भरलें प्रकाशें ।।२।। इंद्रियांचें धनी । ते हे जाती समजूनि ।।३।। तर्क कुतर्क वाटा । नागवण घटापटा ।।४।। तुका म्हणे ल्यावें । डोळां अंजन बरवें ।।५।।

८९७। जातो न येतिया वाटा । काय निरवितो करंटा ।।१।। ।।ध्रु।।। कैसा जालासे बेश्रम । लाज नाहीं न म्हणे राम ।।ध्रु।। पाहे वैरियाकडे । डोळे वासुनियां रडे ।।२।। बांधुनियां यमा हातीं । दिला नाहीं त्याची खंती ।।३।। नाहीं यांपें काम । ऐसें जाणे तो अघम ।।४।। अझुन तरि मुका । कां रे जालासि म्हणे तुका ।।५।।

८९८। वांटा घेईं लवकरि । मागें अंतरसी दुरी । केली भरोवरी । सार नेती आणीक ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसीं भांबावलीं किती । काय जाणों मेणों किती । समय नेणती । माथां भार वाहोनि ।।ध्रु।। नाहीं सारिलें तोंवरी । धांव घेईं वेग करीं । घेतलें पदरीं । फावलें तें आपुलें ।।२।। फट लंडी म्हणे तुका । एक न साहावे धका । तरि च या सुखा । मग कैसा पावसी ।।३।।

८९९। चालावा पंथ तो पाविजे त्या ठाया । ऐकिल्या वांयां वारता त्या ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐका जी वोजे पडतसें पायां । भावाचि तें जायावाट नव्हे ।।ध्रु।। व्याली कुमारीचा अनुभवें अनुभव । सांगतां तो भाव येत नाहीं ।।२।। तुका म्हणे येथें पाहिजे आरालें । बिंबी निवळलें तरि भासे ।।३।।

९००। काय नाहीं लवत झाडें । विसरें वेडें देहभाव ।।१।। ।।ध्रु।।। जया न फळे उपदेश । धस ऐसा त्या नांवें ।।ध्रु।। काय नाहीं असत जड । दगड तो अबोलणा ।।२।। तुका म्हणे कुचर दाणा । तैसा म्हणा डेंग हा ।।३।।

९०१। देखीचा दिमाख शिकोनियां दावी । हिर्‍या ऐसी केवीं गारगोटी ।।१।। ।।ध्रु।।। मर्यादा ते जाण अरे अभागिया । देवाच्या ऐसिया सकळ मूर्ति ।।ध्रु।। काय पडिलेंसी लटिक्याचे भरी । वोंवाळुनि थोरी परती सांडीं ।।२।। तुका म्हणे पुढें दिसतसे घात । करितों फजित म्हणउनी ।।३।।

९०२। संसाराचा माथां भार । कांहीं पर न ठेवीं ।।१।। ।।ध्रु।।। भक्तीची ते जाती ऐसी । सर्वस्वासी मुकावें ।।ध्रु।। भिक्षा आणि वेवसाव । काला करितो गाढव ।।२।। करूनि वस्ती बाजारीं । म्हणवी कासया निस्पृही ।।३।। प्रसादा आडुनि कवी । केलें तुप पाणी तेवीं ।।४।। तुका म्हणे होईं शूर । विंढवा निसुर मजुर ।।५।।

९०३। तेज्या इशारती । तटा फोक वरी घेती ।।१।। ।।ध्रु।।। काय सांगावें त्याहुनी

। ऐका रे धरा मनीं ।।ध्रु।। नव्हे भांडखोर । ओढूनि धरूं पदर ।।२।। तुका म्हणे तोंड । काळें करा खालीं मुंड ।।३।।

९०४। मागें संतीं होतें जें जें सांगितलें । तें येंऊं लागलें अनुभवा ।।१।। ।।ध्रु।।। आचारभ्रष्ट होती लोक कळी । पुण्य क्षीण बळी जालें पाप ।।ध्रु।। वर्णधर्म कोणी न धरी विटाळ । घालिती गोंधळ एके ठायीं ।।२।। वेदाचे पाठक सेवितील मद्य । न देखती भेद विषयीं भांड ।।३।। तुका म्हणे किती करावे फजित । ते चि छंद नित्य बहु होती ।।४।।

९०५। अक्षरांचा श्रम केला । फळा आला तेणें तो ।।१।। ।।ध्रु।।। अवधियाचा तळ धरी । जीवा उरी नुरउनी ।।ध्रु।। फळलें तें लवे भारे । पिक खरें आलें तईं ।।२।। तुका म्हणे देवा । पुढें भाव सारावा ।।३।।

९०६। उचित जाणावें मुख्य धर्म आधीं । चित्तशुद्ध बुद्धी ठायीं स्छीर ।।१।। न घालावी धांव मनाचिये ओढी । वचन आवडी संताचिये ।।२।। अंतरीं या राहे वचनाचा विश्वास । न लगे उपदेश तुका म्हणे ।।३।।

९०७। जीवन हे मुक्त नर जाले पावन । तजा हो दुर्जनसंगति ही ।।१।। बहुत अन्न विष मोहरीच्यामानें । अवघें चि तेणें विष होय ।।२।। तुका म्हणे जेणें आपलें स्वहित । तैसी करीं नीत विचारूनि ।।३।।

९०८। द्रव्याचा तो आम्ही धरितों विटाळ । तया पाठी काळ लाग करी ।।१।। करोनियां हें चि राहिलों जीवन । एक नारायण नाम ऐसें ।।२।। तुका म्हणे हें चि करूनि जतन । आलिया ही दान याचकासी ।।३।।

९०९। द्रव्याचिया मागें कळकिळाचा लाग । म्हणोनियां संग खोटा त्याचा ।।१।। ।।ध्रु।।। निरयाचें मूळ घालूनियां मागें । मांडिली प्रसंगें कथा पुढें ।।ध्रु।। आजिच्या प्रसंगें हा चि लाभ घ्यावा । पुढील भार देवावरी घाला ।।२।। प्रालब्ध कांहीं न पालटे सोसें । तृष्णेचें हें पिसें वांयांविण ।।३।। तुका म्हणे घेईं राहे ऐसें धन । सादर श्रवण करोनियां ।।४।।

९१०। रडे अळंकार दैन्याचिये कांती । उतमा विपत्तिसंग घडे ।।१।। ।।ध्रु।।। एकाविण एक अशोभ्य दातारा । कृपेच्या सागरा पांडुरंगा ।।ध्रु।। रांघू नेणे तया पुढील आइतें । केलें तें सोइतें वांयां जाय ।।२।। तुका म्हणे चिंतामणि शेळी गळा । पावे अवकळा म्हणउनी ।।३।।

९११। दुःखाचे डोंगर लागती सोसावे । ऐसें तंव ठावें सकळांसीं ।।१।। ।।ध्रु।।। कांहीं न करिती विचार हिताचा । न करिती वाचा नामघोष ।।ध्रु।। भोग कळों येतो मागिल ते जन्म । उत्तम मध्यम कनिष्ठ ते ।।२।। तुका म्हणे येथें झांकतिल डोळे । भोग देतेवेळे येइल कळों ।।३।।

९१२। सदैव तुम्हां अवघें आहे । हातपाय चालाया ।।१।। ।।ध्रु।।। मुखीं वाणी कानीं कीर्ति । डोळे मूर्ती देखाया ।।ध्रु।। अंध बहिर ठकलीं किती । मुकीं होती पांगुळें ।।२।। घरास आगि लावुनि जागा । न पळे तो गा वांचे ना ।।३।। तुका म्हणे जागा हिता । कांहीं आतां आपुल्या ।।४।।

९१३। ऐसे पुढती मिळतां आतां । नाहीं सत्ता स्वतंत्र ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणउनि फावलें तें घ्यावें । नाम गावें आवडी ।।ध्रु।। संचित प्रारब्ध गाढें । धावें पुढें त्रिढयामाण ।।२।। तुका म्हणे घुबडा ऐसें । जन्म सरिसें शुकराचें ।।३।।

९१४। सर्वविशीं माझा त्रासलासे जीव । आतां कोण भाव निवडे एक ।।१।। ।।ध्रु।।। संसाराची मज न साहे चि वार्ता । आणीक म्हणतां माझें कोणी ।।ध्रु।। देहसुख कांही बोलिले उपचार । विष तें आदर बंद वाटे ।।२।। उपाधि दाटणी पतिष्ठा गौरव । होय माझा जीव कासावीस ।।३।। तुका म्हणे कांहीं आणीक न साहे । आवडती पाय वैष्णवांचे ।।२।।

९१५। आणीक कांहीं या उत्तराचें काज । नाहीं आतां मज बोलावया ।।१।। ।।ध्रु।।। भिन्न भेद हे भावनास्वभाव । नव्हे कांहीं देव एकविध ।।ध्रु।। गुण दोष कोणें निवडावे धर्म । कोण जाणे कर्म अकर्म तें ।।२।। तरि च भले आतां न करावा संग । दुःखाचा प्रसंग तोडावया ।।३।। तुका म्हणे गुण गाईं या देवाचे घेईं माझे वाचे हे चि धणी ।।४।।

९१६। आपुल्या विचार करीन जीवाशीं । काय या जनाशीं चाड मज ।।१।। ।।ध्रु।।। आपुलें स्वहित जाणती सकळें । निरोधितां बळें दुःख वाटे ।।ध्रु।। आइको नाइको कथा कोणी तरी । जाऊनियां घरीं निजो सुखें ।।२।। माझी कोण वोज जाला हा शेवट । देखोनियां वाट आणिकां लावूं ।।३।। तुका म्हणे भाकूं आपुली करूणा । जयाची वासना तया फळे ।।४।।

९१७। धाईं अंतरिच्या सुखें । काय बडबड वाचा मुखें ।।१।। ।।ध्रु।।। विधिनिषेध उर फोडी । जंव नाहीं अनुभवगोडी ।।ध्रु।। वाढे तळमळ उभयता । नाहीं देखिलें अनुभवितां ।।२।। अपुल्या मतें पिसें । परि तें आहे जैसेतैसें ।।३।। साधनाची सिद्धि । मौन करा स्थिर बुद्धि ।।४।। तुका म्हणे वादें । वांयां गेली ब्रंम्हवृंदें ।।५।।

९१८। कुशळ गुंतले निषेधा । वादी प्रवर्तले वादा ।।१।। ।।ध्रु।।। कैसी ठकलीं बापुडीं । दंभाविषयांचे सांकडीं ।।ध्रु।। भुस उपणुनि केलें काय । हारपले दोन्ही ठाय ।।२।। तुका म्हणे लागे हातां । काय मथिलें घुसळितां ।।३।।

९१९। संतांचीं उच्छिष्टें बोलतों उत्तरें । काय म्यां गव्हारें जाणावें हें ।।१।। ।।ध्रु।।। विठ्ठलाचें नाम घेतां नये शुद्ध । तेथें मज बोध काय कळे ।।ध्रु।। करितों कवतुक बोबडा उत्तरीं । झणी मजवरि कोप धरा ।।२।। काय माझी याति नेणां हा विचार । काय मी तें फार बोलों नेणें ।।३।। तुका म्हणे मज बोलवितो देव । अर्थ गुह्य भाव

तो चि जाणे ।।४।।

९२०। चंदनाच्या वासें धरितील नाक । नावडे कनक न घडे हें ।।१।। साकरेची गोडी सारखी सकळां । थोरा मोटयां बाळां धाकुटियां ।।२।। तुका म्हणे माझें चित्त शुद्ध होतें । तरि का निंदितें जन मज ।।३।।

९२१। तुज ऐसा कोण उदाराची रासी । आपुलें चि देसी पद दासा ।।१।। शुद्ध हीन कांहीं न पाहासी कुळ । करिसी निर्मळ वास देहीं ।।२।। भावें हें कदान्न खासी त्याचे घरीं । अभक्तांच्या परी नावडती ।।३।। न वजासी जेथें दुरी दवडितां । न येसी जो चित्ता योगियांच्या ।।४।। तुका म्हणे ऐसीं ब्रीदें तुझीं खरीं । बोलतील चारी वेद मुखें ।।५।।

९२२। तरि कां नेणते होते मागें ऋषी । तींहीं या जनासी दुराविलें ।।१।। वोळगती जया अष्ट महासिद्धी । ते या जनबुद्धी नातळती ।।२।। कंदमूळें पाला धातूच्या पोषणा । खातील वास राणां तरी केला ।।३।। लावुनियां नेत्र अगे चि बैसले । न बोलत ठेले मौन्यमुद्रे ।।४।। तुका म्हणे ऐसें करीं माझ्या चित्ता । दुरावी अनंता जन दुरी ।।५।।

९२३। कोणाच्या आधारें करूं मी विचार । कोण देइल धीर माझ्या जीवा ।।१।। शास्त्रज्ञ पंडित नव्हें मी वाचक । यातिशुद्ध एक ठाव नाहीं ।।२।। कलियुगीं बहु कुशळ हे जन । छळितील गुण तुझे गातां ।।३।। मज हा संदेह झाला दोहीं सवा । भजन करूं देवा विंढवा नको ।।४।। तुका म्हणे आतां दुरावितां जन । विंढवा हें मरण भलें दोन्ही ।।५।।

९२४। काय उणें जालें तुंज समर्थासी । ऐसा मजपाशीं कोण दोष ।।१।। जो तूं माझा न करिसी अंगीकार । सागेन वेव्हार संतांमधीं ।।२।। तुजविण रत आणिकांचे ठायीं । ऐसें कोण ग्वाही दावीं मज ।।३।। तुका म्हणे काय धरूनी गुमान । सांग उगवून पांडुरंगा ।।४।।

९२५। काय करूं आन दैवतें । एका विण पंढरीनाथें ।।१।। ।।ध्रु।।। सरिता मिळाली सागरीं । आणिकां नांवां कैची उरी ।।ध्रु।। अनेक दीपीचा प्रकाश । सूर्य उगवतां नाश ।।२।। तुका म्हणे नेणें दुजें । एक विण पंढरीराजें ।।३।।

९२६। काय करूं कर्माकर्म । बरें सांपडलें वर्म ।।१।। ।।ध्रु।।। होसी नामा च सारिखा । समजाविली नाहीं लेखा ।।ध्रु।। नाहीं वेचावेच जाला । उरला आहेसी संचला ।।२।। तुका म्हणे माझें । काय होईल तुम्हां ओझें ।।३।।

९२७। एकाएकीं हातोफळी । ठाया बळी पावले ते ।।१।। ।।ध्रु।।। आम्ही देवा शक्तिहीनें । भाकूं तेणें करूणा ।।ध्रु।। पावटणी केला काळ । जया बळ होतें तें ।।२।। तुका म्हणे वीर्यावीर । संतधीर समुद्र ।।३।।

९२८। पुढिलाचें इच्छी फळ । नाहीं बळ तें अंगीं ।।१।। ।।ध्रु।।। संत गेले तया ठाया । देवराया पाववीं ।।ध्रु।। ज्येष्ठांचीं कां आम्हां जोडी । परवडी न लभों ।।२।। तुका म्हणे करीं कोड । पुरवीं लाड आमुचा ।।३।।

९२९। कैवल्याच्या तुम्हां घरीं । रासीं हरी उदंड ।।१।। ।।ध्रु।।। मजसाटीं कां जी वाणी । नव्हे धणी विभागा ।।ध्रु।। सर्वा गुणीं सपुरता । ऐसा पिता असोनी ।।२।। तुका म्हणे पांडुरंगा । जालों सांगा सन्मुख ।।३।।

९३०। आपलाल्या तुम्ही रूपासी समजा । कासया वरजा आरसिया ।।१।। ।।ध्रु।।। हें तों नव्हे देहबुद्धीचें कारण । होइल नारायणें दान केलें ।।धृ।। बब्रूचिया बाणें वमार्सि स्पर्शावें । हें तों नाहीं ठावें मोकलित्या ।।२।। तुका म्हणे बहु मुखें या वचना । सत्याविण जाणा चाल नाहीं ।।३।।

९३१। न मनावी चिंता तुम्हीं संतजनीं । हिरा स्पटिकमणी केंवि हाय ।।१।। ।।ध्रु।।। पडिला प्रसंग स्थळा त्या सारिखा । देखिला पारिखा भाव कांहीं ।।ध्रु।। बहुतांसी भय एकाचिया दंडें । बहुत या तोंडें वचनासी ।।२।। तुका म्हणे वैखरी बा सर । करायाचे चार वेडे वेडे ।।३।।

९३२। यथाविधि पूजा करी । सामोग्री तोंवरि हे नाहीं ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां माझा सर्व भार । तूं दातार चालविसी ।।ध्रु।। मंगळ तें तुम्ही जाणां । नारायणा काय तें ।।२।। तुका म्हणे समर्पिला । तुज विठ्ठला देहभाव ।।३।।

९३३। भवसिंधूचें हें तारूं । मज विचारूं पाहातां ।।१।। ।।ध्रु।।। चित्तीं तुझे धरिन पाय । सुख काय तें तेथें ।।ध्रु।। माझ्या खुणा मनापाशीं । तें या रसीं बुडालें ।।२।। तुका म्हणे वर्म आलें । हातां भलें हें माझ्या ।।३।।

९३४। पाहातां श्रीमुख सुखावलें सुख । डोळयिांची भूक न वजे माझी ।।१।। ।।ध्रु।।। जिव्हे गोडी तीन अक्षरांचा रस । अमृत जयास फिकें पुढें ।।ध्रु।। श्रवणीची वाट चोखाळली शुद्ध । गेले भेदाभेद वारोनियां ।।२।। महामळें मन होतें जें गांदलें । शुद्ध चोखाळलें स्पटिक जैसें ।।३।। तुका म्हणे माझ्या जीवाचें जीवन । विठ्ठल निधान सांपडलें ।।४।।

९३५। हा चि परमानंद आळंगीन बाहीं । क्षेम देतां ठायीं द्वैत तुटे ।।१।। ।।ध्रु।।। बोलायासि मात मन निवे हर्षे चित्त । दुणी वाढे प्रीत प्रेमसुख ।।ध्रु।। जनांत भूषण वैकुंठी सरता । फावलें स्वहिता सर्वभावें ।।२।। तुटला वेव्हार माया लोकाचार । समूळ संसार पारूषला ।।३।। तुका म्हणे हा विठ्ठल चि व्हावा । आणिकी या जीवा चाड नाहीं ।।४।।

९३६। आमुची कृपाळू तूं होसी माउली । विठ्ठले साउली शरणागता ।।१।। ।।ध्रु।।। प्रेमपान्हा स्तनीं सदा सर्वकाळ । दृष्टी हे निर्मळ अमृताची ।।ध्रु।। भूक तान दुःख

वाटों नेदीं सीण । अंतरींचा गुण जाणोनियां ।।२।। आशा तृष्णा माया चिंता दवडीं दुरी । ठाव आम्हां करीं खेळावया ।।३।। तुका म्हणे लावीं संताचा सांगात । जेथें न पवे हात कळकिाळाचा ।।४।।

९३७। जेथें जावें तेथें कपाळ सरिसें । लाभ तो विशेषें संतसंगें ।।१।। ।।ध्रु।।। पूर्व पुण्यें जरि होतीं सानुकूळ । अंतरायमूळ नुपजे तेथें ।।ध्रु।। भाग्य तरी नव्हे धन पुत्र दारा । निकट वास बरा संतांपायीं ।।२।। तुका म्हणे हे चि करावी मिरासी । बळी संतांपाशीं द्यावा जीव ।।३।।

९३८। आतां कांहीं सोस न करीं आणीक । धरीन तें एक हें चि दृढ ।।१।। ।।ध्रु।।। जेणें भवसिंधु उतरिजे पार । तुटे हा दुस्तर गर्भवास ।।ध्रु।। जोडीन ते आतां देवाचे चरण । आढवनाश धन परमार्थ ।।२।। तुका म्हणे बरा जोडला हा देह । मनुष्यपणें इहलोका आलों ।।३।।

९३९। जतन करीन जीवें । शुद्धभावें करूनी ।।१।। ।।ध्रु।।। विठ्ठल विठ्ठल हें धन । जीवन अंतकाळींचें ।।ध्रु।। वर्दळ हें संचित सारूं । बरवा करूं उदिम हा ।।२।। तुका म्हणे हृदयपेटी । ये संपुटीं सांटवूं ।।३।।

९४०। एवढा प्रभु भावें । तेणें संपुष्टीं राहावें ।।१।। ।।ध्रु।।। होय भक्तीं केला तैसा । पुरवी धरावी ते इच्छा ।।ध्रु।।। एवढा जगदानी । मागे तुळसीदळ पाणी ।।२।। आला नांवा रूपा । तुका म्हणे जाला सोपा ।।३।।

९४१। भाग्यें ऐसी जाली जोडी । आतां घडी विसंभेना ।।१।। ।।ध्रु।।। विटेवरी समचरण । संतीं खुण सांगितली ।।ध्रु।। अवघें आतां काम सारूं । हा चि करूं कैवाड ।।२।। तुका म्हणे खंडूं खेपा । पुढें पापापुण्याच्या ।।३।।

९४२। पतिव्रते जैसा भ्रतार प्रमाण । आम्हां नारायण तैशापरी ।।१।। सर्वभावें लोभ्या आवाडे हें धन । आम्हां नारायण तैशापरी ।।२।। तुका म्हणे एकविध जालें मन । विठ्ठला वांचून नेणे दुजें ।।३।।

९४३। विठ्ठल गीतीं गावा विठ्ठल चित्तीं ध्यावा । विठ्ठल उभा पाहावा विटेवरी ।।१।। ।।ध्रु।।। अनाथांचा बंधु विठ्ठल कृपासिंधु । तोउी भवबंधु यमपाश ।।ध्रु।। तो चि शरणागतां हा विठ्ठल मुक्तिदाता । विठ्ठल या संतांसमागमें ।।२।। विठ्ठल गुणनिधि विठ्ठल सर्व सिद्धि । लागली समाधि विठ्ठलनामें ।।३।। विठ्ठलाचें नाम घेतां जालें सुख । गोडावलें मुख तुका म्हणे ।।४।।

९४४। विठो सांपडावया हातीं । ठावी जाली एक गती । न धरीं भय चित्तीं । बळ किती तयाचें ।।१।। ।।ध्रु।।। लागे आपण चि हातीं । विंढव भाकावी काकुलती । करी मग चित्तीं । असेल तें तयाचे ।।ध्रु।। एकलिया भावबळें । कैं सांपडे तो काळें । वैष्णवांच्या मेळे । उभा ठाके हाकेसी ।।२।। बांधा माझिया जीवासी । तुका म्हणे

प्रेमपाशीं । न सोडीं तयासी । सर्वस्वासी उदार ।।३।।

९४५। वाट वैकुंठीं पाहाती । भक्त कैं पां येथें येती । तयां जन्ममरणखंती । नाहीं चित्तीं परलोक ।।१।। ।।ध्रु।।। धन्यधन्य हरिचे दास । तयां सुलभ गर्भवास । ब्रम्हादिक करिती आस । तीर्थावास भेटीची ।।ध्रु।। कथाश्रवण व्हावयास । यमधर्मा थोर आस । पाहे रात्रदिवस । वाट कर जोडोनियां ।।२।। रिद्धिसिद्धी न पाचारितां । त्या धुंडिती हरिभक्तां । मोक्षसायुज्यता । वाट पाहे भक्तांची ।।३।। असती जेथें उभे ठेले । सदा प्रेमसुखें धाले । आणीक ही उद्धरिले । महादोषी चांडाळ ।।४।। सकळ करिती त्यांची आस । सर्वभावें ते उदास । धन्यभाग्य त्यांस । तुका म्हणे दरूषणें ।।५।।

९४६। सोनें दावी वरी तांबें तयापोटीं । खरियाचें साटीं विकूं पाहे ।।१।। ।।ध्रु।।। पारखी तो जाणे तयाचे जीवींचें । निवडी दोहींचें वेगळालें ।।ध्रु।। क्षीरा नीरा कैसें होय एकपण । स्वादी तो चि भिन्न भिन्न काढी ।।२।। तुका म्हणे थीता नागवला चि खोटा । अपमान मोटा पावईल ।।३।।

९४७। फोडुनि सांगडी बांधली माजासी । पैल थडी कैसी पावे सहजीं ।।१।। ।।ध्रु।।। आपला घात आपण चि करी । आणिकां सांगातां नाइके तरी ।।ध्रु।। भुकेभेणें विष घेऊ पाहे आतां । आपल्या चि घाता करूं पाहे ।।२।। तुका म्हणे एक चालतील पुढें । तयांसी वांकडें जातां ठके ।।३।।

९४८। उपकारासाटीं बोलों हे उपाय । येणेंविण काय आम्हां चाड ।।१।। ।।ध्रु।।। बुडतां हे जन न देखवे डोळां । येतो कळवळा म्हणउनि ।।२।। तुका म्हणे माझे देखतिल डोळे । भोग देते वेळे येईल कळों ।।३।।

९४९। आठवे देव तो करावा उपाव । येर तजीं वाव खटपटा ।।१।। ।।ध्रु।।। होईं बा जागा होईं बा जागा । वाउगा कां गा सिणसील ।।ध्रु।। जाणिवेच्या भारें भवचिये डोहीं । बुडसी तों कांहीं निघेसि ना ।।२।। तुका म्हणे देवा पावसील भावें । जाणतां तें ठावें कांहीं नव्हे ।।३।।

९५०। माझ्या मुखावाटा नयो हें वचन । व्हावें हें संतान द्रव्य कोणां ।।१।। ।।ध्रु।।। फुकाचा विभाग पतनदुःखासी । दोहींमुळें त्यासी तें चि साधे ।।ध्रु।। नाइकावी निंदा स्तुति माझ्या कानें । सादर या मनें होऊनियां ।।२।। तुका म्हणे देव असाध्य यामुळें । आशामोहजाळें गुंतलिया ।।३।।

९५१। चित्त ग्वाही तेथें लौकिकाचें काई । स्वहित तें ठायीं आपणापें ।।१।। ।।ध्रु।।। मनासी विचार तो चि साच भाव । व्यापक हा देव अंतर्बाहीं ।।ध्रु।। शुद्ध भावा न लगे सुचावा परिहार । उमटे साचार आणिके ठायीं ।।२।। भोगित्यासी काज अंतरींचें गोड । बाहिरल्या चाड नाहीं रंगें ।।३।। तुका म्हणे भाव शुद्ध हें कारण । भाट नारायण होईल त्यांचा ।।४।।

९५२। नव्हती माझे बोल । अवघें करितो विठ्ठल ।।१।। ।।ध्रु।।। कांहीं न धरावी खंती । हित होइल धरा चित्तीं ।।ध्रु।। खोटी ते अहंता । वाट टाकिली सांगतां ।।२।। ज्याचें तो चि जाणें । मी मापाडें तुका म्हणे ।।३।।

९५३। वासनेच्या मुखीं अदळूनि भीतें । निर्वाहापुरतें कारण तें ।।१।। ।।ध्रु।।। या नांवें अंतरा आला नारायण । चित्तसमाधान खुण त्याची ।।ध्रु।। सर्वकाळ हा चि करणें विचार । विवेकीं सादर आत्मत्वाचे ।।२।। तुका म्हणे जों जों भजनासी वळे । अंग तों तों कळे सन्निधता ।।३।।

९५४। चिंतनें आढचंत राहिलों निश्चळ । तें चि किती काळ वाढवावें ।।१।। ।।ध्रु।।। अबोल्याचा काळ आतां ऐशावरी । वचनाची उरी उरली नाहीं ।।ध्रु।। करूं आला तों तों केला लवलाहो । उरों च संदेहो दिला नाहीं ।।२।। तुका म्हणे मोह परते चि ना मागें । म्हणउनि त्यागें त्याग जाला ।।३।।

९५५। निर्गुणाचे घ्यावें गुणासी दर्शन । एकाएकीं भिन्न भेद घडे ।।१।। ।।ध्रु।।। तुम्हां आम्हां आतां न पडे यावरी । आहों तें चि बरी जेथें तेथें ।।ध्रु।। आपणापासुनी नसावें अंतर । वेचिलें उत्तर म्हणउनि ।।२।। तुका म्हणे अंगा आली कठिणता । आमच्या अनंता तुम्हां ऐसी ।।३।।

९५६। तुज च पासाव जालोंसों निर्माण । असावें तें भिन्न कासयानें ।।१।। ।।ध्रु।।। पाहावा जी ठायीं करूनि विचार । न्यून कोठें फार असें चि ना ।।ध्रु।। ठेविलिये ठायीं आज्ञेचें पाळण । करूनि जतन राहिलोंसें ।।२।। तुका म्हणे आता बोलतसें स्पष्ट । जालों त्रिढयानष्ट तुम्हाऐसा ।।३।।

९५७। प्रीतिभंग माझा केला पांडुरंगा । भक्तिरस सांगा कां जी तुम्हीं ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणउढनि कांहीं न ठेवीं चि उरी । आलों वर्मावरी एकाएकीं ।।ध्रु।। न देखों चि कांहीं परती माघारी । उरली ते उरी नाहीं मुळीं ।।२।। तुका म्हणे आला अंतरासी खंड । तरि माझें तोंड खवळलिं ।।३।।

९५८। लटिका ऐसा म्हणतां देव । संदेहसा वाटतसे ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसें आलें अनुभवा । मज ही सेवा करितां ।।ध्रु।। शून्याकारी बहु मोळा । भेंडोळा हे पवाडे ।।२।। तुका म्हणे ताळी नाहीं । एके ठायी चपळत्वें ।।३।।

९५९ ।जैशासाटीं तैसें हावें । हें बरवें कळलेंसे ।।१।। ।।ध्रु।।। उदास तूं नारायणा । मी ही म्हणा तुम्ही च ।।ध्रु।। ठका महाठक जोडा । जो धडाफुडा लागासी ।।२।। एकांगी च भांडे तुका । नाहीं धोका जीवित्वें ।।३।।

९६०। बहुतां रीती काकुलती । आलों चित्तीं न धरा च ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां काशासाटीं देवा । मिथ्या हेवा वाढवूं ।।ध्रु।। तुम्हां आम्हां जाली तुटी । आतां भेटी चिंतनें ।।२।। तुका म्हणे लाजिरवाणें । अधीर जिणे इच्छेचें ।।३।।

९६१। आश्चर्य तें एक जालें । मना आलें माझिया ।।१।। ।।ध्रु।।। मढयापाशीं करूणा केली । तैसी गेली वृथा हे ।।ध्रु।। न यावा तो कैसा राग । खोटें मग देखोनि ।।२।। तुका म्हणे कैंचा बोला । शोध विठ्ठला माझिया ।।३।।

९६२। मागायची नाहीं इच्छा । जो मी ऐसा संकोचों ।।१।। ।।ध्रु।।। लटकियाची न करूं स्तुति । इच्छा चित्तीं धरूनि ।।ध्रु।। हिशेबें तें आलें घ्यावें । हें तों ठावें सकळांसी ।।२।। तुका म्हणे स्वामिसेवा । येथें देवा काशाची ।।३।।

९६३। पाठवणें पडणें पायां । उद्धार वांयां काशाचा ।।१।। घडलें तें भेटीसवें । दिसेल बरवें सकळां ।।ध्रु।। न घडतां दृष्टाटृष्टी । काय गोष्टी कोरडया ।।२।। अबोल्यानें असे तुका । अंतर ऐका साक्षीतें ।।३।।

९६४। अभयाचें स्थळ । तें हें एक अचळ ।।१।। ।।ध्रु।।। तरि धरिला विश्वास । ठेलों होउनियां दास ।।ध्रु।। पुरली आवडी । पायीं लागलीसे गोडी ।।२।। तुका म्हणे कंठीं नाम । अंगीं भरलेंसे प्रेम ।।३।।

९६५। संदेह निरसे तरि रूचिकर । फिक्यासी आदर चवी नाहीं ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां नको मज खोटयानें फटवूं । कोठें येऊं जाऊं वेळोवेळां ।।ध्रु।। गेला तरि काय जीवाचें सांकडें । वांचउनि पुढें काय काज ।।२।। तुका म्हणे कसीं निवडा जी बरें । केलीं तैसी पोरें आळीपायीं ।।३।।

९६६। वदे वाणी परि दुर्लभ अनुभव । चालीचा चि वाहो बहुतेक ।।१।। ।।ध्रु।।। आम्ही ऐसें कैसें राहावें निश्चळ । पाठिलागा काळ जिंतितसे ।।ध्रु।। वाढवितां पोट दंभाचे पसारे । येतील माघारे मुदला तोटे ।।२।। तुका म्हणे बरें जागवितां मना । तुमच्या नारायणा अभयें करें ।।३।।

९६७। उगें चि हें मन राहातें निश्चळ । तरि कां तळमळ साट होती ।।१।। ।।ध्रु।।। काय तुमचीं नेणों कवतुक विंदानें । सर्वोत्तमपणें खेळतसां ।।ध्रु।। नानाछंदें आम्हां नाचवावें जीवां । वाढवाव्या हांवा भलत्यापुढें ।।२।। तुका म्हणे तुम्ही आपुली प्रतिष्ठा । वाढवावया चेष्टा करीतसां ।।३।।

९६८। आम्ही बळकट जालों फिराउनी । तुमच्या वचनीं तुम्हां गोऊं ।।१।। ।।ध्रु।।। जालें तेव्हां जालें मागील तें मागें । आतां वर्मलागें ठावीं जालीं ।।ध्रु।। तोडावया अवघ्या चेष्टांचा संबंध । शुद्धापाशीं शुद्ध बुद्ध व्हावें ।।२।। तुका म्हणे आम्हां आत्मत्वाची सोय । आपण चि होय तैसा चि तूं ।।३।।

९६९। तुम्ही साच नुपेक्षाल हा भरवसा । मज जाणवसां अधीरसें ।।१।। ।।ध्रु।।। कासया घातला लांबणी उद्धार । ठेवा करकर वारूनियां ।।ध्रु।। सुटों नये ऐसें कळले निरूतें । का घ्यावें मागुतें आळवूनि ।।२।। तुका म्हणे तुम्ही सभाग्य जी देवा । माझा तुम्हां केवा काय आला ।।३।।

९७०। तुम्हा होईल देवा पडिला विसर । आम्हीं तें उत्तर यत्न केलें ।।१।। ।।ध्रु।।। पतितपावन ब्रीदें मिरविसी । याचा काय देसी झाडा सांग ।।ध्रु।। आहाच मी नव्हें अर्थाचें भुकेलें । भलत्या एका बोलें वारेन त्या ।।२।। तुका म्हणे देह देईन सांडणें । सहित आढभमानें ओवाळूनि ।।३।।

९७१। जडलों अंगाअंगीं । मग ठेवीं प्रसंगीं । कांहीं उरीजोगी । लोकीं आहे पुरती ।।१।। ।।ध्रु।।। ठेवीं निवारूनि आधीं । अवकाश तो चि बुद्धी । सांपडली संधी । मग बळ कोणासी ।।ध्रु।। गळा बांधेन पायीं । हालों नेदीं ठायिचा ठायीं । निवाड तो तईं । अवकळा केलिया ।।२।। तुका म्हणे ठावे । तुम्ही असा जी बरवे । बोभाटाची सवे । मुळींहुनी विठोबा ।।३।।

९७२। आम्ही शक्तिहीनें । कैसें कराल तें नेणें । लिगाडाच्या गुणें । खोळंबला राहिलों ।।१।। ।।ध्रु।।। माझें मज देईं देवा । असे ठेविला तो ठेवा । नाहीं करीत हेवा । कांहीं अधीक आगळा ।।ध्रु।। नाहीं गळां पडलों झोंड । तुमचें तें चि माझें तोंड । चौघां चार खंड । लांबणी हे अनुचित ।।२।। नाहीं ये बळा । आतां तुम्हासी गोपाळा । तुका म्हणे गळा । उगवा पायां लागतों ।।३।।

९७३। काय कृपेविण घालावें सांकडें । निश्चिंती निवाडें कोण्या एका ।।१।। ।।ध्रु।।। आहों तैसीं पुढें असों दीनपणें । वेचूनि वचनें करूणेचीं ।।ध्रु।। धरूं भय आतां काय वाहों चिंता । काय करूं आतां आप्तपण ।।२।। तुका म्हणे आम्ही भावहीन जीव । म्हणउनी देव दुरे दुरी ।।३।।

९७४। नाहीं उल्लंघिले कोणाचें वचन । मज कां नारायण दुरी जाला ।।१।। ।।ध्रु।।। अशंकितें मनें करीं आळवण । नाहीं समाधान निश्चिंतीचें ।।ध्रु।। दासांचा विसर हें तों अनुचित । असे सर्व नीत पायांपाशीं ।।२।। तुका म्हणे तुम्हां लाज येत नाहीं । आम्हां चिंताडोहीं बुडवितां ।।३।।

९७५। जीव जायवरी सांडी करी माता । हे तों आश्चर्यता बाळकाची ।।१।। ।।ध्रु।।। दुर्बळ कीं नाहीं आइकत कानीं । काय नाराणीं न्यून जालें ।।ध्रु।। क्षणाक्षणा माझा न घ्यावा सांभाळ । अभाग्याचा काळ ऐसा आला ।।२।। तुका म्हणे नाहीं वचनासी रूचि । फल कटवें चि तें तें होय ।।३।।

९७६। म्हणउनी दास नव्हे ऐसा जालों । अनुभवें बोलों स्वामीपुढें ।।१।। ।।ध्रु।।। कां नाहीं वचन प्रतिउत्तराचें । मी च माझ्या वेचें अट्टाहासें ।।ध्रु।। कासयानें गोडी उपजावा विश्वास । जीव्हती कांहीं रस

वांचुनियां ।।२।। तुका म्हणे अगा चतुरा शिरोमणी । विचारावें मनीं केशीराजा ।।३।।

९७७। काय आतां आम्हीं पोट चि भरावें । जग चाळवावें भक्त म्हूण ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसा तरि एक सांगा जी विचार । बहु होतों फार कासावीस ।।ध्रु।। काय कवित्वाची

घालूनियां रूढी । करूं जोडाजोडी अक्षरांची ।।२।। तुका म्हणे काय गुंपोनि दुकाना । राहों नारायणा करूनी घात ।।३।।

९७८। वर्म तरि आम्हां दावा । काय देवा जाणें मी ।।१।। ।।ध्रु।।। बहुतां रंगीं हीन जालों । तरि आलों शरण ।।ध्रु।। द्याल जरि तुम्ही धीर । होईल स्थिर मन ठायीं ।।२।। तुका म्हणे सत्ताबळें । लडिवाळें राखावीं ।।३।।

९७९। सांगों काय नेणा देवा । बोलाची त्या आवडी ।।१।। ।।ध्रु।।। वांयां मज चुकुर करा । विश्वंभरा विनोदें ।।ध्रु।। आवडीच्या करा ऐसें । अंतर्वासें जाणतसां ।।२।। तुका म्हणे समाधानें । होइन मनें मोकळा ।।३।।

९८०। निर्धाराचें अवघें गोड । वाटे कोड कौतुक ।।१।। ।।ध्रु।।। बैसलिया भाव पांयीं । बरा तईं नाचेन ।।ध्रु।। स्वामी कळे सावधान । तरि मन उल्हासे ।।२।। तुका म्हणे आश्वासावें । प्रेम द्यावें विठ्ठले ।।३।।

९८१। जाली तडातोडी । अवघीं पडिलों उघडीं ।।१।। ।।ध्रु।।। नव्हों कोणांची च कांहीं । तुझे भरलिया वाहीं ।।ध्रु।। पारूषला संवसार । मोडली बैसण्याची थार ।।२।। आतां म्हणे तुका । देवा अंतरें राखों नका ।।३।।

९८२। आधार तो व्हावा । ऐसी आस करीं देवा ।।१।। ।।ध्रु।।। तुम्हांपाशीं काय उणें । काय वेचे समाधानें ।।ध्रु।। सेवेच्या आढभलाषें । मन बहु जालें पिसें ।।२।। अरे भक्तपराधीना । तुका म्हणे नारायणा ।।३।।

९८३। तुमचा तुम्हीं केला गोवा । आतां चुकवितां देवा ।।१।। ।।ध्रु।।। कैसें सरे चाळवणें । केलें काशाला शाहाणें ।।ध्रु।। कासया रूपा । नांवा आलेति गा बापा ।।२।। तुका म्हणे आतां । न सरे हवाले घालितां ।।३।।

९८४। माझी भक्ती भोळी । एकविध भावबळी ।।१।। ।।ध्रु।।। मी कां पडेन निराळा । ऐसा सांडूनि सोहळा ।।ध्रु।। आतां अनारिसा । येथें न व्हावें सहसा ।।२।। तुका म्हणे जोडुनि पाय । पुढें उगा उभा राहें ।।३।।

९८५। आहे तरिं सत्ता । ऐशा करितों वारता ।।१।। ।।ध्रु।।। अंगसंगाचीं उत्तरें । सलगीसेवेनें लेंकरें ।।ध्रु।। तरी निकटवासें । असों आशंकेच्या नासें ।।२।। तुका म्हणे रूची । येथें भिन्नता कैची ।।३।।

९८६। काळ सारावा चिंतनें । एकांतवासीं गंगास्नानें । देवाचें पूजन । प्रदक्षणा तुळसीच्या ।।१।। ।।ध्रु।।। युक्त आहार विहार । नेम इंद्रियांचा सार । नसावी बासर । निद्रा बहु भाषण ।।ध्रु।। परमार्थ महाधन । जोडी देवाचे चरण । व्हावया जतन । हे उपाय लाभाचे ।।२।। देह समर्पिजे देवा । भार कांहीं च न घ्यावा । होईल आघवा । तुका म्हणे आनंद ।।३।।

९८७। मऊ मेणाहून आम्ही विष्णुदास । कठिण वज्रास भेदूं ऐसे ।।१।। ।।धृ।।। मेले

जित असों निजोनियां जागे । जो जो जें जें मागे तें तें देऊं ।।ध्रु।। भले तरि देऊं गांडीची लंगोटी । नाठयाळा चि गांठी देऊं माथां ।।२।। मायबापाहूनि बहु मायावंत । करूं घातपात शत्रूहूनि ।।३।। अमृत तें काय गोड आम्हांपुढें । विष तें बापुडें कडू किती ।।४।। तुका म्हणे आम्ही अवघे चि गोड । ज्याचें पुरे कोड त्याचेपरि ।।५।।

९८८। गाढवाचें तानें । पालटलें क्षणक्षणें ।।१।। ।।ध्रु।।। तैसे अधमाचे गुण । एकविध नाहीं मन ।।ध्रु।। उपजतां बरें दिसे । रूप वाढतां तें नासे ।।२।। तुका म्हणे भुंकते वेळे । वेळ अवेळ न कळे ।।३।।

९८९। विटाळ तो परद्रव्य परनारी । येथुनि जो दुरी तो सोंवळा ।।१।। ।।ध्रु।।। गद्यें पद्यें कांहीं न धरावी उपाधी । स्वाधीन चि बुद्धि करूनी ठेवा ।।ध्रु।। विचाराचें कांहीं करावें स्वहित । पापपुण्यांचीत भांडवल ।।२।। तुका म्हणे न लगे वनें वनांतरा । विश्व विश्वंभरा सारिखें चि ।।३।।

९९०। कल्पतरू रूया नव्हती बाभुळा । पुरविती फळा इच्छितिया ।।१।। ।।ध्रु।।। उदंड त्या गाई म्हैसी आणि शेळया । परि त्या निराळया कामधेनु ।।२।। तुका म्हणे देव दाखवील दृष्टी । तया सवें भेटी थोर पुण्य ।।३।।

९९१। जळो प्रेमा तैसा रंग । जाय उडोनि पतंग ।।१।। ।।ध्रु।।। सासूसाटीं रडे सून । भाव अंतरींचा भिन्न ।।ध्रु।। मैंद मुखींचा कोंवळा । भाव अंतरीं निराळा ।।२।। जैसी वृंदावनकांती । उत्तम धरूं नये हातीं ।।३।। बक ध्यान धरी । सोंग करूनि मासे मारी ।।४।। तुका म्हणे सर्प डोले । तैसा कथेमाजी खुले ।।५।।

९९२। वेशा नाहीं बोल अवगुण दूषीले । ऐशा बोला भले झणें क्षोभा ।।१।। ।।ध्रु।।। कोण नेणे अन्न जीवाचें जीवन । विषमेळवण विष होय ।।ध्रु।। सोनें शुद्ध नेणे कोण हा विचार । डांकें हिनवर केलें त्यासी ।।२।। याती शुद्ध परि अधम लक्षण । वांयां गेलें तेणें सोंगें ही तें ।।३।। तुका म्हणे शूर तो चि पावे मान । आणीक मंडण भार वाही ।।४।।

९९३। अणुरणीयां थोकडा । तुका आकाशाएवढा ।।१।। ।।ध्रु।।। गिळुनि सांडिलें कळविर । भव भ्रमाचा आकार ।।ध्रु।। सांडिली त्रिपुटी । दीप उजळला घटीं ।।२।। तुका म्हणे आतां । उरलों उपकारापुरता ।।३।।

९९४। धन्य आजि दिन । जालें संताचें दर्शन ।।१।। ।।ध्रु।।। जाली पापातापा तुटी । दैन्य गेलें उठाउठीं ।।ध्रु।। जालें समाधान । पायीं विसांवलें मन ।।२।। तुका म्हणे आले घरा । तो चि दिवाळीदसरा ।।३।।

९९५। हें चि माझें धन । तुमचे वंदावे चरण ।।१।। ।।ध्रु।।। येणें भाग्यें असों जीत । एवढें समपूर्नी चित्त ।।ध्रु।। सांभाळलिं देवा । मज अनाथा जी जीवा ।।२।। जोडूनियां कर । तुका विनवितो विंढकर ।।३।।

९९६। फजिखोरा मना किती तुज सांगों । नको कोणा लागों मागें मागें ।।१।। ।।ध्रु।।। स्नेहवादें दुःख जडलेंसे अंगीं । निष्ठुर हें जगीं प्रेमसुख ।।ध्रु।। निंदास्तुति कोणी करो दयामाया । न धरीं चाड या सुखदुःखें ।।२।। योगिराज कां रे न राहाती बैसोनी । एकिये आसनीं या चि गुणें ।।३।। तुका म्हणे मना पाहें विचारून । होईं रे कठिण वज्राऐसें ।।४।।

९९७। जळो माझी ऐसी बुद्धी । मज घाली तुजमधीं । आवडे हे विधि । निषेधीं चि चांगली ।।१।। ।।ध्रु।।। तूं स्वामी मी सेवक । उंच पद निंच एक । ऐसें करावें कौतुक । नको करूं खंडणा ।।ध्रु।। जळ न खाती जळा । वृक्ष आपुलिया फळा । भोक्ता निराळा । तेणें गोडी निवडिली ।।२।। हिरा शोभला कोंदणें । अळंकारीं मिरवे सोनें । एक असतां तेणें । काय दुजें जाणावें ।।३।। उष्णें छाये सुख वाटे । बाळें माते पान्हा फुटे । एका एक भेटे । कोण सुख ते काळीं ।।४।। तुका म्हणे हित । हे चि मानी माझें चित्त । नव्हे आतां मुक्त । ऐसा जाला भरवसा ।।५।।

९९८। मनीं वसे त्याचें आवडे उत्तर । वाटे समाचार घ्यावा ऐसें ।।१।। ।।ध्रु।।। जातीचें तें झुरे ये येरासाटीं । वियोगें ही तुटी नेघे कधीं ।।ध्रु।। भेटीची अपेक्षा वारता आदर । पुसे नव्हे धीर मागुतलें ।।२।। तुका म्हणे माझ्या जीवाचें जीवन । सोइरे हरिजन प्राणसखे ।।३।।

९९९। नव्हे आराणूक परि मनीं वाहे । होईल त्या साहे पांडुरंग ।।१।। ।।ध्रु।।। पंढरीसि जावें उद्वेग मानसीं । धरिल्या पावसी संदेह नाहीं ।।ध्रु।। नसो बळ देह असो पराधीन । परि हें चिंतन टाकों नको ।।२।। तुका म्हणे देह पडो या चिंतनें । पुढें लागे येणें याजसाटीं ।।३।।

१०००। कोठें देवा आलें अंगा थोरपण । बरें होतें दीन होतों तरीं ।।१।। ।।ध्रु।।। साधन ते सेवा संतांची उत्तम । आवडीनें नाम गाईन तें ।।ध्रु।। न पुसतें कोणी कोठें ही असतां । समाधान चित्ताचिया सुखें ।।२।। तुका म्हणे जन अव्हेरितें मज । तरी केशीराज सांभाळिता ।।३।।

१००१। चतुर मी जालों आपुल्या भोंवता । भावेंविण रिता फुंज अंगीं ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां पुढें वांयां जावें हें तें काई । कामक्रोधें ठायीं वास केला ।।ध्रु।। गुणदोष आले जगाचे अंतरा । भूताच्या मत्सरावरी बुद्धि ।।२।। तुका म्हणे करूं उपदेश लोकां । नाहीं जालों एका परता दोषा ।।३।।

१००२। धन्य ते संसारीं । दयावंत जे अंतरीं ।।१।। ।।ध्रु।।। येथें उपकारासाठीं । आले घर ज्यां वैकुंठीं ।।ध्रु।। लटिकें वचन । नाहीं देहीं उदासीन ।।२।। मधुरा वाणी ओटीं । तुका म्हणे वाव पोटीं ।।३।।

१००३। कुटल्याविण नव्हे मांडा । अळसें धोंडा पडतसे ।।१।। ।।ध्रु।।। राग नको धरूं मनीं । गांडमणी सांगतों ।।ध्रु।। तरटापुढें बरें नाचे । सुतकाचें मुसळ ।।२।।

तुका म्हणे काठी सार । करी फार शाहाणें ।।३।।

१००४। कळों येतें तरि कां नव्हे । पडती गोवे भ्रमाचे ।।१।। ।।ध्रु।।। जाणतां चि होतो घात । परिसा मत देवा हें ।।ध्रु।। आंविसासाटीं फासा मान । पाडी धनइच्छा ते ।।२।। तुका म्हणे होणार खोटें । कर्म मोटें बळविंत ।।३।।

१००५। मोकळें मन रसाळ वाणी । या चि गुणीं संपन्न ।।१।। ।।ध्रु।।। लक्ष्मी ते ऐशा नावें । भाग्यें ज्यावें तरि त्यांनीं ।।ध्रु।। नमन नम्रता अंगीं । नेघे रंगीं पालट ।।२।। तुका म्हणे त्याच्या नांवें । घेतां व्हावें संतोषी ।।३।।

१००६। शेवटीची विनवणी । संतजनीं परिसावी ।।१।। ।।ध्रु।।। विसर तो न पडावा । माझा देवा तुम्हांसी ।।ध्रु।। पुढें फार बोलों काई । अवघें पायीं विदित ।।२।। तुका म्हणे पडिलों पायां । करा छाया कृपेची ।।३।।

१००७। करितों कवित्व म्हणाल हें कोणी । नव्हे माझी वाणी पदरींची ।।१।। ।।ध्रु।।। माझिये युक्तीचा नव्हे हा प्रकार । मज विश्वंभर बोलवितो ।।ध्रु।। काय मी पामर जाणे अर्थभेद । वदवी गोविंद तें चि वदें ।।२।। निमित्त मापासी बैसविलों आहें । मी तों कांहीं नव्हे स्वामिसत्ता ।।३।। तुका म्हणे आहें पाईक चि खरा । वागवितों मुद्रा नामाची हे ।।४।।

१००८। आम्हीं गावें तुम्हीं कोणीं कांहीं न म्हणावें । ऐसें तंव आम्हां सांगितलें नाहीं देवें ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणा रामराम टाळी वाजवा हातें । नाचा डोला प्रेमें आपुलिया स्वहितें ।।ध्रु।। सहज घडे तया आळस करणें तें काई । अग्नीचें भातुकें हात पाळितां कां पायीं ।।२।। येथें नाहीं लाज भक्तिभाव लौकिक । हांसे तया घडे ब्रम्हाहत्यापातक ।।३।। जया जैसा भाव निरोपण करावा । येथें नाहीं चाड ताळविताळ या देवा ।।४।। सदैव ज्यां कथा काळ घडे श्रवण । तुका म्हणे येर जन्मा आले पाषाण ।।५।।

१००९। देव घ्या कोणी देव घ्या कोणी । आइता आला घरा पुसोनी ।।१।। ।।ध्रु।।। देव न लगे देव न लगे । सांटवणेचे रूघले जागे ।।ध्रु।। देव मंदला देव मंदला । भाव बुडाला काय करूं ।।२।। देव घ्या फुका देवा घ्या फुका । न लगे रूका मोल कांहीं ।।३।। दुबळा तुका भावेंविणें । उधारा देव घेतला रूणें ।।४।।

१०१०। विष्णुमय सर्व वैष्णवांसी ठावें । येरांनीं वाहावें भार माथां ।।१।। ।।ध्रु।।। साधनें संकटें सर्वांलागीं सीण । व्हावा लागे क्षीण अहंमान ।।ध्रु।। भाव हा कठीण वज्र हें भेदवे । परि न छेदवे मायाजाळ ।।२।। तुका म्हणे वर्म भजनें चि सांपडे । येरांसी तों पडे ओस दिशा ।।३।।

१०११। कीर्तनाची गोडी । देव निवडी आपण ।।१।। ।।ध्रु।।। कोणी व्हा रे आढधकारी । त्यासि हरि देईल ।।ध्रु।। वैराग्याचे बळें । साही खळ जिणावे ।।२।।

उरेल ना उरी । तुका करी बोभाट ।।३।।

१०१२। कायावाचामन ठेविलें गाहाण । घेतलें तुझें रिण जोडीलागीं ।।१।। ।।ध्रु।।। अवघें आलें आंत पोटा पडिलें थीतें । सारूनि निश्चिंत जालों देवा ।।ध्रु।। द्यावयासी आतां नाहीं तोळा मासा । आधील मवेशा तुज ठावी ।।२।। तुझ्या रिणें गेले बहुत बांधोन । जाले मजहून थोरथोर ।।३।। तुका म्हणे तुझे खतीं जें गुंतलें । करूनि आपुलें घेईं देवा ।।४।

धुर्वक अभंग-२८।

१०१३। करिसी कीं न करिसी माझा अंगीकार । हा मज विचार पडिला देवा ।।१।। ।।ध्रु।।। देसी कीं न देसी पायांचें दर्शन । म्हणऊनि मन स्थिर नाहीं ।।ध्रु।। बोलसी कीं न बोलसी मजसवें देवा । म्हणोनियां जीवा भय वाटे ।।२।। होईल कीं न होय तुज माझा आठव । पडिला संदेह हा चि मज ।।३।। तुका म्हणे मी तों कमाईचें हीण । म्हणऊनि सीण करीं देवा ।।४।।

१०१४। ऐसा माझा कोण आहे भीडभार । नांवाचा मी फार वांयां गेलों ।।१।। ।।ध्रु।।। काय सेवा रूजु आहे सत्ताबळ । तें मज राउळ कृपा करी ।।ध्रु।। काय याती शुद्ध आहे कुळ कर्म । तेणें पडे वर्म तुझे ठायीं ।।२।। कोण तपोनिध दानधर्मसीळ । अंगीं एक बळ आहे सत्ता ।।३।। तुका म्हणे वांयां जालों भूमी भार । होईल विचार काय नेणों ।।४।।

१०१५। साच मज काय कळों नये देवा । काय तुझी सेवा काय नव्हे ।।१।। ।।ध्रु।।। करावें तें बरें जेणें समाधान । सेवावें हें वन न बोलावें ।।ध्रु।। शुद्ध माझा भाव होइल तुझे पायीं । तरि च हें देईं निवडूनि ।।२।। उचित अनुचित कळों आली गोष्टी । तुझे कृपादृष्टी पांडुरंगा ।।३।। तुका म्हणे मज पायांसवें चाड । सांगसीं तें गोड आहे मज ।।४।।

१०१६। नाहीं कंटाळलों परि वाटे भय । करावें तें काय न कळतां ।।१।। ।।ध्रु।।। जन वन आम्हां समान चि जालें । कामक्रोध गेले पावटणी ।।ध्रु।। षडऊर्मी शत्रु जिंतिले अनंता । नामाचिया सत्ताबळें तुझ्या ।।२।। मुख्य धर्म आम्हां सेवकांचा ऐसा । स्वामी करी शिरसा पाळावें तें ।।३।। म्हणऊनि तुका अवलोकुनी पाय । वचनाची पाहे वास एका ।।४।।

१०१७। वांयांविण वाढविला हा लौकिक । आणिला लटिक वाद दोघां ।।१।। ।।ध्रु।।। नाहीं ऐसा जाला देव माझ्या मतें । भुकेलें जेवितें काय जाणे ।।ध्रु।। शब्दज्ञानें गौरविली हे वैखरी । साच तें अंतरीं बिंबे चि ना ।।२।। जालों परदेशी गेले दोन्ही ठाय । संसार ना पाय तुझे देवा ।।३।। तुका म्हणे मागें कळों येतें ऐसें । न घेतां हें पिसें लावूनियां ।।४।।

१०१८। न कळे तत्त्वज्ञान मूढ माझी मती । परि ध्यातों चित्तीं चरणकमळ ।।१।। ।।ध्रु।।। आगमाचे भेद मी तों मी काय जाणें । काळ तो चिंतनं सारीतसें ।।ध्रु।। कांहीं नेणें परि म्हणवितों दास । होइल त्याचा त्यास आढभमान ।।२।। मागिल्या लागाचें केलेंसे खंडण । एकाएकीं मन राखियेलें ।।४।। तुका म्हणे अगा रखुमादेवीवरा । भक्तकरूणाकरा सांभाळावें ।।५।।

१०१९। इतुलें करीं देवा ऐकें हें वचन । समूळ आढभमान जाळीं माझा ।।१।। ।।ध्रु।।। इतुलें करीं देवा ऐकें हे गोष्टी । सर्व समदृष्टी तुज देखें ।।ध्रु।। इतुलें करीं देवा विनवितों तुज । संतांचे चरणरज वंदीं माथां ।।२।। इतुलें करीं देवा ऐकें हे मात । हृदयीं पंढरीनाथ दिवसरात्रीं ।।३।। भलतिया भावें तारीं पंढरीनाथा । तुका म्हणे आतां शरण आलों ।।४।।

१०२०। तुझा दास ऐसा म्हणती लोकपाळ । म्हणऊनि सांभाळ करीं माझा ।।१।। ।।ध्रु।।। अनाथाचा नाथ पतितपावन । हें आतां जतन करीं नाम ।।ध्रु।। माझे गुण दोष पाहातां न लगे अंत । ऐसें माझें चित्त मज ग्वाही ।।२।। नेणें तुझी कैसी करावी हे सेवा । जाणसी तूं देवा अंतरींचें ।।३।। तुका म्हणे तूं या कृपेचा सिंधु । तोडीं भवबंधु माझा देवा ।।४।।

१०२१। जाणावें तें काय नेणावें तें काय । ध्यावे तुझे पाय हें चि सार ।।१।। ।।ध्रु।।। करावें तें काय न करावें तें काय । ध्यावे तुझे पाय हें चि सार ।।ध्रु।। बोलावें तें काय न बोलावें तें काय । ध्यावे तुझे पाय हें चि सार ।।२।। जावें तें कोठें न जावें तें आतां । बरवें आठवितां नाम तुझें ।।३।। तुका म्हणे तूं करिसी तें सोपें । पुण्यें होती पापें आमुच्या मतें ।।४।।

१०२२। नको ब्रम्हज्ञान आत्मास्थितिभाव । मी भक्त तूं देव ऐसें करीं ।।१।। ।।ध्रु।।। दावीं रूप मज गोपिकारमणा । ठेवीन चरणांवरी माथा ।।ध्रु।। पाहोनि श्रीमुख देइन आलिंगन । जीवें निंबलोण उतरीन ।।२।। पुसतां सांगेन हितगुज मात । बैसोनि एकांत सुखगोष्टी ।।३।। तुका म्हणे यासी न लावीं उसीर । माझें अभ्यंतर जाणोनियां ।।४।।

१०२३। मागें शरणागत तारिले बहुत । म्हणती दीनानाथ तुज देवा ।।१।। ।।ध्रु।।। पाहिले अपराध नाहीं याती कुळ । तारिला अजामेळ गणिका भिल्ली ।।ध्रु।। अढळपदीं बाळ बैसविला धुरू । क्षीराचा सागरू उपमन्या ।।२।। गजेंद्रपशु नाडियें जळचरें । भवसिंधुपार उतरिला ।।३।। प्रल्हाद अग्नींत राखिला जळांत । विषाचें अमृत तुझ्या नामें ।।४।। पांडवां संकट पडतां जडभारी । त्यांचा तूं कैवारी नारायणा ।।५।। तुका म्हणे तें या अनाथाचा नाथ । ऐकोनियां मात शरण आलों ।।६।।

१०२४। तुझा शरणागत जालों मी अंकित । करीं माझें हित पांडुरंगा ।।१।। ।।ध्रु।।। पतितपावन तुझी ब्रीदावळी । ते आतां सांभाळीं मायबापा ।।ध्रु।। अनाथाचा नाथ

बोलतील संत । ऐकोनियां मात विश्वासलों ।।२।। न करावी निरास न धरावें उदास । देईं याचकास कृपादान ।।३।। तुका म्हणे मी तों पातकांची रासी । देईं पायापासीं ठाव देवा ।।४।।

१०२५। सर्वस्वाचा त्याग तो सदा सोंवळा । न लिंपे विटाळा आढग्न जैसा ।।१।। ।।ध्रु।।। सत्यवादी करी संसार सकळ । आढलप्त कमळ जळीं जैसें ।।ध्रु।। घडे ज्या उपकार भूतांची ते दया । आत्मस्छिति तया अंगीं वसे ।।२।। नो बोले गुणदोष नाइके जो कानीं । वर्तोनि तो जनीं जनार्दन ।।३।। तुका म्हणे वर्म जाणितल्याविण । पावे करितां सीण सांडीमांडी ।।४।।

१०२६। कुळधर्म ज्ञान कुळधर्म साधन । कुळधर्मे निधान हातीं चढे ।।१।। ।।ध्रु।।। कुळधर्म भक्ति कुळधर्म विश्रांति पाववील ।।ध्रु।। कुळधर्म दया कुळधर्म उपकार । कुळधर्म सार साधनाचें ।।२।। कुळधर्म महत्त्व कुळधर्म मान । कुळधर्म पावन परलोकींचें ।।३।। तुका म्हणे कुळधर्म दावी देवीं देव । यथाविध भाव जरीं होय ।।४।।

१०२७। पुण्य परउपकार पाप ते परपीडा । आणीक नाहीं जोडा दुजा यासी ।।१।। ।।ध्रु।।। सत्य तो चि धर्म असत्य तें कर्म । आणीक हें वर्म नाहीं दुजें ।।ध्रु।। गति ते चि मुखीं नामाचें स्मरण । अधोगति जाण विन्मुखता ।।२।। संतांचा संग तो चि स्वर्गवास । नर्क तो उदास अनर्गळा ।।३।। तुका म्हणे उघडें आहे हित घात । जयाचें उचित करा तैसें ।।४।।

१०२८। न वजे वांयां कांहीं ऐकतां हरिकथा । आपण करितां वांयां न वजे ।।१।। ।।ध्रु।।। न वजे वांयां कांहीं देवळासी जातां । देवासी पूजितां वांयां न वजे ।।ध्रु।। न वजे वांयां कांहीं केलिया तीर्थ । अथवा कां व्रत वांयां न वजे ।।२।। न वजे वांयां जालें संतांचें दर्शन । शुद्ध आचरण वांयां न वजे ।।३।। तुका म्हणे भाव असतां नसतां । सायास करितां वायां न वजे ।।४।।

१०२९। चित्तीं धरीन मी पाउलें सकुमार । सकळ बिढार संपत्तीचें ।।१।। ।।ध्रु।।। कंठीं धरिन मी नाम अमृताची वल्ली । होईल राहिली शीतळ तनु ।।ध्रु।। पाहेन श्रीमुख साजिरें सुंदर । सकळां अगर लावण्यांचें ।।२।। करिन अंगसंग बाळकाचे परी । बैसेन तों वरी नुतरीं कडिये ।।३।। तुका म्हणे हा केला तैसा होय । धरिली मनें सोय विठोबाची ।।४।।

१०३०। बाळ मातेपाशीं सांगे तानभूक । उपायाचें दुःख काय जाणे ।।१।। ।।ध्रु।।। तयापरी करीं पाळण हें माझें । घेउनियां ओझे सकळ भार ।।ध्रु।। कासया गुणदोष आणिसील मना । सर्व नारायणा अपराधी ।।२।। सेवाहीन दीन पातकांची रासी । आतां विचारिसी काय ऐसें ।।३।। जेणें काळें पायीं अनुसरलें चित्त । निर्धार हें हित जालें ऐसें ।।४।। तुका म्हणे तुम्ही तारिलें बहुतां । माझी कांही चिंता असों दे वो

।।५।।

१०३१। जीनावांचूनि तळमळी मासा । प्रकार हा तैसा होतो जीवा ।।१।। ।।ध्रु।।। न संपडे जालें भूमिगत धन । चरफडी मन तयापरी ।।ध्रु।। मातेचा वियोग जालिया हो बाळा । तो कळवळा जाणा देवा ।।२।। सांगावे ते किती तुम्हांसी प्रकार । सकळांचें सार पाय दावीं ।।३।। ये चि चिंते माझा करपला भीतर । कां नेणों विसर पडिला माझा ।।४।। तुका म्हणे तूं हें जाणसी सकळ । यावरि कृपाळ होईं देवा ।।५।।

१०३२। शरण आलें त्यासी न दावीं हे पाठी । ऐका जगजेठी विज्ञापना ।।१।। ।।ध्रु।।। आळविती तयांसी उत्तर झडकरी । द्यावें परिसा हरी विज्ञापना ।।ध्रु।। गांजिलियाचें करावें धांवणें । विनंती नारायणें परिसावी हे ।।२।। भागलियाचा होईं रे विसांवा । परिसावी केशवा विज्ञापना ।।३।। अंकिताचा भार वागवावा माथां । परिसावी अनंता विज्ञापना ।।४।। तुका म्हणे आम्हां विसरावें ना देवा । परिसावी हे देव विज्ञापना ।।५।।

१०३३। कोण आम्हां पुसे सिणलें भागलें । तुजविण उगलें पांडुरंगा ।।१।। ।।ध्रु।।। कोणापाशीं आम्हीं सांगावें सुखदुःख । कोण तानभूक निवारील ।।ध्रु।। कोण या तापाचा करील परिहार । उतरील पार कोण दुजा ।।२।। कोणापें इच्छेचें मागावें भातुकें । कोण कवतुके बुझावील ।।३।। कोणावरी आम्हीं करावी हे सत्ता । होईल साहाता कोण दुजा ।।४।। तुका म्हणे अगा स्वामी सर्व जाणां । दंडवत चरणां तुमच्या देवा ।।५।।

१०३४। तेव्हां धालें पोट बैसलों पंगती । आतां आम्हां मुक्तिपांग काई ।।१।। ।।ध्रु।।। धांवा केला आतां येईं तो धांवोन । येथें काई करणें न लगे संदेह ।।ध्रु।। गायनाचा आतां कोठें उरला काळ । आनंदें सकळ भरी आलें ।।२।। देवाच्या सख्यत्वें विषमासी ठाव । मध्यें कोठें वाव राहों सके ।।३।। तेव्हां जाली अवघी बाधा वाताहात । प्रेम हृदयांत प्रवेशलें ।।४।। तुका म्हणे आम्हीं जिंतिलें भरवसा । देव कोठें दासा मोकालितो ।।५।।

१०३५। तरि कां पवाडे गर्जती पुराणें । असता नारायण शक्तिहीन ।।१।। ।।ध्रु।।। कीतीर्विण नाहीं नामाचा डांगोरा । येर कां इतरां वाणीत ना ।।ध्रु।। तरि च म्हणा तो आहे चिरंजीव । केलियाचा जीव सुखीं गुण ।।२।। चांगलेपण हें निरूपमता अंगीं । बाणलें श्रीरंगा म्हणउढनि ।।३।। तरि च हा थोर सांगितलें करी । आढभमान हरीपाशीं नाहीं ।।४।। तुका म्हणे तरि करिती याची सेवा । देवापाशीं हेवा नाहीं कुडे ।।५।।

१०३६। आढवट हे क्षीर हरिकथा माउली । सेविती सेविली वैष्णवजनीं ।।१।। ।।ध्रु।।। अमृत राहिलें लाजोनि माघारें । येणें रसें थोरें ब्रम्हानंदे ।।ध्रु।। पतित पातकी पावनपंगती । चतुभुर्ज होती देवाऐसे ।।२।। सर्व सुखें तया मोहोरती ठाया ।

जेथें दाटणी या वैष्णवांची ।।३।। निर्गुण हें सोंग धरिलें गुणवंत । धरूनियां प्रीत गाये नाचे ।।४।। तुका म्हणे केलीं साधनें गाळणी । सुलभ कीर्तनीं होउनि ठेला ।।५।।

१०३७। संसारसोहळे भोगितां सकळ । भक्तां त्याचें बळ विटोबाचें ।।१।। ।।ध्रु।।। भय चिंता धाक न मनिती मनीं । भक्तां चक्रपाणि सांभाळीत ।।ध्रु।। पापपुण्य त्यांचें धरूं न शके अंग । भक्तांसी श्रीरंग सर्वभावें ।।२।। नव्हती ते मुक्त आवडे संसार । देव भक्तां भार सर्व वाहे ।।३।। तुका म्हणे देव भक्तां वेळाईत । भक्त ते निश्चिंत त्याचियानें ।।४।।

१०३८। देवासी अवतार भक्तांसी संसार । दोहींचा विचार एकपणें ।।१।। ।।ध्रु।।। भक्तांसी सोहळे देवाचिया अंगें । देव त्यांच्या संगें सुख भोगी ।।ध्रु।। देवें भक्तां रूप दिलासे आकार । भक्तीं त्याचा पार वाखाणिला ।।२।। एका अंगीं दोन्ही जालीं हीं निर्माण । देवभक्तपण स्वामिसेवा ।।३।। तुका म्हणे येथें नहीं भिन्नभाव । भक्त तो चि देव देव भक्त ।।४।।

१०३९। हुंबरती गाये तयांकडे कान । कैवल्यनिधान देउनि ठाके ।।१।। ।।ध्रु।।। गोपाळांची पूजा उच्छिष्ट कवळी । तेणें वनमाळी सुखावला ।।ध्रु।। चोरोनियां खाये दुध दहीं लोणी । भावें चक्रपाणि गोविला तो ।।२।। निष्काम तो जाला कामासी लंपट । गोपिकांची वाट पाहात बैसे ।।३।। जगदानी इच्छी तुळसीएकदळ । भावाचा सकळ विकिला तो ।।४।। तुका म्हणे हें चि चैतन्य सावळें । व्यापुनि निराळें राहिलेंसे ।।५।।

१०४०। समर्थासी नाहीं वर्णावर्णभेद । सामग्री ते सर्व सिद्ध घरीं ।।१।। ।।ध्रु।।। आदराचे ठायीं बहु च आदर । मागितलें फार तेथें वाढी ।।ध्रु।। न म्हणे सोइरा सुहृद आवश्यक । राजा आणि रंक सारिखा चि ।।३।। भाव देखे तेथें करी लडबड । जडा राखे जड निराळें चि ।।३।। कोणी न विसंभे याचकाचा ठाव । विनवुनी देव शंका फेडी ।।४।। तुका म्हणे पोट भरूनी उरवी । धालें ऐसें दावी अनुभवें ।।५।।

१०४१। आलें भरा केणें । येरझार चुके जेणें ।।१।। ।।ध्रु।।। उभें केलें विटेवरी । पेंठ इनाम पंढरी ।।ध्रु।। वाहाती मारग । अवघें मोहोरलें जग ।।२।। तुका म्हणे माप । खरें आणा माझे बाप ।।३।।

१०४२। लक्ष्मीवल्लभा । दिननाथा पद्मनाभा ।।१।। ।।ध्रु।।। सुख वसे तुझे पायीं । मज ठेवीं ते चि ठायीं ।।ध्रु।। माझी अल्प हे वासना । तूं तो उदाराचा राणा ।।२।। तुका म्हणे भोगें । पीडा केली धांव वेगें ।।३।।

१०४३। करीं ऐसें जागें । वेळावेळां पायां लागें ।।१।। ।।ध्रु।।। प्रेम झोंबों कंठीं । देह धरणिये लोटीं ।।ध्रु।। राहे लोकाचार । पडे अवघा वेसर ।।२।। तुका म्हणे ध्यावें । तुज व्यभिचारभावें ।।३।।

१०४४। टाळ दिंडी हातीं । वैकुंठींचे ते सांगाती ।।१।। ।।ध्रु।।। जाल तरी कोण जा गा । करा सिदोरी ते वेगा ।।ध्रु।। जाती सादावीत । तेथें असों द्यावें चित्त ।।२।। तुका म्हणे बोल । जाती बोलत विठ्ठल ।।३।।

१०४५। वांयां जातों देवा । नेणें भक्ती करूं सेवा ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां जोडोनियां हात । उभा राहिलों निवांत ।।ध्रु।। करावें तें काय । न कळे अवलोकितों पाय ।।२।। तुका म्हणे दान । दिलें पदरीं घेईन ।।३।।

१०४६। जीव खादला दैवतें । माझा येणें महाभूतें । झोंबलें निरूतें । कांहीं करितां न सुटे ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां करूं काय । न चले करितां उपाय । तुम्हां आम्हां सये । विघडाविघड केली ।।ध्रु।। बोलतां दुश्चिती । मी वो पडियेलें भ्रांती । आठव हा चित्तीं । न ये म्हणतां मी माझें ।।२।। भलतें चि चावळे । जना अवघिया वेगळे । नाठवती बाळें । आपपर सारिखें ।।३।। नका बोलों तुम्हां आम्हां भेटी । नाहीं जाली जीवेंसाटीं । तुका म्हणे दृष्टी । पाहा जवळी आहे तों ।।५।।

१०४७। जींवीचा जिव्हाळा । पाहों आपुलिया डोळां ।।१।। ।।ध्रु।।। आम्हां विठ्ठल एक देव । येर अवघे चि वाव ।।ध्रु।। पुंडलिकाचे पाठीं । उभा हात ठेवुनि कटी ।।२।। तुका म्हणे चित्तीं । वाहूं रखुमाईचा पती ।।३।।

१०४८। माझें आराधन । पंढरपुरींचें निधान ।।१।। ।।ध्रु।।। तया एकाविण दुजें । कांहीं नेणें पंढरीराजें ।।ध्रु।। दास विठ्ठलाचा । अंकित अंकिला ठायींचा ।।२।। तुका म्हणे आतां । नव्हे पालट सर्वथा ।।३।।

१०४९। आतां आम्हां हें चि काम । न विसंभावें तुझे नाम । वाहुनियां टाळी । प्रेमसुखें नाचावें ।।१।। ।।ध्रु।।। आवघी जाली आराणूक । मागें पुढें सकळकि । त्रिपुटीचें दुःख । प्रारब्ध सारिलें ।।ध्रु।। गोदातटें निर्मळें । देव देवांचीं देवळें । संत महंत मेळें । दिवस जाय सुखाचा ।।२।। तुका म्हणे पंढरीनाथा । आणिक नाहीं मज चिंता । योगक्षेम माथां । भार तुझ्या घातला ।।३।।

१०५०। चोरटें सुनें मारिलें टाळे । केंउं करी परि न संडी चाळे ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसें एक दुराचारी गा देवा । आपुलिया जीवा घात करी ।।ध्रु।। नाक गेलें तरि लाज ना विचार । हिंडे फजितखोर दारोदारीं ।।२।। तुका म्हणे कर्म बळविंत गाढें । नेदी तया पुढेंमागें सरों ।।३।।

१०५१। मुनि मुक्त जाले भेणें गर्भवास । आम्हां विष्णुदासां सुलभ तो ।।१।। ।।धृ।।। अवघा चि संसार केला ब्रम्हरूप । विठ्ठलस्वरूप म्हणोनियां ।।ध्रु।। पुराणीं उपदेश साधन उद्‌भट । आम्हां सोपी वाट वैकुंठींची ।।२।। तुका म्हणे जनां सकळांसहित । घेऊ अखंडित प्रेमसुख ।।२।।

१०५२। न करावी स्तुति माझी संतजनीं । होईल या वचनीं आढभमान ।।१।। भारें

भवनदी नुतरवे पार । दुरावती दूर तुमचे पाय ।।२।। तुका म्हणे गर्व पुरवील पाठी । होईल माझ्या तुटी विठोबाची ।।३।।

१०५३। तुमचिये दासींचा दास करूनि ठेवा । आशीर्वाद द्यावा हा चि मज ।।१।। नवविधा काय बोलिली जे भक्ती । घ्यावी माझ्या हातीं संतजनीं ।।२।। तुका म्हणे तुमच्या पायांच्या आधारें । उतरेन खरें भवनदी ।।३।।

१०५४। चोर टेंकाचे निघाले चोरी । आपलें तैसें पारखे घरीं ।।१।। ।।ध्रु।।। नाहीं नफा नागवे आपण । गमाविले कान हात पाय ।।ध्रु।। बुद्धिहीन नये कांहीं चि कारणा । तयासवें जाणा तें चि सुख ।।२।। तुका म्हणे नाहीं ठाउकें वर्म । तयासी कर्म वोडवलें ।।३।।

१०५५। समर्थांचे बाळ कीविलवाणें दिसे । तरी कोणा हांसे जन देवा ।।१।। अवगुणी जरी जालें तें वोंगळ । करावा सांभाळ लागे त्याचा ।।२।। तुका म्हणे तैसा मी एक पतित । परि मुद्रांकित जालों तुझा ।।३।।

१०५६। गाढवाचे अंगीं चंदनाची उटी । राखेसवें भेटी केली तेणें ।।१।। ।।ध्रु।।। सहज गुण जयाचे देहीं । पालट कांहीं नव्हे तया ।।ध्रु।। माकडाचे गळां मोलाचा मणि । घातला चावुनी टाकी थुंकोनी ।।२।। तुका म्हणे खळा नावडे हित । आढवद्या वाढवी आपुलें मत ।।३।।

१०५७। नेणे सुनें चोर पाहुणा मागता । देखून भलता भुंकतसे ।।१।। ।।ध्रु।।। शिकविलें कांहीं न चले तया । बोलियेले वांया बोल जाती ।।ध्रु।। क्षीर ओकुनियां खाय अमंगळ । आपुली ते ढाळ जाऊं नेदी । वंदू निंदू काय दुराचार । खळाचा विचार तुका म्हणे ।।३।।

१०५८। जन मानवलें वरी बाह्यात्कारीं । तैसा मी अंतरीं नाहीं जालों ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणउनी पंढरीनाथा वाटतसे चिंता । प्रगट बोलतां लाज वाटे ।।ध्रु।। संतां ब्रम्हरूप जालें अवघें जन । ते माझे अवगुण न देखती ।।२।। तुका म्हणे मी तों आपणांसी ठावा । आहें बरा देवा जैसा तैसा ।।३।।

१०५९। काम क्रोध माझे जीताती शरीरीं । कोवळें तें वरी बोलतसें ।।१।। ।।ध्रु।।। कैसा सरतां जालों तुझ्या पायीं । पांडुरंगा कांहीं न कळे हें ।।ध्रु।। पुराणींची ग्वाही वदतील संत । तैसें नाहीं चित्त शुद्ध जालें ।।२।। तुका म्हणे मज आणूनि अनुभवा । दाखवीं हें देवा साच खरें ।।३।।

१०६०। स्तुति करीं जैसा नाहीं आढधकार । न कळे विचार योग्यतेचा ।।१।। ।।ध्रु।।। तुमचें मी दास संतांचें दुर्बळ । करूनि सांभाळ राखा पायीं ।।ध्रु।। रामकृष्णहरि मंत्र उच्चारणा । आवडी चरणां विठोबाच्या ।।२।। तुका म्हणे तुमचें सेवितों उच्छिष्ट । क्षमा करीं धीट होऊनियां ।।३।।

१०६१। बहु दूरवरी । वेठी ओझें होतें शिरीं ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां उतरला भार । तुम्ही केला अंगीकार ।।ध्रु।। बहु काकुलती । आलों मागें किती ।।२।। तुका म्हणे देवा । आजि सफळ जाली सेवा ।।३।।

पाईक-अभंग ११।

१०६२। पाईकपणें जोतिला सिद्धांत । शूर धरी मात वचन चित्तीं ।।१।। ।।ध्रु।।। पाइकावांचून नव्हे कधीं सुख । प्रजांमध्यें दुःख न सरे पीडा ।।ध्रु।। तरि व्हावें पाईक जिवाचे उदार । सकळ त्यांचा भार स्वामी वाहे ।।२।। पाइकीचें सुख जयां नाहीं ठावें । धिग त्यांनीं ज्यावें वांयांविण ।।३।। तुका म्हणे एका क्षणांचा करार । पाईक अपार सुख भोगी ।।४।।

१०६३। पाइकीचें सुख पाइकासीं ठावें । म्हणोनियां जीवें केली साटीं ।।१।। ।।ध्रु।।। येतां गोळया बाण साहिले भडमार । वर्षातां अपार वृष्टि वरी ।।ध्रु।। स्वामीपुढें व्हावें पडतां भांडण । मग त्या मंडन शोभा दावी ।।२।। पाइकांनीं सुख भोगिलें अपार । शुद्ध आणि धीर अंतर्बाहीं ।।३।। तुका म्हणे या सिद्धांताच्या खुणा । जाणे तो शाहाणा करी तो भोगी ।।४।।

१०६४। पाईक जो जाणे पाइकीचा भाव । लाग पगें ठाव चोरवाट ।।१।। ।।ध्रु।।। आपणां राखोनि ठकावें आणीक । घ्यावें सकळीक हरूनियां ।।ध्रु।। येऊं नेदी लाग लागों नेदी माग । पाईक त्या जग स्वामी मानी ।।२।। ऐसें जन केलें पाइकें पाईक । जया कोणी भीक न घालिती ।।३।। तुका म्हणे ऐसे जयाचे पाईक । बळिया तो नाइक त्रैलोकींचा ।।४।।

१०६५। पाइकांनीं पंथ चालविल्या वाटा । पारख्याचा सांटा मोडोनियां ।।१।। ।।ध्रु।।। पारखिये ठायीं घेउनियां खाणें । आपलें तें जन राखियेलें ।।ध्रु।।। आधारेंविण जें बोलतां चावळे । आपलें तें कळे नव्हे ऐसें ।।२।। सांडितां मारग मारिती पाईक । आणिकांसी शीक लागावया ।।३।। तुका म्हणे विश्वा घेउनि विश्वास । पाईक तयास सुख देती ।।४।।

१०६६। पाईक तो प्रजा राखोनियां कुळ । पारखिया मूळ छेदी दुष्टा ।।१।। ।।ध्रु।।। तो एक पाईक पाइकां नाईक । भाव सकळीक स्वामिकाजीं ।।ध्रु।। तृणवत तनु सोनें ज्या पाषाण । पाइका त्या भिन्न नाहीं स्वामी ।।२।। विश्वासावांचूनि पाइकासी मोल । नाहीं मिथ्या बोल बोलिलिया ।।३।। तुका म्हणे स्वामी उणेपण। पाइका जतन करी त्यासी ।।४।।

१०६७। धनी ज्या पाइका मानितो आपण । तया भितें जन सकळीक ।।१।। ।।ध्रु।।। जिवाचे उदार शोभती पाईक । मिरवती नाईक मुगुटमणि ।।ध्रु।। आपुलिया सत्ता स्वामीचें वैभव । भोगिती गौरव सकळ सुख ।।२।। कमाइचीं हीणें पडिलीं उदंडें ।

नाहीं तयां खंड येती जाती ।।३।। तुका म्हणे तरि पाइकी च भली । थोडीबहुत केली स्वामिसेवा ।।४।।

१०६८। पाइकपणें खरा मुशारा । पाईक तो खरा पाइकीनें ।।१।। ।।ध्रु।।। पाईक जाणें मारितें अंग । पाइकासी भंग नाहीं तया ।।ध्रु।। एके दोहीं घरीं घेतलें खाणें । पाईक तो पणे निवडला ।।२।। करूनि कारण स्वामी यश द्यावें । पाइका त्या नांव खरेपण ।।३।। तुका म्हणे ठाव पाइकां निराळा । नाहीं स्वामी स्छळा गेल्याविण ।।४।।

१०६९। उंच निंच कैसी पाइकाची ओळी । कोण गांढे बळी निवडिले ।।१।। ।।ध्रु।।। स्वामिकाजीं एक सर्वस्वें तत्पर । एक ते कुचर आशाबद्ध ।।ध्रु।। प्रसंगावाचूनि आणिती आविर्भाव । पाईक तो नांव मिरवी वांयां ।।२।। गणतीचे एक उंच निंच फार । तयांमध्यें शूर विरळा थोडे ।।३।। तुका म्हणे स्वामी जाणे त्यांचा मान । पाईक पाहोन मोल करी ।।४।।

१०७०। एका च स्वामीचे पाईक सकळ । जैसे बळ तैसें मोल तया ।।१।। ।।ध्रु।।। स्वामिपदीं एकां ठाव उंच स्थळीं । एक ती निराळीं जवळी दुरी ।।ध्रु।। हीन कमाईचा हीन आन ठाव । उंचा सर्व भाव उंच पद ।।२।। पाइकपणें तो सर्वत्र सरता । चांग तरी परता गांढया ठाव ।।३।। तुका म्हणे मरण आहे या सकळां । भेणें अवकळा अभयें मोल ।।४।।

१०७१। प्रजी तो पाईक ओळीचा नाईक । पोटासाटीं एकें जैशीं तैशीं ।।१।। ।।ध्रु।।। आगळें पाऊल आणिकांसी तरी । पाळती माघारीं तोडिजेती ।।ध्रु।। पाठीवरी घाय म्हणती फटमर । धडा अंगें शूर मान पावे ।।२।। घेईल दरवडा देहा तो पाईक । मारी सकळीक सर्व हरी ।।३।। तुका म्हणे नव्हे बोलाचें कारण । कमाईचा पण सिद्धी पावे ।।४।।

१०७२। जातीचा पाईक ओळखे पाइका । आदर तो एका त्याचे ठायीं ।।१।। ।।ध्रु।।। धरितील पोटासाठीं हतियेरें । कळती तीं खरें वेठीचींसीं ।।ध्रु।। जातीचें तें असे खरें घायडाय । पारखिया काय पाशीं लोपे ।।२।। तुका म्हणे नमूं देव म्हूण जना । जालियांच्या खुणा जाणतसों ।।३।।

।।११।।

१०७३। बुद्धीचा पालट धरा रे कांहीं । मागुता नाहीं मनुष्यदेह ।।१।। ।।ध्रु।।। आपुल्या हिताचे न होती सायास । गृहदाराआसधनवित्त ।।ध्रु।। अवचितें निधान लागलें हें हातीं । भोगावी विपत्ती गर्भवास ।।२।। यावें जावें पुढें ऐसें चि कारण । भोगावें पतन नरकवास ।।३।। तुका म्हणे धरीं आठव या देहीं । नाहीं तरि कांहीं बरें नव्हे ।।४।।

१०७४। आम्हीं पतितांनीं घालावें सांकडें । तुम्हां लागे कोडें उगवणें ।।१।। ।।ध्रु।।। आचरतां दोष न धरूं सांभाळ । निवाड उकल तुम्हां हातीं ।।ध्रु।। न घेतां कवडी करावा कुढावा । पाचारितां देवा नामासाठीं ।।२।। दयासिंधु नाम पतितपावन । हें आम्हां वचन सांपडलें ।।३।। तुका म्हणे करूं अन्यायाच्या कोटी । कृपावंत पोटीं तूं चि देवा ।।४।।

१०७५। जो भक्तांचा विसावा । उभा पाचारितो धावां ।।१।। ।।ध्रु।।। हातीं प्रेमाचें भातुकें । मुखीं घाली कवतुकें । भवसिंधू सुखें । उतरी कासे लावूनि ।।ध्रु।। थोर भक्तांची आस । पाहे भोवताली वास ।।२।। तुका म्हणे कृपादानी । फेडी आवडीची धणी ।।३।।

१०७६। अखंड तुझी जया प्रीति । मज दे त्यांची संगति । मग मी कमळापति । तुज नाणीं कांटाळा ।।१।। ।।ध्रु।।। पडोन राहेन ते ठायीं । उगा चि संतांचिये पायीं । न मगें न करीं कांहीं । तुझी आण विठोबा ।।ध्रु।। तुम्ही आम्ही पीडों ज्यानें । दोन्ही वारती एकानें । बैसलों धरणें । हाका देत दारेशीं ।।२।। तुका म्हणे या बोला । चित्त द्यावें बा विठ्ठला । न पाहिजे केला । अवघा माझा आव्हेर ।।३।।

१०७७। पुनीत केलें विष्णुदासीं । संगें आपुलिया दोषी ।।१।। ।।ध्रु।।। कोण पाहे तयांकडे । वीर विठ्ठलाचे गाढे । अशुभ त्यांपुढें शुभ होउनियां ठाके ।।ध्रु।। प्रेमसुखाचिया रासी । पाप नाहीं ओखदासी ।।२।। तुका म्हणे त्यांनीं । केली वैकुंठ मेदिनी ।।३।।

१०७८। जन देव तरी पायां चि पडावें । त्याचिया स्वभावें चाड नाहीं ।।१।। अग्नीचें सौजन्य शीतनिवारण । पालवीं बांधोनि नेतां नये ।।२।। तुका म्हणे विंचु सर्प नारायण । वंदावे दुरोन शिवों नये ।।३।।

१०७९। भूत भविष्य कळों यावें वर्तमान । हें तों भाग्यहीन त्यांची जोडी ।।१।। ।।ध्रु।।। आम्हीं विष्णुदासीं देव ध्यावा चित्तें । होणार तें होतें प्रारब्धें ।।ध्रु।। जगरूढीसाटीं घातलें दुकान । जातो नारायण अंतरोनि ।।२।। तुका म्हणे हा हो प्रपंच गाढा । थोरली ते पीडा रिद्धिसिद्धी ।।३।।

रामेश्वरभट याचे अभंग ४।

१०७९। भक्त भागवत जीवन्मुक्त संत । महिमा अत्यद्भुत चराचरीं । ऐसिया अनंतामाजी तूं अनंत । लीलावेश होत जगत्राता ।।१।। ।।ध्रु।।। ब्रम्हानंद तुकें तुळे आला तुका । तो हा विश्वसखा क्रीडे जनीं ।।ध्रु।। शास्त्रा श्रेष्ठाचार आढवरूद्ध त्रिढया । तुझी भक्तराया देखियेली । देऊनि तिळाजुळी काम्य निषिद्धांसी । विधिविण योगेशी ब्रम्हार्पण ।।२।। संत ग्रहमेळीं जगधंद्या गिळी । पैल उदयाचळीं भानु तुका । संत वृंदें तीर्थ गौतमी हरिकथा । तुकया नर सिंहस्ता भेटों आली ।।३।। शांति

पतिव्रते जाले परि नयन । काम संतर्पण निष्कामता । क्षमा क्षमापणें प्रसिद्ध प्रथा जगीं । तें तों तुझ्या अंगीं मूर्तिमंत ।।४।। दया दिनानाथा तुवा जीवविली । विश्वीं विस्तारली कीर्ति तुझी । वेदवाक्यबाहु उभारिला ध्वज । पूजिले देव द्विज सर्वभूतें ।।५।। अधर्म क्षयव्याधि धर्माशीं स्पर्शला । तो त्वां उपचारिला अनन्यभक्ति । ब्रम्ह ऐक्यभावें भक्ति विस्तारिली । वाक्यें सपळ केलीं वेदविहितें ।।६।। देहबुद्धि जात्या आढभमानें वंचलों । तो मी उपेक्षिलों न पाहिजे । न घडो याचे पायीं बुद्धीचा व्यभिचार । मागे रामेश्वर रामचंद्र ।।७।।

१०८०। पंडित वैदिक अथवा दशग्रंथी । परि सरी न पवती तुकयाची । शास्त्र ही पुराणें गीत नित्य नेम । वाचिताती वर्म न कळे त्यांसी ।।१।। ।।ध्रु।।। कर्म आढभमानें वर्ण आढभमानें । नाडलें ब्राम्हण कलियुगीं ।।ध्रु।।। तैसा नव्हे तुका वाणी व्यवसाई । भाव त्याचा पायीं विठोबाचे । अमृताची वाणी वरूषला शुद्ध । करी त्या अशुद्ध ऐसा कोण ।।२।। चहूं वेदाचे हें केलें विवरण । अर्थ ही गहन करूनियां । उत्तम मध्यम कनिष्ट वेगळे । करूनि निराळे ठेविले ते ।।३।। भक्तिज्ञानें आणि वैराग्यें आगळा । ऐसा नाहीं डोळा थोर थोर । नेले कलिवर कोणें सांगा । म्हणे रामेश्वर सकळां पुसोनि । गेला तो विमानी बैसोनियां ।।५।।

१०८१। माझी मज आली रोकडी प्रचित । होऊनि फजित दुःख पावें ।।१।। ।।ध्रु।।। कांहीं द्वेष त्याचा करितां अंतरीं । व्यथा या शरीरीं बहुत जाली ।।ध्रु।। ज्ञानेश्वरें मज केला उपकार । स्वप्नीं सविस्तर सांगितलें ।।२।। तुका सर्वां श्रेष्ट प्रिय आम्हां थोर । कां जे अवतार नामयाचा ।।३।। त्याची तुज कांहीं घडली रे निंदा । म्हणोनि हे बाधा घडली तुज ।।४।। आतां एक करीं सांगेन तें तुला । शरण जाईं त्याला निश्चयेशीं ।।५।। दर्शनें चि तुझ्या दोषा परिहार । होय तो विचार सांगितला ।।६।। तो चि हा विश्वास धरूनि मानसीं । जाय कीर्त्तनासी नित्य काळ ।।७।। म्हणे रामेश्वर त्याच्या समागमें जालें हें आराम देह माझें ।।८।।

१०८२। वैष्णवांचीं याती वाणी जो आपण । भोगी तो पतन कुंभपाकीं ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐशी वेद श्रुत बोलती पुराणें । नाहीं तें दुषण हरिभक्ता ।।ध्रु।। उंच निंच वर्ण न म्हणावा कोणी । जें कां नारायणीं प्रिय जालें ।।२।। चहूं वर्णासी हा असे आढधकार । करितां नमस्कार दोष नाहीं ।।३।। जैसा शालिग्राम न म्हणावा पाषाण । होय पूज्यमान सर्वत्रासी ।।४।। गुरू परब्रम्ह देवाचा तो देव । त्यासी तो मानव म्हणूं नये ।।५।। म्हणे रामेश्वर नामीं जे रंगले । स्वयें चि ते जाले देवरूप ।।६।।

।। घोंगडयाचे अभंग-।। १२ ।।

१०८०। ठकिलें काळा मारिली दडी । दिली कुडी टाकोनियां ।।१।। ।।ध्रु।।। पांघुरलों बहु काळें । घोंगडें बळें सांडवलें ।।ध्रु।। नये ऐसा लाग वरी । परते दुरी लपालें ।।२।। तुका म्हणे आड सेवा । लाविला हेवा धांदली ।।३।।

१०८१| घोंगडियांचा पालट केला | मुलांमुलां आपुल्यांत ||१|| ||ध्रु||| कान्होबा तो मी च दिसें | लाविलें पिसें संवगडियां ||ध्रु|| तो बोले मी उगाच बैसें | आनारिसें न दिसे ||२|| तुका म्हणे दिलें सोंग | नेदी व्यंग जाऊं देऊं ||३||

१०८२| खेळों लागलों सुरकवडी | माझी घोंगडी हारपली ||१|| ||ध्रु||| कान्होबाचे पडिलों गळां | घेईं गोपाळा देईं झाडा ||ध्रु|| मी तों हागे उघडा जालों | अवघ्या आलों बाहेरी ||२|| तुका म्हणे बुद्धि काची | नाहीं ठायींची मजपाशीं ||३||

१०८३| घोंगडियांची एकी राशी | त्याचपाशीं तें ही होतें ||१|| ||ध्रु||| माझियाचा माग दावा | केला गोवा उगवों द्या ||ध्रु|| व्हावें ऐसें निसंतान | घेईन आन तुजपाशीं ||२|| तुका म्हणे लाहाण मोठा | सांडा ताठा हा देवा ||३||

१०८४| नाहीं तुझे उगा पडत गळां | पुढें गोपाळा जाऊं नको ||१|| ||ध्रु||| चाहाड तुझे दाविन घरीं | बोलण्या उरी नाहीं ऐसी ||ध्रु|| तुम्हां आम्हां पडदा होता | सरला आतां सरोबरी ||२|| तुका म्हणे उरती गोठी | पडिली मिठी न सुटे ||३||

१०८५| तुम्हां आम्हां उरी तोंवरी | जनाचारी ऐसे तैसी ||१|| ||ध्रु||| माझें घोंगडें टाकुन देईं | एके ठायीं मग असों ||ध्रु|| विरोधानें पडे तुटी | कपट पोटीं नसावें ||२|| तुका म्हणे तूं जाणता हरी | मज वेव्हारीं बोलविसी ||३||

१०८६| मुळींचा तुम्हां लागला चाळा | तो गोपाळा न संडा ||१|| ||ध्रु||| घ्यावें त्याचें देणें चि नाहीं | ये चि वाहीं देखतसों ||ध्रु|| माझी तरी घोंगडी मोठी | गांडीची लंगोटी सोडिस ना ||२|| तुका म्हणे म्यां सांडिली आशा | हुंगिला फांसा येथुनियां ||३||

१०८७| घोंगडियास घातली मिठी | न सोडी साटी केली जीवें ||१|| ||ध्रु||| हा गे चोर धरा धांवा कोणी | घरांत राहाटे चहूं कोणी ||ध्रु|| नोळखावे म्यां धरिला हातीं | दहा दीप माय लाविली वाती ||२|| न पावे धांवणें मारितो हाका | जनाचारीं तुका नागावला ||३||

१०८८| आतां मी देवा पांघरों काई | भिकेचें तें ही उरे चि ना ||१|| ||ध्रु||| सदैव दुबळें नेणें चोर | देखोनि सुनाट फोडितो घर ||ध्रु|| नाहीं मजपाशीं फुटकी फोडी | पांचांनीं घोंगडी दिली होती ||२|| तुका म्हणे जना वेगळें जालें | एक चि नेलें एकल्याचें ||३||

१०८९| मी माझें करत होतों जतन | भीतरिल्या चोरें घेतलें खानें ||१|| ||ध्रु||| मज आल्याविण आधीं च होता | मज न कळतां मज माजी ||ध्रु|| घोंगडें नेले घोंगडें नेलें | उघडें केलें उघडें चि ||२|| तुका म्हणे चोरटा चि जाला साव |

सहज चि न्याय नाहीं तेथें ।।३।।

१०९०। घोंगडें नेलें सांगों मी कोणा । दुबळें माझें नाणीत मना ।।१।। ।।ध्रु।।। पुढें तें मज न मिळे आतां । जवळी सत्ता दाम नाहीं ।।ध्रु।। सेटे महाजन ऐका कोणी । घोंगडियाची करा शोधणी ।।२।। घोंगडियाचा करा बोभाट । तुका म्हणे जंव भरला हाट ।।३।।

१०९१। माझें घोंगडें पडिलें ठायीं । माग तया पायीं सांपडला ।।१।। ।।ध्रु।।। चोर तो भला चोर तो भला । पाठिसी घातला पुंडलिकें ।।ध्रु।। चोर कुठोरि एके चि ठायीं । वेगळें पाहावें लगे कांहीं ।।२।। आणिकांचीं ही चोरलीं आधीं । माझें तयामधीं मेळविलें ।।३।। आपल्या आपण शोधिलें तींहीं । करीन मी हो ते चि परी ।।४।। तुका म्हणे माझें हि चि जालें । फाटकें जाउन धडकें आलें ।।५।।

।।१२।।

१०९२। सर्प भुलोन गुंतला नादा । गारूडियें फांदां घातलासे । हिंडवुनि पोट भरी दारोदारीं । कोंडुनि पेटारी असेरया ।।१।। ।।ध्रु।।। तैसी परी मज जाली पांडुरंगा । गुंतलों तो मी गा सोडीं आतां । माझें मज कांहीं न चलेसें जालें । कृपा तुज न करितां ।।ध्रु।। आविसें मीन लावियला गळीं । भक्ष तो गिळीं म्हणउनियां । काढुनि बाहेरी प्राण घेऊं पाहे । तेथे बापमाये कवण रया ।।२।। पक्षी पिलयां पातलें आशा । देखोनियां फांसा गुंते बळें । मरण नेणें माया धांवोनि वोसरे । जीवित्व ना जालीं बाळें ।।३।। गोडपणे मासी गुंतली लिगाडीं । सांपडे फडफडी आढधकाआढधक । तुका म्हणे प्राण घेतल्या आशा । पंढरीनिवासा धाव घालीं ।।४।।

१०९३। यातिहीन मज काय तो आढभमान । मानी तुज जन नारायणा ।।१।। ।।ध्रु।।। काय सुख मज तयाची हे खंती । आपुलाला घेती गुणभाव ।।ध्रु।। द्रव्यामुळें माथां वाहियेली चिंधी । होन जयामधीं होता गांठी ।।२।। तुका म्हणे जन वंदितो वेगळा । मजसी दुर्बळा काय चाड ।।३।।

१०९४। शीतळ साउली आमुची माउली । विठाई वोळली प्रेमपान्हा ।।१।। ।।ध्रु।।। जाऊनि वोसंगा रिघेन वोरस । लागलें तें इच्छे पीइन वरी ।।ध्रु।। कृपा तनु माझी सांभाळी दुभूनि । अमृतजीवनी लोटलीसे ।।२।। आनंदाचा ठाव नाहीं माझे चित्तीं । सागर तो किती उपमेसी ।।३।। सैर जाये पडे तयेसी सांकडें । सांभाळीत पुढें मागें आस ।।४।। तुका म्हणे चिंता कैसी ते मी नेणें । लडिवाळ तान्हें विठाईचें ।।५।।

रामचरित्र-अभंग ।। १४ ।।

१०९५। रामा वनवास । तेणें वसे सर्व देश ।।१।। ।।ध्रु।।। केलें नामाचें जतन । समर्थ तो नव्हे भिन्न ।।ध्रु।। वनांतरीं रडे । ऐसे पुराणीं पवाडे ।।२।। तुका म्हणे ऋषिनेम । ऐसा कळोनि कां भ्रम ।।३।।

१०९६। राम म्हणे ग्रासोग्रासीं । तो चि जेविला उपवासी ।।१।। ।।ध्रु।।। धन्यधन्य तें शरीर । तीर्थांव्रतांचें माहेर ।।ध्रु।। राम म्हणे करितां धंदा । सुखसमाधि त्या सदा ।।२।। राम म्हणे वाट चाली । यज्ञ पाउलापाउलीं ।।३।। राम म्हणे भोगीं त्यागीं । कर्म न लिंपे त्या अंगीं ।।४।। ऐसा राम जपे नित्य तुका म्हणे जीवन्मुक्त ।।५।।

१०९७। तारी ऐसे जड । उदकावरी जो दगड ।।१।। ।।ध्रु।।। तो हा न करी तें काई । कां रे लीन नव्हां पायीं ।।ध्रु।। सीळा मनुष्य जाली । ज्याच्या चरणाचे चाली ।।२।। वानरां हातीं लंका । घेवविली म्हणे तुका ।।३।।

१०९८। राम म्हणतां राम चि होइजे । पदीं बैसोन पदवी घेइजें ।।१।। ।।धृ।।। ऐसें सुख वचनीं आहे । विश्वासें अनुभव पाहें ।।ध्रु।। रामरसाचिया चवी । आन रस रूचती केवीं ।।२।। तुका म्हणे चाखोनि सांगें । मज अनुभव आहे अंगें ।।३।।

१०९९। रामराम उत्तम अक्षरें । कंठीं धरिलीं आपण शंकरें ।।१।। ।।ध्रु।।। कैसीं तारक उत्तम तिहीं लोकां । हळाहळ शीतळ केलें शिवा देखा ।।ध्रु।। हा चि मंत्र उपदेशी भवानी । तिच्या चुकल्या गभार्दियान ।।२।। जुनाट नागर नीच नवें । तुका म्हणे म्यां जीवें भावें ।।३।।

११००। राम म्हणतां तरे जाणता जाणतां । हो का यातिभलता कुळहीन ।।१।। ।।ध्रु।।। राम म्हणतां न लगे आणीक सायास । केले महा दोष तेही जळती ।।ध्रु।। राम म्हणे तया जवळी नये भूत । कैचा यमदूत म्हणतां राम ।।२।। राम म्हणतां तरे भवसिंधुपार । चुके वेरझार म्हणतां राम ।।३।। तुका म्हणे हें सुखाचें साधन । सेवीं अमृतपान एका भावें ।।४।।

११०१। पैल आला राम रावणासी सांगती । काय निदसुरा निजलासी भूपति ।।१।। ।।ध्रु।।। अवघे लंकेमाजी जाले रामाचे दूत । व्यापिलें सर्वत्र बाहेरी भीतरी आंत ।।ध्रु।। अवघे अंगलग तुझे वधियेले वीर । होई शरणागत विंढवा युद्धासी सादर ।।२।। तुका म्हणे एक्या भावें रामेसी भेटी । करूनि घेईं आतां संबंधेसी तुटी ।।३।।

११०२। समरंगणा आला । रामें रावण देखिला ।।१।। ।।ध्रु।।। कैसे भीडतील दोन्ही । नांव सारूनियां रणीं ।।ध्रु।। प्रेमसुखाचें संधान । बाणें निवारिती बाण ।।२।। तुकयास्वामी रघुनाथ । वर्म जाणोनि केली मात ।।३।

११०३। केला रावणाचा वध । अवघा तोडिला संबंध ।।१।। ।।ध्रु।।। लंकाराज्यें बिभीषणा । केली चिरकाळ स्थापना ।।ध्रु।। औदार्याची सीमा । काय वणूआ रघुरामा ।।२।। तुका म्हणे माझा दाता । रामें सोडविली सीता ।।३।।

११०४। रामरूप केली । रामें कौसल्या माउली ।।१।। ।।ध्रु।।। राम राहिला मानसीं । ध्यानीं चिंतनीं जयासी । राम होय त्यासी । संदेह नाहीं हा भरवसा ।।ध्रु।। अयोध्येचे लोक । राम जाले सकळीक ।।२।। स्मरतां जानकी । रामरूप जाले कपि

।।३।। रावणेसी लंका । राम आपण जाला देखा ।।४।। ऐसा नित्य राम ध्यान । तुका वंदी त्याचे पाय ।।५।।

११०५। आनंदले लोक नरनारी परिवार । शंखभेरीतुरें वाद्यांचे गजर ।।१।। ।।ध्रु।।। आनंद जाला अयोध्येसी आले रघुनाथ । अवघा जयजयकार आळंगिला भरत ।।ध्रु।। करिती अक्षवाणे ओंवाळिती रघुवीरा । लक्ष्मीसहित लक्ष्मण दुसरा ।।२।। जालें रामराज्य आनंदलीं सकळें । तुका म्हणे गाईवत्सें नरनारीबाळें ।।३।।

११०६। जालें रामराज्य काय उणे आम्हांसी । धरणी धरी पीक गाई वोळल्या म्हैसी ।।१।। ।।ध्रु।।। राम वेळोवेळां आम्ही गाऊं ओवियें । दळितां कांडितां जेवितां गे बाइये ।।ध्रु।। स्वप्नीं हा दुःख कोणी न देखे डोळां । नामाच्या गजरें भय सुटलें काळा ।।२।। तुका म्हणे रामें सुख दिलें आपुलें । तयां गर्भवासीं येणें जाणें खुंटलें ।।३।।

११०७। अहल्या जेणें तारिली रामें । गणिका परलोका नेली नामें ।।१।। ।।ध्रु।।। रामहरे रघुराजहरे । रामहरे महाराजहरे ।।ध्रु।। कंठ शीतळ जपतां शूळमाणि । राम जपतां आढवनाशभवानी ।।२।। तारकमत्रंश्रवण काशी । नाम जपतां वाल्मीक ऋषी ।।३।। नामजप बीजमंत्र नळा । सिंधु तरती ज्याच्या प्रतापें शिळा ।।४।। नामजप जीवन मुनिजना । तुकयास्वामी रघुनंदना ।।५।।

११०८। मी तों अल्प मतिहीन । काय वणूआ तुझे गुण । उदकीं तारिले पाषाण । हें महिमान नामाचें ।।१।। ।।ध्रु।।। नाम चांगलें चांगलें । माझें कंठीं राहो भलें । कपिकुळ उद्धरिलें । मुक्त केलें राक्षसां ।।ध्रु।। द्रोणागिरी कपिहातीं । आणविला सीतापती । थोर केली ख्याति । भरतभेटीसमयीं ।।२।। शिळा होती मनुष्य जाली । थोर कीर्ति वाखाणिली । लंका दहन केली । हनुमंतें काशानें ।।३।। राम जानकीजीवन । योगियांचें निजध्यान । राम राजीवलोचन । तुका चरण वंदितो ।।४।।

।।१४।।

यलोकरूपी अभंग-।। ६ ।।

११०९। तुजवांचुनी मागणें काय कोणा । महीमंडळीं विश्वव्यापकजना । जीवभावना पूरवूं कोण जाणे । तुजवांचुनी होत कां रावराणे ।।१।। नसे मोक्षदाता तिहींमाजि लोकां । भवतारकु तूवांचुनि एका । मनीं मानसीं चिंतितां रूपनाम । पळे पाप ताप भयें नास काम ।।२।। हरी नाम हें साच तूझे पुराणीं । हरीहातिचें काळगभार्दियोनी । करूं मुखवाणी कैसी देशधडी । तुजवांचुनि वाणितां व्यर्थ गोडी ।।३।। भवभंजना व्यापका लोक तिन्ही । तुज वाणितां श्रमला शेषफणी । असो भावें जीव तुझ्या सर्व पायीं । दुजें मागणें आणीक व्यर्थ काईं ।।४।। दिनानाथा हे साक्ष तूझी जनासी ।

दिनें तारिलीं पातकी थोर दोषी । तुका राहिला पायिं तो राख देवा । असें मागतसे तुझी चरणसेवा ।।५।।

११११०। उभा भींवरेच्या तिरीं राहिलाहे । असे सन्मुख दक्षिणे मूख वाहे । महापातकांसी पळ कांप थोर । कैसे गर्जती घोष हे नामवीर ।।१।। गुणगंभीर हा धीर हास्यमुख । वदे वदनीं अमृत सर्वसुख । लागलें मुनिवरां हें गोड चित्तीं । देहाभवना तुटलियासि खंती ।।२।। ठसा घातला ये भूमिमाजी थोर । इच्छादाना हा द्यावयाची उदार । जया वोळगती सिद्धि सर्वठायीं । तुझे नाम हें चांगलें गे विठाई ।।३।। असे उघडा हा विटेवरि अभा । कटसूत्र हें धरूनि भक्तिलोभा । पुढें वाट दावी भवसागराची । विठो माउली हे सिद्धसाधकांची ।।४।। करा वेगु हा धरा पंथ आधीं । जया पार नाहीं सुखा तें च साधीं । म्हणे तुका पंढरीस सर्व आलें । असे विश्व हें जीवनें त्याचि ज्यालें ।।५।।

११११। धना गुंतलें चित्त माझें मुरारी । मन घेउनी हिंडवी दारोदारीं । मरे हिंडतां न पुरे यासि कांहीं । मही ठेंगणी परी तें तृप्त नाहीं ।।१।। न दिसे शुद्ध पाहातां निजमाती । पुढें पडिलों इंद्रियां थोर घातीं । जिवा नास त्या संगती दंड वेडी । हरी शीघ्र या दृष्टसंगासि तोडीं ।।२।। असीं आणिकें काय सांगों अनंता । मोहो पापिणी दृष्टमायाममता । क्रोध काम यातना थोर करी । तुजवांचुनी सोडवी कोण हरी ।।३।। निज देखतां निज हे दूरि जाये । निद्रा आळस दंभ या भीत आहें । तयां वस्ति देहीं नको देउं देवा । तुजवांचुनी आणिक नास्ति हेवा ।।४।। करीं घात पात शंका लाज थोरी । असे सत्य भाव बहू भक्ति दूरी । नको मोकलूं दीनबंधु अनाथा । तुका वीनवी ठेवुनी पायिं माथा ।।५।।

१११२। पैल सांवळें तेज पुंजाळ कैसें । सिरीं तुर्बिलीं साजिरीं मोरवीसें । हरे त्यासि रे देखितां ताप माया । भजा रे भजा यादवा योगिराया ।।१।। जया कामिनी लुब्धल्या सहस्त्रसोळा । सुकुमार ह्या गोपिका दिव्य बाळा । शोभे मध्यभागीं कळा चंद्रकोटी । रूपा मीनली साजिरी माळकंठीं ।।२।। असे यादवां श्रेष्ठ हा चक्रपाणी । जया वंदिती कोटि तेहतीस तीन्ही । महाकाळ हे कांपती दैत्य ज्यासी । पाहा सांवळें रूप हें पापनासी ।।३।। कसीं पाउलें साजिरीं कुंकमाचीं । कसी वीट हे लाधली दैवांची । जया चिंतितां आढग्न हा शांति नीवे । धरा मानसीं आपला देहभाव ।।४।। मुनी देखतां मूख हें चित्त ध्याय । देह मांडला भाव हा बापमाय । तुक्या लागलें मानसीं देवपीसें । चित्त चोरटें सांबळें रूप कैसें ।।५।।

१११३। असे नांदतु हाहरी सर्वजीवीं । असे व्यापुनी आढग्न हा काष्ठ तेवीं । घटीं बिंबलें बिंब हें ठायिठायीं । तया संगती नासु हा त्यासि नाहीं ।।१।। तन वाटितां क्षीर हें होत नाहीं । पशू भक्षितां पालटे तें चि देहीं । तया वर्म तो जाणता एक आहे । असे व्यापक व्यापुनी अंतर्बाहे ।।२।। फळ कर्दळीं सेवटीं येत आहे । असे शोधितां पोकळीमाजि काये । धीर नाहीं तें वाउगें धीग जालें । फळ पुष्पना यत्न ते व्यर्थ गेले

।।३।। असे नाम हें दर्पणें सिद्ध केलें । असे बिंब तें या मळा आड ठेलें । कसें शुद्ध नाहीं दिसे माजिरूप । नका वाढवूं सीण हा पुण्यपाप ।।४।। करा वर्म ठावें नका सोंग वांयां । तुका वीनवीतो पडों काय पायां । तुज पुत्र दारा धन वासना हे । मग ऊरलें शेवटीं काय पाहें ।।५।।

१११४। मना सांडिं हे वासना दुष्ट खोडी । मती मानसीं एक हे व्यर्थ गोडी । असे हीत माझें तुज कांहीं एक । धरीं विठ्ठलीं प्रेम हें पायिं सूख ।।१।। ऐसा सर्वभावें तुज शरण आलों । देहदुःख हें भोगितां फार भ्यालों । भवतारितें दूसरें नाहिं कोणी । गुरू होत कां देव तेहेतीस तीन्ही ।।२।। जना वासना हे धना थोरि आहे । तुज लागली संगती ते चि सोये । करीं सर्व संगी परि त्यागु ठायीं । तुका विनवीतो मस्तक ठेवुनि पायीं ।।३।।

।।६।।

१११५। सुटायाचा कांहीं पाहातों उपाय । तों हे देखें पाय गोवियेले ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसिया दुःखाचे सांपडलों संदी । हारपली बुद्धि बळ माझें ।।ध्रु।। प्रारब्ध त्रिढयामाण संचिताचें । वोढत ठायींचें आलें साचें ।।२।। विधिनिषेधाचे सांपडलों चपे । एकें एक लोपे निवडेना ।।३।। सारावें तें वाढे त्याचिया चि अंगें । तृष्णेचिया संगें दुःखी जालों ।।४।। तुका म्हणे आतां करीं सोडवण । सर्वशक्तिहीन जालों देवा ।।५।।

१११६। भय वाटे पर । न सुटे हा संसार ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसा पडिलों कांचणी । करीं धांवा म्हणउनी ।।ध्रु।। विचारितों कांहीं । तों हें मन हातीं नाहीं ।।२।। तुका म्हणे देवा । येथें न पुरे रिघावा ।।३।।

१११७। येगा येगा पांडुरंगा । घेईं उचलुनि वोसंगा ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसी असोनियां वेसी । दिसतों मी परदेसी ।।ध्रु।। उगवूनि गोवा । सोडवूनि न्यावें देवा ।।२।। तुज आड कांहीं । बळ करी ऐसें नाहीं ।।३।। तुका म्हणे हृषीकेशी । काय उशीर लाविलासी ।।४।।

१११८। माझी विठ्ठल माउली । प्रेमपान्हा पान्हायेली ।।१।। ।।ध्रु।।। कुर्वाळूनि लावी स्तनीं । न वजे दुरी जवळूनि ।।ध्रु।। केली पुरवी आळी । नव्हे निष्ठुर कोंवळी ।।२।। तुका म्हणे घांस । मुखीं घाली ब्रम्हरस ।।३।।

१११९। आम्ही उतराई । भाव निरोपूनि पायीं ।।१।। ।।ध्रु।।। तुम्ही पुरवावी आळी । करावी ते लडिवाळीं ।।ध्रु।। आमचा हा नेम । तुम्हां उचित हा धर्म ।।२।। तुका म्हणे देवा । जाणों सांगितली सेवा ।।३।।

११२०। केलें पाप जेणें दिलें अनुमोदन । दोघांसी पतन सारिखें चि ।।१।। ।।ध्रु।।। विष नवनीता विष करी संगें । दुर्जनाच्या त्यागें सर्व हित ।।ध्रु।। देखिलें ओढाळ निघालिया सेता । टाळावें निमित्ता थैक म्हूण ।।२।। तुका म्हणे जोडे केल्याविण कर्म

। देखतां तो श्रम न मनितां ।।३।।

११२१। विठ्ठल गीतीं विठ्ठल चित्तीं । विठ्ठल विश्रांति भोग जया ।।१।। ।।ध्रु।।। विठ्ठल आसनीं विठ्ठल शयनीं । विठ्ठल भोजनीं ग्रासोग्रासीं ।।ध्रु।। विठ्ठल जागृतिस्वप्नसुषुप्ती । आन दुजें नेणती विठ्ठलेंविण ।।२।। भूषण अळंकार सुखाचे प्रकार । विठ्ठल निर्धार जयां नरां ।।३।। तुका म्हणे ते ही विठ्ठल चि जाले । संकल्प मुराले दुजेपणें ।।४।।

११२२। दास जालों हरिदासांचा । बुद्धिकायामनेंवाचा ।।१।। ।।ध्रु।।। तेथें प्रेमाचा सुकाळ । टाळमृदंगकल्लोळ । नासे दुष्टबुद्धि सकळ । समाधि हरिकीर्त्तनी ।।ध्रु।। ऐकतां हरिकथा । भक्ति लागे त्या अभक्तां ।।२।। देखोनि कीर्तनाचा रंग । कैसा उभा पांडुरंग ।।३।। हें सुख ब्रम्हादिकां । म्हणे नाहीं नाहीं तुका ।।४।।

११२३। गति अधोगति मनाची युक्ति । मन लावीं एकांतीं साधुसंगें ।।१।। ।।ध्रु।।। जतन करा जतन करा । धांवतें सैरा ओढाळ तें ।।ध्रु।। मान अपमान मनाचें लक्षण । लावलिया ध्यान तें चि करी ।।२।। तुका म्हणे मन उतरी भवसिंधु । मन करी बंधु चौर्‍यांशीचा ।।३।।

११२४। पंढरीस दुःख न मिळे ओखदा । प्रेमसुख सदा सर्वकाळ ।।१।। ।।ध्रु।।। पुंडलिकें हाट भरियेली पेंठ । अवघें वैकुंठ आणियेलें ।।ध्रु।। उदमासी तुटी नाहीं कोणा हानि । घेउनियां धणी लाभ घेती ।।२।। पुरलें देशासी भरलें सिगेसी । अवघी पंचक्रोशी दुमदुमीत ।।३।। तुका म्हणे संतां लागलीसे धणी । बैसले राहोनि पंढरीस ।।४।।

११२५। द्वारकेचें केणें आलें या चि ठाया । पुढें भक्तराया चोजवीत ।।१।। ।।ध्रु।।। गोविलें विसारें माप केलें खरें । न पाहे माघारें अद्यापवरी ।।ध्रु।। वैष्णव मापारी नाहीं जाली सळे । पुढें ही न कळे पार त्याचा ।।२।। लाभ जाला त्यांनीं धरिला तो विचार । आहिक्य परत्र सांटविलें ।।३।। तुका म्हणे मज मिळाली मजुरी । विश्वास या घरीं संतांचिया ।।४।।

११२६। सुरवर येती तीर्थें नित्यकाळ । पेंठ त्या निर्मळ चंद्रभागा ।।१।। ।।ध्रु।।। साक्षभूत नव्हे सागितली मात । महिमा अत्यद्भुत वर्णवेना ।।ध्रु।। पंचक्रोशीमाजी रीघ नाहीं दोषा । जळती आपैसा अघोर ते ।।२।। निर्विषय नर चतुर्भुज नारी । अवघा घरोघरीं ब्रम्हानंदु ।।३।। तुका म्हणे ज्यापें नाहीं पुण्यलेश । जा रे पंढरीस घेईं कोटि ।।४।।

११२७। विचार नाहीं नर खर तो तैसा । वाहे ज्ञान पाठी भार लगड तैसा ।।१।। ।।ध्रु।।। वादावाद करणें त्यासी तों चि वरी । गुखाडीची चाड सरे तों च बाहेरी ।।ध्रु।। सौभाग्यसंपन्न हो कां वृद्ध प्रतिष्ठ । चिकरूनि सांडी पायां लागली ते विष्ठ ।।२।। नाहीं यातिं कुळ फांसे ओढी तयासी । तुका म्हणे काय मुद्रासोंग जाळसी

।।३।।

११२८। देव होसी तरी आणिकांतें करिसी । संदेह येविशीं करणें न लगे ।।१।। दुष्ट होसी तरी आढणकांतें करिसी । संदेह येविशीं करणें न लगे ।।२।। तुका म्हणे जें दर्पणीं बिंबलें । तें तया बाणलें निश्चयेसीं ।।३।।

११२९। कलिधर्म मागें सांगितले संतीं । आचार सांडिती द्विजलोक ।।१।। ।।ध्रु।।। ते चि कळों आतां येतसे प्रचिती । अधर्मा टेंकती धर्म नव्हे ।।ध्रु।। तप व्रत करितां लागती सायास । पाळितां पिंडास गोड वाटे ।।२।। देव म्हणउढनी न येती देऊळा । संसारा वेगळा तरी कां नव्हे ।।३।। तुका म्हणे मज धरितां गुमान । ऐसे कोणी जन नरका जाती ।।४।।

११३०। नमो विष्णुविश्वरूपा मायबापा । अपरा अमुपा पांडुरंगा ।।१।। ।।ध्रु।।। विनवितों रंक दास मी सेवक । वचन तें एक आइकावें ।।ध्रु।। तुझी स्तुति वेद करितां भागला । निवांत चि ठेला नेति नेति ।।२।। ऋषि मुनि बहु सिद्ध कविजन । वर्णितां ते गुण न सरती ।।३।। तुका म्हणे तेथें काय माझी वाणी । जे तुझी वाखाणी कीर्ती देवा ।।४।।

११३१। अंतरींचा भाव जाणोनियां गुज । तैसें केलें काज पांडुरंगा ।।१।। ।।ध्रु।।। घातलें वचन न पडे च खालीं । तूं आम्हां माउली अनाथांची ।।ध्रु।। मज याचकाची पुरवावी आशा । पंढरीनिवासा मायबापा ।।२।। नाशिली आशंका माझिया जीवाची । उरली भेदाची होती कांहीं ।।३।। तुका म्हणे आतां केलों मी निर्भर । गाईन अपार गुण तुझे ।।४।।

११३२। उदार कृपाळ अनाथांचा नाथ । ऐकसी मात शरणागतां ।।१।। ।।ध्रु।।। सर्व भार माथां चालविसी त्यांचा । अनुसरलीं वाचा काया मनें ।।ध्रु।। पाचारितां उभा राहासी जवळी । पाहिजे ते काळीं पुरवावें ।।२।। चालतां ही पंथ सांभाळसी वाटे । वारिसील कांटे खडे हातें ।।३।। तुका म्हणे चिंता नाहीं तुझ्या दासां । तूं त्यांचा कोंवसा सर्वभावें ।।४।।

११३३। काय कीर्ती करूं लोक दंभ मान । दाखवीं चरण तुझे मज ।।१।। ।।ध्रु।।। मज आतां ऐसें नको करंढ देवा । तुझा दास जावा वांयां विण ।।ध्रु।। होइल थोरपण जाणीवेचा भार । दुरावेन दूर तुझ्या पायीं ।।२।। अंतरींचा भाव काय कळे लोकां । एक मानी एकां देखोवेखीं ।।३।। तुका म्हणे तुझे पाय आतुडती । ते मज विपत्ति गोड देवा ।।४।।

११३४। मानावया जग वहवी द्रव्यमाया । नाहीं हे माझिया जीवा चाड ।।१।। ।।ध्रु।।। तुझ्या पायांसाटीं केली आराणूक । आतां एक नको दुजें ।।ध्रु।। करूनियां कृपा करीं अंगीकार । न लबीं उसीर आतां देवा ।।२।। नव्हे साच कांहीं कळों आलें मना । म्हणोनि वासना आवरिली ।।३।। तुका म्हणे आतां मनोरथ सिद्धी । माझे

कृपानिधी पाववावे ।।४।।

११३५। आतां माझा सर्वभावें हा निर्धार । न करीं विचार आणिकांसी ।।१।। ।।ध्रु।।। सर्वभावें नाम गाईन आवडी । सर्व माझी जोडी पाय तुझे ।।ध्रु।। लोटांगण तुझ्या घालीन अंगणीं । पाहीन भरोनि डोळे मुख ।।२।। निर्लज्ज होऊनि नाचेन रंगणीं । येऊं नेदी मनीं शंका कांहीं ।।३।। अंकित अंकिला दास तुझा देवा । संकल्प हा जीवा तुका म्हणे ।।४।।

११३६। जनीं जनार्दन ऐकतों हे मात । कैसा तो वृत्तांत न कळे आम्हां ।।१।। ।।ध्रु।।। जन्म जरा मरण कवण भोगी भोग । व्याधि नाना रोग सुखदुःखें ।।ध्रु।। पापपुण्यें शुद्धाशुद्ध आचरणें । हीं कोणांकारणें कवणें केलीं ।।२।। आम्हां मरण नाश तूं तंव आढवनाश । कैसा हा विश्वास साच मानूं ।।३।। तुका म्हणे तूं चि निवडीं हा गुढार । दाखवीं साचार तें चि मज ।।४।।

११३७। यथार्थ वाद सांडूनि उपचार । बोलती ते अघोर भोगितील ।।१।। चोरा धरितां सांगे कुठोर्यिाचें नांव । दोघांचे ही पाव हात जाती ।।२।। तुका म्हणे असे पुराणीं निवाड । माझी बडबड नव्हे कांहीं ।।३।।

११३८। धीर तो कारण साह्य होतो नारायण । नेदी होऊं सीण वाहों चिंता दासांसी ।।१।। ।।ध्रु।।। सुखें करावें कीर्तन हर्षें गावे हरिचे गुण । वारी सुदर्शन आपण चि कळकिाळ ।।ध्रु।। जीव वेची माता बाळा जडभारी होतां । तो तों नव्हे दाता प्राकृतां यां सारिखा ।।२।। हें तों माझ्या अनुभवें अनुभवा आलें जीवें । तुका म्हणे सत्य व्हावें आहाच नये कारणा ।।३।।

११३९। पुढें आतां कैंचा जन्म । ऐसा श्रम वारेसा ।।१।। ।।ध्रु।।। सर्वथाही फिरों नये । ऐसी सोय लागलिया ।।ध्रु।। पांडुरंगा ऐसी नाव । तारूं भाव असतां ।।२।। तुका म्हणे चुकती बापा । पुन्हा खेपा सकळा ।।३।।

११४०। दुध दहीं ताक पशूचें पाळण । त्यांमध्यें कारण घृतसार ।।१।। ।।ध्रु।।। हें चि वर्म आम्हां भाविकांचे हातीं । म्हणऊनि चित्तीं धरिला राम ।।ध्रु।। लोहो कफ गारा अग्नीचिया काजें । येर्हिवी तें ओझें कोण वाहे ।।२।। तुका म्हणे खोरीं पाहारा जतन । जोंवरि हें धन हातीं लागे ।।३।।

११४१। वीर विठ्ठलाचे गाढे । कळकिाळ पायां पडे ।।१।। ।।ध्रु।।। करिती घोष जयजयकार । जळती दोषांचे डोंगर ।।ध्रु।। क्षमा दया शांति । बाण अभंग हे हातीं ।।२।। तुका म्हणे बळी । ते चि एक भूमंडळीं ।।३।।

११४२। ऐकें रे जना तुझ्या स्वहिताच्या खुणा । पंढरीचा राणा मनामाजी स्मरावा ।।१।। ।।ध्रु।।। मग कैचें रे बंधन वाचे गातां नारायण । भवसिंधु तो जाण ये चि तीरी सरेल ।।ध्रु।। दास्य करील कळकिाळ बंद तुटेल मायाजाळ । होतील सकळ

रिद्धिसिद्धी म्हणियारीं ।।२।। सकळशास्त्राचें सार हें वेदांचें गव्हर । पाहातां विचार हा चि करिती पुराणें ।।३।। ब्राम्हण क्षत्रिय वैश्य शूद्र चांडाळां आहे आढधकार । बाळें नारीनर आदि करोनि वेश्या ही ।।४।। तुका म्हणे अनुभवें आम्हीं पाडियलें ठावें । आणीक ही दैवें सुख घेती भाविकें ।।५।।

११४३। न करीं तळमळ राहें रे निश्चळ । आहे हा कृपाळ स्वामी माझा ।।१।। ।।ध्रु।।। आढवनाश सुख देईल निर्वाणी । चुकतील खाणी चौर्यांशीच्या ।।ध्रु।। आणिकियां जीवां होईल उद्धार । ते ही उपकार घडती कोटि ।।२।। आहिक्य परत्रीं होसील सरता । उच्चारीं रे वाचा रामराम ।।३।। तुका म्हणे सांडीं संसाराचा छंद । मग परमानंद पावसील ।।४।।

११४४। कां रे दास होसी संसाराचा खर । दुःखाचे डोंगर भोगावया ।।१।। ।।ध्रु।।। मिष्टान्नाची गोडी जिव्हेच्या अगरीं । मसक भरल्यावरी स्वाद नेणे ।।ध्रु।। आणीक ही भोग आणिकां इंद्रियांचे । नाहीं ऐसे साचे जवळी कांहीं ।।२।। रूप दृष्टी धाय पाहातां पाहातां । न घडे सर्वथा आणि तृष्णा ।।३।। तुका म्हणे कां रे नाशिवंतासाटीं । देवासवें तुटी करितोसी ।।४।।

११४५। बैसोनि निश्चळ करीं त्यांचें ध्यान । देईल तो अन्नवस्त्रदाता ।।१।। ।।ध्रु।।। काय आम्हां करणें आढधक सांचुनी । देव जाला ऋणी पुरविता ।।ध्रु।। दयाळ मयाळ जाणे कळवळा । शरणागतां लळा राखों जाणे ।।२।। न लगे मागणें सांगणें तयासी । जाणे इच्छा तैसी पुरवी त्याची ।।३।। तुका म्हणे लेईं अळंकार अंगीं । विठ्ठल हा जगीं तूं चि होसी ।।४।।

११४६। सोनियांचा कळस । माजी भरिला सुरारस ।।१।। ।।ध्रु।।। काय करावें प्रमाण । तुम्ही सांगा संतजन ।।ध्रु।। मृत्तिकेचा घट । माजी अमृताचा सांट ।।२।। तुका म्हणे हित । तें मज सांगावें त्वरित ।।३।।

सेतावर-अभंग ३।

११४७। सेत करा रे फुकाचें । नाम विठोबारायाचें ।।१।। ।।ध्रु।।। नाहीं वेठी जेवा सारा । जाहाती नाहीं म्हणियारा । सरिक नाहीं रे दुसरा । धनी सारा तुझा तूं ।।ध्रु।। जपतप नांगरणी । न लगे आटी दुनवणी ।।२।। कर्म कुळवणी । न लगे धर्मपाळी दोन्ही ।।३।। ज्ञानपाभारी ती फणी । न लगे करावी पेरणी ।।४।। बीज न लगे संचिताचें । पीक पिकलें ठायींचें ।।५।। नाही यमाचें चोरटें । विठ्ठल पागोर्यांच्या नेटें ।।६।। पीक न वजे हा भरवसा । करी उद्वेग तो पिसा ।।७।। सराई सर्व काळ । वांयां न वजे घटिकापळ ।।८।। प्रेम पिकलें अपार । नाहीं सांटवया थार ।।९।। ऐसीये जोडी जो चुकला । तुका म्हणे विग त्याला ।।१०।।

११४८। वोणच्या सोंकरीं । सेत खादलें पांखरीं ।।१।। ।।ध्रु।।। तैसा खाऊं नको

दगा । निदसुरा राहुनि जागा ।।ध्रु।। चोरासवें वाट । चालोनि केलें तळपट ।।२।। डोळे झांकुनि राती । कूपीं पडे दिवसा जोती ।।३।। पोसी वांज गाय । तेथें कैची दुध साय ।।४।। फुटकी सांगडी । तुका म्हणे न पवे थडी ।।५।।

११४९। सेत आलें सुगी सांभाळावे चारी कोण । पिका आलें परी केलें पाहिजे जतन ।।१।। ।।ध्रु।।। सोंकरीं सोंकरीं विसावा तोंवरीं । नको खाऊं उभें आहे तों ।।ध्रु।। गोफणेसी गुंडा घालीं पागोर्यािच्या नेटें । पळती हाहाकारें अवघीं पांखरांचीं थाटें ।।२।। पेटवूनि आगटी राहें जागा पालटूनि । पडिलिया मान बळ बुद्धि व्हावीं दोनी ।।३।। खळें दानें विश्व सुखी करीं होतों रासी । सारा सारूनियां ज्याचे भाग देईं त्यासी ।।४।।

।।३।।

११५०। नका घालूं दुध जयामध्यें सार । ताकाचे उपकार तरी करा । नेदा तरी हें हो नका देऊं अन्न । फुकाचें जीवन तरी पाजा ।।२।। तुका म्हणे मज सगुणाची चाड । पुरवा कोणी कोड दुर्बळाचें ।।३।।

उतराधिपदें-२२।

११५१। क्या गाऊं कोई सुननवाला । देखें तों सब जग ही भुला ।।१।। ।।ध्रु।।। खेलो आपने रामहिसात । जैसी वैसी करहों मात ।।ध्रु।। काहांसे लाऊं मधुर बानी । रीझे ऐसी लोक बिरानी ।।२।। गिरिधर लाल तो भावका भुका । राग कला नहिं जानत तुका ।।३।।

११५२। छोडे धन मंदिर बन बसाया । मांगत टुका घरघर खाया ।।१।। ।।ध्रु।।। तीनसों हम करवों सलाम । ज्यामुख बैठा राजाराम ।।ध्रु।। तुलसीमाला बभूत चर्हिवे । हरजीके गुण निर्मल गावे ।।२।। कहे तुका जो साईं हमारा । हिरनकश्यप उन्हें मारहि डारा ।।३।।

११५३। मंत्रतंत्र नहिं मानत साखी । प्रेमभाव नहिं अंतर राखी ।।१।। ।।ध्रु।।। राम कहे त्याके पगहूं लागूं । देखत कपट आढभमान दुर भागूं ।।ध्रु।। आढधक याती कुलहीन नहिं जानूं । जाने नारायन सो प्रानी मानूं ।।२।। कहे तुका जीव तन डारू वारी । राम उपासिंहु बलियारी ।।३।।

११५४। चुराचुराकर माखन खाया । गौलनीका नंद कुमार कन्हया ।।१।। ।।ध्रु।।। काहे बराई दिखावत मोहि । जानतहुं प्रभुपना तेरा खब हि ।।ध्रु।। और बात सुन उवलसुं गला । बांधलिया आपना तूं गोपाला ।।२।। फेरत बनबन गाऊ धरावत । काहे तुकयाबंधु लकरी लेले हात ।।३।।

११५५। हरिसुं मिल दे एक ही बेर । पाछे तूं फिर नावे घर ।।१।। ।।ध्रु।।। मात

सुनो दुति आवे मनावन । जाया करति भर जोबन ।।ध्रु।। हरिमुख मोहि कहिया न जाये । तव तूं बुझे आगो पाये ।।२।। देखहि भाव कछु पकरि हात । मिलाइ तुका प्रभुसात ।।३।।

११५६। क्या कहुं नहीं बुझत लोका । लिजावे जम मारत धका ।।१।। ।।ध्रु।।। क्या जीवनेकी पकडी आस । हातों नहिं तेरा घांस ।।ध्रु।। किसे दिवाने कहता मेरा । कछु जावे तन तूं सब ल्या न्यारा ।।२।। कहे तुका तूं भया दिवाना । आपना बिचार कर ले जाना ।।३।।

११५७। कब मरूं पाऊं चरन तुम्हारे । ठाकुर मेरे जीवन प्यारे ।।१।। ।।ध्रु।।। जग रडे ज्याकुं सो मोहि मीठा । मीठा दर आनंदमाहि पैठा ।।ध्रु।। भला पाऊं जनम इन्हे बेर । बस मायाके असंग फेर ।।२।। कहे तुका धन मानहि दारा । वोहि लिये गुंडालिया पसारा ।।३।।

११५८। दासों पाछें दौरे राम । सोवे खडा आपें मुकाम ।।१।। ।।ध्रु।।। प्रेमसरडी बांधी गले । खैंच चले उदार ।।ध्रु।। आपने जनसुं भुल न देवे । कर हि धर आघें बाट बतावे ।।२।। तुकाप्रभु दीनदयाला । वारि रे तुज पर हुं गोपाला ।।३।।

११५९। ऐसा कर घर आवे राम । और धंदा सब छोर हि काम ।।ध्रु।। इतन गोते काहे खाता । जब तूं आपना भूल न होता ।।१।। अंतरजामी जानत साचा । मनका एक उपर बाचा ।।२।। तुकाप्रभु देसबिदेस । भरिया खाली नहिं लेस ।।३।।

११६०। मेरे रामको नाम जो लेवे बारोंबार । त्याके पाऊं मेरे तनकी पैजार ।।ध्रु।। हांसत खेलत चालत बाट । खाना सोते खाट ।।१।। जातनसुं मुजे कछु नहिं प्यार । असतेके नहिं हेंदु धेड चंभार ।।२।। ज्याका चित लगा मेरे रामको नाम । कहे तुका मेरा चित लगा त्याके पाव ।।३।।

११६१। आपे तरे त्याकी कोण बराई । औरनकुं भलो नाम घराई ।।ध्रु।। काहे भूमि इतना भार राखे । दुभत धेनु नहिं दुध चाखे ।।१।। बरसतें मेघ फलतेंहें बिरखा । कोन काम आपनी उन्होति रखा ।।२।। काहे चंदा सुरज खावे फेरा । खिन एक बैठन पावत घेरा ।।३।। काहे परिस कांचन करे धातु । नहिं मोल तुटत पावत घातु ।।४।। कहे तुका उपकार हि काज । सब कररहिया रघुराज ।।५।।

११६२। जग चले उस घाट कोन जाय । नहिं समजत फिरफिर गोतें खाय ।।ध्रु।। नहिं एकदो सकल संसार । जो बुझे आगला स्वार ।।१।। उपर स्वार बैठे कृष्णांपीठ । नहिं बाचे कोइ जावे लूठ ।।२।। देख हि डर फेर बैठा तुका । जोबत मारग राम हि एका ।।३।।

११६३। भले रे भाई जिन्हें किया चीज । आछा नहिं मिलत बीज ।।ध्रु।। फीरतफीरत पाया सारा । मीलत लोले धन किनारा ।।१।। तीरथ बरत फिर पाया जोग । नहिं

तलमल तुटत भवरोग ।।२।। कहे तुका मैं ताको दास । नहिं सिरभार चलावे पास ।।३।।

११६४। लाल कमलि वोढे पेनाये । मोसु हरिथें कैसें बनाये ।।ध्रु।। कहे सखि तुम्हें करति सोर । हिरदा हरिका कठिन कठोर ।।१।। नहिं त्रिढया सरम कछु लाज । और सुनाउं बहुत हे भाज ।।२।। और नामरूप नहिं गोवलिया । तुकाप्रभु माखन खाया ।।३।।

११६५। राम कहो जीवना फल सो ही । हरभिंजनसुं बिलंब न पाई ।।ध्रु।। कवनका मंदर कवनकी झोपरी । एकरामबिन सब ही फुकरी ।।१।। कवनकी काया कवनकी माया । एकराबिन सब हि जाया ।।२।। कहे तुका सब हि चलनार । एकरामबिन नहिं बासारा ।।३।।

११६६। काहे भुला धनसंपत्तीघोर । रामराम सुन गाउ हो बाप रे ।।ध्रु।। राजे लोक सब कहे तूं आपना । जब काल नहीं पाया ठाना ।।१।। माया मिथ्या मनका सब धंदा । तजो आढभमान भजो गोबिंदा ।।२।। राना रंक डोंगरकी राई । कहे तुका करे इलाहि ।।३।।

११६७। काहे रोवे आगले मरना । गंव्हार तूं भुला आपना ।।ध्रु।।। केते मालुम नहिं पउे । नन्हे बडे गये सो ।।१।। बाप भाई लेखा नहिं । पाछें तूं हि चलनार ।।२।। काले बाल सिपत भये । खबर पकडो तुका कहे ।।३।।

११६८। क्या मेरे राम कवन सुख सारा । कहकर दे पुछूं दास तुम्हारा ।।ध्रु।। तनजोबनकी कोन बराई । ब्याधपीडादि स काटहि खाई ।।१।। कीर्त बधाऊ तों नाम न मेरा । काहे झुटा पछतऊं घेरा ।।२।। कहे तुका नहिं समजत मात । तुम्हारे शरन हे जोडहि हात ।।३।।

११६९। देखत आखों झुटा कोरा । तो काहे छोरा घरंबार ।।ध्रु।। मनसुं किया चाहिये पाख । उपर खाक पसारा ।।१।। कामक्रोधसो संसार । वो सिरभार चलावे ।।२।। कहे तुका वो संन्यास । छोडे आस तनकी हि ।।३।।

११७०। रामभजन सब सार मिठाई । हरि संताप जनमदुख राई ।।ध्रु।। दुधभात घृत सकरपारे । हरते भुक नहि अंततारे ।।१।। खावते जुग सब चलिजावे । खटामिठा फिर पचतावे ।।२।। कहे तुका रामरस जो पावे । बहुरि फेरा वो कबहु न खावे ।।३।।

११७१। बारबार काहे मरत अभागी । बहुरि मरन संक्या तोरेभागी ।।ध्रु।।। ये हि तन करते क्या ना होय । भजन भगति करे बैकुंठ जाय ।।१।। रामनाम मोल नहिं बेचे कबरि । वो हि सब माया छुरावत झगरी ।।२।। कहे तुका मनसुं मिल राखो । रामरस जिव्हा नित्य चाखो ।।३।।

११७२। हम उदास तीन्हके सुनाहो लोकां । रावणमार बिभीषण दिई लंका ।।ध्रु।। गोबरधन नखपर गोकुल राखा । बर्सन लागा जब मेंहुं फत्तरका ।।१।। बैकुंठनायक काल कौंसासुरका । दैत डुबाय सब मंगाय गोपिका ।।२।। स्तंभ फोड पेट चिरीया कश्यपका । प्रल्हाद के लियें कहे भाई तुकयाका ।।३।।

।। साख्या ।। ३०।।

११७३। तुका बस्तर बिचारा क्या करे रे । अंतर भगवान होय । भीतर मैला केंव मिटे रे । मरे उपर धोय ।।१।।

११७४। रामराम कहे रे मन । औरसुं नहिं काज । बहुत उतारे पार । आघे राख तुकाकी लाज ।।१।।

११७५। लोभीकें चित धन बैठे । कामीन चित काम । माताके चित पुत बैठें । तुकाके मन राम ।।१।।

११७६। तुका पंखिबहिरन मानुं । बोई जनावर वाग । असंतनकुं संत न मानूं । जे वर्मकुं दाग ।।१।।

११७७। तुका राम बहुत मिठा रे । भर राखूं शरीर । तनकी करूं नवारि । उतारूं पैल तीर ।।१।।

११७८। संतन पन्हया लें खडा । राहूं ठाकुरद्वार । चलत पाछेंहुं फिरों । रज उडत लेऊं सीर ।।१।।

११७९। तुकाप्रभु बडो न मनूं न मानूं बडो । जिसपास बहु दाम । बलिहारि उस मुखकी । जिसती निकसे राम ।।१।।

११८०। राम कहे सो मुख भलारे । खाये खीर खांड । हरिबिन मुखमो धूल परी रे । क्या जनि उस रांड ।।१।।

११८१। राम हें सो मुख भला रे । बिन रामसें बीख । आब नजानूं रामते बेरों । जब काल लगावे सीख ।।१।।

११८२। कहे तुका मैं सवदा बेचूं । लेवेके तन हार । मिठा साधुसंतजन रे । मुरूखके सिर मार ।।१।।

११८३। तुका दास तिनका रे । रामभजन निरास । क्या बिचारे पंडित करो रे । हात पसारे आस ।।१।।

११८४। तुका प्रीत रामसुं । तैसी मिठी राख । पतंग जाय दीप परे रे । करे तनकी खाक ।।१।।

११८५। कहे तुका जग भुला रे । कह्या न मानत कोय । हात परे जब कालके ।

मारत फोरत डोय ।।१।।

११८६। तुका सुरा नहि सबदका रे । जब कमाइ न होये । चोट साहे धनकिरे । हिरा नीबरे तोये ।।१।।

११८७। तुका सुरा बहुत कहावे । लडत विरला कोये । एक पावे उंच पदवी । एक खौंसां जोये ।।१।।

११८८। तुका मार्यि पेटका । और न जाने कोये । जपता कछु रामनाम । हरिभगतनकी सोये ।।१।।

११८९। काफर सोही आपण बुझे । आला दुनियां भर । कहे तुका तुम्हे सुनो रे भाई । हिरिदा जिन्होका कठोर ।।१।।

११९०। भीस्त न पावे मालथी । पढीया लोक रिझाये । निचा जथें कमतरिण । सो ही सो फल खाये ।।१।।

११९१। फल पाया तो खुस भया । किन्होसुं न करे बाद । बान न देखे मिरगा रे । चित मिलाया नाद ।।१।।

११९२। तुका दास रामका । मनमे एक हि भाव । तो न पालटू आब । ये हि तन जाव ।।१।।

११९३। तुका रामसुं चित बांध राखूं । तैसा आपनी हात । धेनु बछरा छोर जावे । प्रेम न छुटे सात ।।१।।

११९४। चितसुं चित जब मिले । जब तनु थंड होये । तुका मिलनां जिन्होसुं । ऐसा बिरला कोये ।।१।।

११९५। चित मिले तो सब मिले । नहिं तो फुकट संग । पानी पथर येक हि ठोर । कोरनभिगे अंग ।।१।।

११९६। तुका संगत तीन्हसें कहिये । जिनथें सुख दुनाये । दुर्जन तेरा मू काला । थीतो प्रेम घटाये ।।१।।

११९७। तुका मिलना तो भला । मनसुं मन मिल जाय । उपर उपर माटि घसनी । उनकि कोन बराई ।।१।।

११९८। तुका कुटुंब छोरे रे । लरके जोरों सिर गुंदाय । जबथे इच्छा नहिं मुई । तब तूं किया काय ।।१।।

११९९। तुका इच्छा मीटइ तो । काहा करे जट खाक । मथीया गोला डारदिया तो । नहिं मिले फेरन ताक ।।१।।

१२००। ब्रीद मेरे साइंयाके । तुका चलावे पास । सुरा सो हि लरे हमसें । छोरे

तनकी आस ।।१।।

१२०१। कहे तुका भला भया । हुं हुवा संतनका दास । क्या जानूं केते मरता । जो न मिटती मनकी आस ।।१।।

१२०२। तुका और मिठाई क्या करूं रे । पाले बिकारपिंड । राम कहावे सो भली रूखी । माखन खांडखीर ।।१।।

।।३०।।

१२०३। म्हणसी नाहीं रे संचित । न करीं न करीं ऐसी मात ।।१।। ।।ध्रु।।। लाहो घेईं हरिनामाचा । जन्म जाऊं नेदीं साचा ।।ध्रु।। गळा पडेल यमफांसी । मग कैंचा हरि म्हणसी ।।२।। पुरलासाटीं देहाडा । एसें न म्हणें न म्हणे मूढा ।।३।। नरदेह दुबळा । ऐसें न म्हणें रे चांडाळा ।।४।। तुका म्हणे सांगों किती । सेकों तोंडीं पडेल माती ।।५।।

१२०४। संतांचा महिमा तो बहु दुर्गम । शाब्दिकांचें काम नाहीं येथें ।।१।। बहु धड जरी जाला म्हैस गाय । तरी होईल काय कामधेनु ।।२।। तुका म्हणे अंगें व्हावें तें आपण । तरी च महिमान येईल कळों ।।३।।

१२०५। नाहीं संतपण मिळतें हें हाटीं । हिंडतां कपाटीं रानीं वनीं ।।१।। नये मोल देतां धनाचिया राशी । नाहीं तें आकाशीं पाताळीं तें ।।२।। तुका म्हणे मिळे जिवाचिये साटीं । नाहीं तरी गोष्टी बोलों नये ।।३।।

१२०६। नामाची आवडी तो चि जाणा देव । न धंरीं संदेह कांहीं मनीं ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसें मी हें नाहीं बोलत नेणतां । आणोनि संमता संतांचिया ।।ध्रु।। नाम म्हणे तया आणीक साधन । ऐसें हें वचन बोलों नये ।।२।। तुका म्हणे सुख पावे या वचनीं । ज्याचीं शुद्धी दोन्ही मायबापें ।।३।।

१२०७। सुखें होतो कोठें घेतली सुती । बांधलिया गळा आपुले हातीं ।।१।। ।।ध्रु।।। काय करूं बहु गुंतलों आतां । नये सरतां मागें पुढें ।।ध्रु।। होतें गांठी तें सरलें येतां । आणीक माथां ऋण जालें ।।२।। सोंकरिलियाविण गमाविलें पिक । रांडापोरें भिके लावियेलीं ।।३।। बहुतांचीं बहु घेतली घरें । न पडे पुरें कांहीं केल्या ।।४।। तुका म्हणे कांहीं न धरावी आस । जावें हें सर्वस्व टाकोनियां ।।५।।

१२०८। न मनावें तैसें गुरूचें वचन । जेणें नारायण अंतरें तें ।। आड आला म्हून फोडियेला डोळा । बळिनें आंधळा शुक्र केला ।।१।। ।।ध्रु।।। करी देव तरी काय नव्हे एक । कां तुम्ही पृथक सिणा वांयां ।।ध्रु।। उल्लंघुनियां भ्रताराची आज्ञा । अन्न ऋषिपत्न्या घेउनि गेल्या ।। अवघे चि त्यांचें देवें केलें काज । धर्म आणि लाज राखियेली ।।२।। पितियासी पुत्रें केला वैराकार । प्रल्हादें असुर मारविला ।। बहुत विघ्नें केलीं तया आड । परि नाहीं कैवाड सांडियेला ।।३।। गौळणी करिती देवाशीं

व्याभिचार । सांडुनी आचार भ्रष्ट होती ।। तयांसी दिलें तें कवणासी नाहीं । अवघा अंतर्बाहीं तो चि जाला ।।४।। देव जोडे ते करावे अधर्म । अंतरे कर्म नाचरावें ।। तुका म्हणे हा जाणतो कळवळा । म्हणोनि अजामेळा उद्धरिलें ।।५।।

१२०९। अरे गिळलिं हो संसारें । कांहींतरि राखा खरें । दिला करूणाकरें । मनुष्यदेह सत्संग ।।१।। ।।ध्रु।।। येथें न घलीं न घलीं आड । संचितसा शब्द नाड । उठाउठीं गोड । बीजें बीज वाढवा ।।ध्रु।। केलें तें क्रियमाण । जालें तें संचित म्हण । प्रारब्ध जाण । उरवरित उरलें तें ।।२।। चित्त खोटें चालीवरि । रोग भोगाचे अंतरीं । रसने अनावरी । तुका म्हणे ढुंग वाहे ।।३।।

१२१०। अग्न तापलिया काया चि होमे । तापत्रयें संतप्त होती । संचित त्रिढयमाण प्रारब्ध तेथें । न चुके संसारस्थिति । राहाटघटिका जैसी फिरतां चि राहिली । भरली जाती एके रितीं । साधीं हा प्रपंच पंचाय अग्न । तेणें पावसील निजशांती रे ।।१।। ।।ध्रु।।। नारायणनाम नारायणनाम । नित्य करीं काम जिव्हामुखें । जन्मजराव्याधि पापपुण्य तेथें । नासती सकळ हि दुःखें ।।ध्रु।। शीत उष्ण वन सेवितां कपाट । आसनसमाधी साधीं । तप तीर्थ दान व्रत आचरण । यज्ञ नाना मन बुद्धी । भोगाभोग तेथें न चुकती प्रकार । जन्मजरादुःखव्याधि । साहोनि काम क्रोध अहंकार । आश्रमीं आढवनाश साधीं ।।२।। घोकितां अक्षर आढभमानविधि । निषेध लागला पाठी । वाद करितां निंदा घडती दोष । होय वज्रलेपो भविष्यति । दूषणाचें मूळ भूषण तुका म्हणे । सांडी मिथ्या खंती । रिघोनि संतां शरण सर्वभावें । राहें भलतिया स्थिती ।।३।।

१२११। नव्हे गुरूदास्य संसारियां । वैराग्य तरी भेणें कांपे विषयां । तैसें नाम नव्हे पंढरीया । जया सायास न लगती ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणोनि गोड सर्वभावें । आंघोळी न लगे तोंड धुवावें । अर्थचाड जीवें । न लगे भ्यावें संसारा ।।ध्रु।। कर्मा तंव न पुरे संसारिक । धर्म तंव फळदायक । नाम विठ्ठलाचें एक । नाशी दुःख भवाचें ।।२।। न लगे सांडणें मांडणें । आगमनिगमाचें देखणें । अवघें तुका म्हणे । विठ्ठलनामें आटलें ।।३।।

१२१२। नये इच्छूं सेवा स्वइच्छा जगाची । अवज्ञा देवाची घडे तेणें ।।१।। ।।ध्रु।।। देहाचा निग्रह त्याचें तो सांभाळी । मग नये कळिअंगावरी ।।ध्रु।। आपलिया इच्छा माता सेवा करी । न बाधी ते थोरी येणें क्षोभें ।।२।। तुका म्हणे सांडा देखीचे दिमाख । मोडसीचें दुःख गांड फाडी ।।३।।

१२१३। सत्य सत्यें देतें फळ । नाहीं लागत चि बळ ।।१।। ।।धृ।।। घ्यावे देवाचे ते पाय । धीर सकळ उपाय ।।ध्रु।। करावी च चिंता । नाहीं लागत तत्वता ।।२।। तुका म्हणे भावें । शरण म्हणवितां बरवें ।।३।।

१२१४। साधक जाले कळी । गुरूगुडीची लांब नळी ।।१।। ।।ध्रु।।। पचीं पडे मद्यपान । भांगभुर्का हें साधन ।।ध्रु।। अभेदाचें पाठांतर । आढत विषयीं पडिभर

।।२।। चेल्यांचा सुकाळ । पिंड दंड भंगपाळ ।।३।। सेवा मानधन । बरे इच्छेनें संपन्न ।।४।। सोंगाव्या नरकाडी । तुका बोडोनियां सोडी ।।५।।

१२१५। मज पाहातां हें लटिकें सकळ । कोठें मायाजाळ दावीं देवा ।।१।। ।।ध्रु।।। कोणाचा कोणासीं न धरे संबंध । आहे शुद्धबुद्ध ठायींचे ठायीं ।।ध्रु।। काढा जी आपुलें मोह बुंथा जाळें । नका लावूं बळें वेड आम्हां ।।२।। जीव शिव कांहीं ठेवियेलीं नांवें । सत्य तुम्हां ठावें असोनियां ।।३।। सेवेच्या आढभलाषें न धरा चि विचार । आम्हां दारोदार हिंडविलें ।।४।। आहे तैसें आतां कळलियावरी । परतें सांडा दुरी दुजेपण ।।५।। तुका म्हणे काय छायेचा आढभलाष । हंस पावे नाश तारागणीं ।।६।।

१२१६। पंचभूतांचा गोंधळ । केला एकेठायीं मेळ । लाविला सबळ । अहंकार त्यापाठीं ।।१।। ।।ध्रु।।। तेथें काय मी तें माझें । कोण वागवी हें ओझें । देहा केवीं रिझे । हें काळाचें भातुकें ।।ध्रु।। जीव न देखे मरण । धरी नवी सांडी जीर्ण । संचित प्रमाण । भोगा शुभा अशुभा ।।२।। इच्छा वाढवी ते वेल । खुंटावा तो खरा बोल । तुका म्हणे मोल । झाकलें तें पावेल ।।३।।

१२१७। पुसावेंसें हें चि वाटे । जें जें भेटे तयासी ।।१।। ।।ध्रु।।। देव कृपा करील मज । काय लाज राखील ।।ध्रु।। अवधियांचा विसर जाला । हा राहिला उद्योग ।।२।। तुका म्हणे चिंता वाटे । कोण भेटे सांगेसें ।।३।।

१२१८। जाळा तुम्ही माझें जाणतें मीपण । येणें माझा खुण मांडियेला ।।१।। ।।ध्रु।।। खादलें पचे तरि च तें हित । ओकलिया थीत पिंड पीडी ।।ध्रु।। तरि भलें भोगे जोडिलें तें धन । पडिलिया खानें जीवनासी ।।२।। तुका म्हणे मज तारीं गा विठ्ठला । नेणतां चि भला दास तुझा ।।३।।

१२१९। याती मतिहीन रूपें लीन दीन । आणीक अवगुण जाणोनियां ।।१।। ।।ध्रु।।। केला त्या विठ्ठलें माझा अंगीकार । ऐसा हा विचार जाणोनियां ।।ध्रु।। जें कांहीं करितों तें माझें स्वहित । आली हे प्रचित कळों चित्ता ।।२।। जालें सुख जीवा आनंद अपार । परमानंदें भार घेतला माझा ।।३।। तुका म्हणे यासी नांवाचा आढभमान । म्हणोनि शरण तारी बळें ।।४।।

१२२०। बहु उतावीळ भक्तीचिया काजा । होसी केशीराजा मायबापा ।।१।। ।।ध्रु।।। तुझ्या पायीं मज जालासे विश्वास । म्हणोनियां आस मोकलिली ।।ध्रु।। ऋषि मुनि सिद्ध साधक अपार । कळला विचार त्यांसी तुझा ।।२।। नाहीं नास तें सुख दिलें तयांस । जाले जे उदास सर्वभावें ।।३।। तुका म्हणे सुख न माये मानसीं । धरिलें जीवेंसी पाय तुझे ।।४।।

१२२१। मायामोहजाळीं होतों सांपडला । परि या विठ्ठला कृपा आली ।।१।। ।।ध्रु।।। काढूनि बाहेरि ठेविलों निराळा । कवतुक डोळां दाखविलें ।।ध्रु।। नाचे उडे माया

करी कवतुक । नाशवंत सुखें साच केलीं ।।२।। रडे फुंदे दुःखें कुटितील माथा । एकासी रडतां तें हि मरे ।।३।। तुका म्हणे मज वाटतें नवल । मी माझें हे बोल ऐकोनियां ।।४।।

१२२२। देहभाव आम्ही राहिलों ठेवूनि । निवांत चरणीं विठोबाच्या ।।१।। ।।ध्रु।।। आमुच्या हिताचा जाणोनि उपाव । तो चि पुढें देव करीतसे ।।ध्रु।। म्हणउनी नाहीं सुख दुःख मनीं । ऐकिलिया कानीं वचनाचें ।।२।। जालों मी निःसंग निवांत एकला । भार त्या विठ्ठला घालूनियां ।।३।। तुका म्हणे जालों जयाचे अंकित । तो चि माझें हित सर्व जाणे ।।४।।

१२२३। आलें फळ तेव्हां राहिलें पिकोन । जरी तें जतन होय देंठी ।।१।। ।।ध्रु।।। नामें चि सिद्धि नामें चि सिद्धि । व्यभिचारबुद्धि न पवतां ।।ध्रु।। चालिला पंथ तो पाववील ठाया । जरि आड तया नये कांहीं ।।२।। तुका म्हणें मध्यें पडती आघात । तेणें होय घात हानि लाभ ।।३।।

१२२४। निरोधाचें मज न साहे वचन । बहु होतें मन कासावीस ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणऊनि जीवा न साहे संगति । बैसतां एकांतीं गोड वाटे ।।ध्रु।। देहाची भावना वासनेचा संग । नावडे उबग आला यांचा ।।२।। तुका म्हणे देव अंतरे ज्यामुळें । आशामोहजाळें दुःख वाढे ।।३।।

१२२५। तुजशीं संबंध चि खोटा । परता परता रे थोंटा ।।१।। ।।ध्रु।।। देवा तुझें काय घ्यावें । आप आपणां ठकावें ।।ध्रु।। जेथें मुदल न ये हातां । व्याज मरावें लेखितां ।।२।। तुका म्हणे ऐसा । त्रिभुवनीं तुझा ठसा ।।३।।

१२२६। या चि हाका तुझे द्वारीं । सदा देखों ऋणकरी ।।१।। ।।ध्रु।।। सदा करिती खंड दंड । देवा बहु गा तूं लंड ।।ध्रु।। सुखें गोविसी भोजना । लपवूनियां आपणां ।।२।। एकें एक बुझविसी । तुका म्हणे ठक होसी ।।३।।

१२२७। आम्ही जाणों तुझा भाव । दृढ धरियेले पाव ।।१।। ।।ध्रु।।। फांकूं नेदूं चुकावितां । नेघों थोडें बहु देतां ।।ध्रु।। बहुता दिसाचें लिगाड । आलें होत होत जड ।।२।। तुका म्हणे आतां । नेघों सर्वस्व ही देतां ।।३।।

१२२८। ऋण वैर हत्या । हे तों न सुटे नेंदितां ।।१।। ।।ध्रु।।। हें कां नेणां पांडुरंगा । तुम्ही सांगतसां जगा ।।ध्रु।। माझा संबंध तो किती । चुकवा लोकाची फजिती ।।२।। तुका म्हणे या चि साठीं । मज न घेतां नये तुटी ।।३।।

१२२९। नाहीं मागितला । तुम्हां मान म्यां विठ्ठला ।।१।। ।।ध्रु।।। जे हे करविली फजिती । माझी एवढी जना हातीं ।।ध्रु।। नाहीं केला पोट । पुढें घालूनि बोभाट ।।२।। तुका म्हणे धरूनि हात । नाही नेलें दिवाणांत ।।३।।

१२३०। तूं पांढरा स्पटिक मणी । करिसी आणिकां त्याहुनि ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणोनि

तुझ्या दारा । न येत ठकती दातारा ।।ध्रु।। तुझी ठावी नांदणूक । अवघा बुडविला लोक ।।२।। तुका म्हणे ज्याचें घेसी । त्यास हें चि दाखविसी ।।३।।

१२३१। बोलतों निकुरें । नवहेत सलगीचीं उत्तरें ।।१।। ।।ध्रु।।। माझे संतापलें मन । परपीडा ऐकोन ।।ध्रु।। अंगावरि आलें । तोंवरि जाईल सोसिलें ।।२।। तुज भक्तांची आण देवा । जरि तुका येथें ठेवा ।।३।।

१२३२। बुद्धीचा जनिता लक्ष्मीचा पति । आठवितां चित्तीं काय नव्हे ।।१।। ।।ध्रु।।। आणिकां उपायां कोण वांटी मन । सुखाचें निधान पांडुरंग ।।ध्रु।। गीत गावों नाचों छंदें वावों टाळी । वैष्णवांचे मेळीं सुखरूप ।।२।। अनंत ब्रम्हांडें एके रोमावळी । आम्ही केला भोळीं भावें उभा ।।३।। लटिका हा केला संवसारासिंधु । मोक्ष खरा बंधु नाहीं पुढें ।।४।। तुका म्हणे ज्याच्या नामाचे अंकित । राहिलों निश्चिंत त्याच्या बळें ।।५।।

१२३३। न लगे मायेसी बाळें निरवावें । आपुल्या स्वभावें ओढे त्यासी ।।१।। ।।ध्रु।।। मज कां लागला करणें विचार । ज्याचा जार भार त्याचे माथां ।।ध्रु।। गोड धड त्यासी ठेवी न मागतां । समाधान खातां नेदी मना ।।२।। खेळतां गुंतलें उमगूनी आणी । बैसोनियां स्तनीं लावी बळें ।।३।। त्याच्या दुःखपणें आपण खापरीं । लाही तळीं वरी होय जैसी ।।४।। तुका म्हणे देह विसरे आपुला । आघात तो त्याला लागों नेदी ।।५।।

१२३४। ब्राम्हण तो नव्हे ऐसी ज्याची बुद्धि । पाहा श्रुतीमधीं विचारूनि ।।१।। ।।ध्रु।।। जयासी नावडे हरिनामकीर्तन । आणीक नृत्य न वैष्णवांचें ।।ध्रु।। सत्य त्याचे वेळे घडला व्यभिचार । मातेसी वेव्हार अंत्यजाचा ।।२।। तुका म्हणे येथें मानी आनसारिखें । तात्काळ तो मुखें कुष्ठ होय ।।३।।

१२३५। ब्राम्हण तो याती अंत्यज असतां । मानावा तत्वता निश्चयेसीं ।।१।। ।।ध्रु।।। रामकृष्णनामें उच्चारी सरळें । आठवी सांवळें रूप मनीं ।।ध्रु।। शांति क्षमा दया अलंकार अंगीं । अभंग प्रसंगीं धैर्यवंत ।।२।। तुका म्हणे गेल्या षडऊर्मी अंगें । सांडुनियां मग ब्रम्ह चि तो ।।३।।

१२३६। एक करिती गुरू गुरू । भोंवता भारू शिष्यांचा ।।१।। ।।ध्रु।।। पुंस नाहीं पाय चारी । मनुष्य परी कुतरीं ती ।।ध्रु।। परस्त्री मद्यपान । पेंडखान माजविलें ।।२।। तुका म्हणे निर्भर चित्तीं । अधोगती जावया ।।३।।

१२३७। एका पुरूषा दोघी नारी । पाप वसे त्याचे घरीं ।।१।। ।।ध्रु।।। पाप न लगे धुंडावें । लागेल तेणें तेथें जावें ।।ध्रु।। कांहीं दुसरा विचार । न लगे करावा चि फार ।।२।। असत्य जे वाणी । तेथें पापाची च खाणी ।।३।। सत्य बोले मुखें । तेथें उचंबळती सुखें ।।४।। तुका म्हणे दोन्ही । जवळी च लाभहानी ।।५।।

१२३८। जळतें संचित । ऐसी आहे धर्म नीत ।।१।। ।।ध्रु।।। माझ्या विठोबाचे पाय । वेळोवेळां मनीं ध्याय ।।ध्रु।। नेदी कर्म घडों । कोठें आडराणें पडों ।।२।। तुका म्हणे मळ । राहों नेदी ताप जाळ ।।३।।

१२३९। संतापाशीं बहु असावें मर्यादा । फलकटाचा धंदा उर फोडी ।।१।। ।।ध्रु।।। वासर तो भुंके गाढवाचेपरी । उडे पाठीवरि दंड तेणें ।।ध्रु।। समय नेणें तें वेडें चाहाटळ । अवगुणाचा ओंगळ मान पावे ।।२।। तुका म्हणे काय वांया चाळवणी । पिटपिटघाणी हागवणेची ।।३।।

१२४०। घेसी तरी घेईं संतांची हे भेटी । आणीक ते गोष्टी नको मना ।।१।। ।।ध्रु।।। सर्वभावें त्यांचें देव भांडवल । आणीक ते बोल न बोलती ।।ध्रु।। करिसील तो करीं संतांचा सांगत । आणीक ते मात नको मना ।।२।। बैससी तरी बैस संतां च मधीं । आणीक ते बुद्धि नको मना ।।३।। जासी तरि जाईं संतांचिया गांवां । होईल विसावा तेथें मना ।।४।। तुका म्हणे संत सुखाचे सागर । मना निरंतर धणी घेईं ।।५।।

१२४१। संतांचिये गांवी प्रेमाचा सुकाळ । नाहीं तळमळ दुःखलेश ।।१।। ।।ध्रु।।। तेथें मी राहीन होऊनि याचक । घालितील भीक ते चि मज ।।ध्रु।। संतांचिये गांवीं वरो भांडवल । अवघा विठ्ठल धन वित्त ।।२।। संतांचें भोजन अमृताचें पान । करित कीर्तन सर्वकाळ ।।३।। संतांचा उदीम उपदेशाची पेठ । प्रेमसुख साटीं घेती देती ।।४।। तुका म्हणे तेथें आणिक नाहीं परी । म्हणोनि भिकारी जालों त्यांचा ।।५।।

१२४२। संतांचें सुख जालें या देवा । म्हणऊनि सेवा करी त्यांची ।।१।। ।।ध्रु।।। तेथें माझा काय कोण तो विचार । वर्णावया पार महिमा त्यांचा ।।ध्रु।। निर्गुण आकार जाला गुणवंत । घाली दंडवत पूजोनियां ।।२।। तीर्थें त्यांची इच्छा करिती नित्यकाळ । व्हावया निर्मळ आपणांसी ।।३।। अष्टमा सिद्धींचा कोण आला पाड । वागों नेदी आड कोणी तया ।।४।। तुका म्हणे ते बळिया शिरोमणी । राहिलों चरणीं निकटवासें ।।५।।

१२४३। जो मानी तो देईल काई । न मनी तो नेईल काई ।।१।। ।।ध्रु।।। आम्हां विठ्ठल सर्वभूतीं । राहो चित्तीं भलतैसा ।।ध्रु।। आधीन तें जना काई । जल्पें वांयांविण ठायीं ।।२।। वंदी निंदी तुज तो गा । तुका म्हणे पांडुरंगा ।।३।।

१२४४। भावबळें कैसा जालासी लाहान । मागें संतीं ध्यान वर्णियेलें ।।१।। ।।ध्रु।।। तें मज उचित करूनियां देवा । दाखवीं केशवा मायबापा ।।ध्रु।। पाहोनियां डोळां बोलेन मी गोष्टी । आळगिंूनि मिठी देइन पांयीं ।।२।। चरणीं दृष्टी उभा राहेन समोर । जोडोनियां कर पुढें दोन्ही ।।३।। तुका म्हणे उत्कंठित वासना । पुरवीं नारायणा आर्त माझें ।।४।।

१२४५। कृपाळु म्हणोनि बोलती पुराणें । निर्धार वचनें यांचीं मज ।।१।। ।।ध्रु।।।

आणीक उपाय नेंणे चि मी कांहीं । तुझें वर्म ठायीं पडे तैसें ।।ध्रु।। नये धड कांहीं बोलतां वचन । रिघालों शरण सर्वभावें ।।२।। कृपा करिसी तरि थोडें तुज काम । माझा तरि श्रम बहु हरे ।।३।। तुका म्हणे मज दाखवीं श्रीमुख । हरेल या भूक डोळयिांची ।।४।।

१२४६। सर्वभावें आलों तुज चि शरण । कायावाचामनेंसहित देवा ।।१।। ।।ध्रु।।। आणीक दुसरें नये माझ्या मना । राहिली वासना तुझ्या पायीं ।।ध्रु।। माझिये वारचें कांहीं जडभारी । तुजविण वारी कोण एक ।।२।। तुझे आम्ही दास आमुचा तूं ऋणी । चालत दूरूनी आलें मागें ।।३।। तुका म्हणे आतां घेतलें धरणें । हिशोबाकारणें भेटी देईं ।।४।।

१२४७। कईं मात माझे ऐकती कान । बोलतां वचन संतां मुखीं ।।१।। ।।ध्रु।।। केला पांडूरंगें तुझा अंगीकार । मग होइल धीर माझ्या जीवा ।।ध्रु।। म्हणऊनि मुख अवलोकितों पाय । हे चि मज आहे थोरी आशा ।।२।। माझिया मनाचा हा चि विश्वास । न करीं सायास साधनांचे ।।३।। तुका म्हणे मज होईल भरवसा । तरलों मी ऐसा साच भाव ।।४।।

१२४८। दोन्ही हात ठेवुनि कटीं । उभा भीवरेच्या तटीं । कष्टलासी सा । भक्तिकाजें विठ्ठला ।।१।। ।।ध्रु।।। भागलासी मायबापा । बहु श्रम केल्या खेपा । आम्हालागीं सोपा । दैत्या काळ कृतांत ।।ध्रु।। होतासी क्षीरसागरीं । म दाटली असुरीं । म्हणोनियां घरीं । गौळयिांचे अवतार ।।२।। केला पुंडलिकें गोवा । तुज पंढरीसि देवा । तुका म्हणे भावा । साटीं हातीं सांपडसी ।।३।।

१२४९। गोड जालें पोट धालें । अवचित वाचे आलें । म्हणतां पाप गेलें । विठ्ठलसें वाचेसी ।।१।। ।।ध्रु।।। सत्य माना रे सकळ । उद्धरिला अजामेळ । पातकी चांडाळ । नामासाटीं आपुलिया ।।ध्रु।। चित्त पावलें आनंदा । सुखसमाधीतें सदा । म्हणतां गोविंदा । वेळोवेळां वाचेसी ।।२।। हें जाणती अनुभवी । जया चाड तो चोजवी । तुका म्हणे दावी । रूप तें चि अरूपा ।।३।।

१२५०। आंत हरि बाहेर हरि । हरिनें घरीं कोंडिलें ।।१।। ।।ध्रु।।। हरिनें कामा घातला चिरा । वित्तवरा मुकविलें ।।ध्रु।। हरिनें जीवें केली साटी । पाडिली तुटी सकळांसी ।।२।। तुका म्हणे वेगळा नव्हे । हरि भोवे भोंवताला ।।३।।

१२५१। हरिनें माझें हरिलें चित्त । भार वित्त विसरलें ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां कैसी जाऊं घरा । नव्हे बरा लौकिक ।।ध्रु।। पारखियांसी सांगतां गोष्टी । घरची कुटी खातील ।।२।। तुका म्हणे निवांत राहीं । पाहिलें पाहीं धणीवरि ।।३।।

।। भुपाळया ।। अभंग ।। ८।।

१२५२। बोलोनि दाऊं कां तुम्ही नेणा जी देवा । ठेवाल तें ठेवा पायीं तैसा रहेन

।।१।। ।।ध्रु।।। पांगुळलें मन कांहीं नाठवे उपाय । म्हणऊनि पाय जीवीं धरूनि रहिलों ।।ध्रु।। त्यांगें भोगें दुःख काय सांडावें मांडावें । ऐसी धरियेली जीवें माझ्या थोरी आशंका ।।२।। तुका म्हणे माते बाळा चुकलिया वनीं । न पवतां जननी दुःख पावे विठ्ठले ।।३।।

१२५३। ऐसी वाट पाहे कांहीं निरोप कां मूळ । कां हे कळवळ तुज उमटे चि ना ।।१।। ।।ध्रु।।। आवो पांडुरंगे पंढरीचे निवासे । लावूनियां आस चाळवूनी ठेविलें ।।ध्रु।। काय जन्मा येवूनियां केली म्यां जोडी । ऐसें घडीघडी चित्तां येतें आठवूं ।।२।। तुका म्हणे खरा न पवे चि विभाग । धिकारितें जग हें चि लाहों हिशोबें ।।३।।

१२५४। कां गा किविलवाणा केलें दीनाचा दीन । काय तुझी हीन शक्ति जालीसी दिसे ।।१।। ।।ध्रु।।। लाज येते मना तुझा म्हणवितां दास । गोडी नाहीं रस बोलिली यासारिखी ।।धृ।। लाजविलीं मागें संतांचीं हीं उत्तरें । कळों येतें खरें दुजें एकावरूनि ।।२।। तुका म्हणे माझी कोणें वदविली वाणी । प्रसादावांचूनि तुमचिया विठ्ठला ।।३।।

१२५५। जळों माझे कर्म वांया केली कटकट । जालें तैसें तंट नाहीं आलें अनुभवा ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां पुढें धीर काय देऊं या मना । ऐसें नारायणा प्रेरिलें तें पाहिजे ।।ध्रु।। गुणवंत केलों दोष जाणायासाटीं । माझें माझें पोटीं बळकट दूषण ।।२।। तुका म्हणे आहो केशीराजा दयाळा । बरवा हा लळा पाळयिैला शेवटीं ।।३।।

१२५६। कामें नेलें चित्त नेदी अवलोकूं मुख । बहु वाटे दुःख फुटों पाहे हृदय ।।१।। ।।ध्रु।।। कां जी सासुरवासी मज केलें भगवंता । आपुलिया सत्ता स्वाधीनता ते नाहीं ।।ध्रु।। प्रभातेसि वाटे तुमच्या यावें दर्शना । येथें न चले चोरी उरली राहे वासना ।।२।। येथें अवघे वांयां गेले दिसती सायास । तुका म्हणे नास दिले जाल्या वेचाचा ।।३।।

१२५७। जळोत तीं येथें उपजविती अंतराय । सायासाची जोडी माझी तुमचे पाय ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां मज साह्य येथें करावें देवा । तुझी घेईं सेवा सकळ गोवा उगवूनि ।।ध्रु।। भोगें रोगा जोडोनियां दिलें आणीकां । अरूचि ते हो कां आतां सकळांपासूनि ।।२।। तुका म्हणे असो तुझें मस्तकीं । नाहीं ये लौकिकीं आतां मज वर्तणें ।।३।।

१२५८। न संगतां तुम्हां कळों येतें अंतर । विश्वी विश्वंभर परिहार चि न लगे ।।१।। ।।ध्रु।।। परि हे अनावर आवरितां आवडी । अवसान ते घडी पुरों देत नाहीं ।।ध्रु।। काय उणे मज येथें ठेविलिये ठायीं । पोटा आलों तईंपासूनिया समर्थ ।।२।। तुका म्हणे अवघी आवरिली वासना । आतां नारायणा दुसरियापासूनि ।।३।।

१२५९। तुजसवें आम्हीं अनुसरलों अबळा । नको अंगीं कळा राहें हरी हीन देऊं

।।१।। ।।ध्रु।।। सासुरवासा भीतों जीव ओढे तुजपाशीं । आतां दोहींविशीं लज्जा राखें आमुची ।।ध्रु।। न कळतां संग जाला सहज खेळतां । प्रवर्तली चिंता मागिलांचियावरि ।।२।। तुका म्हणे असतां जैसें तैसें बरवें । वचन या भावें वेचुनियां विनटलों ।।३।।

१२६०। रवि दीप हीरा दाविती देखणें । अदृश्य दर्शनें संतांचे नी ।।ध्रु।।। त्यांचा महिमा काय वणूआ मी पामर । न कळे तो साचार ब्रम्हादिकां ।।ध्रु।। तापली चंदन निववितो कुडी । त्रिगुण तो काढी संतसंग ।।२।। मायबापें पिंड पाळयिेला माया । जन्मरण जाया संतसंग ।।३।। संतांचें वचन वारी जन्मदुःख । मिष्टान्न तें भूकनिवारण ।।४।। तुका म्हणे जवळी न पाचारितां जावें । संतचरणीं भावें रिघावया ।।५।।

१२६१। हरि हरि तुम्हीं म्हणारे सकळ । तेणें मायाजाळ तुटईल ।।१।। ।।ध्रु।।। आणिका नका कांहीं गाबाळाचे भरी । पडों येथें थोरी नागवण ।।ध्रु।। भावें तुळसीदळ पाणी जोडा हात । म्हणावा पतित वेळोवेळां ।।२।। तुका म्हणे ही तंव कृपेचा सागर । नामासाटीं पार पाववील ।।३।।

१२६२। ऐसे कुळीं पुत्र होती । बुडविती पूर्वजा ।।१।। ।।ध्रु।।। चाहाडी चोरी भांडवला । वांटा आला भागासी ।।ध्रु।। त्याचियानें दुःखी मही । भार तेही न साहे ।।२।। तुका म्हणे ग्रामपशु । केला नाशु आयुष्या ।।३।।

१२६३। गांठोळीस धन भाकावी करूणा । दावूनि सज्जना कींव पीडी ।।१।। ।।ध्रु।।। नाठेळाची भक्ति कुचराचें बळ । कोरडें वोंगळ मार खाय ।।ध्रु।। सांडोव्यासी घाली देवाची करंडी । विल्हाळ त्या धोंडी पूजा दावी ।।२।। तुका म्हणे ऐसे माकडाचे छंद । अवघे धंदधंद सिंदळीचे ।।३।।

१२६४। कैसें असोनि ठाउकें नेणां । दुःख पावाल पुढिले पेणा ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां जागें रे भाई जागें रे । चोर निजल्या नाडूनि भागे रे ।।ध्रु।। आतां नको रे भाई नका रे । आहे गांठीं तें लुटवूं लोकां रे ।।२।। तुका म्हणे एकांच्या घायें । कां रे जाणोनि न धरा भये ।।३।।

१२६५। मुदल जतन जालें । मग लाभाचें काय आलें ।।१।। ।।ध्रु।।। घरीं देउनि अंतर गांठी । राखा पारिख्यां न सुटे मिठी ।।ध्रु।। घाला पडे थोडें च वाटे । काम मैंदाचें च पेटे ।।२।। तुका म्हणे वरदळ खोटें । फांसे अंतरिंच्या कपटें ।।३।।

१२६६। मज अंगाच्या अनुभवें । काई वाईट बरें ठावें ।।१।। ।।ध्रु।।। जालो दोहींचा देखणा । नये मागें पुढें ही मना ।।ध्रु।। वोस वसती ठावी । परि हे चाली दुःख पावी ।।२।। तुका म्हणे घेऊं देवा । सवें करूनि बोळावा ।।३।।

१२६७। पाववावें ठाया । ऐसें सवें बोलों तया ।।१।। ।।ध्रु।।। भावा ऐसी त्रिढया राखे

। खोटया खोटेपणें वाखे ।।ध्रु।। न ठेवूं अंतर । कांहीं भेदाचा पदर ।।२।। तुका म्हणे जीवें भावें । नित्यां सत्या मानविजे देवें ।।३।।

१२६८। मोल देऊनियां सांटवावे दोष । नटाचे ते वेष पाहोनियां ।।१।। ।।ध्रु।।। हरिदासां मुखें हरिकथाकीर्तन । तेथें पुण्यें पुण्य विशेषता ।।ध्रु।। हरितील वस्त्रें गोपिकांच्या वेशें । पाप त्यासरिसें मात्रागमन ।।२।। तुका म्हणे पाहा ऐसें जालें जन । सेवाभक्तिहीन रसीं गोडी ।।३।।

१२६९। बहुक्षीदक्षीण । आलों सोसुनियां वन ।।१।। ।।ध्रु।।। विठोबा विसांवया विसांवया । पडों देई पायां ।।ध्रु।। बहुतां काकुलती । आलों सोसिली फजिती ।।२।। केली तुजसाटीं । तुका म्हणे येवढी आटी ।।३।।

१२७०। कांगा धर्म केला । असोन सत्तेचा आपुला ।।१।। ।।ध्रु।।। उभाउभीं पाय जोडीं । आतां फांकों नेदीं घडी ।।ध्रु।। नको सोडूं ठाव । आतां घेऊं नेदीं वाव ।।२।। तुका म्हणे इच्छा । तैसा करीन सरिसा ।।३।।

१२७१। तुमची तों भेटी नव्हे ऐसी जाली । कोरडी च बोली ब्रम्हज्ञान ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां न बोलवें ऐसें वाटे देवा । संग न करावा कोणांसवें ।।ध्रु।। तुम्हां निमित्यासी सांपडलें अंग । नेदावा हा संग विचारिलें ।।२।। तुका म्हणे माझी राहिली वासना । आवडी दर्शनाची च होती ।।३।।

१२७२। आहे तें चि आम्ही मागों तुजपाशीं । नेव्हों तुज ऐसीं त्रिढयानष्टें ।।१।। ।।ध्रु।।। न बोलावीं तों च वर्मे बरें दिसे । प्रकट ते कैसे गुण करूं ।।ध्रु।। एका ऐसें एका द्यावयाचा मोळा । कां तुम्हां गोपाळा नाहीं ऐसा ।।२।। तुका म्हणे लोकां नाहीं कळों आलें । करावें आपुलें जतन तों ।।३।।

१२७३। आम्हीं याची केली सांडी । कोठें तोंडीं लागावें ।।१।। ।।ध्रु।।। आहे तैसा असो आतां चिंतें चिंता वाढते ।।ध्रु।। बोलिल्याचा मानी सीण । भिन्न भिन्न राहावें ।।२।। तुका म्हणे आम्हांपाशीं । धीराऐसी जतन ।।३।।

१२७४। आम्हांपाशीं याचें बळ । कोण काळवरी तों ।।१।। ।।ध्रु।।। करूनि ठेलों जीवेंसाटीं । होय भेटी तोंवरि ।।ध्रु।। लागलों तों न फिरें पाठी । पडिल्या गांठी वांचूनि ।।२।। तुका म्हणे अवकाशें । तुमच्या ऐसें होवया ।।३।।

१२७५। बोलिलें चि बोलें पडपडताळूनि । उपजत मनीं नाहीं शंका ।।१।। ।।ध्रु।।। बहुतांची माय बहुत कृपाळ । साहोनि कोल्हाळ बुझाविसी ।।ध्रु।। बहुतांच्या भावें वांटिसी भातुकें । बहु कवतुकें खेळविसी ।।२।। तुका म्हणे ऐसें जाणतसों वर्म । करणें तों श्रम न वजे वांयां ।।३।।

।।१२।।

१२७६। कोठें भोग उरला आतां । आठवितां तुज मज ।।१।। ।।ध्रु।।। आड कांहीं

नये दुजें । फळ बीजें आणिलें ।।ध्रु।। उद्वेग ते वांयांविण । कैंचा सीण चिंतनें ।।२।। तुका म्हणे गेला भ्रम । तुमच्या धर्मे पायांच्या ।।३।।

१२७७। संसार तो कोण देखे । आम्हां सखे हरिजन ।।१।। ।।ध्रु।।। काळ ब्रम्हानंदें सरे । आवडी उरे संचली ।।ध्रु।। स्वप्नीं ते ही नाहीं चिंता । रात्री जातां दिवस ।।२।। तुका म्हणे ब्रम्हरसें । होय सरिसें भोजन ।।३।।

१२७८। पडियेलों वनीं थोर चिंतवनी । उसीर कां आझूनि लावियेला ।।१।। ।।ध्रु।।। येईं गा विठ्ठला येईं गा विठ्ठला । प्राण हा फुटला आळवितां ।।ध्रु।। काय तुज नाहीं लौकिकाचीं शंका । आपुल्या बाळका मोकलितां ।।२।। तुका म्हणे बहु खंती वाटे जीवा । धरियेलें देवा दुरी दिसे ।।३।।

१२७९। आपुले गांवींचें न देखसें जालें । परदेसी एकले किती कंठूं ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणऊनि पाहें मूळ येतां वाटे । जीवलग भेटे कोणी तरी ।।ध्रु।। पाहातां अवघ्या दिसतील दिशा । सकळ ही वोसा दृष्टीपुढें ।।२।। तुका म्हणे कोणी न संगे वारता । तुझी वाटे चिंता पांडुरंगा ।।३।।

१२८०। जन तरी देखें गुंतलें प्रपंचें । स्मरण तें त्याचें त्यासी नाहीं ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणऊनि मागें परतलें मन । घालणीचें रान देखोनियां ।।ध्रु।। इंद्रियांचा गाजे गोंधळ ये ठायीं । फोडतसे डोई अहंकार ।।२।। तुका म्हणे देवा वासनेच्या आटें । केलीं तळपटें बहुतांचीं ।।३।।

१२८१। धांवे त्यासी फावे । दुजे उगवूनि गोवे ।।१।। ।।ध्रु।।। घ्यावें भरूनियां घर । मग नाहीं येरझार ।।ध्रु।। धणी उभें केलें । पुंडलिकें या उगलें ।।२।। तुका म्हणे ठसा । गेला पडोनियां ऐसा ।।३।।

१२८२। लाहानपण दे गा देवा । मुंगी साखरेचा रवा ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐरावत रत्न थोर । तया अंकुशाचा मार ।।ध्रु।। ज्याचे अंगीं मोठेपण । तया यातना कठीण ।।२।। तुका म्हणे जाण । व्हावें लाहनाहुनि लाहन ।।३।।

१२८३। नीचपणा बरवें देवा । न चले कोणाचा ही दावा ।।१।। ।।ध्रु।।। महा पुरें झाडें जाती । तेथें लव्हाळे राहाती ।।ध्रु।। येतां सिंधूच्या लहरी । नम्र होतां जाती वरि ।।२।। तुका म्हणे कळ । पाय धरिल्या न चले बळ ।।३।।

१२८४। उष्टया पत्रावळी करूनियां गोळा । दाखविती कळा कवित्वाची ।।१।। ऐसे जे पातकी ते नरकीं पचती । जोंवरी भ्रमती चंद्रसूर्य ।।२।। तुका म्हणे एक नारायण घ्याईं । वरकडा वाहीं शोक असे ।।३।।

१२८५। आवडीच्या मतें करिती भजन । भोग नारायणें म्हणती केला ।।१।। ।।ध्रु।।। अवघा देव म्हणे वेगळें तें काय । अर्थासाठीं डोय फोडूं पाहे ।।ध्रु।। लाजे कमंडल धरितां भोपळा । आणीक थीगळा प्रावरणा ।।२।। शाला गडवे धातुद्रव्यइच्छा चित्तीं ।

नैश्वर्य बोलती अवघें मुखें ।।३।। तुका म्हणे यांस देवा नाहीं भेटी । ऐसे कल्पकोटि जन्म घेतां ।।४।।

१२८६। म्हणतां हरिदास कां रे नाहीं लाज । दीनास महाराज म्हणसी हीना ।।१।। ।।ध्रु।।। काय ऐसें पोट न भरे तें गेलें । हालविसी कुले सभेमाजी ।।२।। तुका म्हणे पोटें केली विटंबना । दीन जाला जना कींव भाकी ।।३।।

१२८७। रिद्धिसिद्धी दासी कामधेनु घरीं । परि नाहीं भाकरी भक्षावया ।।१।। ।।ध्रु।।। लोडें बालिस्तें पलंग सुपति । परि नाहीं लंगोटी नेसावया ।।ध्रु।। पुसाल तरि आम्हां वैकुंठींचा वास । परि नाहीं राहृयास ठाव कोठें ।।२।। तुका म्हणे आम्ही राजे त्रैलोक्याचे । परि नाहीं कोणाचें उणें पुरें ।।३।।

१२८८। घरोघरीं अवघें जालें ब्रम्हज्ञान । परि मेळवण बहु माजी ।।१।। ।।ध्रु।।। निरें कोणापाशीं होय एकरज । तरि द्या रे मज दुर्बळासी ।।ध्रु।। आशा तृष्णा माया कालवूनि दोन्ही । दंभ तो दूरोनि दिसतसे ।।२।। काम क्रोध लोभ सिणवी बहुत । मेळवूनि आंत काळकूट ।।३।। तुका म्हणे तेथें कांहीं हातां नये । आयुष्य मोलें जाये वांयांविण ।।४।।

१२८९। अवघ्या भूतांचें केलें संतर्पण । अवघी च दान दिली भूमि ।।१।। ।।ध्रु।।। अवघा चि काळ दिनरात्रशुद्धी । साधियेली विधि पर्वकाळ ।।ध्रु।। अवघीं च तीर्थे व्रतें केले याग । अवघें चि सांग जालें कर्म ।।२।। अवघें चि फळ आलें आम्हां हातां । अवघें चि अनंता समर्पिलें ।।३।। तुका म्हणे आतां बोलों अबोलणें । कायावाचामनें उरलों नाहीं ।।४।।

१२९०। महुरा ऐसीं फळें नाहीं । आलीं कांहीं गळती ।।१।। ।।ध्रु।।। पक्वदशे येती थोडीं । नास आढी वेचे तों ।।ध्रु।। विरळा पावे विरळा पावे । अवघड गोवे सेवटाचे ।।२।। उंच निंच परिवार देवी । धन्या ठावी चाकरी ।।३।। झळकें तेथें पावे आणी । ऐसे क्षणी बहु थोडे ।।४।। पावेल तो पैल थडी । म्हणों गडी आपुला ।।५।। तुका म्हणे उभार्यिनें । कोण खरें मानितसे ।।६।।

१२९१। अवघ्या उपचारा । एक मन चि दातारा ।।१।। ।।ध्रु।।। घ्यावी घ्यावी हे चि सेवा । माझी दुर्बळाची देवा ।।ध्रु।। अवघियाचा ठाव । पायांवरि जीवभाव ।।२।। चित्ताचे आसन । तुका करितो कीर्तन ।।३।।

१२९२। आली सलगी पायांपाशीं । होइल तैसी करीन ।।१।। ।।ध्रु।।। आणीक आम्हीं कोठें जावें । येथें जीवें वेचलों ।।ध्रु।। अवघ्या निरोपणा भाव । हा चि ठाव उरलासे ।।२।। तुका म्हणे पाळीं लळे । कृपाळुवे विठ्ठले ।।३।।

१२९३। देह आणि देहसंबंधें निंदावीं । इतरें वंदावीं श्वानशूकरें ।।१।। ।।ध्रु।।। येणें नांवें जाला मी माझ्याचा झाडा । मोहा नांवें खोडा गर्भवास ।।ध्रु।। गृह आणि वित्त

स्वदेशा विटावें । इतरा भेटावें श्वापदझाडां ।।२।। तुका म्हणे मी हें माझें न यो वाचे । येणें नांवें साचे साधुजन ।।३।।

१२९४। देवाचिये माथां घालुनियां भार । सांडीं कळविर ओंवाळूनि ।।१।। ।।ध्रु।।। नाथिला हा छंद आढभमान अंगीं । निमित्याचे वेगीं सारीं ओझें ।।ध्रु।। करूणावचनीं लाहो एकसरें । नेदावे दुसरें आड येऊं ।।२।। तुका म्हणे सांडीं लटिक्याचा संग । आनंद तो मग प्रगटेल ।।३।।

१२९५। देह नव्हे मी हें सरे । उरला उरे विठ्ठल ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणऊनि लाहो करा । काळ सारा चिंतनें ।।ध्रु।। पाळणाची नाहीं चिंता । ठाव रिता देवाचा ।।२।। तुका म्हणे जीवासाटीं । देव पोटीं पडेल ।।३।।

१२९६। पृथक मी सांगों किती । धर्म नीती सकळां ।।१।। ।।ध्रु।।। अवघियांचा एक ठाव । शुद्ध भाव विठ्ठलीं ।।ध्रु।। क्षराअक्षराचा भाग । करा लाग पंढरीये ।।२।। तुका म्हणे आगमींचें । मथिलें साचें नवनीत ।।३।।

१२९७। पुण्यविकरा तें मातेचें गमन । भाडी ऐसें धन विटाळ तो ।।१।। ।।ध्रु।।। आत्महत्यारा हा विषयांचा लोभी । म्हणावें तें नाभी करवी दंड ।।ध्रु।। नागवला अल्प लोभाचिये साटीं । घेऊनि कांचवटि परिस दिला ।।२।। तुका म्हणे हात झाडिले परत्रीं । श्रम तो चि श्रोत्रीं वेठी केली ।।३।।

१२९८। अंतरींचें ध्यान । मुख्य या नांवें पूजन ।।१।। ।।ध्रु।।। उपाधि तें अवघें पाप । गोड निरसतां संकल्प ।।ध्रु।। आज्ञा पाळावी हा धर्म । जाणते हो जाणा वर्म ।।२।। तुका म्हणे वृत्ति । आढवट हे सहज स्थिति ।।३।।

१२९९। मूळ करणें संतां । नाहीं मिळत उचिता ।।१।। ।।ध्रु।।। घडे कासायानें सेवा । सांग ब्रम्हांडाच्या जीवा ।।ध्रु।। सागर सागरीं । सामावेसी कैंची थोरी ।।२।। तुका म्हणे भावें । शरण म्हणवितां बरवें ।।३।।

१३००। बरवी नामावळी । तुझी महादोषां होळी ।।१।। ।।ध्रु।।। जालें आम्हांसी जीवन । धणीवरि हें सेवन ।।ध्रु।। सोपें आणि गोड । किती अमृता ही वाड ।।२।। तुका म्हणे अच्युता । आमचा कल्पतरू दाता ।।३।।

१३०१। तृषाकाळीं उदकें भेटी । पडे मिठी आवडीची ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसियाचा हो कां संग । जिवलग संतांचा ।।ध्रु।। मिष्टान्नाचा योग भुके । म्हणतां चुके पुरेसें ।।२।। तुका म्हणे माते बाळा । कळवळा भेटीचा ।।३।।

१३०२। कुचराचे श्रवण । गुणदोषांवरि मन ।।१।। ।।ध्रु।।। असोनियां नसे कथे । मूर्ख अभाग्य तें तेथें ।।ध्रु।। निरर्थक कारणीं । कान डोळे वेची वाणी ।।२।। पापाचे सांगाती । तोंडीं ओढाळांचे माती ।।३।। हिताचिया नांवें । वोस पडिले देहभावें ।।४।। फजीत करूनि सांडीं । तुका करी बोडाबोडी ।।५।।

१३०३। जग तरि आम्हां देव । परि हे निंदितों स्वभाव ।।१।। ।।ध्रु।।। येतो हिताचा कळवळा । पडती हातीं म्हून काळा ।।ध्रु।। नाहीं कोणी सखा । आम्हां निपराध पारिखा ।।२।। उपक्रमें वदे । तुका वर्मासी तें भेदे ।।३।।

१३०४। सोपें वर्म आम्हां सांगितलें संतीं । टाळ दिंडी हातीं घेउनि नाचा ।।१।। ।।ध्रु।।। समाधीचें सुख सांडा ओंवाळून । ऐसें हें कीर्तन ब्रम्हरस ।।ध्रु।। पुढती घडे चढतें सेवन आगळें । भक्तिभाग्यबळें निर्भरता ।।२।। उपजों चि नये संदेह चित्तासी । मुक्ति चारी दासी हरिदासांच्या ।।३।। तुका म्हणे मन पावोनि विश्रांती । त्रिविध नासती ताप क्षणें ।।४।।

१३०५। गंगा न देखे विटाळ । तें चि रांजणीं ही जळ ।।१।। ।।ध्रु।।। अल्पमहदा नव्हे सरी । विटाळ तो भेद धरी ।।ध्रु।। काय खंडिली भूमिका । वर्णा पायरिकां लोकां ।।२।। तुका म्हणे अगीविण । बीजें वेगळीं तों भिन्न ।।३।।

१३०६। देवावरिल भार । काढूं नये कांहीं पर ।।१।। ।।ध्रु।।। तानभुके आठवण । घडे तें बरें चिंतन ।।ध्रु।। देखावी निश्चिंती । ते चि अंतर श्रीपती ।।२।। वैभव सकळ । तुका मानितो विटाळ ।।३।।

१३०७। थुंकोनियां मान । दंभ करितों कीर्तन ।।१।। ।।ध्रु।।। जालों उदासीन देहीं । एकाविण चाड नाहीं ।।ध्रु।। अर्थ अनर्थ सारिखा । करूनि ठेविला पारिखा ।।२।। उपाधिवेगळा । तुका राहिला सोंवळा ।।३।।

१३०८। काय ह्याचें घ्यावें । नित्य नित्य कोणें गावें ।।१।। ।।ध्रु।।। केलें हरिकथेनें वाज । अंतरोनी जाते निज ।।ध्रु।। काम संसार । अंतरीं हे करकर ।।२।। तुका म्हणे हेंड । ऐसे मानिती ते लंड ।।३।।

१३०९। वदे साक्षत्वेंसी वाणी । नारायणीं मिश्रित ।।१।। ।।ध्रु।।। न लगे कांहीं चाचपावें । जातों भावें पेरीत ।।ध्रु।। भांडार त्या दातियांचें । मी कैचें ये ठायी ।।२।। सादावीत गेला तुका । येथें एकाएकीं तो ।।३।।

१३१०। ऐसी जिव्हा निकी । विठ्ठल विठ्ठल कां न घोकी ।।१।। ।।ध्रु।।। जेणें पाविजे उद्धार । तेथें राखावों अंतर ।।ध्रु।। गुंपोनि चावटी । तेथें कोणा लाभें भेटी ।।२।। तुका म्हणे कळा । देवाविण अमंगळा ।।३।।

१३११। साजे अळंकार । तरि भोगितां भ्रतार ।।१।। ।।ध्रु।।। व्यभिचारा टाकमटिका । उपहास होती लोकां ।।ध्रु।। शूरत्वाची वाणी । रूप मिरवे मंडणीं ।।२।। तुका म्हणे जिणें । शतीर्विण लाजिरवाणें ।।३।।

१३१२। मानामान किती । तुझ्या क्षुल्लका संपत्ती ।।१।। ।।ध्रु।।। जा रे चाळवीं बापुडीं । कोणी धरिती तीं गोडी ।।ध्रु।। रिद्धिसिद्धी देसी । आम्हीं चुंभळें नव्हों तैसीं ।।२।। तुका म्हणे ठका । ऐसें नगाविलें लोकां ।।३।।

१३१३। पाहातोसी काय । आतां पुढें करीं पाय ।।१।। ।।ध्रु।।। वरि ठेवूं दे मस्तक । ठेलों जोडूनि हस्तक ।।ध्रु।। बरवें करीं सम । नको भंगों देऊं प्रेम ।।२।। तुका म्हणे चला । पुढती सामोरे विठ्ठला ।।३।।

१३१४। भक्त ऐसे जाणा जे देहीं उदास । गेले आशापाश निवारूनि ।।१।। ।।ध्रु।।। विषय तो त्यांचा जाला नारायण । नावडे धन जन माता पिता ।।ध्रु।। निर्वाणीं गोविंद असे मागेंपुढें । कांहीं च सांकडें पडों नेदी ।।२।। तुका म्हणे सत्य कर्मा व्हावें साह्ये । घातलिया भये नर्का जाणें ।।३।।

१३१५। तों च हीं क्षुल्लकें सखीं सहोंदरें । नाहीं विश्वंभरें वोळखी तों ।।१।। ।।ध्रु।।। नारायण विश्वंभर विश्वपिता । प्रमाण तो होतां सकळ मिथ्या ।।ध्रु।। रवि नुगवे तों दीपिकांचें काज । प्रकाशें तें तेज सहज लोपे ।।२।। तुका म्हणे देहसंबंध संचितें । कारण निरूतें नारायणीं ।।३।।

१३१६। यज्ञ भूतांच्या पाळणा । भेद कारिया कारणा । पावावया उपासना । ब्रम्हास्थानीं प्रस्थान ।।१।। ।।ध्रु।।। एकी परी पडिलें भागीं । फळ बीजाचिये अंगीं । धन्य तो चि जगीं । आदि अंत सांभाळी ।।ध्रु।। आवश्यक तो शेवट । मागें अवघी खटपट । चालों जाणे वाट । ऐसा विरळा एखादा ।।२।। तुका होवोनि निराळा । क्षराअक्षरावेगळा । पाहे निगमकळा । बोले विठ्ठलप्रसादें ।।३।।

१३१७। वेदपुरूष तरि नेती कां वचन । निवडूनि भिन्न दाखविलें ।।१।। ।।ध्रु।।। तुझीं वर्में तूं चि दावूनि अनंता । होतोसी नेणता कोण्या गुणें ।।ध्रु।। यज्ञाचा भोक्ता तरि कां नव्हे सांग । उणें पडतां अंग क्षोभ घडे ।।२।। वससी तूं या भूतांचे अंतरीं । तरि कां भेद हरी दावियेला ।।३।। तपतिर्थाटणें तुझें मूर्तिदान । तरि कां आढभमान आड येतो ।।४।। आतां क्षमा कीजे विनवितो तुका । देऊनियां हाका उभा द्वारीं ।।५।।

लोहागांवीं स्वामींच्या अंगावर ऊन पाणी घातलें- तो अभंग ।। १।।

१३१८। जळे माझी काया लागला वोणवा । धांवा रे केशवा मायबापा ।।१।। ।।ध्रु।।। पेटली सकळ कांति रोमावळी । नावरी हे होळी दहन जालें ।।ध्रु।। फुटोनियां दोन्ही भाग होऊं पाहे । पाहातेसी काय हृदय माझें ।।२।। घेऊनि जीवन धांवें लवलाहीं । कवणाचें कांहीं न चले येथें ।।३।। तुका म्हणे माझी तें होसी जननी । आणीक निर्वाणीं कोण राखे ।।४।।

।।१।।

१३१९। अभक्त ब्राम्हण जळो त्याचें तोंड । काय त्यासी रांड प्रसवली ।।१।। ।।ध्रु।।। वैष्णव चांभार धन्य त्याची माता । शुद्ध उभयतां कुळ याती ।।ध्रु।। ऐसा हा निवाडा जालासे पुराणीं । नव्हे माझी वाणी पदरींची ।।२।। तुका म्हणे आगी लागो थोरपणा

। दृष्टी त्या दुर्जना न पडो माझी ।।३।।

नामदेव व पांडुरंग यांनीं स्वप्नांत येऊन स्वामीस आज्ञा केली कीं कवित्व करणें-ते अभंग ।। २ ।।

१३२०। नामदेवें केलें स्वप्नामाजी जागें । सवें पांडुरंगें येऊनियां ।।१।। ।।ध्रु।।। सांगितलें काम करावें कवित्व । वाउगें निमित्य बोलों नको ।।ध्रु।। माप टाकी सळ धरिली विठ्ठलें । थापटोनि केलें सावधान ।।२।। प्रमाणांची संख्या सांगे शत कोटी । उरले शेवटीं लावी तुका ।।३।।

१३२१। द्याल ठाव तरि राहेन संगती । संतांचे पंगती पायांपाशीं ।।१।। ।।ध्रु।।। आवडीचा ठाव आलोंसें टाकून । आतां उदासीन न धरावें ।।ध्रु।। सेवटील स्छळ नीच माझी वृत्ति । आधारें विश्रांती पावईन ।।२।। नामदेवापायीं तुक्या स्वप्नीं भेटी । प्रसाद हा पोटीं राहिलासे ।।३।।

।।२।।

१३२२। त्रिपुटीच्या योगें । कांहीं नव्हे कोणां जोगें । एक जातां लागें । एक पाठीं लागतें ।।१।। ।।ध्रु।।। मागें पुढें अवघा काळ । पळों नये न चले बळ । करितां कोल्हाळ । कृपे खांदां हरि वाहे ।।ध्रु।। पापपुण्यात्मयाच्या शक्ती । असती योजिल्या श्रीपती । यावें काकुलती । तेथें सत्तानायेका ।।२।। तुका उभा पैल थडी । तरि हे प्रकाश निवडी । घातल्या सांगडी । तापे पेटीं हाकारी ।।३।।

१३२३। देखण्याच्या तीन जाती । वेठी वार्ता अत्यंतीं ।।१।। ।।ध्रु।।। जैसा भाव तैसें फळ । स्वातीतोय एक जळ ।।ध्रु।। पाहे संग आणि जेवी । अंतर महदंतर तेवी ।।२।। तुका म्हणे हिरा । पारखियां मूढां गारा ।।३।।

१३२४। अनुभवें अनुभव अवघा चि साधिला । तरि स्छिरावला मनु ठायीं ।।१।। ।।ध्रु।।। पिटूनियां मुसे आला अळंकार । दग्ध तें असार होऊनियां ।।ध्रु।। एक चि उरलें कायावाचामना । आनंद भुवनामाजी त्रयीं ।।२।। तुका म्हणे आम्ही जिंकिला संसार । होऊनि विंढकर विठोबाचे ।।३।।

१३२५। ऐसिया संपत्ती आम्हां संवसारी । भोगाचिया परि काय सांगों ।।१।। ।।ध्रु।।। काम तो कामना भोगीतसे देवा । आळगिंणें हेवा चरण चुंबीं ।।ध्रु।। शांतीच्या संयोगें निरसला ताप । दुसरें तें पाप भेदबुद्धि ।।२।। तुका म्हणे पाहें तिकडें सारिखें । आपुलें पारिखे निरसलें ।।३।।

१३२६। राम राज्य राम प्रजा लोकपाळ । एक चि सकळ दुजें नाहीं ।।१।। ।।ध्रु।।। मंगळावांचूनि उमटेना वाणी । अखंड चि खाणी एकी रासी ।।ध्रु।। मोडलें हें स्वामी ठावाठाव सेवा । वाढवावा हेवा कोणा अंगें ।।२।। तुका म्हणे अवघें दुमदुमिलें देवें ।

उरलें तें गावें हें चि आतां ।।३।।

१३२७। निवडोनि वाण काढिले निराळे । प्रमाण डोहळे यावरि ते ।।१।। ।।ध्रु।।। जयाचा विभाग तयासी च फळे । देखणें निराळें कौतुकासी ।।ध्रु।। शूर तो ओळखे घायडायहात । येरां होइल मात सांगायासी ।।२।। तुका म्हणे माझी केळवते वाणी । केला निजस्छानीं जाणवसा ।।३।।

१३२८। याजसाटीं केला होता अटाहास । शेवटचा दिस गोड व्हावा ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां निश्चितीनें पावलों विसांवा । खुंटलिया धांवा तृष्णेचिया ।।ध्रु।। कवतुक वाटे जालिया वेचावें । नांव मंगळाचें तेणें गुणें ।।२।। तुका म्हणे मुक्ति परिणिली नोवरी । आतां दिवस चारी खेळीमेळीं ।।३।।

१३२९। भक्तीचिया पोटीं रत्नाचिया खाणी । ब्रम्हींची ठेवणी सकळ वस्तु ।।१।। ।।ध्रु।।। माउलीचे मागें बाळकांची हरी । एका सुत्रें दोरी ओढतसे ।।ध्रु।। जेथील जें मागे तें रायासमोर । नाहींसें उत्तर येत नाहीं ।।२।। सेवेचिये सत्ते धनी च सेवक । आपुलें तें एक न वंची कांहीं ।।३।। आदिअंताठाव असे मध्यभाग । भोंवतें भासे मग उचासन ।।४।। भावारूढ तुका जाला एकाएकीं । देव च लौकिकीं अवघा केला ।।५।।

१३३०। सांगतां दुर्लभ ज्ञानाचिया गोष्टी । अनुभव तो पोटीं कैचा घडे ।।१।। ।।ध्रु।।। भजनाचे सोई जगा परिहार । नेणत्यां सादर चित्त कथे ।।ध्रु।। नाइकवें कानीं साधन उपाय । ऐकतो गाय हरूषें गीत ।।२।। नव्हे आराणूक जावयासी वनी । वेध कामिमना हरिकथेचा ।।३।। काळाच्या साधना कोणा अंगीं बळ । चिंतन मंगळ अष्टप्रहर ।।४।। तुका म्हणे आम्ही खेळों भातुकलें । विभागासी मुलें भोळीं येथें ।।५।।

१३३१। जाणपण बरें देवाचिये शिरीं । आम्ही ऐसीं बरी नेणतीं च ।।१।। ।।ध्रु।।। देखणियांपुढें रूचे कवतुक । उभयंता सुख वाढतसे ।।ध्रु।। आशंकेची बाधा नाहीं लडिवाळां । चित्त वरि खेळा समबुद्धि ।।२।। तुका म्हणे दिशा मोकळया सकळा । अवकाशीं खेळा ठाव जाला ।।३।।

१३३२। वचनांचे मांडे दावावे प्रकार । काय त्या साचार कौतुकाचे ।।१।। ।।ध्रु।।। जातां घरा मागें । उरों नेणें खंती । मिळाल्या बहुती फांकलिया ।।ध्रु।। उदयीं च अस्त उदय संपादला । कल्पनेचा केला जागेपणें ।।२।। जाणवूनि गेला हांडोरियां पोरां । सावध इतरां करूनी तुका ।।३।।

स्वामीस संतांनीं पुसलें कीं तुम्हांस वैराग्य कोण्या प्रकारें जालें तें सांगा-ते अभंग ।। ३ ।।

१३३३। याती शूद्र वंश केला वेवसाव । आदि तो हा देव कुळपूज्य ।।१।। ।।ध्रु।।।

नये बोलों परि पाळलिं वचन । केलियाचा प्रयन तुम्हीं संतीं ।।ध्रु।। संवसारें जालों आढतदुःखें दुखी । मायबाप सेखीं क्रमिलिया ।।२।। दुष्काळें आटिलें द्रव्यें नेला मान । स्त्री एकी अन्न अन्न करितां मेली ।।३।। लज्जा वाटे जीवा त्रासलों या दुःखें । वेवसाय देखें तुटी येतां ।।४।। देवाचें देऊळ होतें तें भंगलें । चित्तासी जें आलें करावेंसें ।।५।। आरंभीं कीर्तन करीं एकादशी । नव्हतें अभ्यासीं चित्त आधीं ।।६।। कांहीं पाठ केलीं संतांचीं उत्तरें । विश्वासें आदरें करोनियां ।।७।। गाती पुढें त्यांचें धरावें धृपद । भावें चित्त शुद्ध करोनियां ।।८।। संताचें सेविलें तीर्थ पायवणी । लाज नाहीं मनीं येऊं दिली ।।९।। टाकला तो कांहीं केला उपकार । केलें हें शरीर कष्टावूनि ।।१०।। वचन मानिलें नाही सुहृदाचें । समूळ प्रपंचें वीट आला ।।११।। सत्यअसत्यासी मन केलें ग्वाही । मानियेलें नाहीं बहुमतां ।।१२।। मानियेला स्वप्नीं गुरूचा उपदेश । धरिला विश्वास दृढ नामीं ।।१३।। यावरि या जाली कवित्वाची स्फूर्ति । पाय धरिले चित्तीं विठोबाचे ।।१४।। निषेधाचा कांहीं पडिला आघात । तेणें मध्यें चित्त दुखविलें ।।१५।। बुडविल्या वह्या बैसलों धरणें । केलें नारायणें समाधान ।।१६।। विस्तारीं सांगतां बहुत प्रकार । होईल उशीर आतां पुरे ।।१७।। आतां आहे तैसा दिसतो विचार । पुढील प्रकार देव जाणे ।।१८।। भक्ता नारायण नुपेक्षी सर्वथा । कृपावंत ऐसा कळों आलें ।।१९।। तुका म्हणे माझें सर्व भांडवल । बोलविले बोल पांडुरंगें ।।२०।।

१३३४। ऐका वचन हें संत । मी तो आगळा पतित । काय काजें प्रीत । करीतसां आदरें ।।१।। ।।ध्रु।।। माझें चित्त मज ग्वाही । सत्य तरलों मी नाहीं । एकांचिये वांहीं । एक देखीं मानिती ।।ध्रु।। बहु पीडिलों संसारें । मोडीं पुसें पिटीं ढोरें । न पडतां पुरें । या विचारें राहिलों ।।२।। सहज सरलें होतें कांहीं । द्रव्य थोडें बहु तें ही । त्याग केला नाहीं । दिलें द्विजां याचकां ।।३।। प्रियापुत्रबंधु । यांचा तोडिला संबंधु । सहज जालों मंदु । भाग्यहीन करंटा ।।४।। तोंड न दाखवे जना । शिरें सांदी भरें राणां । एकांत तो जाणां । तयासाटीं लागला ।।५।। पोटें पिटिलों काहारें । दया नाहीं या विचारें । बोलावितां बरें । सहज म्हणें यासाटीं ।।६।। सहज वडिलां होती सेवा । म्हणोनि पूजितों या देवा । तुका म्हणे भावा । साटीं झणी घ्या कोणी ।।७।।

१३३५। बरें जालें देवा निघालें दिवाळें । बरी या दुष्काळें पीडा केली ।।१।। ।।ध्रु।।। अनुतापें तुझें राहिलें चिंतन । जाला हा वमन संवसार ।।ध्रु।। बरें जालें देवा बाईल कर्कसा । बरी हे दुर्दशा जनामध्यें ।।२।। बरें जालें जगीं पावलों अपमान । वरें गेलें धन ढोरें गुरें ।।३।। बरें जालें नाहीं धरिली लोकलाज । बरा आलों तुज शरण देवा ।।४।। बरें जालें तुझें केलें देवाईल । लेंकरें बाईल उपेक्षिलीं ।।५।। तुका म्हणे बरें व्रत एकादशी । केलें उपवासीं जागरण ।।६।।

।।३।।

१३३६। बोलावा विठ्ठल पाहावा विठ्ठल । करावा विठ्ठल जीवभाव ।।१।। ।।ध्रु।।। येणें सोसें मन जालें हांवभरी । परती माघारी घेत नाहीं ।।ध्रु।। बंधनापासूनि उकलली गांठी । देतां आली मिठी सावकाशें ।।२।। तुका म्हणे देह भारिला विठ्ठलें । कामक्रोधें केलें घर रितें ।।३।।

१३३७। मीचि मज व्यालों । पोटा आपुलिया आला ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां पुरले नवस । निरसोनी गेली आस ।।ध्रु।। जालों बरा बळी । गेलों मरोनि तेकाळीं ।।२।। दोहीकडे पाहे । तुका आहे तैसा आहे ।।३।।

१३३८। जग अवघें देव । मुख्य उपदेशाची ठेव ।।१।। ।।ध्रु।।। आधीं आपणयां नासी । तरि उतरे ये कसीं ।।ध्रु।। ब्रम्हज्ञानाचें कोठार । तें हें निश्चयें उत्तर ।।२।। तुका म्हणे ते उन्मनी । नास कारया कारणीं ।।३।।

१३३९। साधनांच्या कळा आकार आकृति । कारण नवनीतीं मथनाचें ।।१।। ।।ध्रु।।। पक्षियासी नाहीं मारगीं आडताळा । अंतरिक्षीं फळासी चि पावे ।।ध्रु।। भक्तीची जोडी ते उखत्या चि साटीं । उणें पुरें तुटी तेथें नाहीं ।।२।। तुका म्हणे आलें सांचत सांचणी । आजि जाली धणी एकसरें ।।३।।

१३४०। नाहीं येथें वाणी । सकळां वार्णी घ्यावी धणी ।।१।। ।।ध्रु।।। जालें दर्पणाचें अंग । ज्याचा त्यासी दावी रंग ।।ध्रु।। एका भावाचा एकांत । पीक पिकला अनंत ।।२।। तुका खळे दाणीं । करी बैसोनी वांटणी ।।३।।

१३४१। ठेविलें जतन । करूनियां निज धन ।।१।। ।।ध्रु।।। जयापासाव उत्पत्ति । तें हें बीज धरिलें हातीं ।।ध्रु।। निवडिलें वरळा भूस । सार आइन जिनस ।।२।। तुका म्हणे नारायण । भाग संचिताचा गुण ।।३।।

१३४२। भ्रमणा पाउलें वेचिलीं तीं वाव । प्रवेशतां ठाव एक द्वार ।।१।। ।।ध्रु।।। सार ती पाउलें विठोबाचीं जीवीं । कोणीं न विसंभावीं क्षणभरि ।।ध्रु।। सुलभ हें केलें सकळां जीवन । फुंकावे चि कान न लगेसें ।।२।। तुका म्हणे येथें सकळ ही कोड । पुरे मूळ खोड विस्ताराचें ।।३।।

१३४३। कांहीं जाणों नये पांडुरंगाविण । पाविजेल सीण संदेहानें ।।१।। ।।ध्रु।।। भलतिया नावें आळविला पिता । तरि तो जणता कळवळा ।।ध्रु।। अळंकार जातो गौरवितां वाणी । सर्वगात्रा धणी हरिकथा ।।२।। तुका म्हणे उपजे विल्हाळें आवडी । करावा तो घडी घडी लाहो ।।३।।

१३४४। बीजापोटीं पाहे फळ । विध न करितां सकळ ।।१।। ।।ध्रु।।। तया मूर्ख म्हणावें वेडें । कैसें तुटेल सांकडें ।।ध्रु।। दावितिया वाट । वेठी धरूं पाहे चाट ।।२।। पुढिल्या उपाया । तुका म्हणे राखे काया ।।३।।

१३४५। मातेचीं जो थानें फाडी । तया जोडी कोण ते ।।१।। ।।ध्रु।।। वेदां निंदी तो

चांडाळ । भ्रष्ट सुतकीया खळ ।।ध्रु।। अगी लावी घरा । मग वसती कोठें थारा ।।२।। तुका म्हणे वर्म । येरा नाचवितो भ्रम ।।३।।

१३४६। वेश वंदाया पुरते । कोण ब्राम्हण निरूते ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसें सांगा मजपाशीं । संतां निरवितों येविशीं ।।ध्रु।। असा जी प्रवीण । ग्रंथीं कळे शुद्धहीण ।।२।। तुका म्हणे लोपें । सत्याचिया घडती पापें ।।३।।

१३४७। ज्या ज्या आम्हांपाशीं होतील ज्या शक्ति । तेणें हा श्रीपती अळंकारूं ।।१।। ।।ध्रु।।। अवघा पायांपाशीं दिला जीवभाव । जन्ममरणाठाव पुसियेला ।।ध्रु।। ज्याचें देणें त्यासी घातला संकल्प । बंधनाचें पाप चुकविलें ।।२।। तुका म्हणे येथें उरला विठ्ठल । खाये बोले बोल गाये नाचे ।।३।।

१३४८। आम्ही आळीकरें । प्रेमसुखाचीं लेंकुरें ।।१।। ।।ध्रु।।। पायीं गोविली वासना । तुच्छ केलें ब्रम्हज्ञाना ।।ध्रु।। येतां पाहें मुळा । वाट पंढरीच्या डोळां ।।२।। तुका म्हणे स्थळें । मग मी पाहेन सकळें ।।३।।

१३४९। आइत्याची राशी । आली पाकसिद्धीपाशीं ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां सांडोनि भोजन । भिके जावें वेडेपण ।।ध्रु।। उसंतिली वाट । मागें परतावें फुकट ।।२।। तुका म्हणे वाणी । वेचों बैसोन ठाकणीं ।।३।।

१३५०। धन्य शुद्ध जाती । धरीं लौकरी परती ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐकिलें तें चि कानीं । होय परिपाक मनीं ।।ध्रु।। कळवळा पोटीं । सावधान हितासाठीं ।।२।। तुका म्हणे भाव । त्याचा तो चि जाणां देव ।।३।।

१३५१। जीवित्व तें किती । हें चि धरितां बरें चित्तीं ।।१।। ।।ध्रु।।। संत सुमनें उत्तरें । मृदु रसाळ मधुरें ।।ध्रु।। विसांवतां कानीं । परिपाक घडे मनीं ।।२।। तुका म्हणे जोडी । हाय जतन रोकडी ।।३।।

१३५२। आढभमानाची स्वामिनी शांति । महत्व घेती सकळ ।।१।। ।।ध्रु।।। कळोनि ही न कळे वर्म । तरि श्रम पावती ।।ध्रु।। सर्व सत्ता करितां धीर । वीर्यां वीर आगळा ।।२।। तुका म्हणे तिखट तिखें । मृदसखें आवडी ।।३।।

१३५३। भोजन तें पाशांतीचें । निंचें उंचें उसाळी ।।१।। ।।ध्रु।।। जैशी कारंज्याची कळा । तो जिव्हाळा स्वहिता ।।ध्रु।। कल्पना ते देवाविण । न करी भिन्न इतरीं ।।२।। तुका म्हणे पावे भूतीं । ते निश्चिंती मापली ।।३।।

१३५४। पोटापुरतें काम । परि अगत्य तो राम ।।१।। ।।ध्रु।।। कारण तें हें चि करीं । चित्तीं पांडुरंग धरीं ।।ध्रु।। प्रारब्धी हेवा । जोडी देवाची ते सेवा ।।२।। तुका म्हणे बळ । बुद्धी वेचुनि सकळ ।।३।।

१३५५। बहुतां जन्मां अंतीं । जोडी लागली हे हातीं ।।१।। ।।ध्रु।।। मनुष्यदेहा ऐसा ठाव । धरीं पांडुरंगीं भाव ।।ध्रु।। बहु केला फेरा । येथें सांपडला थारा ।।२।। तुका

म्हणे जाणे । ऐसे भले ते शाहाणे ।।३।।

१३५६। रूप नांवें माया बोलावया ठाव । भाग आले भाव तयावरि ।।१।। ।।ध्रु।।। सींव बाटे परी न खंडे पृथिवी । शाहाणे ते जीवीं समजती ।।ध्रु।। पोटा आलें तिच्या लोळे मांडयांवरि । पारखी न करी खंतीं चित्तीं ।।२।। तुका म्हणे भक्तीसाटीं हरिहर । अरूपीचें क्षरविभाग हें ।।३।।

१३५७। लेकराची आळी न पुरवी कैसी । काय तयापाशीं उणें जालें ।।१।। ।।ध्रु।।। आम्हां लडिवाळां नाहीं तें प्रमाण । कांहीं ब्रम्हज्ञान आत्मस्थिति ।।ध्रु।। वचनाचा घेईन अनुभव पदरीं । जें हें जनाचारीं मिरवलें ।।२।। तुका म्हणे माझी भोळविची आटी । दावीन शेवटीं कौतुक हें ।।३।।

१३५८। आर्तभूतांप्रति । उत्तम योजाव्या त्या शक्ति ।।१।। ।।ध्रु।।। फळ आणि समाधान । तेथें उत्तम कारण ।।ध्रु।। अल्पें तो संतोषी । स्छळीं सांपडे उदेसीं ।।२।। सहज संगम । तुका म्हणे तो उत्तम ।।३।।

१३५९। मुळाचिया मुळें । दुःखें वाढती सकळे ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसा योगियांचा धर्म । नव्हे वाढवावा श्रम ।।ध्रु।। न कळे आवडी । कोण आहे कैसी घडी ।।२।। तुका म्हणे थीत । दुःख पाववावें चित्त ।।३।।

१३६०। भाग्यवंतां हें चि काम । मापी नाम वैखरी ।।१।। ।।ध्रु।।। आनंदाची पुष्टि अंगीं । श्रोते संगीं उद्धरती ।।ध्रु।। पिकविलें तया खाणें किती । पंगतीस सुकाळ ।।२।। तुका करी प्रणिपात । दंडवत आचारियां ।।३।।

१३६१। लटिकें तें रूचे । साच कोणां ही न पचे ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसा माजल्याचा गुण । भोगें कळों येइल सीण ।।ध्रु।। वाढवी ममता । नाहीं वरपडला तो दूतां ।।२।। कांहीं न मनी हेकड । तुका उपदेश माकड ।।३।।

१३६२। कौतुकाची सृष्टी । कौतुकें चि केलें कष्टी ।।१।। ।।ध्रु।।। मोडे तरी भलें खेळ । फांके फांकिल्या कोल्हाळ ।।ध्रु।। जाणणियासाटीं । भय सामावलें पोटीं ।।२।। तुका म्हणे चेता । होणें तें तूं च आइता ।।३।।

१३६३। भोवंडींसारिसें । अवघें भोंवत चि दिसे ।।१।। ।।ध्रु।।। ठायीं राहिल्या निश्चळ । आहे अचळीं अचळ ।।ध्रु।। एक हाकेचा कपाटीं । तेथें आणीक नाद उठी ।।२।। अभ्रें धांवे शशी । तुका म्हणे दुसरें भासी ।।३।।

१३६४। नव्हों आम्ही आजिकालीचीं । काचीं कुचीं चाळवणी ।।१।। ।।ध्रु।।। एके ठायीं मूळडाळ । ठावा सकळ आहेसी ।।ध्रु।। तुमचें आमचेंसें कांहीं । भिन्न नाहीं वांटलें ।।२।। तुका म्हणे जेथें असें । तेथें दिसें तुमचासा ।।३।।

१३६५। योग्याची संपदा त्याग आणि शांति । उभयलोकीं कीर्ति सोहळा मान ।।१।। ।।ध्रु।।। येरयेरांवरी जायांचें उसिणें । भाग्यस्थळीं देणें झाडावेसीं ।।ध्रु।। केलिया

फावला ठायींचा तो लाहो । तृष्णेचा तो काहो काव्हाविती ।।२।। तुका म्हणे लाभ अकर्तव्या नांवें । शिवंपद जीवें भोगिजेल ।।३।।

१३६६। मरणा हातीं सुटली काया । विचारें या निश्चयें ।।१।। ।।ध्रु।।। नासोनियां गेली खंती । सहजस्छिति भोगाचे ।।ध्रु।। न देखें सें जालें श्रम । आलें वर्म हाता हें ।।२।। तुका म्हणे कैची कींव । कोठें जीव निराळा ।।३।।

१३६७। नव्हे ब्रम्हचर्य बाइलेच्या त्यागें । वैराग्य वाउगें देशत्यागें ।।१।। ।।ध्रु।।। काम वाढे भय वासनेच्या द्वारें । सांडावें तें धीरें आचावाचे ।।ध्रु।। कांपवूनि टिरी शूरत्वाची मात । केलें वाताहात उचित काळें ।।२।। तुका म्हणे करी जिव्हेसी विटाळ । लटिक्याची मळ स्तुति होतां ।।३।।

१३६८। नको सांडूं अन्न नको सेवूं वन । चिंतीं नारायण सर्व भोगीं ।।१।। ।।ध्रु।।। मातेचिये खांदीं बाळ नेणे सीण । भावना त्या भिन्न मुंडाविया ।।ध्रु।। नको गुंपों भोगीं नको पडों त्यागीं । लावुनि सरें अंगीं देवाचिया ।।२।। तुका म्हणे नको पुसों वेळोवेळां । उपदेश वेगळा उरला नाहीं ।।३।।

१३६९। अवघी मिथ्या आटी । राम नाहीं वंत कंठीं ।।१।। ।।ध्रु।।। सावधान सावधान । उगवीं संकल्पीं हें मन ।।ध्रु।। सांडिलें तें मांडे । आग्रह उरल्या काळें दंडे ।।२।। तुका म्हणे आलें भागा । देउनि चिंतीं पांडुरंगा ।।३।।

१३७०। न संगावें वर्म । जनीं असों द्यावा भ्रम ।।१।। ।।ध्रु।।। उगींच लागतील पाठीं । होतीं रितीं च हिंपुटीं ।।ध्रु।। सिकविल्या गोटी । शिकोन न धरिती पोटीं ।।२।। तुका म्हणे सीण । होइल अनुभवाविण ।।३।।

१३७१। जातिविजातीची व्हावयासि भेटी । संकल्प तो पोटीं वाहों नये ।।१।। ।।ध्रु।।। होणार तें घडों होणाराच्या गुणें । होईल नारायणें निर्मिलें तें ।।ध्रु।। व्याघ्राचिये भुके वधावी ते गाय । याचें नांव काय पुण्य असे ।।२।। तुका म्हणे न करी विचार पुरता । गरज्याची माता पिता खर ।।३।।

१३७२। शाहाणियां पुरे एक चि वचन । विशारती ते चि त्यासी ।।१।। ।।ध्रु।।। उपदेश असे हितांकारणें । घेतला तो मनें पाहिजे हा ।।ध्रु।। फांसवेना तरिं दुःख घेतें वाव । मग होतों जीव कासावीस ।।२।। तुका म्हणे नको राग धरूं झोंडा । नुघडितां पीडा होइल डोळे ।।३।।

१३७३। आढभनव सुख तरि या विचारें । विचारावें बरें संतजनीं ।।१।। ।।ध्रु।।। रूपाच्या आठवें दोन्ही ही आपण । वियोग तो क्षण होत नाहीं ।।ध्रु।। पूजा तरि चित्तें कल्पा तें ब्रम्हांड । आहाच तो खंड एकदेसी ।।२।। तुका म्हणे माझा अनुभव यापरि । डोई पायांवरि ठेवीतसें ।।३।।

१३७४। नटनाटय तुम्ही केलें याच साटीं । कवतुकें दृष्टी निववावी ।।१।। ।।ध्रु।।।

नाहीं तरि काय कळलें चि आहे । वाघ आणि लांकडाची ।।ध्रु।। अभेद चि असे मांडियेलें खेळा । केल्या दीपकळा बहुएकी ।।२।। तुका म्हणे रूप नाहीं दर्पणांत । संतोषाची मात दुसरें तें ।।३।।

१३७५। रवीचा प्रकाश । तो चि निशी घडे नाश । जाल्या बहुवस । वरि त्या काय दीपिका ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां हा चि वसो जीवीं । माझे अंतरीं गोसावीं । होऊं येती ठावीं । काय वर्मे याच्यानें ।।ध्रु।। सवें असतां धणी । आड येऊं न सके कोणी । न लगे विनवणी । पृथकाची करावी ।।२।। जन्माचिया गति । येणें अवघ्या खुंटती । कारण ते प्रीति । तुका म्हणे जवळी ।।३।।

१३७६। ऐसे सांडुनियां धुरे । किविलवाणी दिसां कां रे । कामें उर भरे । हातीं नुरे मृत्तिका ।।१।। ।।ध्रु।।। उदार हा जगदानी । पांडुरंग आढभमानी । तुळसीदळ पाणी । चिंतनाचा भुकेला ।।ध्रु।। न लगे पुसावी चाकरी । कोणी वकील ये घरीं । त्याचा तो चाकरी । पारपत्य सकळ ।।२।। नाहीं आडकाटी । तुका म्हणे जातां भेटी । न बोलतां मिठी । उगी च पायीं घालावी ।।३।।

१३७७। उपकारी असे आरोणि उरला । आपुलें तयाला पर नाहीं ।।१।। ।।ध्रु।।। लाभावरि घ्यावें सांपडलें काम । आपला तो श्रम न विचारी ।।ध्रु।। जीवा ऐसें देखे आणिकां जीवांसी । निखळ चि रासि गुणांची च ।।२।। तुका म्हणे देव तयांचा पांगिला । न भंगे संचला धीर सदा ।।३।।

१३७८। कोणा पुण्यें यांचा होईन सेवक । जींहीं द्वंद्वादिक दुराविलें ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसें वर्म मज दावीं नारायणा । अंतरीं च खुणा प्रकटोनि ।।ध्रु।। बहु अवघड असे संतभेटी । तरि जगजेठी करूणा केली ।।२।। तुका म्हणे मग नयें वृत्तीवरी । सुखाचे शेजारीं पहुडईन ।।३।।

१३७९। क्षणक्षणां सांभाळितों । साक्षी हातों आपुला ।।१।। ।।ध्रु।।। न घडावी पायीं तुटी । मन मुठी घातलें ।।ध्रु।। विचारतों वचनां आधीं । धरूनि शुद्धी ठेविली ।।२।। तुका म्हणे मागें भ्यालों । तरीं जालों जागृत ।।३।।

१३८०। आणूनियां मना । आवघ्या धांडोळल्यिा खुणा । देखिला तो राणा । पंढरपूरनिवासी ।।१।। ।।ध्रु।।। यासी अनुसरल्या काय । घडे ऐसें वांयां जाय । देखिले ते पाय सम जीवीं राहाती ।।ध्रु।। तो देखावा हा विध । चिंतनें तें कार्य सिद्ध । आणिकां संबंध । नाहीं पर्वकाळासी ।।२।। तुका म्हणे खळ । होती क्षणें चि निर्मळ । जाऊनियां मळ । वाळवंटीं नाचती ।।३।।

१३८१। धरितां ये पंढरीची वाट । नाहीं संकट मुक्तीचें ।।१।। ।।ध्रु।।। वंदूं येती देव पदें । त्या आनंदें उत्साहें ।।ध्रु।। नृत्यछंदें उडती रज । जे सहज चालता ।।२।। तुका म्हणे गरूड टके । वैष्णव निके संभ्रम ।।३।।

१३८२। नाम घेतां मन निवे । जिव्हे अमृत चि स्त्रवे । होताती बरवे । ऐसे शकुन लाभाचे ।।१।। ।।ध्रु।।। मन रंगलें रंगलें । तुझ्या चरणीं स्थिरावलें । केलिया विठ्ठलें । ऐसी कृपा जाणावी ।।ध्रु।। जालें भोजनसें दिसे । चिरा पडोनि ठेला इच्छे । धालियाच्या ऐसें । अंगा येती उद्गार ।।२।। सुख भेटों आलें सुखा । निध सांपडला मुखा । तुका म्हणे लेखा । आतां नाहीं आनंदा ।।३।।

१३८३। रूची रूची घेऊं गोडी । प्रेमसुखें जाली जोडी ।।१।। ।।ध्रु।।। काळ जाऊं नेदूं वांयां । चिंतूं विठोबाच्या पायां ।।ध्रु।। करूं भजन भोजन । धणी घेऊं नारायण ।।२।। तुका म्हणे जीव धाला । होय तुझ्यानें विठ्ठला ।।३।।

१३८४। वेळोवेळां हें चि सांगें । दान मागें जगासि ।।१।। ।।ध्रु।।। विठ्ठल हे अमंगळवाणी । घेऊं धणी पंगती ।।ध्रु।। वेचतसे पळें पळ । केलें बळ पाहिजे ।।२।। तुका म्हणे दुश्चित नका । राहों फुका नाड हा ।।३।।

१३८५। आणीक ऐसें कोठें सांगा । पांडुरंगा सारिखें ।।१।। ।।ध्रु।।। दैवत ये भूमंडळीं । उद्धार कळी पाववितें ।।ध्रु।। कोठें कांहीं कोठें कांहीं । शोध ठायीं स्छळासी ।।२।। अन्यत्रींचें तीर्थी नासे । तीर्थी वसे वज्रलेप ।।३।। पांडुरंगींचें पांडुरंगीं । पाप अंगीं राहेना ।।४।। ऐसें हरें गिरिजेप्रति । गुह्य स्छिती सांगितली ।।५।। तुका म्हणे तीर्थ क्षेत्र । सर्वत्र हें दैवत ।।६।।

१३८६। पुराणींचा इतिहास । गोड रस सेविला ।।१।। ।।ध्रु।।। नव्हती हे आहच बोल । मोकळें फोल कवित्व ।।ध्रु।। भावें घ्या रे भावें घ्या रे । एकदा जा रे पंढरिये ।।२।। भाग्यें आलेति मनुष्यदेहा । तो हा पाहा विठ्ठल ।।३।। पापपुण्य करील झाडा । जाइल पीडा जन्माची ।।४।। घ्यावी हातीं टाळदिंडी । गावे तोंडीं गुणवाद ।।५।। तुका म्हणे घटापटा । न लगे वाटा शोधाव्या ।।६।।

१३८७। कर्म वर्म नव्हती सांग । उण्या अंगें पतन ।।१।। ।।ध्रु।।। भलत्या काळें नामावळी । सुलभ भोळी भाविकां ।।ध्रु।। प्रायश्चितें पडती पायां । गाती तयां वैष्णवां ।।२।। तुका म्हणे नुपजे दोष । करा घोष आनंदें ।।३।।

१३८८। पाहा रे हें दैवत कैसें । भक्तिपिसें भाविक ।।१।। ।।ध्रु।।। पाचारिल्या सरिसें पावे । ऐसें सेवे बराडी ।।ध्रु।। शुष्ककाष्ठीं गुरूगुरी । लाज हरि न धरी ।।२।। तुका म्हणे अर्धनारी । ऐसीं धरी रूपडीं ।।३।।

१३८९। बहुत सोसिले मागें न कळतां । पुढती काय आतां अंध व्हावें ।।१।। ।।ध्रु।।। एकाचिये अंगीं हें ठेवावें लावून । नये भिन्न भिन्ना चांचपडो ।।ध्रु।। कोण होईल तो ब्रम्हांडचाळक । आपण चि हाक देइल हाके ।।२।। तुका म्हणे दिलीं चेतवूनि सुनीं । कौतुकांवांचूनि नाही छळ ।।३।।

१३९०। आश्चर्य या वाटे नसत्या छंदाचें । कैसें दिलें साचें करोनियां ।।१।। ।।धृ।।।

दुजियासी तंव अकळ हा भाव । करावा तो जीव साक्षी येथें ।।ध्रु।। एकीं अनेकत्व अनेकीं एकत्व । प्रकृतिस्वभाव प्रमाणें चि ।।२।। तुका म्हणे करूं उगवूं जाणसी । कुशळ येविशीं तुम्ही देवा ।।३।।

१३९१। अस्त नाहीं आतां एक चि मोहोरा । पासूनि अंधारा दुरि जालों ।।१।। ।।ध्रु।।। साक्षत्वें या जालों गुणाचा देखणा । करीं नारायण तरी खरें ।।ध्रु।। आठवें विसरू पडियेला मागें । आलें तें चि भागें यत्न केलें ।।२।। तुका म्हणे माझा विनोद देवासी । आम्ही तुम्हां ऐसीं दोन्ही नव्हों ।।३।।

१३९३। सर्वरसीं मीनलें चित्त । अखंडित आनंदु ।।१।। ।।ध्रु।।। गोत पति विश्वंभरीं । जाला हरि सोयरा ।।ध्रु।। वोळखी ते एका नांवें । इतरभावें खंडणा ।।२।। तुका म्हणे नांवें रूपें । दुसरीं पापें हारपलीं ।।३।।

१३९४। मीं हें ऐसें काय जाती । अवघड किती पाहातां ।।१।। ।।ध्रु।।। नाहीं होत उल्लंघन । नसतां भिन्न दुसरें ।।ध्रु।। अंधारानें तेज नेलें । दृष्टीखालें अंतर ।।२।। तुका म्हणे सवें देव । घेतां ठाव दावील ।।३।।

१३९५। कवीश्वरांचा तो आम्हांसी विटाळ । प्रसाद वोंगळ चिवडिती ।।१।। ।।ध्रु।।। दंमाचे आवडी बहिराट अंधळे । सेवटासि काळें होइल तोंड ।।ध्रु।। सोन्यासेजारीं तों लाखेची जतन । सतंत ते गुण जैसेतैसे ।।२।। सेव्यसेवकता न पडतां ठावी । तुका म्हणे गोवी पावती हीं ।।३।।

१३९६। वाढलियां मान न मनावी निश्चिंती । भूतांचिये प्रीती भूतपण ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणऊनि मना लावावी कांचणी । इंद्रियांचे झणी ओढी भरे ।।ध्रु।। एका एकपणे एकाचिये अंगीं । लागे रंग रंगीं मिळलिया ।।२।। तुका म्हणे देव निष्काम निराळा । जीवदशे चाळा चळणांचा ।।३।।

१३९७। माया साक्षी आम्ही नेणों भीड भार । आप आणि पर नाहीं दोन्ही ।।१।। ।।ध्रु।।। सत्याचिये साटीं अवघा चि भरे । नावडे व्यापार तुटीचा तो ।।ध्रु।। पोभाळितीं चरे अंतरींचें दुःख । लांसें फांसें मुख उघडावें ।।२।। तुका म्हणे नव्हे स्फीतीचा हा ठाव । निवाडयासी देव साक्षी केला ।।३।।

१३९८। संतां आवडे तो काळाचा ही काळ । समर्थाचें बाळ जेवीं समर्थ ।।१।। ।।ध्रु।।। परिसतां तेथें नाहीं एकविणें । मोहें न पवे सीण ऐसें राखे ।।ध्रु।। केले अन्याय ते सांडवी उपचारें । न देखें दुसरें नाशा मूळ ।।२।। तुका म्हणे मुख्य कल्पतरूछाया । काय नाहीं दया तये ठायीं ।।३।।

१३९९। संतांच्या धिक्कारें अमंगळ जिणें । विश्वशत्रु तेणें सांडी परि ।।१।। ।।ध्रु।।। कुळ आणि रूप वांयां संवसार । गेला भरतार मोकलितां ।।ध्रु।। मूळ राखे तया फळा काय उणें । चतुर लक्षणें राखों जाणे ।।२।। तुका म्हणे सायास तो एके ठायीं । दीप

हातीं तई अवघें बरें ।।३।।

१४००। ओले मूळ भेदी खडकाचें अंग । आभ्यासासी सांग कार्यसिद्धि ।।१।। ।।ध्रु।।। नव्हे ऐसें कांहीं नाहीं अवघड । नाहीं कईवाड तोंच वरि ।।ध्रु।। दोरें चिरा कापे पडिला कांचणी । अभ्यासें सेवनीं विष पडे ।।२।। तुका म्हणे कैंचा बैसण्यासी ठाव । जठरीं बाळा वाव एकाएकीं ।।३।।

१४०१। अमर आहां अमर आहां । खरें कीं पाहा खोटें हें ।।१।। ।।ध्रु।।। न म्हणां देह माझा ऐसा । मग भरवसा कळेल ।।ध्रु।। कैंचा धाक कैंचा धाक । सकळिक हें आपुलें ।।२।। देव चि बरे देव चि बरे । तुका म्हणे खरे तुम्ही ।।३।।

१४०२। काम नाहीं काम नाहीं । जालों पाहीं रिकामा ।।१।। ।।ध्रु।।। फावल्या या करूं चेष्टा । निश्चळ द्रष्टा बैसोनि ।।ध्रु।। नसत्या छंदें नसत्या छंदें । जग विनोदें विर्ह्डितसे ।।२।। एकाएकीं एकाएकीं । तुका लोकीं निराळा ।।३।।

१४०३। हातीं घेऊनियां काठी । तुका लागला कळविरा पाठी ।।१।। ।।ध्रु।।। नेऊनि निजविलें स्मशानीं । माणसें जाळी ते ठाकणीं ।।ध्रु।। काडिलें तें ओढें । मागील उपचाराचें पुढें ।।२।। नाहीं वाटों आला भेव । सुख दुःख भोगिता देव ।।३।। याजसाटीं हें निर्वाण । केलें कसियेलें मन ।।४।। तुका म्हणे अनुभव बरा । नाहीं तरी शास्त्र होय चोरा ।।५।।

१४०४। कीर्तन चांग कीर्तन चांग । होय अंग हरिरूप ।।१।। ।।ध्रु।।। प्रेमाछंदें नाचे डोले । हारपला देहभाव ।।ध्रु।। एकदेशीं जीवकळा । हा सकळां सोयरा ।।२।। तुका म्हणे उरला देव । गेला भेव त्या काळें ।।३।।

१४०५। न बोलेसी करा वाचा । उपाधीचा संबंध ।।१।। ।।ध्रु।।। एका तुमच्या नामाविण । अवघा सीण कळतसे ।।ध्रु।। संकल्पाचे ओढी मन । पापपुण्य सम चि ।।२।। तुका म्हणे नारायणीं । पावों वाणी विसांवा ।।३।।

१४०६। प्रारब्धा हातीं जन । सुख सीण पावतसे ।।१।। ।।ध्रु।।। करितां घायाळाचा संग । अंगें अंग माखावें ।।ध्रु।। आविसा अंगें पीडा वसे । त्यागें असे बहु सुख ।।२।। तुका म्हणे जीव भ्याला । अवघ्या आला बाहेरी ।।३।।

१४०७। आशा ते करविते बुद्धीचा लोप । संदेह तें पाप कैसें नव्हे ।।१।। ।।ध्रु।।। आपला आपण करावा विचार । प्रसन्न तें सार मन ग्वाही ।।ध्रु।। नांवें रूपें अंगीं लाविला विटाळ । होतें त्या निर्मळ शुद्ध बुद्ध ।।२।। अंधळयानें नये देखण्याची चाली । चालों ऐसी बोली तुका बोले ।।३।।

१४०८। जळो आतां नांव रूप । माझें पाप गांठींचें ।।१।। ।।ध्रु।।। संतांचिया चरणरजें । उतरूं ओझें मातीचें ।।ध्रु।। लटिकियाचा आढभमान । होता सीण पाववित ।।२।। तुका म्हणे अरूपीचें । सुख साचें निवांवें ।।३।।

१४०९। निंदा स्तुती करवी पोट । सोंग दाखवी बोभाट ।।१।। ।।ध्रु।।। जटा राख विटंबना । धीर नाहीं क्षमा मना ।।ध्रु।। शृंगारिलें मढें । जीवेंविण जैसें कुडें ।।२।। तुका म्हणे रागें । भलतें चावळे वाउगें ।।३।।

१४१०। भिक्षापात्र अवलंबणें । जळो जिणें लाजिरवाणें । ऐसियासी नारायणें । उपेक्षीजे सर्वथा ।।१।। ।।ध्रु।।। देवा पायीं नाहीं भाव । भक्ति वरी वरी वाव । समर्पिला जीव । नाहीं तो हा व्यभिचार ।।ध्रु।। जगा घालावें सांकडें । दीन होऊनि बापुडें । हें चि अभाग्य रोकडें । मूळ आणि विश्वास ।।२।। काय न करी विश्वंभर । सत्य करितां निर्धार । तुका म्हणे सार । दृढ पाय धरावे ।।३।।

१४११। भावबळें विष्णुदास । नाहीं नाश पावत ।।१।। ।।ध्रु।।। योगभाग्यें घरा येती । सर्व शक्ति चालत ।।ध्रु।। पित्याचें जें काय धन । पुत्रा कोण वंचील ।।२।। तुका म्हणे कडे बैसों । तेणें असों निर्भर ।।३।।

१४१२। कोरडया गोष्टी चटक्या बोल । शिकल्या सांगे नाहीं ओल ।।१।। ।।ध्रु।।। कोण यांचें मना आणी । ऐकों कानीं नाइकोनि ।।ध्रु।। घरोघरीं सांगती ज्ञान । भूस सिणें कांडिती ।।२।। तुका म्हणे आपुल्या मति । काय रितीं पोकळें ।।३।।

१४१३। नव्हतियाचा सोस होता । झडो आतां पदर ।।१।। ।।ध्रु।।। देखणें तें देखियेलें । आतां भलें साक्षित्वें ।।ध्रु।। लाभें कळों आली हानि । राहों दोन्हीं निराळीं ।।२।। तुका म्हणे एकाएकीं । हा कां लोकीं पसारा ।।३।।

१४१४। सोसें वाढे दोष । जाला न पालटे कस ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसें बरवें वचन । करितां तें नारायण ।।ध्रु।। असे प्रारब्ध नेमें । श्रम चि उरे श्रमें ।।२।। सुख देते शांती । तुका म्हणे धरितां चित्तीं ।।३।।

१४१५। काय शरीरापें काम । कृपा साधावया प्रेम । उचिताचे धर्म । भागा आले ते करूं ।।१।। ।।ध्रु।।। देईन हाक नारायणा । तें तों नाकळे बंधना । पंढरीचा राणा । आइकोन धांवेल ।।ध्रु।। सातांपांचांचें गोठलें । प्रारब्धें आकारलें । आतां हें संचलें । असो भोग सांभाळीं ।।२।। फावली ते बरवी संधि । सावधान करूं बुद्धी । तुका म्हणे मधीं । कोठें नेघें विसावा ।।३।।

१४१६। न लगे देशकाळ । मंत्रिविधानें सकळ । मनें चि निश्चळ । करूनि करूणा भाकावी ।।१।। ।।ध्रु।।। येतो बैसलिया ठाया । आसनें व्यापी देवराया । निर्मळ ते काया । आढधष्ठान तपाचें ।।ध्रु।। कल्पनेचा साक्षी । तरि आदरें चि लक्षी । आवडीनें भक्षी । कोरडें धान्य मटमटां ।।२।। घेणें तरि भाव । लक्षी दासांचा उपाव । तुका म्हणे जीव । जीवीं मेळविल अनंत ।।३।।

१४१७। नाहीं आलें भक्तिसुख अनुभवा । तो मी ज्ञान देवा काय करूं ।।१।। ।।ध्रु।।। नसावें जी तुम्हीं कांहीं निश्चिंतीनें । माझिया वचनें अभेदाच्या ।।ध्रु।। एकाएकीं मन

नेदी समाधान । देखिल्या चरण वांचूनियां ।।२।। तुका म्हणे वाचा गुणीं लांचावली । न राह उगली मौन्य मज ।।३।।

१४१८। मागतां विभाग । कोठें लपाल जी मग ।।१।। ।।ध्रु।।। संत साक्षी या वचना । त्यांसी ठाउकिया खुणा ।।ध्रु।। होइन धरणेकरी । मग मी रिघों नेदीं बाहेरी ।।२।। तुका म्हणे मी अक्षर । तुज देवपणाचा भार ।।३।।

१४१९। मिटवण्याचे धनी । तुम्ही व्यवसाय जनीं ।।१।। ।।ध्रु।।। कोण पडे ये लिगाडीं । केली तैसीं उगवा कोडीं ।।ध्रु।। केलें सांगितलें काम । दिले पाळूनियां धर्म ।।२।। तुका म्हणे आतां । असो तुमचें तुमचे माथां ।।३।।

१४२०। समर्पिली वाणी । पांडुरंगीं घेते धणी ।।१।। ।।ध्रु।।। पूजा होते मुक्ताफळीं । रस ओविया मंगळीं ।।ध्रु।। धार अखंडित । ओघ चालियेला नित्य ।।२।। पूर्णाहुति जीवें । तुका घेऊनि ठेला भावें ।।३।।

१४२१। अवघा चि आकार ग्रासियेला काळें । एक चि निराळें हरिचें नाम ।।१।। ।।ध्रु।।। धरूनि राहिलों आढवनाश कंठीं । जीवन हें पोटीं सांटविलें ।।ध्रु।। शरीरसंपत्ति मृगजळभान । जाईल नासोन खरें नव्हें ।।२।। तुका म्हणे आतां उपाधीच्या नांवें । आणियेला देवें वीट मज ।।३।।

१४२२। बोलणें चि नाहीं । आत देवाविण कांहीं ।।१।। ।।ध्रु।।। एकसरें केला नेम । देव दिले क्रोध काम ।।ध्रु।। पाहेन ते पाय । जोंवरि हे दृष्टी धाय ।।२।। तुका म्हणे मनें । हे चि संकल्प वाहाणें ।।३।।

१४२३। येथूनियां ठाव । अवघे लक्षायाचे भाव ।।१।। ।।ध्रु।।। उंची देवाचे चरण । तेथें जालें आढधष्ठान ।।ध्रु।। आघातावेगळा । असे ठाव हा निराळा ।।२।। तुका म्हणे स्थळ । धरूनि राहिलों अचळ ।।३।।

१४२४। भरला दिसे हाट । अवघी वाढली खटपट । संचिताचे वाट । वाटाऊनि फांकती ।।१।। ।।ध्रु।।। भोगा ऐसे ठायाठाव । कर्मा त्रिविधाचे भाव । द्रष्टा येथें देव । विरहित संकल्पा ।।ध्रु।। दिला पाडूनियां धडा । पापपुण्यांचा निवाडा । आचरती गोडा । आचरणें आपुलाल्या ।।२।। तुका म्हणे पराधीनें । जालीं ओढलिया ऋणें । तुटती बंधनें । जरि देवा आळविते ।।३।।

१४२५। आला भागासी तो करीं वेवसाव । परि राहो भाव तुझ्या पायीं ।।१।। ।।ध्रु।।। काय चाले तुम्हीं बांधलें दातारा । वाहिलिया भारा उसंतितों ।।ध्रु।। शरीर तें करी शरीराचे धर्म । नको देऊं वर्म चुकों मना ।।२।। चळण फिरवी ठाव बहुवस । न घडो आळस चिंतनाचा ।।३।। इंद्रियें करोत आपुले व्यापार । आवडीसी थार देईं पायीं ।।४।। तुका म्हणे नको देऊं काळा हातीं । येतो काकुलती म्हणऊनि ।।५।।

१४२६। आम्हां अवघें भांडवल । येथें विठ्ठल एकला ।।१।। ।।ध्रु।।।

कायावाचामनोभावें । येथें जीवें वेचलों ।।ध्रु।। परतें कांहीं नेणें दुजें । तत्त्वबीजें पाउलें ।।२।। तुका म्हणे संतसंगें । येणें रंगें रंगलों ।।३।।

१४२७। साहोनियां टोले उरवावें सार । मग अंगीकार खर्यिा मोलें ।।१।। ।।ध्रु।।। भोगाचे सांभाळीं द्यावें कळविर । संचिताचीं थार मोडूनियां ।।ध्रु।। महत्त्वाचे ठायीं भोगावी अप्रतिष्ठा । विटवावें नष्टां पंचभूतां ।।२।। तुका म्हणे मग कैंचा संवसार । जयाचा आदर तें चि व्हावें ।।३।।

१४२८। निर्वैर होणें साधनाचें मूळ । येर ते विल्हाळ सांडीमांडी ।।१।। ।।ध्रु।।। नाहीं चालों येत सोंगसंपादणी । निवडे अवसानीं शुद्धशुद्ध ।।ध्रु।। त्यागा नांव तरी निर्विषयवासना । कार्यकारणांपुरते विधि ।।२।। तुका म्हणे राहे चिंतनी आवडी । येणे नांवें जोडी सत्यत्वेंशीं ।।३।।

१४२९। पशु ऐसे होती ज्ञानी । चर्वणीं या विषयांचे ।।१।। ।।ध्रु।।। ठेवूनियां लोभीं लोभ । जाला क्षोभ आत्मत्वीं ।।ध्रु।। केला आणिकां वाढी पाक । खाणें ताक मूर्खासी ।।२।। तुका म्हणे मोठा घात । वाताहात हा देह ।।३।।

१४३०। कां जी धरिलें नाम । तुम्ही असोनि निष्काम ।।१।। ।।ध्रु।।। कोणां सांगतसां ज्ञान । ठकाठकीचें लक्षण ।।ध्रु।। आवडीनें नाचें । आहे तरी पुढें साचें ।।२।। तुका म्हणे प्रेम । नाहीं भंगायाचें काम ।।३।।

१४३१। खरें बोले तरी । फुकासाठीं जोडे हरी ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसे फुकाचे उपाय । सांडूनियां वांयां जाय ।।ध्रु।। परउपकार । एका वचनाचा फार ।।२।। तुका म्हणे मळ । मनें सांडिता शीतळ ।।३।।

१४३२। दया क्षमा शांति । तेथें देवाची वसति ।।१।। ।।ध्रु।।। पावे धांवोनियां घरा । राहे धरोनियां थारा ।।ध्रु।। कीर्तनाचे वाटे । बराडिया ऐसा लोटे ।।२।। तुका म्हणे घडे । पूजा नामें देव जोडे ।।३।।

१४३३। शिष्याची जो नेघे सेवा । मानी देवासारिखें ।।१।। ।।ध्रु।।। त्याचा फळे उपदेश । आणिकां दोष उफराटे ।।ध्रु।। त्याचें खरें ब्रम्हज्ञान । उदासीन देहभावीं ।।२।। तुका म्हणे सत्य सांगें । योत रागें येती ते ।।३।।

१४३४। माझीं मेली बहुवरि । तूं कां जैसा तैसा हरी ।।१।। ।।ध्रु।।। विठो कैसा वांचलासि । आतां सांग मजपाशीं ।।ध्रु।। तुज देखतां चि माझा बाप गेला आजा पणजा ।।२।। आम्हां लागलेंसें पाठी । बालत्व तारूण्य काठी ।।३।। तुज फावलें तें मागें । कोणी नसतां वादिलागें ।।४।। तुका म्हणे तुझ्या अंगीं । मज देखिल लागलीं अवघीं ।।५।।

१४३५। आणीक कोणाचा न करीं मी संग । जेणें होय भंग माझ्या चित्ता ।।१।। ।।ध्रु।।। विठ्ठलावांचूनि आणीक जे वाणी । नाइकें मी कानीं आपुलिया ।।ध्रु।।

समाधानासाटीं वोलावी हे मात । परि माझें चित्त नाहीं कोठें ।।२।। जिवाहूनि मज ते चि आवडती । आवडे ज्या चित्तीं पांडुरंग ।।३।। तुका म्हणे माझें तो चि जाणे हित । आणिकांच्या चित्त नेदीं बोला ।।४।।

१४३६। आशा हे समूळ खाणोनि काढावी । तेव्हां चि गोसावी व्हावें तेणें ।।१।। ।।ध्रु।।। नाहीं तरि सुखें असावें संसारीं । फजिती दुसरी करूं नये ।।ध्रु।। आशा मारूनियां जयवंत व्हावें । तेव्हां चि निघावें सर्वांतूनि ।।२।। तुका म्हणे जरी योगाची तांतडी । आशेची बीबुडी करीं आधीं ।।३।।

१४३७। निष्ठावंत भाव भक्तांचा स्वधर्म । निर्धार हें वर्म चुकों नये ।।१।। ।।ध्रु।।। निष्काम निश्चळ विठ्ठलीं विश्वास । पाहों नये वास आणिकांची ।।२।। तुका म्हणे ऐसा कोणें उपेक्षिला । नाहीं ऐकिला ऐसा कोणीं ।।३।।

१४३८। नामाचें चिंतन प्रगट पसारा । असाल तें करा जेथें तेथें ।।१।। ।।ध्रु।।। सोडवील माझा स्वामी निश्चयेसीं । प्रतिज्ञा हे दासीं केली आम्हीं ।।ध्रु।। गुण दोष नाहीं पाहात कीर्तनीं । प्रेमें चक्रपाणी वश्य होय ।।२।। तुका म्हणे कडु वाटतो प्रपंच । रोकडे रोमांच कंठ दाटे ।।३।।

१४३९। नाम म्हणतां मोक्ष नाहीं । ऐसा उपदेश करिती कांहीं । बधिर व्हावें त्याचे ठायीं । दुष्ट वचन वाक्य तें ।।१।। ।।ध्रु।।। जयाचे राहिलें मानसीं । तें चि पावले तयासी । चांचपडतां मेली पिसीं । भलतैसीं वाचाळें ।।ध्रु।। नवविधीचा निषेध । जेणें मुखें करिती वाद । जन्मा आले निंद्य । शूकरयाती संसारा ।।२।। काय सांगों वेळोवेळां । आठव नाहीं चांडाळा । नामासाठीं बाळा । क्षीरसागरीं कोंडिलें ।।३।। आपुलिया नामासाठीं । लागे शंखसुरापाठीं । फोडोनियां पोटीं । वेद चारी काढिले ।।४।। जागीं प्रसिद्ध हे बोली । नामें गणिका तारिली । आणिकें ही उद्धरिलीं । पातकी महादोषी ।।५।। जे हे पवाडे गर्जती । नाम प्रल्हादाच्या चित्तीं । जळतां बुडतां घातीं । राखे हातीं विषाचे ।।६।। काय सांगों ऐशीं किती । तुका म्हणे नामख्याती । नरकाप्रती जाती । निषेधिती तीं एकें ।।७।।

१४४०। किती या काळाचा सोसावा वळसा । लागला सरिसा पाठोवाठीं ।।१।। ।।ध्रु।।। लक्ष चौऱ्यांशीची करा सोडवण । रिघा या शरण पांडुरंगा ।।ध्रु।। उपजल्या पिंडा मरण सांगातें । मरतें उपजतें सवें चि तें ।।२।। तुका म्हणे माळ गुंतली राहाटीं । गाडयाची सुटी फुटलिया ।।३।।

१४४१। गासी तरि एक विठ्ठल चि गाईं । नाहीं तरि ठायीं राहें उगा ।।१।। अद्वैतीं तों नाहीं बोलाचें कारण । जाणीवेचा श्रम करिसी वांयां ।।२।। तुका म्हणे किती करावी फजिती । लाज नाहीं चित्तीं निलाजिरा ।।३।।

१४४२। जयाचिये वाचे नये हा विठ्ठल । त्याचे मज बोल नावडती ।।१।। शत्रु तो म्यां केला न म्हणें आपुला । जो विन्मुख विठ्ठला सर्वभावें ।।२।। जयासी नावडे

विठोबाचें नाम । जो आणा अधम तुका म्हणे ।।३।।

१४४३। आम्हांसी तों नाहीं आणीक प्रमाण । नामासी कारण विठोबाच्या ।।१।। ।।ध्रु।।। घालूनियां कास करितों कैवाड । वागों नेदीं आड कळकिळासी ।।ध्रु।। अबद्ध वांकडे जैशातैशा परी । वाचे हरि हरि उच्चारावें ।।२।। तुका म्हणें आम्हां सांपडलें निज । सकळां हें बीज पुराणांचें ।।३।।

१४४४। जीव तो चि देव भोजन ते भक्ति । मरण ते चि मुक्ति पापांडयाची ।।१।। ।।ध्रु।।। पिंडाच्या पोषकीं नागविलें जन । लटिकें पुराण केले वेद ।।ध्रु।। मना आला तैसा करिती विचार । म्हणती संसार नाहीं पुन्हा ।।२।। तुका म्हणे पाठी उडती यमदंड । पापपुण्य लंड न विचारिती ।।३।।

१४४५। भक्तांचा महिमा भक्त चि जाणती । दुर्लभ या गति आणिकांसी ।।१।। ।।ध्रु।।। जाणोनि नेणते जाले तेणें सुखें । न बोलोनि मुखें बोलताती ।।ध्रु।। अभेदून भेद राखियेला अंगीं । वाढावया जगीं प्रेमसुख ।।२।। टाळ घोष कथा प्रेमाचा सुकाळ । मूढ लोकपाळ तरावया ।।३।। तुका म्हणे हें तों आहे तयां ठावें । जिहीं एक्या भावें जाणीतलें ।।४।।

१४४६। आशा तृष्णा माया अपमानाचें बीज । नासिलिया पूज्य होइजेतें ।।१।। आधीरासी नाहीं चालों जातां मान । दुर्लभ दर्शन धीर त्याचें ।।२।। तुका म्हणे नाहीं आणिकांसी बोल । वांयां जाय मोल बुद्धीपाशीं ।।३।।

१४४७। चिंतनें सरे तो धन्य जाणा काळ । सकळ मंगळ मंगळांचें ।।१।। ।।ध्रु।।। संवसारसिंधु नाही हरिदासा । गर्भवास कैसा नेणती ते ।।ध्रु।। जनवन ऐसें कृपेच्या सागरें । दाटला आभारें पांडुरंग ।।२।। तुका म्हणे देवा भक्तांचें बंधन । दाखविलें भिन्न परी एक ।।३।।

१४४८। मोक्षाचें आम्हांसी नाहीं अवघड । तो असे उघड गांठोळीस ।।१।। ।।ध्रु।।। भक्तीचे सोहळे होतील जीवासी । नवल तेविशीं पुरवितां ।।ध्रु।। ज्याचें त्यासी देणें कोण तें उचित । मानूनियां हित घेतों सुख ।।२।। तुका म्हणे सुखें देईं संवसार । आवडीसी थार करीं माझे ।।३।।

।।१२।।

१४४९। चिंतनासी न लगे वेळ । सर्व काळ करावें ।।१।। ।।ध्रु।।। सदा वाचे नारायण । तें वदन मंगळ ।।ध्रु।। पढिये सर्वात्तम भाव । येथें वाव पसारा ।।२।। ऐसें उपदेशी तुका । अवघ्या लोकां सकळां ।।३।।

१४५०। अंतराय पडे गोविंदी अंतर । जो जो घ्यावा भार तो चि बाधी ।।१।। ।।ध्रु।।। बैसलिये ठायीं आठवीन पाय । पाहीन तो ठाय तुझा देवा ।।ध्रु।। अखंड तें खंडे संकल्पीं विकल्प । मनोजन्य पाप रज्जुसर्प ।।२।। तुका म्हणे विश्वीं विश्वंभरा

वसे । राहों ऐसे दशे सुखरूप ।।३।।

१४५१। एकाचिया धाटया टोके । एक फिके उपचार ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐसी सवे गोवळयिा । भाव तया पढियंता ।।ध्रु।। एकाचें तें उच्छिष्ट खाय । एका जाय ठकवूनि ।।२।। तुका म्हणे बहु सोपें । बहु रूपें अनंत ।।३।।

१४५२। कोठे नाहीं आढधकार । गेले नर वांयां ते ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐका हें सोपें वर्म । न लगे श्रम चिंतना ।।ध्रु।। मृत्याचिये अंगीं छाये । उपाये चि खुंटतां ।।२।। तुका म्हणे अवघे जन । येथें मन असों द्या ।।३।।

१४५३। ज्यानें ज्यानें जैसें ध्यावें । तैसें व्हावें कृपाळें ।।१।। ।।ध्रु।।। सगुणनिर्गुणांचा ठाव । विटे पाव धरियेले ।।ध्रु।। अवघें साकरेचें अंग । नये व्यंग निवडितां ।।२।। तुका म्हणे जें जें करी । तें तें हरी भोगिता ।।३।।

१४५४। आचरती कर्मे । तेथें काळें कर्मधर्मे ।।१।। ।।ध्रु।।। खेळे गोवळयिांसवें । करिती तें त्यांचें साहावें ।।ध्रु।। यज्ञमुखें घांस । मंत्रपूजेसी उदास ।।२।। तुका म्हणे चोरी । योगियां ही सवें करी ।।३।।

१४५५। नामाचे पवाडे बोलती पुराणें । होऊनि कीर्तन तो चि ठेला ।।१।। ।।ध्रु।।। आदिनाथा कंठीं आगळा हा मंत्र । आवडीचें स्तोत्र सदा घोकी ।।ध्रु।। आगळें हें सार उत्तमा उत्तम । बम्हकर्मा नाम एक तुझें ।।२।। तिहीं त्रिभुवनीं गमन नारदा । हातीं विणा सदा नाम मुखीं ।।३।। परिक्षिती मृत्यु सातां दिवसांचा । मुक्त जाला वांचा उच्चारितां ।।४।। कोळयिाची कीर्ति वाढली गहन । केलें रामायण रामा आधीं ।।५।। सगुण निर्गुण तुज म्हणे वेद । तुका म्हणे भेद नाहीं नांवां ।।६।।

१४५६। भूतदयापरत्वें जया तया परी । संत नमस्कारीं सर्वभावें ।।१।। ।।ध्रु।।। शिकल्या बोलाचा धरीसील ताठा । तरी जासी वाटा यमपंथें ।।ध्रु।। हिरा परिस मोहरा आणीक पाषाण । नव्हे परी जन संतां तैसी ।।२।। सरितां वाहाळां गंगे सागरा समान । लेखी तयाहून अधम नाहीं ।।३।। आणीक अमुप होती तारांगणें । रविशशिमानें लेखूं नये ।।४।। तुका म्हणे नाहीं नरमता अंगीं । नव्हे तें फिरंगी कठिण लोह ।।५।।

१४५७। आणीक कांहीं मज नावडे मात । एका पंढरिनाथावांचूनियां ।।१।। त्याची च कथा आवडे कीर्तन । तें मज श्रवण गोड लागे ।।२।। तुका म्हणे संत म्हणोत भलतें । विठ्ठलापरतें न मनी कांहीं ।।३।।

१४५८। ठेवा जाणीव गुंडून । येथें भाव चि प्रमाण ।।१।। ।।ध्रु।।। एका अनुसरल्या काज । अवघें जाणे पंढरिराज ।।ध्रु।। तकर्वितर्कासी । वाव न लगे सायासीं ।।२।। तुका म्हणे भावेंविण । अवघा बोलती तो सीण ।।३।।

१४५९। येथें दुसरी न सरे आटी । देवा भेटी जावया ।।१।। ।।ध्रु।।। तो चि ध्यावा

एका चित्तें । करूनि रितें कळविार ।।ध्रु।। षडउर्मी हृदयांत । यांचा अंत पुरवूनि ।।२।। तुका म्हणे खुंटे आस । तेथें वास करी तो ।।३।।

१४६०। मुक्त तो आशंका नाहीं जया अंगीं । बद्ध मोहोसंगीं लज्जा चिंता ।।१।। सुख पावे शांती धरूनि एकांत । दुःखी तो लोकांत दंभ करी ।।२।। तुका म्हणे लागे थोडा च विचार । परी हे प्रकार नागविती ।।३।।

१४६१। कांनीं धरी बोल बहुतांचीं मतें । चाट त्यापरतें आणीक नाहीं ।।१।। ।।ध्रु।।। पावेल गौरव वोढाळाचे परी । दंड पाठीवरी यमदूतां ।।ध्रु।। शब्दज्ञानी एक आपुल्याला मतें । सांगती वेदांत भिन्नभावें ।।२।। तुका म्हणे एक भाव न धरिती । पडिली हे माती त्यांचे तोंडीं ।।३।।

१४६२। देवा ऐकें हे विनंती । मज नको रे हे मुक्ति । तया इच्छा गति । हें चि सुख आगळें ।।१।। ।।ध्रु।।। या वैष्णवांचे घरीं । प्रेमसुख इच्छा करी । रिद्धिसिद्धी द्वारीं । कर जोडूनि उभ्या ।।ध्रु।। नको वैकुंठींचा वास । असे तया सुखा नास । अद्‌भुत हा रस । कथाकाळीं नामाचा ।।२।। तुझ्या नामाचा महिमा । तुज न कळे मेघश्यामा । तुका म्हणे आम्हां । जन्म गोड यासाटीं ।।३।।

१४६३। न पूजीं आणिकां देवां न करीं त्यांची सेवा । न मनीं या केशवाविण दुजें ।।१।। ।।ध्रु।।। काय उणें जालें मज तयापायीं । तें मी मागों काई कवणासी ।।ध्रु।। आणिकाची कीर्ती नाइकें न बोलें । चाड या विठ्ठलेंविण नाहीं ।।२।। न पाहें लोचनीं श्रीमुखावांचुनि । पंढरी सांडूनि न वजें कोठें ।।३।। न करीं कांहीं आस मुक्तीचे सायास । न भें संसारास येतां जातां ।।४।। तुका म्हणे कांहीं व्हावें ऐसें जीवा । नाहीं या केशवाविण दुजें ।।५।।

१४६४। नव्हे खळवादी मता च पुरता । सत्याची हे सत्ता उपदेश ।।१।। ।।ध्रु।।। साक्षत्वेंसी मना आणावीं उत्तरें । परिपाकीं खरें खोटें कळे ।।ध्रु।। नव्हे एकादेशी शब्द हा उखता । ब्रम्हांडपुरता घेईल त्यासी ।।२।। तुका विनवणी करी जाणतियां । बहुमतें वांयां श्रमों नये ।।३।।

१४६५। या चि नांवें दोष । राहे अंतरीं किल्मिष ।।१।। ।।ध्रु।।। मना अंगीं पुण्य पाप । शुभ उत्तम संकल्प ।।ध्रु।। बिजाऐसीं फळें । उत्तम कां अमंगळें ।।२।। तुका म्हणे चित्त । शुद्ध करावें हे नित ।।३।।

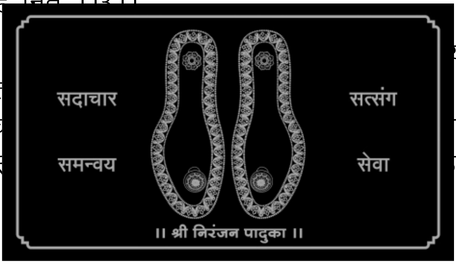

१४६६। कुशळ वक्ता ... यां ।।१।। ।।ध्रु।।। धन्य तो जगीं धन्य त... धोवी तोंड न करी अंघोळी । जपे सदा... युक्ती । कृपाळु जो भूतीं दयावंत ।।३... अनंता जीवाहूनि ।।४।।

१४६७। काळाचिया सत्ता ते नाहीं घटिका । पंढरीनायका आठवितां ।।१।। ।।ध्रु।।। सदाकाळ गणना करी आयुष्याची । कथेचे वेळेची आज्ञा नाहीं ।।ध्रु।। याकारणें माझ्या विठोबाची कीर्ती । आहे हे त्रिजगतीं थोर वाट ।।२।। तुका म्हणे जन्मा आलियाचें फळ । स्मरावा गोपाळ तें चि खरें ।।३।।

१४६८। घरोघरीं बहु जाले कवि । नेणे प्रसादाची चवी ।।१।। ।।ध्रु।।। लंडा भूषणांची चाड । पुढें न विचारी नाड ।।ध्रु।। काढावें आइतें । तें चि जोडावें स्वहितें ।।२।। तुका म्हणे कळे । परि होताती अंधळे ।।३।।

१४६९। नये पाहों मुख मात्रागमन्याचें । तैसें अभक्ताचें गुरूपुत्रा ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणऊनि बरें धरितां एकांत । तेणें नव्हे घात भजनासी ।।ध्रु।। नये होऊं कदा निंदकाची भेटी । जया द्वैत पोटीं चांडाळाच्या ।।२।। तुका म्हणे नका बोलों त्यासी गोष्टी । जयाचिये दृष्टी पाप वाढे ।।३।।

१४७०। कथा करोनियां द्रव्य घेती देती । तयां अधोगति नकरवास ।।१।। ।।ध्रु।।। रवरव कुंभपाक भोगिती यातना । नये नारायणा करूणा त्यांची ।।ध्रु।। आढसखङ्गधारा छेदिती सर्वांग । तप्तभूमी अंग लोळविती ।।२।। तुका म्हणे तया नरक न चुकती । सांपडले हातीं यमाचिया ।।३।।

१४७१। नाइकावे कानीं तयाचे ते बोल । भक्तीविण फोल ज्ञान सांगे ।।१।। ।।ध्रु।।। वाखाणी अद्वैत भक्तिभावेंविण । दुःख पावे सीण श्रोता वक्ता ।।ध्रु।। अहं ब्रम्ह म्हणोनि पाळीतसे पिंडा । नो बोलावें भांडा तया सवें ।।२।। वेदबाह्य लंड बोले जो पाषांड । त्याचें काळें तोंड संतांमध्यें ।।३।। तुका म्हणे खंडी देवभक्तपण । वरिष्ठ त्याहूनि श्वपच तो ।।४।।

१४७२। वेदविहित तुम्ही आइका हो कर्मे । बोलतों ती वर्मे संतांपुढें ।।१।। ।।ध्रु।।। चारी वर्ण जाले एकाचिये अंगीं । पापपुण्य भागीं विभागलें ।।ध्रु।। प्रथम पाउलीं पावविला पंथ । आदि मध्य अंत भेद नाहीं ।।२।। आंबे बोरी वड बाभुळा चंदन । गुणागुणें भिन्न आढग्न एक ।।३।। तुका म्हणे मन उन्मन जों होय । तोंवरि हे सोय विधि पाळीं ।।४।।

१४७३। तीर्थांचें जें मूळ व्रतांचें जें फळ । ब्रम्ह तें केवळ पंढरिये ।।१।। ।।ध्रु।।। तें आम्ही देखिलें आपुल्या नयनीं । फिटलीं पारणीं डोळियांचीं ।।ध्रु।। जीवांचें जीवन सुखाचें सेजार । उभें कटीं कर ठेवूनियां ।।२।। जनाचा जनिता कृपेचा सागर । दीनां लोभापार दुष्टां काळ ।।३।। सुरवरां चिंतनीं मुनिवरीं ध्यानीं । आकार निर्गुणीं तें चि असे ।।४।। तुका म्हणे नाहीं श्रुती आतुडलें । आम्हां सांपडलें गीतीं गातां ।।५।।

१४७४। माझे मनोरथ पावविलें सिद्धी । तईं पायीं बुद्धि स्थिरावली ।।१।। ।।ध्रु।।। समाधान जीव राहिला निश्चळ । गेली हळहळ स्मरणें हे ।।ध्रु।। त्रिविध तापाचें

जालेंसे दहन । सुखावलें मन प्रेमसुखें ।।२।। महालाभ वाचे वसे पांडुरंग । अंगाअंगीं संग अखंडित ।।३।। जीवनाचा जाला ओलावा अंतरीं । विश्व विश्वंभरीं सामावलें ।।४।। तुका म्हणे माप भरी आलें सिगे । धारबोळ गंगे पूर वाहे ।।५।।

१४७५। कृपेचें उत्तर देवाचा प्रसाद । आनंदीं आनंद वाढवावा ।।१।। ।।ध्रु।।। बहुतांच्या भाग्यें लागलें जाहाज । येथें आतां काज लवलाहें ।।ध्रु।। अलभ्य तें आलें दारावरी फुका । येथें आतां चुका न पाहिजे ।।२।। तुका म्हणे जिव्हाश्रवणाच्या द्वारें । माप भरा बरें सिगेवरि ।।३।।

१४७६। पापपुण्यसुखदुःखाचीं मंडळें । एक एकाबळें वाव घेती ।।१।। ।।ध्रु।।। कवतुक डोळां पाहिलें सकळ । नाचवितो काळ जीवांसी तो ।।ध्रु।। स्वगार्चिया भोगें सरतां नरक । मागें पुढें एक एक दोन्ही ।।२।। तुका म्हणे भय उपजलें मना । घेईं नारायणा कडिये मज ।।३।।

१४७७। वचना फिरती अधम जन । नारायण तो नव्हे ।।१।। ।।ध्रु।।। केला आतां अंगीकार । न मनी भार समर्थ ।।ध्रु।। संसाराचा नाहीं पांग । देव सांग सकळ ।।२।। तुका म्हणे कीर्त वाणूं । मध्यें नाणूं संकल्प ।।३।।

१४७८। कथा करोनियां मोल ज्यापें घेती । ते ही दोघे जाती नरकामध्यें ।।१।। ।।ध्रु।।। ब्रम्ह पूर्ण करा ब्रम्ह पूर्ण करा । अखंड स्मरा रामराम ।।ध्रु।। मधुरवाणीच्या नका पडों भरी । जाल यमपुरी भोगावया ।।३।। तुका म्हणे करी ब्रम्हांड ठेंगणें । हात पसरी जिणें धिग त्याचें ।।३।।

१४७९। गोड नांवें क्षीर । परी साकरेचा धीर ।।१।। ।।ध्रु।।। तैसें जाणा ब्रम्हज्ञान । बापुडें तें भक्तीविण ।।ध्रु।। रूची नेदी अन्न । ज्यांत नसतां लवण ।।२।। अंधळयाचे श्रम । शिकविल्याचें चि नाम ।।३।। तुका म्हणे तारा । नांवें तंबुर्यिाच्या सारा ।।४।।

१४८०। नम्र जाला भूतां । तेणें कोंडिलें अनंता ।।१।। ।।ध्रु।।। हें चि शूरत्वाचें अंग । हरी आणिला श्रीरंग ।।ध्रु।। अवघा जाला पण । लवण सकळां कारण ।।२।। तुका म्हणे पाणी । पाताळ तें परी खणी ।।३।।

१४८१। आपुल्या महिमान । धातु परिसें केलें सोनें ।।१।। ।।ध्रु।।। तैसे न मनीं माझे आतां । गुणदोष पंढरिनाथा ।।ध्रु।। गांवाखालील वाहाळ । गंगा न मनी अमंगळ ।।२।। तुका म्हणे माती । केली कस्तुरीनें सरती ।।३।।

१४८२। आशाबद्ध वक्ता । भय श्रोतियांच्या चित्ता ।।१।। ।।ध्रु।।। गातो तें चि नाहीं ठावें । तोंड वासी कांहीं द्यावें ।।ध्रु।। जालें लोभाचें मांजर । भीक मागे दारोदार ।।२।। माप आणि गोणी । तुका म्हणे रितीं दोन्ही ।।३।।

१४८३। तक्र शिष्या मान । दुग्धा म्हणे नारायण ।।१।। ।।ध्रु।।। ऐशीं ज्ञानाचीं डोबडें । आशाविटंबिलीं मूढें ।।ध्रु।। उपदेश तो जगा । आपण सोंवळा इतका मांगा ।।२।।

रसनाशियनाचे अंकित । तुका म्हणे वरदळ स्फीत ।।३।।

१४८४। ब्रम्हचारी धर्म घोकावें अक्षर । आश्रमीं विचार षटकर्मे ।।१।। ।।ध्रु।।। वानप्रस्थ तरी संयोगीं वियोग । संन्यास तो त्याग संकल्पाचा ।।ध्रु।। परमहंस तरी जाणे सहज वर्म । तेथें याती धर्म कुळ नाहीं ।।२।। बोले वर्म जो चाले याविरहित । तो जाणा पतित श्रुति बोले ।।३।। तुका म्हणे कांहीं नाहीं नेमाविण । मोकळा तो सीण दुःख पावे ।।४।।

१४८५। आम्ही क्षेत्रींचे संन्यासी । देहभरित हृषीकेशी । नाहीं केली ऐशी । आशाकामबोहरी ।।१।। ।।ध्रु।।। आलें अयाचित अंगा । सहज तें आम्हां भागा । दाता पांडुरंगा । ऐसा करितां निश्चिंती ।।ध्रु।। दंड धरिला दंडायमान । मुळीं मुंडिलें मुंडण । बंदी बंद कौपीन । बहिरवास औठडें ।।२।। काळें साधियेला काळ । मन करूनि निश्चळ । लौकिकीं विटाळ । धरूनि असों एकांत ।।३।। कार्यकारणाची चाली । वाचावाचत्वें नेमिली । एका नेमें चाली । स्वरूपीं च राहाणे ।।४।। नव्हे वेषधारी । तुका आहाच वरवरी । आहे तैसीं बरीं । खंडें निवडितों वेदांची ।।५।।

१४८६। निर्वाहापुरतें अन्न आच्छादन । आश्रमासी स्थान कोंपी गुहा ।।१।। ।।ध्रु।।। कोठें ही चित्तासी नसावें बंधन । हृदयीं नारायण सांटवावा ।।ध्रु।। नये बोलों फार बैसों जनामधीं । सावधान बुद्धी इंद्रियें दमी ।।२।। तुका म्हणे घडी घडीनें साधावी । त्रिगुणांची गोवी उगवूनि ।।३।।

१४८७। जैसीं तैसीं तरी । शरणागतें तुझीं हरी ।।१।। ।।ध्रु।।। आतां न पाहिजे केलें । ब्रीद लटिकें आपुलें ।।ध्रु।। शुद्ध नाहीं चित्त । परी म्हणवितों भक्त ।।२।। मज कोण पुसे रंका । नाम सांगें तुझें तुका ।।३।।

१४८८। नाशवंत देह नासेल हा जाणा । कां रे उच्चाराना वाचे नाम ।।१।। ।।ध्रु।।। नामें चि तारिले कोटयान हे कोटी । नामें हे वैकुंठीं वैसविले ।।ध्रु।। नामापरतें सार नाहीं त्रिभुवनीं । तें कां तुम्ही मनीं आठवाना ।।२।। तुका म्हणे नाम वेदांसी आगळें । तें दिलें गोपाळें पुढकासाटीं ।।३।।

१४८९। आळवितां बाळें । मातेतें सुख आगळें ।।१।। ।।ध्रु।।। द्यावें आवडी भातुकें । पाहे निवे कवतुकें ।।ध्रु।। लेववूनि अळंकार । दृष्टी करावी सादर ।।२।। आपुलिये पदीं । बैसवूनि कोडें वंदी ।।३।। नेदी लागों दिठी । उचलोनि लावी कंठीं ।।४।। तुका म्हणे लाभा । वारी घ्या वो पद्निाभा ।।५।।

१४९०। तप तीर्थ दान व्रत आचरण । गातां हरिगुण वारूं नये ।।१।। ।।ध्रु।।। कोटि कुळें त्याचीं वाटुली पाहाती । त्या तया घडती ब्रम्हहत्या ।।ध्रु।। आपुलिया पापें न सुटे सायासें । कोणा काळें ऐसें निस्तरेल ।।२।। व्हावें साह्य तया न घलावें भय । फुकासाटीं पाहे लाभ घात ।।३।। तुका म्हणे हित माना या वचना । सुख दुःख जाणा साधे पुढका ।।४।।

१४९१। देवासाटीं जाणा तयासी च आटी । असेल ज्या गांठीं पुण्यराशी ।।१।। ।।ध्रु।।। निर्बळा पाठवी बळें वाराणसी । गेला आला त्यासी अर्ध पुण्य ।।ध्रु।। कथे निद्राभंग करावा भोजनीं । तया सुखा धणी पार नाहीं ।।२।। यागीं ऋण घ्यावें द्यावें सुख लाहीं । बुडतां चिंता नाहीं उभयतां ।।३।। तुका म्हणे वर्म जाणोनि करावें । एक न घलावें एकावरी ।।४।।

१४९२। अग्नीमाजी पडे धातु । लीन होउनि राहे आंतु । होय शुद्ध न पवे घातु । पटतंतुप्रमाणें ।।१।। ।।ध्रु।।। बाह्यरंगाचें कारण । मिथ्या अवघें चि भाषण । गर्व ताठा हें अज्ञान । मरण सवें वाहातसे ।।ध्रु।। पुरें मातलिया नदी । लव्हा नांदे जीवनसंधी । वृक्ष उन्मळोनि भेदी । परि तो कधीं भंगेना ।।२।। हस्ती परदळा जो भंगी । तया पायीं न मरे मुंगी । कोण जाय संगी । पाणोवाणी तयेच्या ।।३।। पिटितां घणें वरि सैरा । तया पोटीं राहे हिरा । तैशा काय तगती गारा । तया थोरा होऊनि ।।४।। लीन दीन हें चि सार । भव उतरावया पार । बुडे माथां भार । तुका म्हणे वाहोनि ।।५।।

१४९३। आम्ही वीर जुंझार । करूं जमदाढे मार । तापटिले भार । मोड जाला दोषांचा ।।१।। ।।ध्रु।।। जाला हाहाकार । आले हांकीत जुंझार । शंखचक्रांचें शृंगार । कंठीं हार तुळसीचे ।।ध्रु।। रामनामांकित बाण । गोपी लावला चंदन । झळकती निशाणें । गरूडटके पताका ।।२।। तुका म्हणे काळ । जालो जिंकोनि निश्चळ । पावला सकळ । भोग आम्हां आमचा ।।३।।

१४९४। आशाबद्ध तो जगाचा दास । पूज्य तो उदास सर्वजना ।।१।। ।।ध्रु।।। आहे तें अधीन आपुले हातीं । आणिकां ठेविती काय बोल ।।ध्रु।। जाणतिया पाठीं लागला उपाध । नेणता तो सिद्ध भोजनासी ।।२।। तुका म्हणे भय बांधलेंसे गांठी । चोर लागे पाठी दुम तया ।।३।।

१४९५। आणिकांसी तारी ऐसा नाहीं कोणी । धड तें नासोनि भलता टाकी ।।१।। ।।ध्रु।।। सोनें शुद्ध होतें आढवट तें घरीं । नासिलें सोनारीं अळंकारीं ।।ध्रु।। ओल शुद्ध काळी काळें जिरें बीज । कैंचें लागे निज होता तेथें ।।२।। एक गहू करिती अनेक प्रकार । सांजा दिवसीं क्षीर घुगरिया ।।३।। तुका म्हणे विषा रूचि एका हातीं । पाधानी नासिती नवनीत ।।३।।

१४९६। वाटे या जनाचें थोर बा आश्चर्य । न करिती विचार कां हिताचा ।।१।। ।।ध्रु।।। कोण दम ऐसा आहे यांचे पोटीं । येईल शेवटीं कोण कामा ।।ध्रु।। काय मानुनियां राहिले निश्चिंती । काय जाब देती यमदूतां ।।२।। कां हीं विसरलीं मरण बापुडीं । काय यांसी गोडी लागलीसे ।।३।। काय हातीं नाहीं करील तयासी । काय जालें यांसी काय जाणों ।।४।। कां हीं नाठविती देवकीनंदना । सुटाया बंधनापासूनियां ।।५।। काय मोल यासी लागे धन वित्त । कां हें यांचें चित्त घेत नाहीं

।।६।। तुका म्हणे कां हीं भोगितील खाणी । कां त्या चक्रपाणी विसरलीं ।।७।।

१४९७। काय एकां जालें तें कां नाहीं ठावें । काय हें सांगावें काय म्हूण ।।१।। ।।ध्रु।।। देखतील डोळां ऐकतील कानीं । बोलिलें पुराणीं तें ही ठावें ।।ध्रु।। काय हें शरीर साच कीं जाणार । सकळ विचार जाणती हा ।।२।। कां हें कळों नये आपुलें आपणा । बाळत्व तारूण्य वृद्धदशा ।।३।। कां हें आवडलें प्रियापुत्रधन । काय कामा कोण कोणा आलें ।।४।। कां हें जन्म वांयां घातलें उत्तम । कां हे रामराम न म्हणती ।।५।। काय भुली यांसी पडली जाणतां । देखती मरतां आणिकांसी ।।६।। काय करिती हे बांधलिया काळें । तुका म्हणे बळें वज्रपाशीं ।।७।।

१४९८। जुंझार ते एक विष्णुदास जगीं । पापपुण्य अंगीं नातळे त्यां ।।१।। ।।ध्रु।।। गोविंद आसनीं गोविंद शयनीं । गोविंद त्यां मनीं बैसलासे ।।ध्रु।। ऊध्र्व पुंड्र भाळीं कंठीं शोभे माळ । कांपिजे कळिकाळ तया भेणें ।।२।। तुका म्हणे शंखचक्रांचे शृंगार । नामामृतसार मुखामाजी ।।३।।

१४९९। जेणें नाहीं केलें आपुलें स्वहित । पुढीलांचा घात इच्छीतसे ।।१।। ।।ध्रु।।। संचितासी जाय मिळोनियां खोडी । पतनाचे ओढीवरी हांव ।।ध्रु।। बांधलें गांठी तें लागलें भोगावें । ऐसियासी देवें काय कीजे ।।२।। तुका म्हणे जया गांवां जाणे जया । पुसोनियां तया वाट चाले ।।३।।

१५००। मानी भक्तांचे उपकार । ऋणीया म्हणवी निरंतर । केला निर्गुणी आकार । कीर्त मुखें वर्णितां ।।१।। ।।ध्रु।।। म्हणोनि जया जे वासना । ते पुरवितो पंढरिराणा । जाला भक्तांचा आंदणा । ते उपकार फेडावया ।।ध्रु।। अंबऋषीकारणें । जन्म घेतले नारायणें । एवढें भक्तीचें लहणें । दास्य करी हा दासाचें ।।२।। म्हणियें करितां शंका न धरी । रक्षपाळ बळिच्या द्वारीं । भक्तीचा आभारी । रीग न पुरे जावया ।।३।। अजुर्नाचे रथवारू । ते वागवी सर्वेश्वरू । एवढे भक्तीचे उपकारू । मागें मागें हिंडतसे ।।४।। पुंडलिकाचे द्वारीं । सम पाउलीं विटेवरी । न वजे कट करीं । धरूनि तेथें राहिला ।।५।। भावभक्तीचा अंकित । नाम साजे दिनानाथ । म्हणोनि राहिला निवांत । तुका चरण धरोनि ।।६।।